

SUMAR

Admiral Markets AS este o companie licențiată în Uniunea Europeană pentru derularea activităților de investiții și brokeraj pe piețele financiare globale. Activitatea companiei este reglementată de către legea fiscală Europeană, incluzând Directiva privind Piețele de Instrumente Financiare - Markets in Financial Instruments Directive (MiFID).

În urma experienței îndelungate am câștigat reputația de companie internațională de încredere. Din momentul începerii activității noastre, relațiile cu clienții au fost ghidate de următoarele principii:
să oferim oportunități deosebite pentru investițiile active în piețele financiare internaționale, să creăm cele mai confortabile condiții pentru clienții noștri, să avem doar progrese în orice sferă de activitate și să fim lideri într-o piață extrem de competitivă a serviciilor de tranzacționare online în zona Est și Vest Europeană.
Diversitatea și calitatea excepțională a serviciilor noastre au ca scop nu doar satisfacerea așteptărilor clienților, dar și depășirea lor.

Din anul 2008 brandul Admiral Markets este cunoscut și în România. Dezvoltarea pieței și interesul crescut au cerut o alternativă care să combine serviciile de calitate cu suportul permanent acordat clienților. Pentru a fi mai aproape de clienți, pentru a ne crea o relație deschisă și transparentă cu aceștia, dar și pentru a le îmbunătăți nivelul de cunoștințe, am conceput un sistem educațional bine structurat. Urmărim inițierea celor începători cu noțiunile de bază ale piețelor financiare, dezvoltarea abilităților de analiză tehnică și fundamentală, dar și strategii complexe, modele de management al riscului și management emoțional pentru cei avansați. De aceea am publicat prima carte despre piața valutară în limba română 100% Forex. Învățăm și Câștigăm, adresată atât începătorilor cât și celor avansați, într-un limbaj simplu și accesibil, ușor de asimilat.

Ca urmare a succesului și aprecierii de care s-a bucurat prima carte în limba română despre Forex, am decis să continuăm acest proiect îndrăzneț și să edităm o nouă carte, ca o continuare adresată celor care au deja experiență în tranzacționare. **Cartea 100% FOREX. Strategii și Tehnici Profesionale** este structurată pe 4 capitole, primul și cel mai amplu conținând strategii și tehnici de tranzacționare în direcția trendului și pe schimbarea de trend, îmbunătățirea acestor tehnici cu ajutorul metodologiei Gann și Elliot, metode de gestionare a capitalului și a pozițiilor în capitolul II, strategiile fundamentale ce pot fi aplicate în piața valutară și impactul psihologiei în trading în capitolele III respectiv IV. Spre deosebire de alte cărți, elementele tehnice sunt reunite pentru a crea o strategie de tranzacționare eficientă. Nu este o carte pentru începători, ci pentru cei ce doresc să-și perfecționeze tehnicile și să abordeze profesionist această activitate. Pentru mai multe informații vizitați site-ul **www.admiralmarkets/training/cărți**, unde aveți o descriere mai amplă a cuprinsului și a modalităților prin care puteți intra în posesia cărții. Cuprinsul pe scurt:

Capitolul I

Analiză Tehnică și Strategii de Tranzacționare

1. Tranzacționarea în direcția trendului

Strategie: Cel mai bun preț, Cel mai puternic nivel, Cel mai mic risc

2. Tranzacționarea pe schimbarea trendului

Strategie: Străpungere, Testare, Confirmare

3. Tehnici de intrare în piață

4. Indicatori matematici

5. Teoria Valurilor

6. Metodologia Gann

Capitolul II

Managementul Capitalului și Gestionarea Pozițiilor

1. Managementul Capitalului

2. Gestionarea Pozițiilor

Capitolul III

Analiză și Strategii Fundamentale

1. Caracteristicile instrumentelor și relația dintre ele

2. Analiza indicatorilor economici

3. Strategii de tranzacționare fundamentale

Carry Trade & News Trading

Capitolul IV

Analiză Comportamentală

100% FOREX. Strategii și Tehnici Profesionale

Cea de a doua Carte de Tranzacționare editată de Admiral Markets

Avantajele tranzacționării prin Admiral Markets

Oferim clienților noștri cele mai inovative tehnologii de tranzacționare pe piețele financiare globale prin intermediul platformei moderne și multifuncționale **MetaTrader 4**.

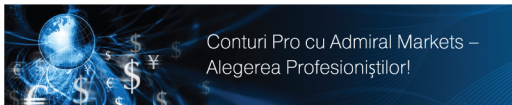
- ✓ Tranzacții fără comision pentru perechile valutare de pe piața **Forex, Indici și Acțiuni CFD, Metale, Mărfuri**.
- ✓ **Spread**-uri minime pe Forex începând de la **1 pip**.
- ✓ **Levier** de creditare fără dobândă până la **1:500** și volum minim de tranzacționare de **0.01 Lot**.
- ✓ Sistem de puncte bonus pe baza tranzacțiilor efectuate, prin **card de fidelitate** Admiral Club.
- ✓ Conturi în **EUR, USD, RON** sau **AUR** la discreția clientului
- ✓ Depozit **minim** de **10 USD** sau echivalentul în **RON**
- ✓ Alimentări rapide fără comision în **Contul Bancar din România**, sau prin **Card de Credit** instant.
- ✓ **Seminarii, Webinarii și Suport Online** pentru Clienți.

Admiral.Pro

Tranzacționează Profesioniști prin sistemul ECN
(*Electronic Communications Network*)

Dacă ești un trader profesionist pe Forex, atunci un cont **Admiral Pro** este exact ceea ce așteptai. Aceste conturi îți oferă posibilitatea de a utiliza cele mai avansate tehnologii de execuție și cele mai bune cotații. Cu un Cont Admiral Pro aveți acces direct la lichiditatea oferită de tranzacționarea directă prin bancile ce fac parte din ECN (Electronic Communication Network – Rețeaua de Comunicare Electronică). Primiți cotații cu 5 zecimale, execuție instant – NDD (**No Dealing Desk – fara Dealer**), cele mai mici spread-uri posibile în piața Forex, începând de la 0.1 pip, dar și alte opțiuni la dispoziția dvs. pentru a obține cât mai mult din tranzacționarea pe piața valutară internațională Forex.

Ceea ce pare imposibil în urmă cu câțiva ani, astăzi a devenit realitate datorită dezvoltării tehnologiei în tranzacționarea online. Prin această opțiune va oferim acces direct la Piața Forex Interbancară. Cotațiile și lichiditatea pe conturile Admiral Pro vin direct de la multitudinea de bănci din piață, cum ar fi Citi Bank, Morgan Stanley, Deutsche Bank, UBS și multe altele. Veți primi cel mai bun preț Bid/Ask existent în piață direct în MetaTrader 4 în timp real. Profitând de această tehnologie (ECN) aveți oportunitatea de a lucra într-adevăr în piața Forex cu precizie maximă (acuratețe a cotațiilor de 0.00001) și cel mai mic **spread** posibil (**0.1 pip**)!

Anghel Darajanov
Vassil Banov
Miroslav Kozarov

100% Forex

Învatam si câstigam

Prefata9

Capitolul 1 . Termenii si notiunile de baza .
Marfa cea mai lichida — banii13

Capitolul 2. Teoria lumânarilor japoneze.
Despre lupta vesnica dintre tauri si ursi27

Capitolul 3. Analiza fundamentala.
Cumpara zvonuri, vinde fapte47

Capitolul 4. Analiza grafica.
Trendul — prietenul tau55

Capitolul 5. Analiza proportionala.
Magia numerelor 111

Capitolul 6. Indicatori si oscilatori.
Cuvinte complicate despre câstig rapid 141

Capitolul 7. Tehnica si strategia tradingului.
...sau formula succesului181

Capitolul 8. Analiza valurilor.
Analiza pentru succes, nu pentru bani!245

Capitolul 9. Managementul capitalului.
Fara matematica...267

FOREX 100 % Învatam si Câstigam

Stimati cititori,

Cartea pe care o tineti în mână reprezinta o lucrare didactica sistematizata pentru pregatirea profesionala a traderilor începatori . Scopul ei este de a transmite, sub aspect concentrat, cunostinte-cheie si deprinderi ce permit adoptarea unor decizii investitionale rapide, si tranzactionarea în conditii reale pe piata valutara internationala Forex (Foreingn Exchange Market), precum si pe piete de actiuni, a metalelor pretioase si futures .

Tehnologiile informationale moderne permit accesul celor care doresc sa participe la tradingul speculativ cu aceste instrumente financiare — toate tranzactiile se încheie prin internet, printr-o simpla apasare a câtorva taste . Milioane de traderi din toata lumea, indiferent de vârsta lor, studii, capitalul initial, efectueaza zilnic asemenea operatiuni comerciale, utilizând doar calculatorul si propriile cunostinte .

Autorii cartii sunt traderi cu o experienta bogata în domeniul tranzactionarii valutare, specialisti în cadrul companiei Admiral Markets AS . Cursurile de instruire si seminariile-master, organizate de ei, au fost vizitate de sute de traderi, care si astazi aplica cu succes cunostintele obtinute în activitatea lor zilnica pe piete financiare . Posibil, acesta este cel mai important indicator al eficientei abordarii complexe pe care se bazeaza cartea . În acest context, autorii au încercat sa transmita experienta lor personala de trader .

În carte se examineaza metodele de baza ale previziunii si analizei preturilor din piata . Cursurile valutare, dinamica pretului actiunilor si al altor instrumente financiare — iata orizontul de aplicare a analizei tehnice si fundamentale moderne . Concomitent, pentru extinderea orizontului cititorilor, se utilizeaza pe larg, nu numai cunostintele autorilor privind teoria pietei, dar si cele mai noi si mai interesante cercetari din domeniul

financiar . O atentie deosebita se acorda implementarii practice a metodelor si indicatorilor tehnici expusi aici, de aceea cartea este bogata în exemple, grafice si explicatii . În ultimul capitolul sunt prezentate bazele analizei matematice a tranzactionarii si managementul capitalului, fara de care orice documentar despre trading ar fi incomplet .

Cartea este scrisa într-un limbaj simplu si accesibil, de aceea însusirea ei nu necesita nici o pregatire speciala . Materialul este construit dupa principiul complexitatii treptate — citind-o de la început pâna la sfârșit, veti primi un set vast de cunostinte si veti fi capabili sa tranzactionati pe pietele financiare .

În carte, de asemenea, este inclus un subcapitol privind utilizarea practica a terminalului de tranzactionare MetaTrader 4, care permite deschiderea si controlul tranzactiilor prin internet, efectuarea analizei grafice (tehnice), obtinerea informatiilor din piata în timp real, precum si elaborarea strategiilor de tranzactionare automatizate . Instalati terminalul în calculatorul Dvs . si deschideti un cont demonstrativ sau real (instructiunea e la sfârșitul cartii), pentru a experimenta toate strategiile si indicatorii descrisi, pe masura asimilarii materialului .

Cartea este destinata atât traderilor profesioniști, care vor sa-si perfectioneze tehnica lor de tranzactionare, cât si celor care urmeaza primii pasi pentru cunoasterea acestui business financiar atractiv .

Prefata **Începuturile pietei monetare.**

Istoria pietei valutare internationale incepe din momentul aparitiei banilor . Crearea banilor a fost necesara pentru utilizarea unui echivalent universal al valorii diverselor marfuri si servicii . Cele mai vechi informatii despre relatii monetare ne duc cu 4500 de ani în urma, în Mesopotamia (Irakul actual) . Descoperirile arheologice demonstreaza ca în acea perioada plata marfurilor era determinata de o anumita cantitate exacta de argint . Aceasta a dus la aparitia monedelor de diferit aliaj si folosirea lor ca modalitate de plata . Primele informatii despre utilizarea monedelor sunt mentionate cu 3000 de ani în urma, în Lidia (Turcia actuala) . Initial, monedele erau de diferite forme . În Rusia si Italia erau folosite placile de cupru, în China — armele de bronz si scoicile, în Thailanda — inele de argint, în Japonia — betisoare de aur si argint . Ceea ce reprezenta pentru oameni atunci o valoare deosebita, totodata servea drept masura a banilor si un mijloc general de plata .

Noul sistem de plata s-a raspândit rapid în lumea întreaga . Aliajul din care se confectionau monedele era propriu pentru fiecare stat, dar majoritatea contineau urmatoarele metale: aur, argint, bronz sau cupru .

Mult mai târziu au aparut banii de hârtie . Pentru prima data ei au fost descoperiti în China . Acolo, în secolul X, conducatorii statului au introdus în circuit monede grele cu valoare redusa . Utilizarea lor era dificila si le schimbau la comercianti pe recipise cu indicarea sumei exacte . Peste un secol, statul chinez a sustras aceste recipise si a ordonat tiparirea lor, pentru a fi utilizate în calitate de mijloc legal pe plata . Astfel a început epoca banilor de hârtie .

La începutul existentei lor, toate bancnotele erau asigurate de un metal pretios, cel mai des acesta era aurul . Aurul se pastra în banci care, la rândul

lor, plateau pentru el bani . Atunci fiecare putea primi usor aur pentru banii tipariti si, viceversa — sa ceara bani pentru aurul sau din banci . Aceasta practica a fost introdusa pentru a proteja mijloacele banesti de devalorizare . Treptat a devenit clar ca nu este necesara asigurarea banilor cu aur la 100%, deoarece economia statului poate functiona si fara aceasta .

Este interesant faptul ca multi ani dupa introducerea banilor de hârtie existau state care nu utilizau sistemul zecimal banesc . Pâna în 1971, în Anglia functiona sistemul de evidenta care a aparut cu 1000 de ani în urma . În cadrul lui, o lira englezeasca era egala cu 20 de silingi, 20 de silingi — cu 240 de pense sau 480 de forinti . Începând cu 1971, în Marea Britanie o lira a devenit egala cu 100 de pense .

La începutul anilor '50 ai secolului XX a fost efectuata prima plata prin decontarea fara numerar . Deschizatorul de drumuri a devenit omul de afaceri Franc Macnamara . Luând prânzul într-un restaurant modest din New York si cerând nota, a descoperit uimit ca a uitat portofelul acasa . Franc i-a propus patronului restaurantului sa-si garanteze plata cu propria semnatura . Acest eveniment a reprezentat începutul unui nou fenomen economic — plata prin virament . Din acest moment tot mai des banii se întâlnesc sub aspect virtual, electronic, ceea ce a servit drept o premisa în plus pentru formarea pietei valutare internationale . În opinia multor specialisti, trecerea la platile electronice si sustragerea treptata din circulatie a mijloacelor de plata metalice sau de hârtie este viitorul inevitabil al sistemului monetar pentru toate tarile lumii .

Aparitia pietei valutare internationale a fost conditionata si de dorinta multor state si companii de a practica activitatea de comert international fara alte restrictii . Companiile care importa marfuri sau produse fabricate în alte tari, de regula, cumpara valuta acestor tari si apoi marfuri pe aceasta valuta .

Piata valutara internationala s-a format la sfârșitul secolului XVII . Principala valuta de rezerva a fost lira britanica . În practica, cursurile valutare au fost fixate în baza aurului, care putea fi schimbat pe o anumita cantitate de lire . Asa a început epoca *Standardului de Aur* . Dupa al doilea razboi mondial, pe piata valutara s-au produs schimbari importante . În 1944 a fost semnat acordul Bretton-Woods, conform caruia toate valutele sunt dependente de dolar, iar dolarul — de aur . Mai târziu este creat Fondul Monetar International .

PIATA ÎN ZILELE NOASTRE

În forma actuala, Piata Valutara Internationala exista din anii '70 ai secolului trecut, când a fost realizata trecerea de la cursul de schimb valutar fix la cel flotant . Astfel, mii de investitori individuali si companii au posibilitatea de a obtine profit din fluctuatiile cursului valutar . Cel mai frecvent se întâlnește denumirea pietei *FOREX*, ce provine din englezescul Foreign Exchange Market, în traducere înseamnând „Piata Valutara Internationala” .

Forex, este cea mai lichida piata financiara din lume . În medie, rulajul zilnic depaseste 3 trilioane de dolari SUA . Lichiditatea mare înseamna ca în orice moment, când cineva vrea sa cumpere o anumita valuta, cu siguranta exista altcineva care în acest moment vinde aceasta valuta . În unele cazuri, foarte rare, este posibil *gap* de preturi, adica decalajul (vezi fig . 2a) — acesta are loc când, la un moment anumit de timp, în piata nu sunt participanti care vor sa cumpere (sa vânda) la pretul dat si acesta salta brusc în directia respectiva . Din cauza raritatii acestui fenomen, el poate fi atribuit exceptiilor . De obicei, în fiecare secunda pe piata valutara se încheie concomitent tranzactii de catre mii de participanti .

Piata valutara internationala este deschisa 24/24, de luni pâna vineri; în functie de fusul orar, tranzactionarea se desfășoara între centrele financiare mondiale: Londra, New-York, Tokyo, Zurich, Frankfurt, Hong-Kong, Singapore, Paris, Sydney . Aceasta înseamna ca, de exemplu, când institutiile financiare din Londra sunt închise, tranzactiile continua în New-York, iar când se închid acolo, se desfășoara în Tokyo etc . De regula, exceptând cazurile de forta majora, piata valutara deschide sedinta de tranzactionare luni, dimineata devreme, dupa ora României, si închide noaptea târziu, vineri spre sâmbata . Cele mai mari fluctuatii ale preturilor perechilor valutare se observa, aproximativ, între orele 10-11, în sesiunea de tranzactionare europeana, si la 16 .30, când începe sesiunea de tranzactionare în SUA . O influenta mai mica o are sesiunea din Asia, care e mai volatila la orele 3—4 dimineata .

Piata valutara este o piata în afara bursei — descentralizata (OTC — Over-the-counter), adica nu are o locatie fixa, ca de exemplu, bursele . Cel

mai bine ne putem imagina piata valutara ca un ansamblu de sisteme de tranzactionare, situate în diferite puncte ale lumii si conectate între ele . Tranzactiile pe care le executa brokerii, dealerii si traderii se realizeaza de la terminale computerizate si platforme electronice de tranzactionare . Datorita acestui fapt, piata valutara internationala devine usor accesibila si are o popularitate crescuta la oamenii care vor sa investeasca activ si sa-si administreze propriul capital .

Acesta este motivul principal pentru care interesul fata de piata valuta-ra creste în fiecare zi . **este important de subliniat, ca fiecare trader începator trebuie sa constientizeze si sa înțeleaga toate riscurile posibile legate de acest tip de investitii.**

Astazi cei mai importanti participanti la tranzactionarea valutara sunt bancile centrale, comerciale si investitionale, precum si traderii, investorii profesioniști si de stat . Cei mai mari participanti ai pietei sunt bancile „City Group”, „JP Morgan Chase”, „Goldman Sachs”, „Morgan Stanley”, „Merrill Lynch”, „UBS”, „Bank of America”, „HSBC”, „Bank of Tokyo-Mitsubishi” etc . Acestea încheie cel mai mare volum de tranzactii pe piata valutara si fac parte din categoria *Market Makers* (cei care formeaza piata, engl .), deoarece au o influenta mare asupra fluctuatiilor cursului valutar .

Capitolul 1. termenii si notiunile de baza

VALUTA, PERECHILE VALUTARE

Valuta este unitatea monetara nationala într-un anumit stat sau grup de state . În Europa Occidentala aceasta este *Euro*, în SUA — *Dolarul*, în Japonia — *Yen* etc .

cursul valutar reprezinta raportul numeric al unei valute fata de alta . Pe piata valutara este folosita notiunea de *pereche valutara* . În functie de durata tranzactiei de cumparare — vânzare a valutei, se deosebesc doua tipuri de cursuri valutare: spot si forward .

cursul la vedere (Spot) este cursul valutar stabilit în momentul încheierii tranzactiei, iar schimbarea reala a valutei va avea loc între banci — contraagenti în a doua zi de lucru din ziua încheierii tranzactiei . Data de transfer a mijloacelor banesti pe conturile contraagentilor se mai numeste data de valutare (Value Date) . Aceasta poate fi :

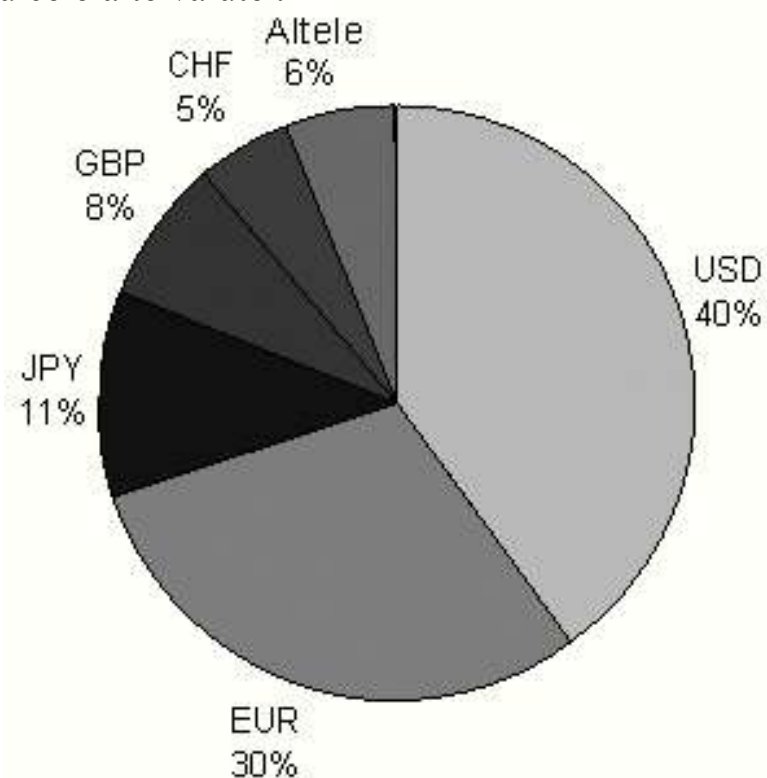
- în ziua în care a fost încheiata tranzactia — Today (Tod);
- în urmatoarea zi de lucru dupa încheierea tranzactiei — Tomorrow (Tom);
- în a doua zi de lucru dupa încheierea tranzactiei — Spot .

Cel mai frecvent, pe piata Forex, tranzactiile se încheie cu data de valutare Spot . Toate tranzactiile cu data de valutare mai mica de doua zile de lucru se mai numesc *operatiuni interne de convertire* .

cursul la termen (FoRWARD) indica valoarea valutei dupa o anumita perioada de timp . Perioadele standard sunt de 1, 3, 6 si 12 luni .

$$\text{cursul Forward} = \text{cursul Spot} + (\text{cursul Spot}) \cdot \text{Rata\%} \cdot \frac{\text{numarul de zile}}{360 \times 100}$$

O importanta majora în tranzactionarea valutara o au volumele . Cu cât sunt mai mari volumele tranzactionate, cu atât este mai dificil pentru trader sau grupul de participanti la piata sa manipuleze cursul ei . Chiar si în cazul celor mai populare valute (euro si dolar), se poate spune ca, practic, sunt imposibil de manipulat, excluzând situatiile rare când pe piata se implica bancile centrale de stat . Lichiditatea constituie unul din principalele motive pentru care majoritatea traderilor prefera sa tranzactioneze perechile valutare . Un alt argument ar fi: cu cât este mai mare volumul de tranzactii pe piata Forex, cu atât mai bine pot fi aplicate diferite tipuri de analiza, care vor fi studiate în continuare . Dupa euro si dolar, care au o cota de 70% din piata, cele mai populare instrumente de tranzactionare sunt yena japoneza (11%), lira britanica (8%), francul elvetian (5%) si ultimele 6% ramân pentru celelalte valute .

Cota valutarilor tranzactionate pe piata valutara

TRANZACTIILE ÎN MARJA

În ultimii 10 ani activitatea de tranzactionare individuala pe piata valutara devine tot mai populara . Aceasta se datoreaza dezvoltarii serviciilor financiare si aplicarii *marjei* . În aceste conditii, fiecare doritor poate activa pe piata valutara internationala cu volume mari, acordându-i brokerului doar o anumita suma drept garantie . În practica, daca traderul vrea sa participe la tranzactionare pe piata Forex , el trebuie sa dispuna de o suma de 100000 unitati ale unei anumite valute . Deseori, aceasta este o suma foarte mare pentru multi traderi individuali, care decid sa participe la tranzactionare . Totusi, datorita *efectului de levier* , participantii au posibilitatea de a intra în piata dispunând de sume mai mici decât cei care executa tranzactii pe piata interbancara forex-spot .

Notiunea *efectului de levier* se mai întâlnește sub denumirea de *leverage*, *marja*, *pârghie de creditare* etc . Ce reprezinta *efectul de levier* si cum functioneaza acesta? De regula, brokerul acorda clientilor sai o *pârghie de creditare* si astfel traderii individuali au posibilitatea de a tranzactiona în piata . Daca *efectul de levier* al brokerului este 1:100 (sau 1%), atunci participantul poate intra în piata cu o suma de o suta de ori mai mica decât cea cu care se efectueaza operatiunea reala . De exemplu, daca traderul deschide o pozitie în piata, utilizând 1000 USD din capitalul sau, la *levierul* de 1:100, rezulta ca real el tranzactioneaza cu suma de 100000 USD .

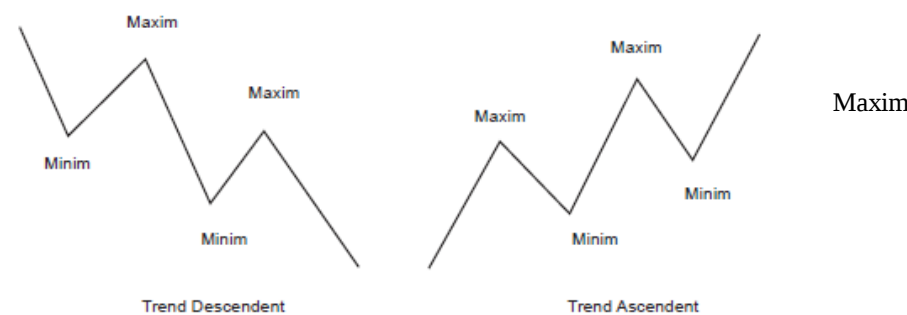
PUNCT (PIPS)

O alta notiune de baza pe piata valutara este *pips*-ul . Pips-ul reprezinta cea mai mica schimbare a cotației cursului valutar (pasul minim de cotație) . De exemplu, cursul USD/CHF este 1 .2212 si creste la 1 .2213, atunci înseamna ca s-a modificat pretul cu un pips (0 .0001) . Profitul sau pierderea fiecărei tranzactii este determinata de variatia în pipsi a pretului din momentul deschiderii pozitiei . Totodata, valoarea absoluta a rezultatului depinde de marimea sumei alocate tranzactiei .

TRENDUL (TREND)

Trendul reprezinta directia de evolutie a pietei . Se deosebesc doua tipuri de *trend*: ascendent si descendent, iar în cazul în care pretul urmeaza o evolutie laterala, o anumita perioada de timp, fara tendinte clare de crestere sau descrestere, se considera ca piata este în *range* sau în *flat*.

Un trend crescator reprezinta o succesiune de cresteri cu maxime si minime ascendente . Un trend descrescator reprezinta o succesiune de maxime si minime descrescatoare .

Aceste tipuri de trend sunt cunoscute si sub denumirea de *trendul taurului (bullish trend)* si *trendul ursului (bearish trend)*. În practica, aceste denumiri sunt cele mai populare printre participantii profesioniști la piețele financiare . Trendul ascendent este numit *bullish (al taurului)* , iar cel descendent — *bearish (al ursului)* . Aceste doua notiuni au origine istorica . La începutul primului mileniu se organizau lupte de animale pentru distractie . Spectatorii, urmarind aceste lupte, observau modul caracteristic prin care taurii si ursii își atacau victimele . Taurii atacau cu capul plecat, dupa care strapungeau si aruncau adversarul în sus, adica actionau de jos în sus, pe când ursii, ridicati în picioare si desfacând labele din fata, încercau sa doboare victima urcându-se pe ea, adica actionau de sus în jos .

Este acceptat ca prin *bullish trend* sa se înțeleaga cresterea preturilor la instrumentul financiar urmarit, iar prin *bearish trend* — scaderea preturilor . În zilele noastre aceste notiuni caracterizeaza si participantii din piata .

În functie de prognoze si directiile tranzactiilor încheiate, participantii pietei se împart în doua categorii:

grupul taurilor — participantii care cumpara, anticipând cresterea pretului;
grupul ursilor — participantii care vând, anticipând scaderea pretului .

Trendul Primar reprezinta o miscare ascendenta sau descendenta extinsa care dureaza de obicei un an, dar se poate extinde pe mai multi ani . Miscarile în directia trendului primar sunt intrerupte de miscari intermediare în directia opusa — *corectii*.

Trendurile Intermediare (Secundare) - reprezinta corectii (reactii) importante care intrerup evolutia pretului în directia trendului primar, descrescateri sau corectii ce apar pe trendurile crescatoare (bull markets) si cresteri sau reveniri care apar pe trendurile descendente (bear markets) . În general, un trend intermediar dureaza între trei saptamâni si trei luni si rareori mai mult . În general corecteaza între o treime si doua treimi (cel mai probabil în jur de 50%) din cresterea (sau descresterea, dupa caz) înregistrata de preturi în evolutia precedenta în directia trendului primar .

Sunt doua criterii de recunoastere a unui trend intermediar: orice miscare a pretului în directia contrara trendului primar care dureaza cel puțin trei saptamâni si corecteaza cel puțin o treime din miscarea precedenta în directia trendului primar .

Trendurile minore — sunt fluctuatii scurte (în general mai puțin de 6 zile si rareori pâna la trei saptamâni) ce au o importanta mai mica, dar care formeaza trendurile intermediare . De obicei, dar nu întotdeauna, un trend intermediar este format din trei sau mai multe trenduri minore .

Trendurile Primare au trei faze:

Trendul Primar ascendent (*Bullish Trend*) — Trendurile primare crescatoare sunt în general (dar nu invariabil) formate din trei faze:

Faza de acumulare — atunci are loc cumpararea de catre cei mai inteligenti investitori . Rezultatele economice sunt inca slabe (de fapt, la nivelul cel mai scazut) pe parcursul acestei faze . Publicul are înca apetitul pentru investitii la un nivel foarte scazut . În acest moment, investitorii inteligenti realizeaza faptul ca piata a asimilat asa numitele *stiri negative* . Volumul de tranzactionare este moderat, dar începe sa creasca pe cresterile minore .

Faza participarii publicului — este faza de crestere constanta insotita de cresterea volumului de tranzactionare datorita conditiilor macroecono-

mice pozitive si îmbunatatirea rezultatelor financiare care încep sa atraga atentia publicului .

Faza de distributie — reprezinta faza de tranzactionare intensa . Toate stirile economice sunt pozitive; cresterile preturilor sunt spectaculoase si apar frecvent pe prima pagina a ziarelor . În aceasta faza, aceeasi investitori inteligenti care au început sa acumuleze aproape de minim (când nimeni nu dorea sa cumpere) încep sa vanda înaintea tuturor .

Trendul primar descendent (*Bearish Trend*) — trendurile primare descendente sunt în general (dar nu invariabil) caracterizate de trei faze:

Faza de distributie (care de fapt începe în ultima faza a trendului primar crescator) — în aceasta faza volumul de tranzactionare este înca ridicat desi începe sa se diminueze pe cresteri, si publicul este înca activ, dar începe sa prezinte semne de dezamagire, deoarece profiturile fabuloase sperate întârzie sa apara .

Faza de panica — cumparatorii încep sa scada si vânzatorii devin nerabdatori sa vânda . Trendul descendent începe sa scada aproape vertical, în timp ce volumul de tranzactionare atinge valori fabuloase . Dupa faza de panica (in care preturile scad mult mai mult decât ar impune situatia economica la momentul respectiv), poate urma o perioada de redresare pe termen mediu sau o evolutie laterala (sideways) .

Faza de descurajare — este faza în care încep sa vanda si investitorii care au ramas în timpul perioadei de panica sau au cumparat în timpul acesteia pentru ca pretul parea ieftin în comparatie cu preturile existente cu câteva luni în urma . Stirile economice încep sa se deterioreze . Trendul descendent capituleaza când toate stirile negative sunt incluse în pret, si de obicei, înainte ca toate stirile negative sa dispara .

Volumul trebuie sa confirme trendul - volumul de tranzactionare tinde sa creasca atunci când preturile evolueaza în directia trendului primar . De aceea, într-o piata ascendenta volumul tranzactiilor se mareste atunci când preturile cresc si se diminueaza atunci când preturile scad . Într-o piata descendenta, volumul creste atunci când preturile scad si descreste atunci când preturile revin . Într-o masura mai mica aceasta se întâmpla si în cazul trendurilor secundare . Semnalele relevante apar din studiul evolutiei pretului . Volumul reprezinta un instrument complementar .

Trendul este considerat valabil pâna când avem semnale clare de inversare - putem corela acest principiu cu o lege din fizica ce afirma ca un

obiect în miscare (în acest caz trendul) tinde sa continue miscarea pâna când forte externe cauzeaza schimbarea directiei . Analistii au la dispozitie o serie de instrumente pentru identificarea semnalelor de inversare a trendului, ce includ: studiul nivelelor de suport si rezistenta, modele grafice, linii de trend si medii mobile . Unii indicatori pot oferi înca din faze incipiente semnale de pierdere a momentum-ului .

În general daca nu avem astfel de semnale, cel mai probabil trendul actual va continua .

SPREAD (SPREAD)

Pretul la care banca este gata sa cumpere valuta se numeste **Bid**, iar cel la care este gata sa vânda — **Ask**. Diferenta dintre pretul de vânzare si cel de cumparare se numeste **spread**.

Prin spread se înțelege diferenta într-un anumit moment, dintre pretul la care traderul poate cumpara instrumentul financiar si pretul la care-l poate vinde . *Spread* este egal cu diferenta dintre cursul de cumparare si cel de vânzare . De exemplu, daca la ora 10:30 si 30 sec . cursul de vânzare a USD/CHF este egal cu 1 .2212, iar cursul de cumparare 1 .2215, atunci spreadul va fi de 3 pips . La elaborarea strategiei de tranzactionare este important sa tinem cont de marimea acestuia, deoarece diferite instrumente financiare au un nivel diferit al spreadului .

Modificarea minima posibila a cotelor unei valute poarta denumirea de punct (point, pip) . Diferitele valute se coteaza la rate diferite; La majoritatea valutilor un punct este egal cu o zece miime; la yenul japonez — o sutime . De obicei spread-ul variaza de la 2 si 10 puncte .

POZITIILE SCURTE (SHORT) si LUNGI (LONG)

Urmatoarele notiuni pe care le vom explica sunt *pozitiile short si long* . *Pozitia Short* presupune vânzarea activului financiar respectiv (care poate sa nu ne apartina), iar *pozitia Long* — cumpararea acestuia . Apare întrebarea: cum poate fi vândut ceva ce nu ne apartine în cazul deschiderii unei *pozitii short*? Modalitatea, care este utilizata de ani de zile, este urmatoarea: trade-

rul primește cu împrumut activul financiar dat de brokerul sau, îl vinde, și după ce pretul scade, îl cumpără înapoi. Traderul rambursează brokerului partea pe care a împrumutat-o, oprind profitul pe care l-a realizat. Pentru a fi mai ușor de înțeles, explicăm varianta ideală, fără efect de levier și spread. De exemplu, traderul a decis să deschidă o poziție scurtă pe aur. Pretul aurului în acel moment este 680 USD pentru o uncie. Traderul vrea să vândă o uncie de aur. El se adresează brokerului care, la rândul său, acordă împrumut sub forma unei uncii de aur, evident, pentru o anumită plată garantată. Traderul vinde aur cu 680 USD. În această perioadă el datorează o uncie brokerului său. Presupunem, ca peste un anumit timp pretul aurului scade cu 20 USD și acum o uncie costă 660 USD. În acest moment, dacă traderul decide să încaseze profitul obținut, el cumpără o uncie de aur cu 660 USD pe care o rambursează brokerului său, obținând astfel 20 USD profit, iar brokerul, la rândul său, rambursează plata garantată traderului. Bineînțeles, pozițiile short pot fi efectuate nu numai în cazul aurului, ci și pentru majoritatea instrumentelor financiare: perechile valutare (Forex), contractele pe diferență (Contracts for Difference), contractele Futures etc.

COTATII

În tranzacționarea forex întâlnim noțiunile de: *cotație directă*, *cotație inversă*, *cotație încrucișată* (cross-curs).

Prin **cotație directă** se înțelege cantitatea de valută națională a unui anumit stat, necesară pentru cumpărarea unei unități de valută străină: de exemplu, USD/RON constituie cotație directă. Pe piața Forex această înseamnă o anumită valută, exprimată în dolari. De exemplu, EUR/USD (euro), GBP/USD (lira britanică) sunt cotații directe.

cotație inversă este cantitatea de valută străină, necesară pentru cumpărarea unei unități de valută națională. Pe piața Forex sunt cele în care dolarul este exprimat în altă valută, de exemplu: USD/JPY (yena japoneză), USD/CHF (francul elvețian) etc.

cotație încrucișată (cross-curs) înseamnă cantitatea de unități ale valutei străine, exprimată în unități ale altei valute străine. Pe piața Forex sunt cele care nu contin dolarul. Exemple de cross-curs: EUR/CHF, GBP/JPY, EUR/JPY.

SWAP-ul (SWAP)

O altă noțiune importantă pe piața Forex este swap-ul. Acesta este determinat din diferența valorii ratelor dobânzilor de referință din diferite țări. De exemplu, rata dobânzii bancii centrale din Japonia este de 0,5%, iar cea din Australia 6,25%. Din cele expuse anterior rezultă că e mult mai avantajos să depozitam capitalul în banca australiană decât în cea japoneză. Diferența dintre ratele dobânzilor influențează direct tranzacționarea pe piața Forex, și se exprimă cu ajutorul swap-ului. La deschiderea poziției, în practică are loc vânzarea unei valute și cumpărarea simultană a celeilalte. Astfel, dacă revenim la valutele naționale ale Australiei și Japoniei, și urmărim exemplul concret al dolarului australian și yenei japoneze (AUD/JPY), atunci vom constata că la deschiderea poziției long obținem un profit din swap, iar la cea short o pierdere. Aceasta se datorează faptului că la deschiderea primei poziții cumpăram dolarul australian, iar în cazul doi — yena japoneză.

Se deosebesc două tipuri de swap în funcție de direcția poziției deschise. În cazul poziției de cumpărare swap-ul se numește *long*, iar în celălalt caz avem un *swap short*.

Operațiunea swap (sau — Rollover, Overnigh) pe piața valută reprezintă efectuarea simultană a două tranzacții contrare, cu diferite date de valutar, una de închidere a poziției deschise, și una de deschidere. Cursul swapului și costul lui se determină în momentul încheierii tranzacției. Obiectivul operațiunii este menținerea poziției deschise.

Data efectuării tranzacției	+ 100 000	
	-121 000	
17 aug. 18 aug. 19 aug.		perioada
	Cumpărarea 100 000 USD pentru 121 000 CHF	

Cumpărarea a 100.000 USD pentru 121 000CHF

Când investorul individual care tranzactioneaza în *marja* pe piata valutara pastreaza o pozitie deschisa pe ziua urmatoare, noaptea (la ora 00:00 dupa Greenwich), în contul traderului se debiteaza sau crediteaza rezultatul operatiunii swap . Valoarea acestora depinde de ratele dobânzilor acelor tari, a caror valute se vând sau se cumpara . Ratele dobânzii sunt stabilite de bancile centrale . La o pozitie long pe valuta cu o rata a dobânzii superioara, swapul este pozitiv (profit pentru trader), iar la pozitia short acesta este negativ (pierdere pentru trader) .

vânzarea	+100000 USD	
100 000 USD	-100000 USD	+100000 USD
pentru CHF	-121000 CHF	
	+121000 CHF	-121000 CHF
	+/- SWAP	
17 aug. 18 aug. 19 aug. 20 aug.		perioada

Cumpararea 100	Cumpararea 100
000 USD pentru	000 USD pentru
CHF (SPOT)	CHF (SPOT)

cumpararea 100 000 USD pentru CHF (Spot)

De exemplu, când deschideti o pozitie long de 1 lot (100 .000 de unitati ale valutei de baza) pe USD/CHF la cursul de 1 .2100, cumparati 100 .000 USD si vindeti simultan 121 .000 CHF . Real nu dispuneti de aceste mijloace în numerar si brokerul Dvs . le accepta sub forma de credit interbancar . La acest credit se plateste dobânda . În acelasi timp, dobânda trebuie calculata pentru Dvs . în valuta în care ati deschis pozitia long . Scopul swap-ului pozitiv îl reprezinta creditarea la o rata a dobânzii mai mica si depozitarea în dobânda mai mare . Este necesar de stiut ca doar prezenta unui swap pozitiv nu poate fi unicul criteriu pentru adoptarea unei decizii investitiionale .

GRAFICE

Graficele reflecta modificarea preturilor instrumentelor financiare . Acesta este cel mai cunoscut mod de vizualizare si analiza ale cotațiilor . Fiecare element al analizei tehnice, care va fi studiat ulterior, se bazeaza pe utilizarea graficelor .

În functie de modul prin care se reflecta pretul, se deosebesc trei tipuri de grafice: liniar, al barelor (bars) si al lumânarilor japoneze (candlestick) . De obicei, graficele nu reprezinta un motiv pentru deschiderea unei pozitii; datele lor trebuie combinate cu semnale confirmate de indicatorii analizei tehnice .

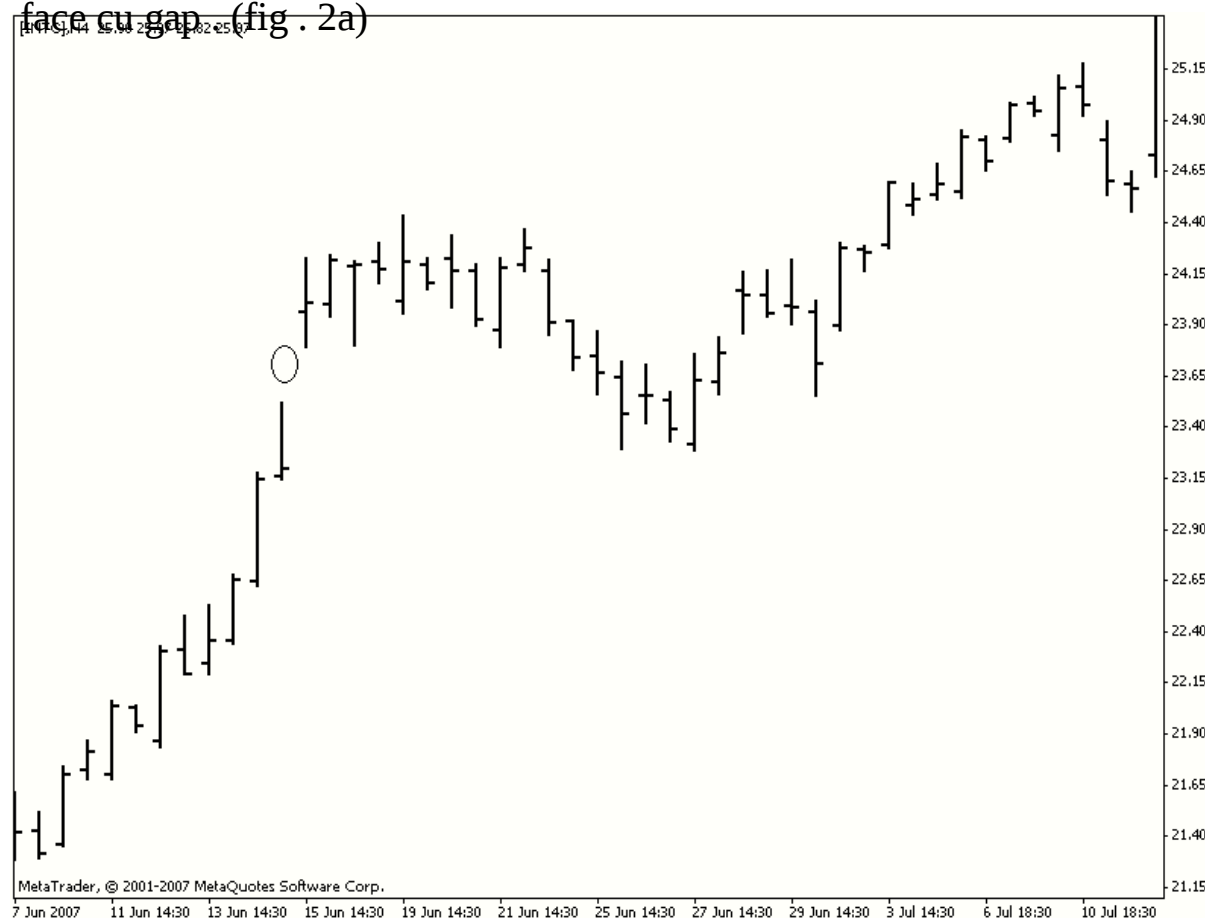
graficul liniar este primul tip de grafic la care o sa ne oprim (fig . 1) . Metoda prin care el se creaza este urmatoarea: se alege perioada de timp si se aplica un punct care corespunde pretului la sfârșitul acestei perioade . Perioada poate fi diferita: 1 minut, 15 minute, 1 ora, 4 ore, 1 zi, 1 saptamâna, 1 luna etc . Dupa ce punctele pentru anumite perioade sunt formate, ele se unesc si astfel obtinem graficul liniar . Se poate construi un grafic liniar nu numai pentru pretul de închidere, dar si pentru cel mediu sau pentru pretul de deschidere .

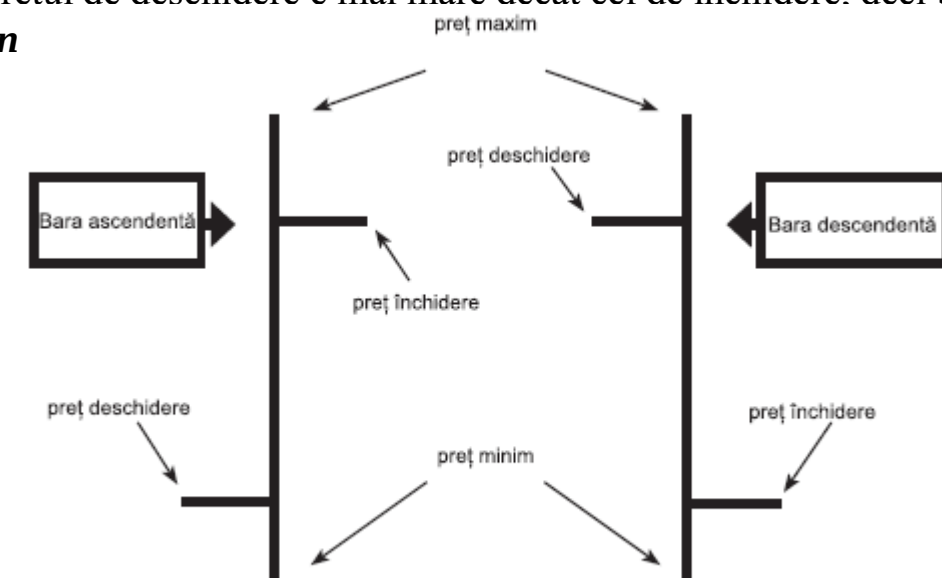
Fig. 1. Graficul liniar.

graficul cu bare

În acest caz, graficul este format din elemente care se numesc „bare” (eng. *Bar*— bloc, bara) . În funcție de perioada de timp a graficului, bara reprezintă schimbarea preturilor într-o perioadă dată . De exemplu, dacă graficul este pe ora, înseamnă ca o bara va arata miscarea pretului într-o ora, dacă este pe 4 ore, atunci si bara va fi de 4 ore (fig . 2a) . Dacă o bara s-a format la distanță de cea precedentă, această distanță se numește „gap” (Gap — ruptura/decalaj) . Gapurile se întâlnesc de cele mai multe ori în tranzacționarea acțiunilor, deoarece piața nu este deschisă 24 de ore și dacă se tranzacționează după terminarea sesiunii, deschiderea pieței se face cu gap. (fig . 2a)

Fig. 2a

În cazul barei **ascendente** (fig .4b) se observa creșterea preturilor, fiindcă pretul de deschidere e mai jos decât pretul de închidere . În celălalt caz, pretul de deschidere e mai mare decât cel de închidere. deci bara este **descen**

Fig. 2b**Lumânările japoneze (candlestick)**

Lumânările japoneze reprezintă un mijloc stravechi și cel mai folosit de către profesioniști pentru a reflecta fluctuațiile pieței . Au fost folosite pentru prima dată de Munehis Homma în secolul XVI . Acesta era un renumit comerciant de orez și a observat că poate prezice ușor mișcarea preturilor, urmărind perioadele precedente . Homma a atras atenția asupra repetării acestor figuri (imagini), le-a analizat și ulterior a tranzacționat profitabil . Astăzi lumânările japoneze reprezintă una dintre cele mai folosite metode de analiză a evoluției pieței . În esență, acestea se aseamănă cu graficele de bare, dar, spre deosebire de ele, lumânările japoneze exprimă direcțiile trendului prin diferite culori . Lumânarea *bullish*, de regulă, este albă, iar cea *bearish*— neagră (figura 2c) . În primul caz, distanța de la

pretul de închidere până la pretul maxim se numeste *umbra de sus*, iar distanta de la pretul de deschidere până la pretul minim — *umbra de jos*. O situatie similara este si pentru lumânarea *bearish*. Trebuie mentionat ca si lumânările pot forma gap .

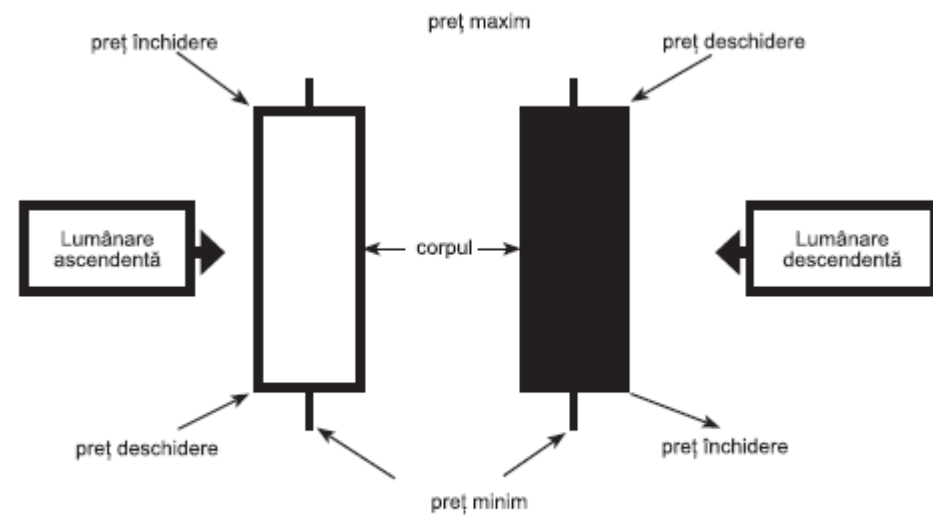

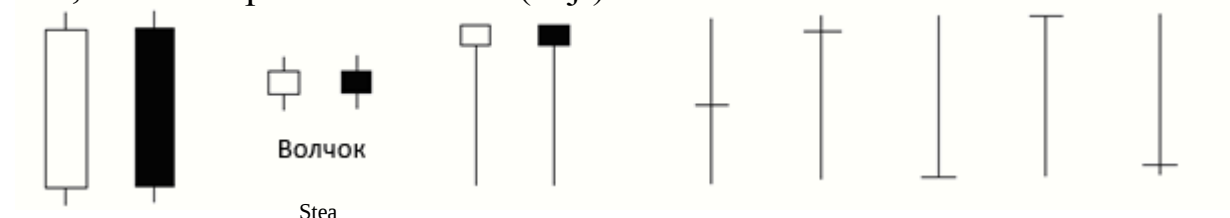
Fig. 2c

Capitolul 2 teoria lumânarilor japoneze

Graficul lumânarilor japoneze este utilizat cel mai mult de traderii pe piata valutara, deoarece acestea ofera informatie completa, clara si certa referitoare la dinamica evolutiei preturilor . Gratie functionalitatii lor, lumânările își gasesc o aplicare larga în efectuarea unei analize financiare . În acest capitol vom face cunostinta cu principalele tipuri de lumânari si figuri formate de acestea .

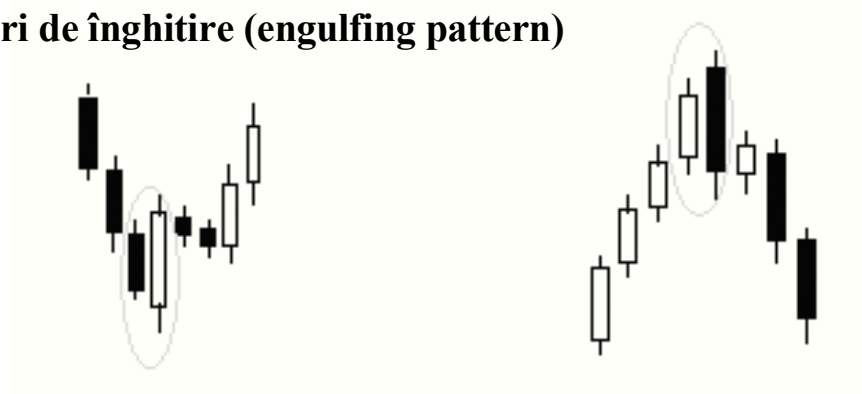
PRINCIPALELE TIPURI DE LUMÂNARI

Lumânare ascendentă, Lumânare descendentă, Stea, Ciocan, Spânzurat, Diferite tipuri de lumânari (doji)

Lumânare
ascendentă Lumânare
descendentă

Ciocan Spânzurat Diferite tipuri de lumânari (doji)

FIGURI DE SCHIMBARE A DIRECTIEI TRENDULUI**Figuri de înghitire (engulfing pattern)**

Înghitire ascendentă Înghitire descendentă

Această figură se formează în cadrul unei tendințe bine exprimate, în ascensiune sau declin. Trebuie să apară o lumânare a cărei corp va acoperi complet lumânarea precedentă și va avea altă culoare. Pentru trendul descendent, lumânarea de schimbare a direcției de trend trebuie să fie albă, iar pentru cel ascendent — neagră, totodată umbrele lor nu trebuie neapărat să fie înghitite. Dacă după lumânarea de schimbare a direcției pretului apar lumânări mici, care corespund tendinței anterioare a pieței, se consideră un semnal și mai puternic pentru schimbarea direcției.

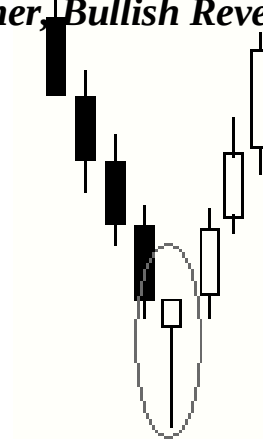
Fig. 3 Bullish Engulfing (EUR/AUD, H1, Meta Trader-Admiral Markets)**Figura Ciocan (Hammer, Bullish Reversal)**

Figura Ciocan se formează în cadrul unui trend descendent. Formarea lumânării cu un corp foarte mic și cu o umbră inferioară foarte mare (umbră trebuie să fie minim de două ori mai mare decât corpul) se consideră un semnal că piața a atins minimumul. De obicei, culoarea lumânării nu are

importanta si partea superioara a umbrei acestei lumânari este foarte mica sau lipseste . Daca urmatoarea lumânare este în creștere, se considera a fi o confirmare a tendinței ascendente .

Fig. 4. Hammer (GBP/CHF, H1), MetaTrader — Admiral Markets

Figura Spânzurat (Hanging man, Bearish Reversal)

În acest caz se formează o lumânare cu un corp foarte mic și cu o umbră inferioară foarte mare (umbră trebuie să fie minim de două ori mai mare decât corpul), în cadrul unui trend ascendent . Culoarea lumânării nu are importanță și umbră superioară a acestei lumânări este foarte mică sau lipsește . Dacă urmatoarea lumânare este în scădere, se considera a fi o confirmare a tendinței descendente .

Fig. 5 Hanging man (USD/JPY, H1), MetaTrader-Admiral Markets

Figura Acoperire cu Nor Negru (Dark-Cloud Cover, Bearish Reversal)

Aceasta figura se formeaza în cadrul unui trend ascendent, când lumânarea de schimbare a direcției pretului se deschide cu gap fata de lumânarea precedenta, dar se închide mult mai jos, de obicei închizând mijlocul corpului ultimei lumânari crescatoare (*bullish*) înaintea evoluției descendente:

Fig. 6 Dark-Cloud Cover (EUR/AUD, Daily), MetaTrader-Admiral Markets

Figura Strapungere (Piercing Pattern, Bullish Reversal)

Aceasta figura se formeaza în cadrul unui trend descendent . Lumânarea de schimbare a direcției pretului se deschide cu gap, si de regula se închide mai sus de mijlocul corpului ultimei lumânari descrescatoare (*bearish*).

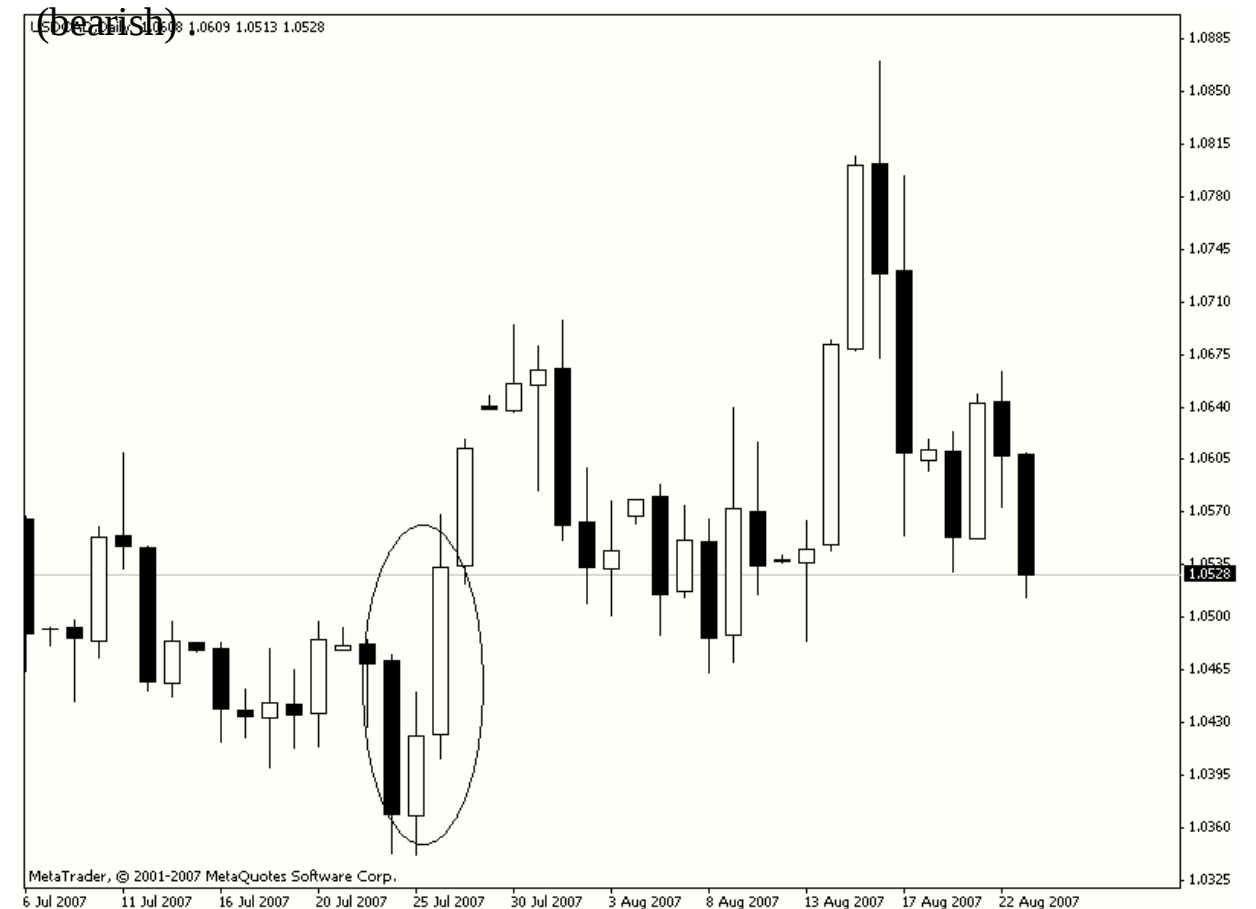

Fig. 7 Piercing Pattern (USD/CAD, Daily), MetaTrader-Admiral Markets

Figura Stea de dimineata (Morning Star, Bullish Reversal)

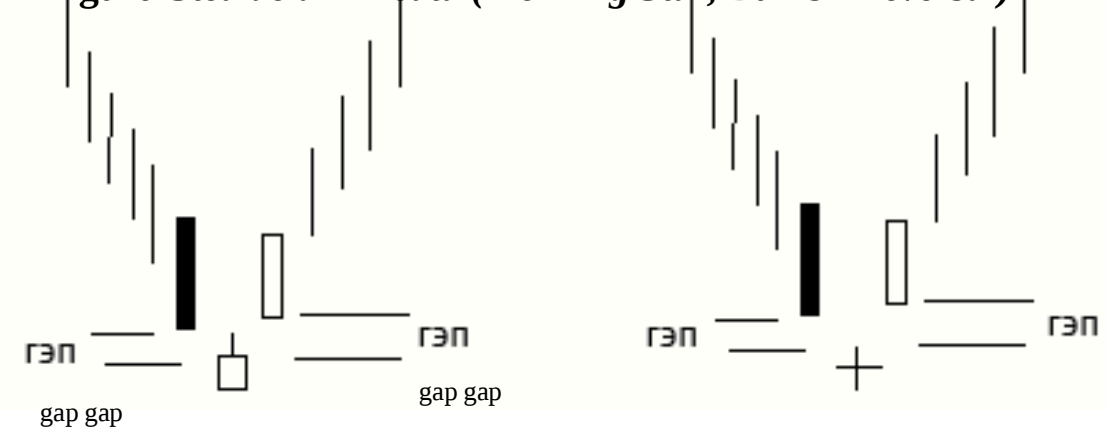

Figura Stea de Dimineata se formeaza în cadrul unui trend descendent . Aceasta figura este reprezentata de trei lumânari . Cele doua lumânari laterale au corpurile lungi si culori diferite . Lumânarea din mijloc, este o lumânare cu corp mic sau chiar inexistent (doji) si de regula este separata prin gap fata de cele doua lumânari laterale .

Fig. 8. Morning Star (AXP, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

Figura Stea de seara (Evening Star, Bearish Reversal)

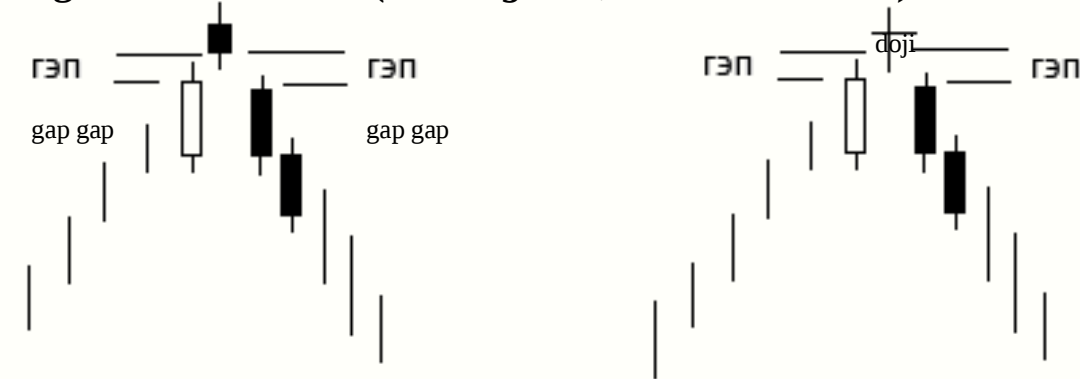
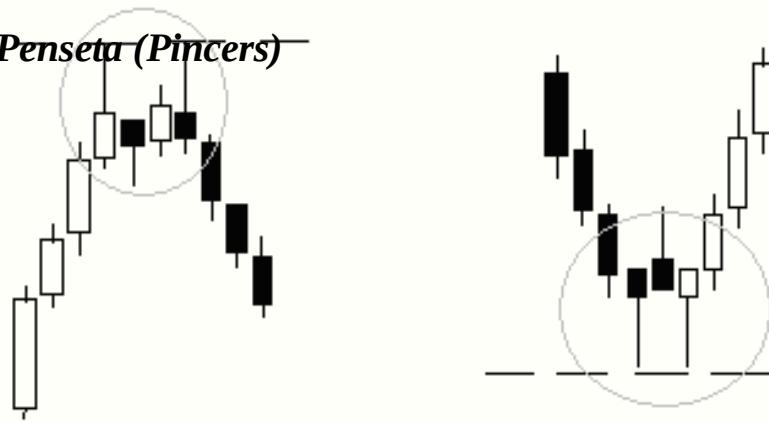

Figura Stea de Seara se formeaza în cadrul unui trend ascendent . Ca si în cazul Stelei de Dimineata, aceasta figura este reprezentata de trei lumânari . Cele doua lumânari laterale au corpurile lungi si culori diferite . Lumânarea din mijloc, este o lumânare cu corp mic sau chiar inexistent (doji) si de regula este separata prin gap fata de cele doua lumânari laterale .

Stea cazatoare (Shooting Star) este o stea de seara cu umbra superioara foarte lunga .

Fig. 9 Evening Star (ZSX7, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

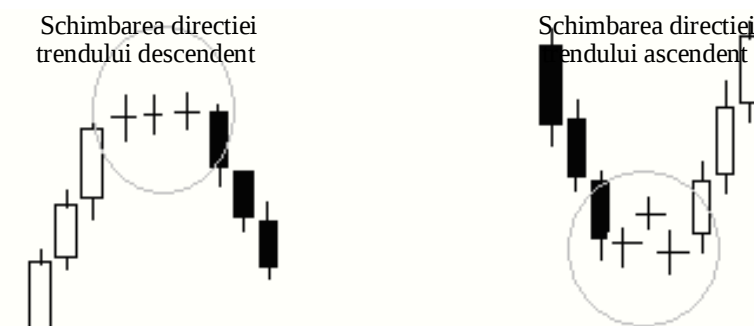
Figura Penseta (Pincers)Schimbarea directiei
trendului în descendentSchimbarea directiei
trendului în ascendent

Se observa odata cu formarea a doua sau mai multe lumânari cu umbre egale: cele de jos — la trecerea trendului descendent în ascendent, iar cele de sus — la trecerea de la trendul ascendent în descendent . Culoarea celor doua lumânari, a umbrelor si a distantei dintre ele nu au importanta . Ele

pot fi la o distanță de una sau doua lumânari .

Fig. 10 Pincers (EUR/CHF, Daily), MetaTrader-Admiral Markets

Figura Trei stele(tri Stars, Bullish and Bearish Reversal)

Formarea a trei „doji” reprezinta, de asemenea, un semnal important pentru schimbarea directiei pretului . Nu este necesar ca cei trei „doji” sa fie la acelasi nivel, ele pot sa formeze chiar si gap .

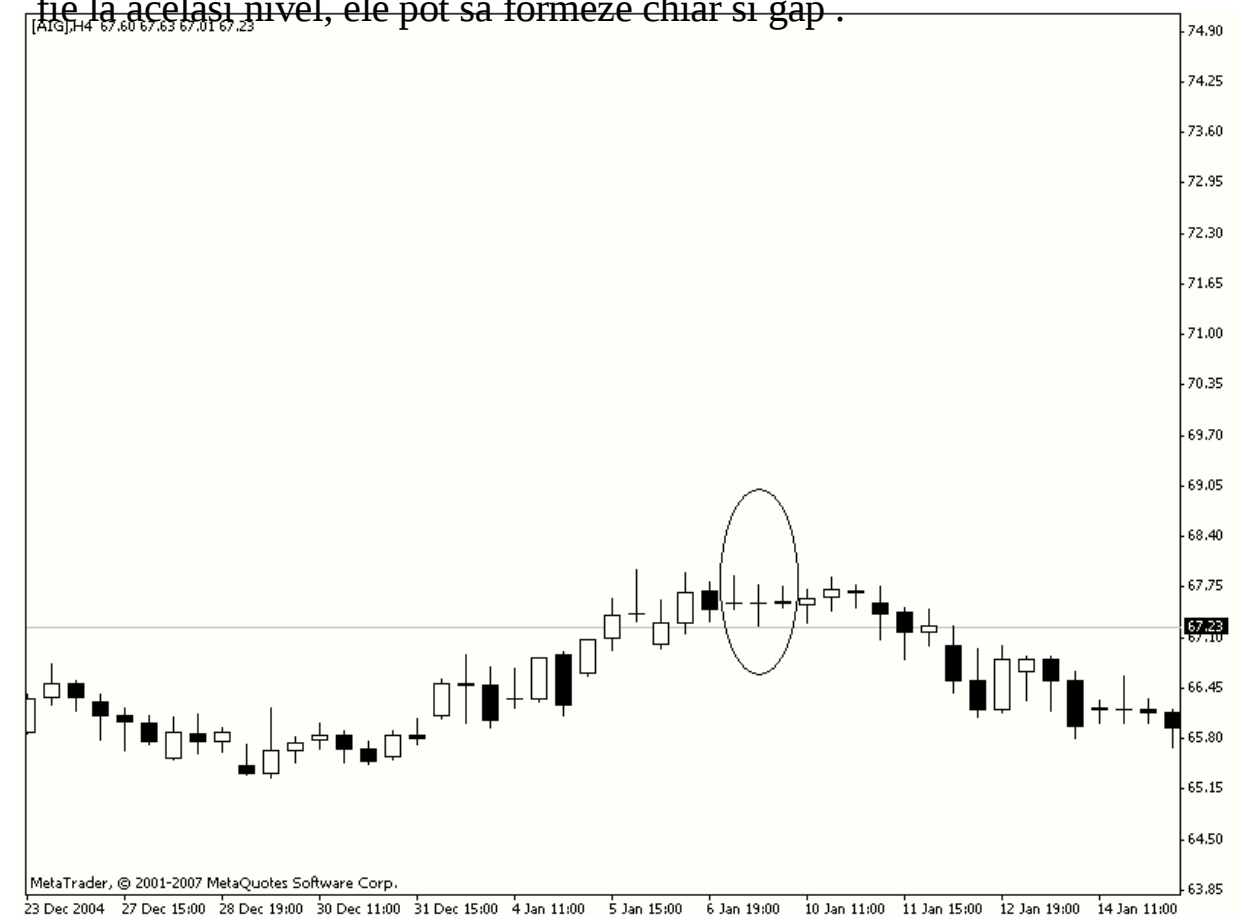
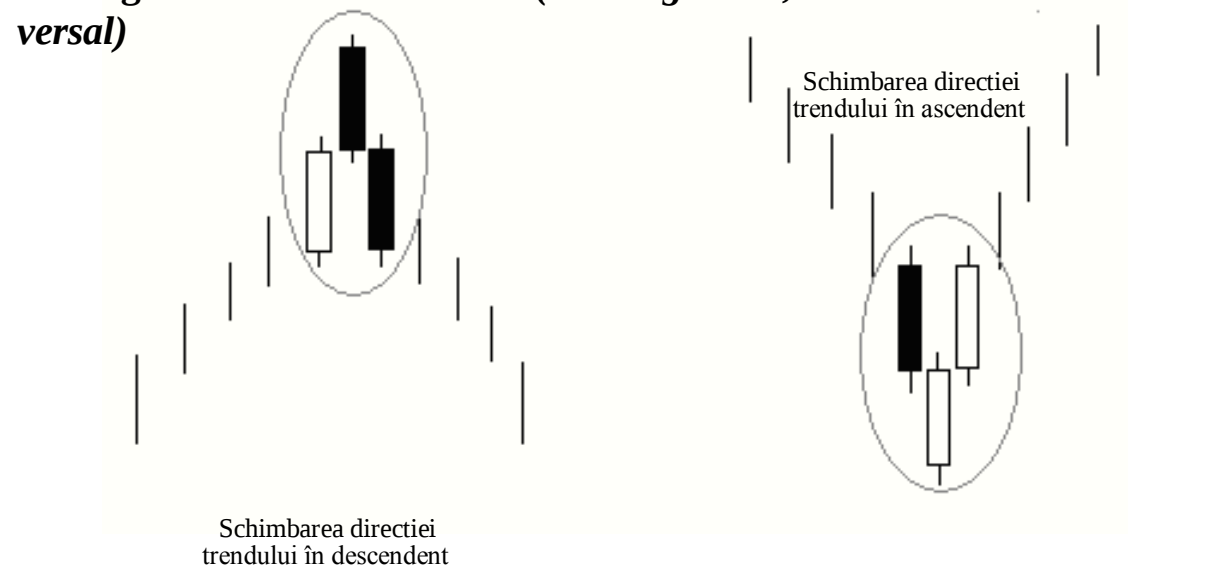
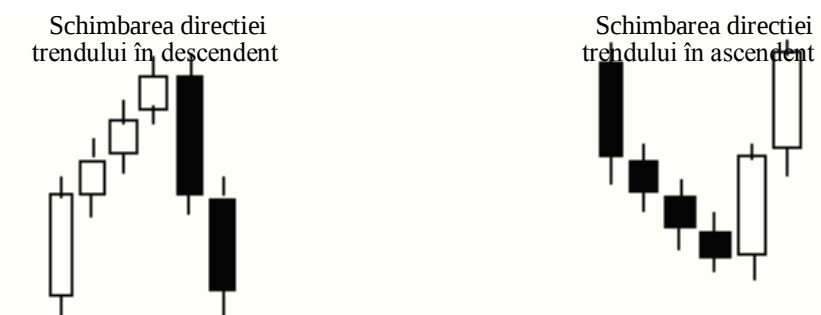

Fig. 11 Three Stars (AIG, H4), MetaTrader — Admiral Markets

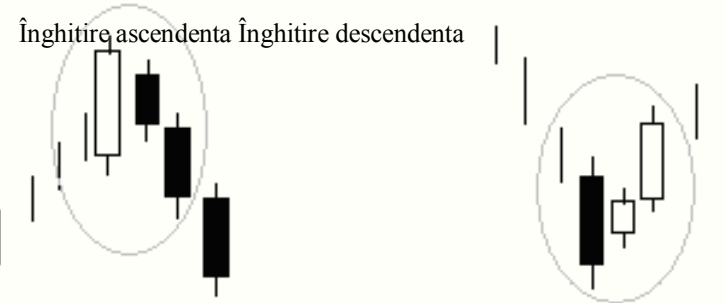
Figura liniilor intersectate (Meeting Lines, Bullish and Bearish Reversal)

În acest caz, lumânarea se deschide cu gap si se închide la nivelul lumânării precedente. Următoarea lumânare are aceeași culoare ca precedenta și trendul își schimbă direcția.

Fig. 12 Meeting Lines (AIG, Daily), MetaTrader — Admiral Markets**Figura Fugarul (Breakaway candlestick, Bullish and Bearish Reversal)**

Prezenta mai multor lumânari în direcția trendului și formarea unei lumânări care le „înghite” este un semnal ca piața atinge minimumul/maximul. Nu este necesar ca umbrele lumânării mari să acopere complet umbrele celor mici.

Fig. 13 Breakaway Candlestick (EUR/CHF, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

Figura Harami (Haramii, Bullish and Bearish Reversal)

Aceasta figura se observa la formarea unei lumânării cu un corp mic care se încadrează complet în limitele corpului lumânării precedente. Culoarea lumânării mari trebuie să fie albă la trendul ascendent și neagră la trendul descendent, iar culoarea lumânării mici nu are importanță. Pentru ca semnalul schimbării direcției trendului să fie confirmat, corpul lumânării formate după lumânarea mică trebuie să depășească prețul de deschidere al lumânării mari în direcția opusă trendului.

Fig. 14 Haramii (EUR/CHF, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

Figuri de continuare a direcției trendului.

Formarea consecutivă a trei lumânări de aceeași culoare, cu corpuri aproximativ identice, se consideră un semnal puternic de confirmare a direcției trendului. Pentru trendul ascendent se numește „Trei soldați albi” (Three White Warriors), iar pentru cel descendent se numește „Trei ciori negre” (Three Black Crows).

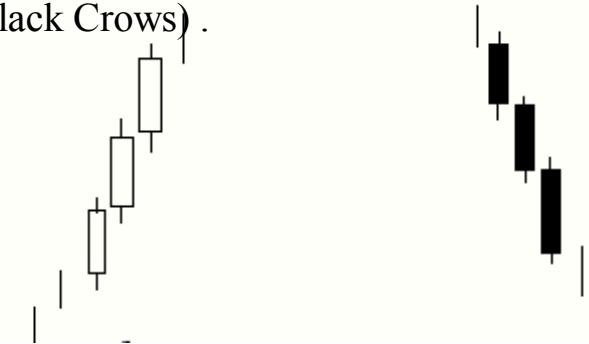
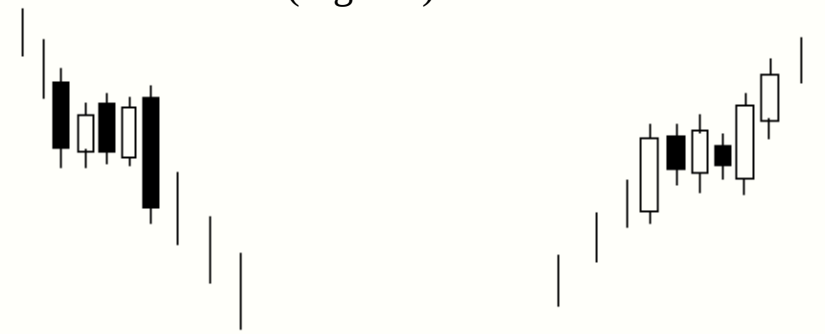

Fig. 15 Three Black Crows (USD/CAD, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

Când trendul formeaza doua sau mai multe lumânari de aceeași culoare, opuse direcției trendului, *înghitite* de o lumânare mai mare, a carei culoare coincide cu direcția trendului, aceasta se considera semnal de continuare a direcției trendului . (Fig . 16)

Trend ascendent Trend descendent

Fig. 16 (USD/CAD, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

Dupa formarea mai multor lumânari în direcția trendului, înghitite de o lumânare în direcția opusă, urmarim următoarea lumânare . Dacă ea confirmă direcția trendului prin culoarea sa, atunci avem un semnal de confirmare a trendului, altfel avem un semnal de schimbare a direcției trendului . (Fig . 17)

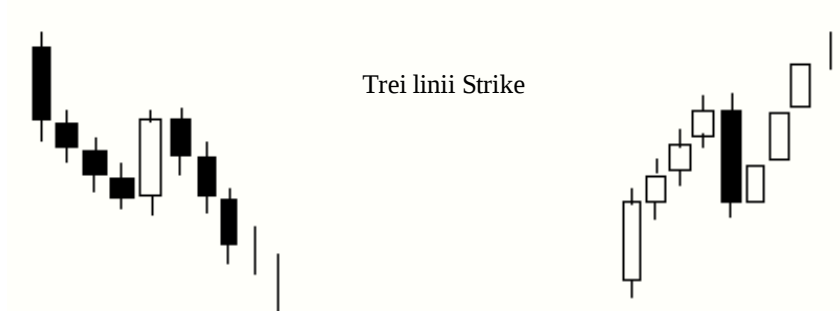

Fig. 17 Three Line Strike (BA, H4), MetaTrader — Admiral Markets

Daca la aparitia gap-ului în directia trendului si urmatoarea lumânare nu acopera gapul, se considera semnal de confirmare a directiei trendului .
(Fig . 18)

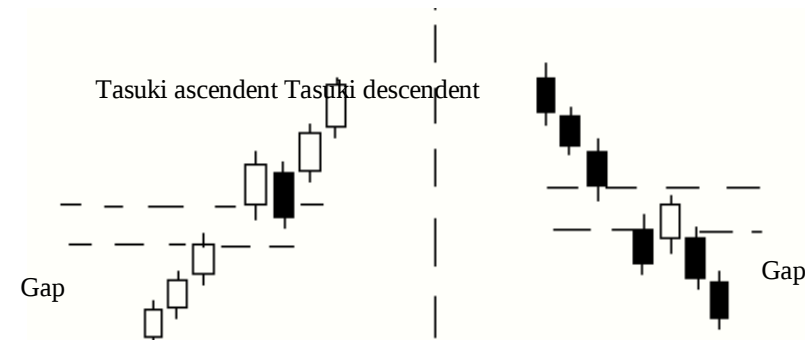

Fig. 18 Upside Tasuki (C, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

Formarea a doua lumânari cu corp si culori identice, opuse directiei trendului, se considera semnal de confirmare a directiei trendului .
(Fig . 19)

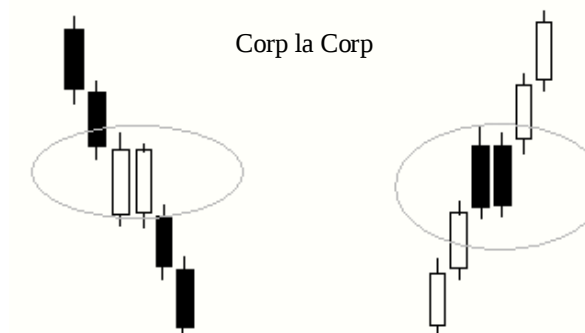

Fig. 19 Side by Side (AXP, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

Evident, pot fi analizate diverse figuri de schimbare a direcției trendului și de continuare, dar toate, într-o formă sau alta, sunt asemănătoare celor descrise mai sus . Dacă urmărim o eficiență maximă în analiza lumânărilor, e necesar să cercetăm istoria fluctuațiilor fiecărui instrument financiar pe piață, pentru a evalua obiectiv ce figură este mai potrivită pentru acest instrument și cum a reacționat piața la apariția figurii în trecut .

Toate noțiunile și graficele pe care le-am analizat vor avea o desfășurare mai amplă în următoarele capitole, în special vor fi utile la adoptarea deciziei de intrare în piață .

Capitolul 3 **Analiza Fundamentală**

Scopul analizei fundamentale constă în determinarea cauzei factorilor care contribuie și influențează direcția pieței .

Din punct de vedere istoric, analiza fundamentală a apărut înainte de analiza tehnică și mult timp a fost unicul mijloc de cercetare a evoluției pietelor de capital . În practică, o analiză fundamentală calitativă este mult mai dificil de efectuat decât cea tehnică . Pentru a explica evoluția unei perechi valutare din punct de vedere al analizei fundamentale, se urmăresc factori clasificați după influența și orizontul de timp pe care acționează . Analiza fundamentală utilizează o multitudine de indicatori ca obiecte de cercetare . Generalizând, îi putem clasifica în patru categorii:

- indicatori financiari;
- indicatori economici;
- factori politici;
- catastrofe naturale și ecologice .

A descrie toți factorii urmăriti în analiza fundamentală ar fi foarte dificil, de aceea ne vom opri doar la cei esențiali și importanți pentru previziunea cursurilor valutare .

INDICATORI FINANCIARI (RATA DOBÂNZII si INFLATIA)

Acestia au o influenta mare asupra pietei valutare si reprezinta una dintre cele mai importante categorii de indicatori utilizati în analiza fundamentală . Rata dobânzii si nivelul inflatiei într-un anumit stat sunt direct legate între ele . Rata dobânzii difera de la o tara la alta si se stabileste de autoritatea superioara de control financiar . În Uniunea Europeana aceasta este Banca Centrala Europeana (European Central Bank), în SUA — Sistemul Federal de Rezerva (FED), în Japonia — Banca Centrala a Japoniei (Bank of Japan), în Marea Britanie — Banca Centrala a Angliei (Bank of England), în Elvetia — Banca Nationala a Elvetiei (Swiss National Bank) etc .

Daca banca centrala reduce rata dobânzii, aceasta înseamna ca dobânda la credite de asemenea scade (pentru consumatorul final creditele devin mai ieftine) . Reducerea dobânzii va duce la majorarea cererii si a numarului de credite acordate, la cresterea mijloacelor banesti în circulatie si, respectiv, la cresterea consumului de marfuri si servicii din tara respectiva . În acelasi timp, acordarea mijloacelor banesti la un pret mai mic va duce la devalorizarea valutei nationale în raport cu alte valute . În concluzie, reducerea ratei dobânzii într-un anumit stat influenteaza negativ valuta nationala .

De asemenea, la o rata a dobânzii mai mare cererea pentru credite scade, bani în circulatie sunt mai putini, oamenii prefera sa tina banii în depozite bancare, sa obtina profit din dobânda . De aici rezulta ca majorarea ratei dobânzii are o influenta pozitiva asupra monedei nationale .

Din cele expuse mai sus apare întrebarea: *care este raportul optim între rata dobânzii si inflatie pentru a mentine stabilitatea monedei nationale?*

Presupunem ca într-un stat inflatia este mai mare decât rata dobânzii, deci depozitele bancare devin neatractive, deoarece banii se devalorizeaza mai mult decât se câstiga din dobânda . Cu alte cuvinte, consumatorul alege sa cheltuie banii pe marfuri sau servicii . O asemenea varianta ar fi daunatoare pentru economie . O situatie similara, dar cu ritm mai lent, este atunci când rata dobânzii si inflatia sunt la acelasi nivel . Dar si aceasta varianta duce la circulatia marita a banilor si va avea un efect negativ asupra valutei nationale .

Varianta ideala pentru economia tarii este când rata dobânzii depaseste putin procentul inflatiei .

Rata dobânzii (%) > inflatia (%)

O influenta importanta asupra cursului valutar o au si ratele dobânzilor la Titlurile de Stat (Bonurile de Tezaur) pe termen lung . Majorarea venitului din Titlurile de stat are o influenta pozitiva asupra valutei tarii si invers — reducerea dobânzii la acestea are o influenta negativa .

Sa analizam un exemplu . Daca veniturile din Bonurile de Tezaur în SUA cresc, în timp ce în Japonia ramân neschimbate, aceasta va împinge investorii sa cumpere titlurile de valoare americane în loc sa cumpere active similare de provenienta japoneza . O astfel de schimbare a ratei dobânzii la titlurile de valoare ar influenta pozitiv economia americana, deoarece un numar mare de investitori vor investi capitalul în SUA, si pentru aceasta ei vor fi nevoiti sa cumpere dolari americani, ceea ce, la rândul sau, va face valuta americana mai solicitata, deci va creste valoarea ei .

INDICATORI ECONOMICI

Indicatorul economic este orice indicator care reflecta situatia economica a unei tari si influenteaza, direct sau indirect, evolutia monedei nationale . Cunoastem o multime de indicatori economici .

Indiscutabil, Produsul Intern Brut (PIB, engl . GDP, Gross Domestic Product) este unul dintre cei mai importanti indicatori economici:

$$gDp=c+i+g+t, \quad \text{unde:}$$

GDP — Gross Domestic Product (PIB -Produs Intern Brut);

C — Consumption (consum);

I — Investments (investitii);

G — Government Expense (consumul statului);

T — Trade Balance (balanta comerciala) .

Balanta comerciala este egala cu diferenta dintre exportul si importul unui stat:

$$t = \text{export} - \text{import}$$

Cresterea PIB-ului are o influenta pozitiva asupra monedei nationale a statului . Un PIB mai mare înseamna productie, consum, circulatia capitalului si interes crescut din partea investitorilor, iar de aici — si cererea pentru moneda nationala . Aceasta întareste pozitiiile monedei nationale fata de valutele altor tari . În mod identic, scaderea PIB-ului are influenta negativa asupra monedei nationale .

Alti indicatori economici sunt:

- somajul (unemployment)
- profitabilitatea capitalului (profitability)
- indicele preturilor de consum (CPI)
- indicele preturilor industriale (PPI)
- încrederea consumatorului (consumer confidence)
- nr . de noi locuri de munca în domenii non-agricole (Nonfarm Payrolls)
- nr . constructiei de case (housing construction) etc .

Orice schimbare a indicatorilor enumerati, influenteaza în diferita masura cursul valutar . Daca are loc o schimbare pozitiva, influenta este si ea pozitiva, iar daca este negativa si influenta este negativa .

În ultimii ani, de asemenea, se observa o intensificare a influentei burselor asupra cursurilor valutare . Aceasta influenta se observa în SUA, exemplu fiind principalul indice bursier Dow Jones Industrial Average (DJIA) . Majoritatea companiilor cotate își desfășoara activitatea la nivel international, de aceea cursul redus al dolarului favorizeaza dezvoltarea lor si duce la cresterea exportului . Daca, însa, se observa o crestere puternica a economiei nationale, cum a fost în a doua jumătate a secolului trecut, odata cu majorarea valorii indicilor, observam cresterea valorii dolarului . În acest caz, companiile câștiga din cresterea vânzarilor pe piata interna . O importanta mai mica, dar totusi însemnata, o au si alti indici ai pietelor bursiere din SUA: NASDAQ si S&P500 .

Aceasi dependenta este caracteristica si pentru Europa, unde cei mai importanti sunt indicii bursieri ai Germaniei .

Indicele bursier al Marii Britanii (FTSE 100) la fel are o influenta asupra lirei, desi nu atât de semnificativa .

Datorita faptului ca statul este orientat catre export, în Japonia observam urmatoarea dependenta: când yena scade, aceasta favorizeaza exportul si valoarea actiunilor companiilor japoneze creste, paralel creste si indicele principal al bursei japoneze — Nikkei 225 .

Exista o legatura între evolutia cursurilor a doua sau mai multe perechi valutare . E mai usor de urmarit aceasta dependenta între valutele europene si dolarul SUA . Din cauza apropierei geografice si economice a Marii Britanii de tarile europene, când euro scade fata de dolar, lira de asemenea are o evolutie descendenta . Aceeasi dependenta o observam si la valutele asiatice .

FACTORI POLITICI SI INFLUENTA STIRILOR

Stabilitatea politica reprezinta o cauza importanta, dar nu întotdeauna suficienta, pentru consolidarea evolutiei ascendente a unei valute . De regula, fluctuatii importante în evolutia trendului apar înaintea alegerilor prezidentiale sau parlamentare . Din cauza incertitudinii derularii urmatoarelor evenimente, majoritatea participantilor din piata prefera sa închida pozitiiile si sa astepte stabilizarea pietei . În general, instabilitatea politica are influenta daunatoare asupra monedei nationale si duce la devalorizarea acesteia .

Reactia pietei la publicarea diferitelor stiri economice, financiare si politice este cercetata pe larg, dar, cu regret, pâna acum nimeni n-a reusit descrierea concreta a influentei unei stiri asupra evolutiei trendului . Cauzele acestui fapt sunt multiple, dar cel mai important de subliniat aici este ca o singura stire, indiferent de importanta ei, nu poate schimba directia trendului pe termen lung . Deseori întâlnim cazuri când marile institutii financiare si unii investitori cunoscuti „arunca” intentionat o anumita stire (uneori incredibila), pentru a influenta evolutia cursului valutar . Exista multe cazuri când reactia la o stire a avut loc cu mult înainte de momentul în care aceasta a fost publicata . Cel mai frecvent aceasta are loc când se aștepta stirea despre rata dobânzii Bancii Centrale Europene sau Britanice, deoarece pozitia presedintelui bancii centrale sau a majoritatii membrilor din conducere este cunoscuta din timp, la fel si starea reala a sistemului

financiar . Asa a aparut cunoscuta fraza: „Cumpara zvonuri, Vinde fapte” (Buy the Rumors, Sell the News) . Se are în vedere ca efectul produs de stire trece mai repede decât aparitia acesteia .

Cel mai des reactia la o stire fundamentala se exprima printr-o fluctuatie nesemnificativa a trendului (fig . 20) .

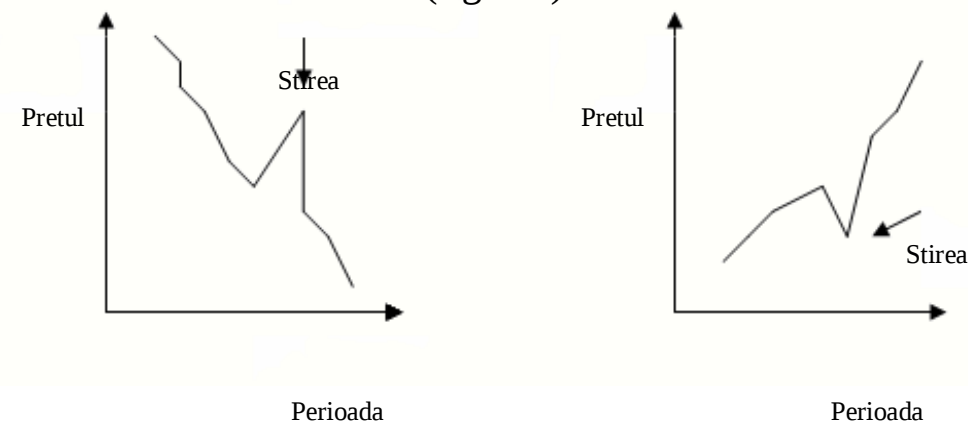

Fig. 20

La aparitia unui zvon sau a unei stiri, pe piata apar participanti care cauta sa obtina profit din aceasta (sau sa evite pierderi în viitor) . Daca trendul este descendent, iar stirea pozitiva, traderii încep sa cumpere valuta, dar într-un anumit moment efectul stirii este insuficient pentru schimbarea trendului, dupa care pretul revine în directia sa initiala . Cauza rezulta din faptul ca piata valutara este influentata de factori la o scara mult mai mare . Reactia este identica si pentru trendul ascendent la aparitia stirilor negative .

Un alt exemplu de influenta a stirilor asupra evolutiei trendului este prezentat în fig . 21 .

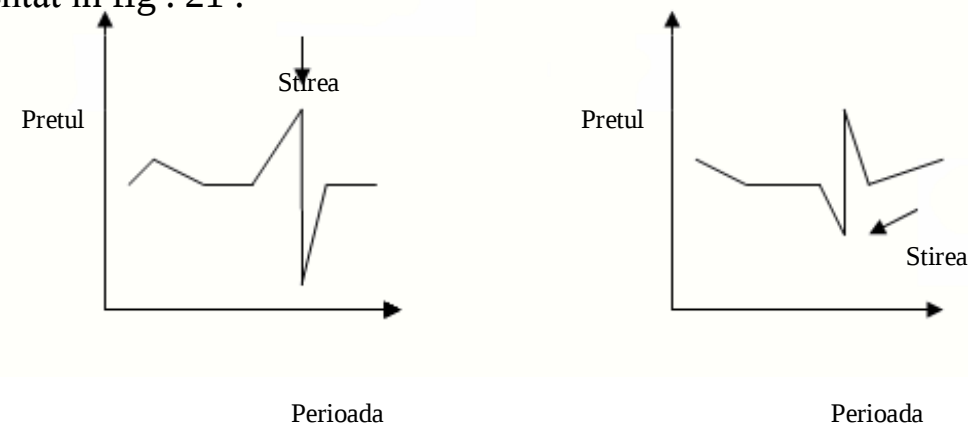

Fig. 21

În cazul în care piata se afla în flat (evolutie laterala) si se publica o anumita stire, apar si participanti care încearca sa profite de situatie . De-oarece piata este într-un echilibru relativ, pretul creste brusc pe o perioada scurta de timp pâna la nivelul în care se intensifica reactia inversa a pietei, si apoi revine la valoarea precedenta de echilibru, înainte de aceasta desenând un zig-zag .

Al treilea caz posibil: când piata se afla în flat, la aparitia unei stiri pretul creste sau scade, dupa care piata intra din nou în echilibru, dar la un alt nivel (fig . 22 si 23) .

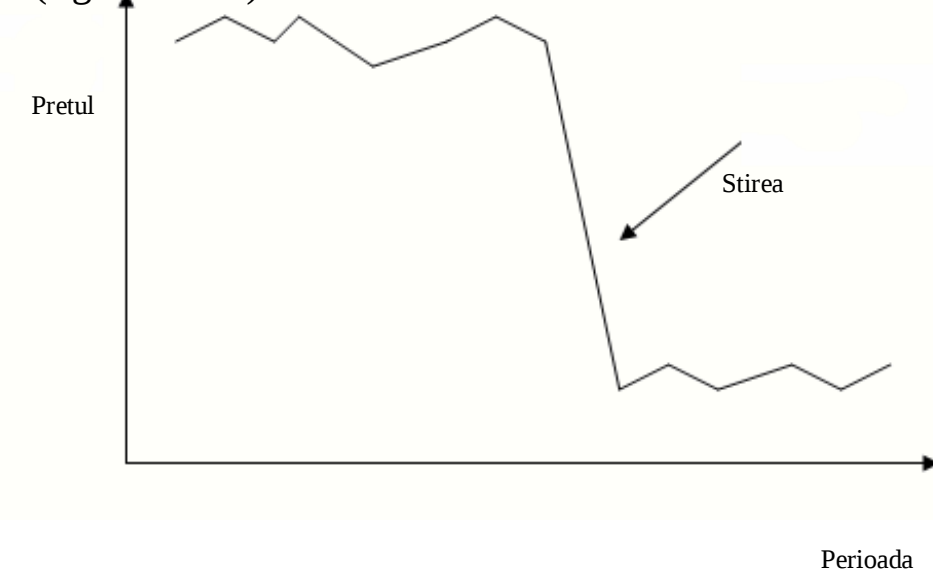

Fig. 22

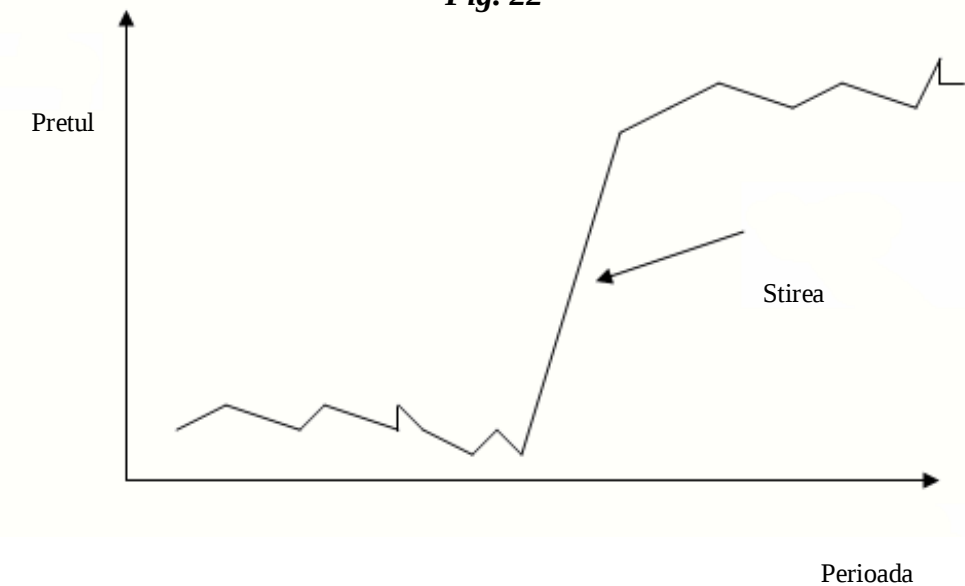

Fig. 23

Trebuie sa mentionam înca o influenta posibila a stirilor asupra instrumentelor financiare, când avem un trend ascendent si apare o stare pozitiva, sau când în timpul unui trend descendent apare cea negativa . Aici observam accelerarea evolutiei pretului în directia pe care o urma pâna la publicarea stirilor . Acest caz este cunoscut sub denumirea de *impuls din inertie* .

CALAMITATI NATURALE SI CATASTROFE

Firese, influenta acestora asupra cursului monedei nationale este negativa . Cu cât cataclismul natural este mai puternic, cu atât este mai negativa influenta lui asupra situatiei economice .

Drept exemplu poate servi cutremurul din Japonia la sfârșitul lunii iulie 2007 . Acesta a avut o influenta negativa asupra economiei, afectând în special sectorul auto — Japonia în aceasta ramura ocupa locul doi în lume . Dupa cutremur, cele mai mari companii Toyota, Nissan, Suzuki, Mitsubishi si Honda au anuntat stoparea temporara sau definitiva a productiei unor automobile, din cauza unor deteriorari serioase ale utilajului din fabrica . Cea mai mare statie electrica din lume “Tokyo Electric Power” a anuntat încetarea activitatii pentru o perioada nedeterminata . Reactia indicelui bursier al Japoniei Nikkei-225 la factorii enumerati, desigur, a fost foarte negativa, iar yena, comparativ cu alte valute, a pierdut din atractivitate pentru investitori .

Capitolul 4 Analiza grafica

introducere

Analiza grafica, numita si analiza clasica, poate fi prezentata ca partea cea mai importanta a analizei tehnice . La elaborarea unei strategii de tranzactionare prioritar este recomandata utilizarea analizei tehnice .

Analiza grafica se aplica pentru previziunea evolutiei preturilor si ajuta la adoptarea unor decizii investitionale optime .

Obiectul de studiu al analizei tehnice clasice îl constituie graficele cotațiilor . Modele de preturi, formate cu ajutorul graficului, se numesc figuri . Figurile reprezinta modele de evolutie a pietei, clasificate din punct de vedere al formei si probabilitatii de miscare a pretului într-o anumita directie .

taurii (Bulls) si Ursii (Bears)

Graficele capata o anumita forma în urma influentei a celor doua categorii de participanti — cumparatori (bulls) si vânzatori (bears) . Rezultatul interactiunii acestor doua grupuri constituie factorul principal ce determina forma graficului instrumentului financiar — cresteri, scaderi, minime, maxime (fig . 24) .

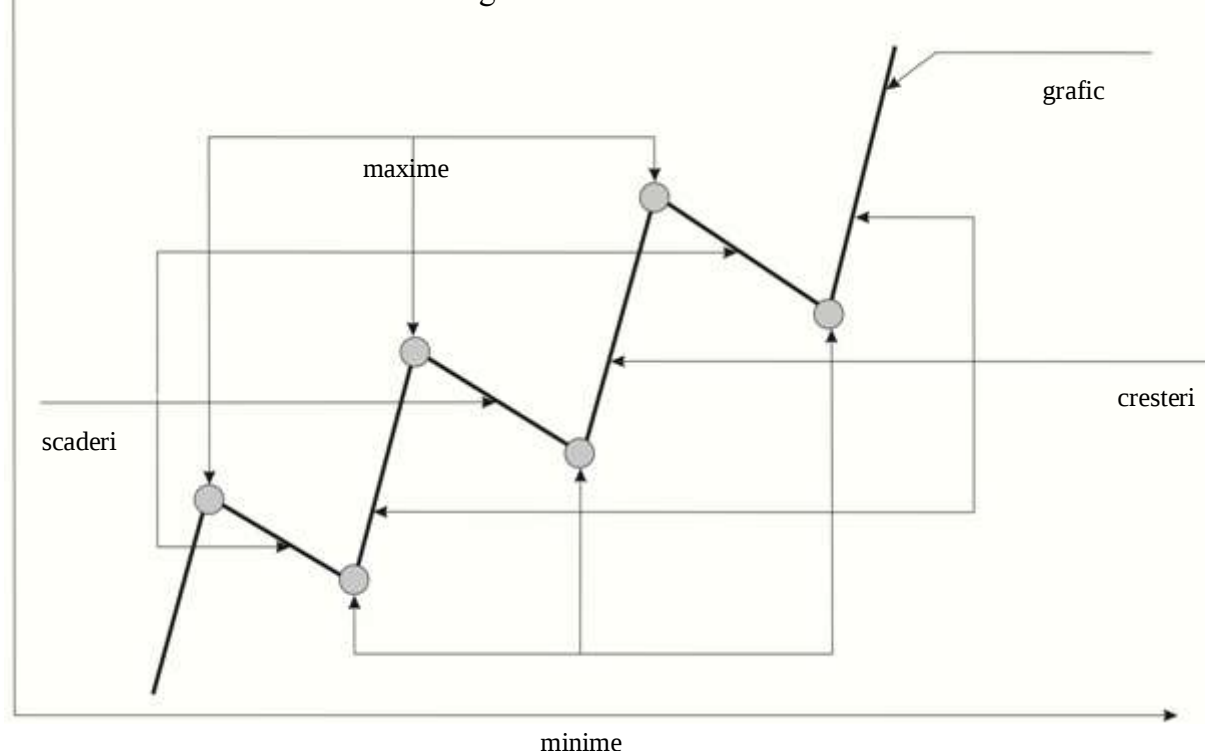

Fig. 24 Graficul evoluției instrumentului financiar cu indicarea punctelor de creșteri, scăderi, minime și maxime.

Cresterea se observa când cumpărătorii sunt evident mai puternici și prin intermediul volumului tranzacțiilor câștiga în fața vânzătorilor. După creșterea prețului se formează un maxim la care cumpărătorii încep să piardă din putere și dinamica vânzătorilor se accentuează. Respectiv, după ce punctul *maxim* este atins urmează *scăderea* (mișcare descendentă), ca rezultat al creșterii puterii vânzătorilor, care pe moment câștiga în fața cumpărătorilor. După scădere se formează un *minim*, ce sugerează faptul că puterea vânzătorilor s-a epuizat, iar a cumpărătorilor, a crescut. Acestea sunt principalele patru elemente ale graficului pentru orice instrument financiar. Aceste elemente constituie obiectul de cercetare al analizei grafice.

ANALIZA TRENDULUI

Am enumerat cele patru elemente de bază ale graficului. Analizând fiecare element în parte, obținem informații numai despre o anumită perioadă de timp și nu cunoaștem ce s-a întâmplat în trecut sau cum va evolua

situația în viitor. Răspunsul la aceste întrebări îl vom avea dacă vom privi aceste elemente în ansamblu și le vom analiza consecutiv.

Să analizăm graficul din figura 25. Observăm că cele patru elemente, amintite anterior, se află într-o anumită continuitate, în perioade și la nivele de preț diferite. De asemenea, observăm că pe parcursul creșterii prețului instrumentului financiar respectiv, fiecare minim sau maxim pe grafic este situat mai sus decât cele precedente. Un model invers se formează în cazul evoluției descendente a prețului. Luând în calcul această evoluție, vom trasa o linie care unește minimele și maximele.

În figura 25 este reprezentată evoluția ascendentă în care minimele sunt unite cu o linie. Această linie se numește *linie de trend*. Când vorbim despre evoluția ascendentă sau creșterea prețului unui anumit instrument financiar, linia de trend, în grafic, trece prin minime. Similar, dacă avem o evoluție descendentă, linia de trend trece prin maxime.

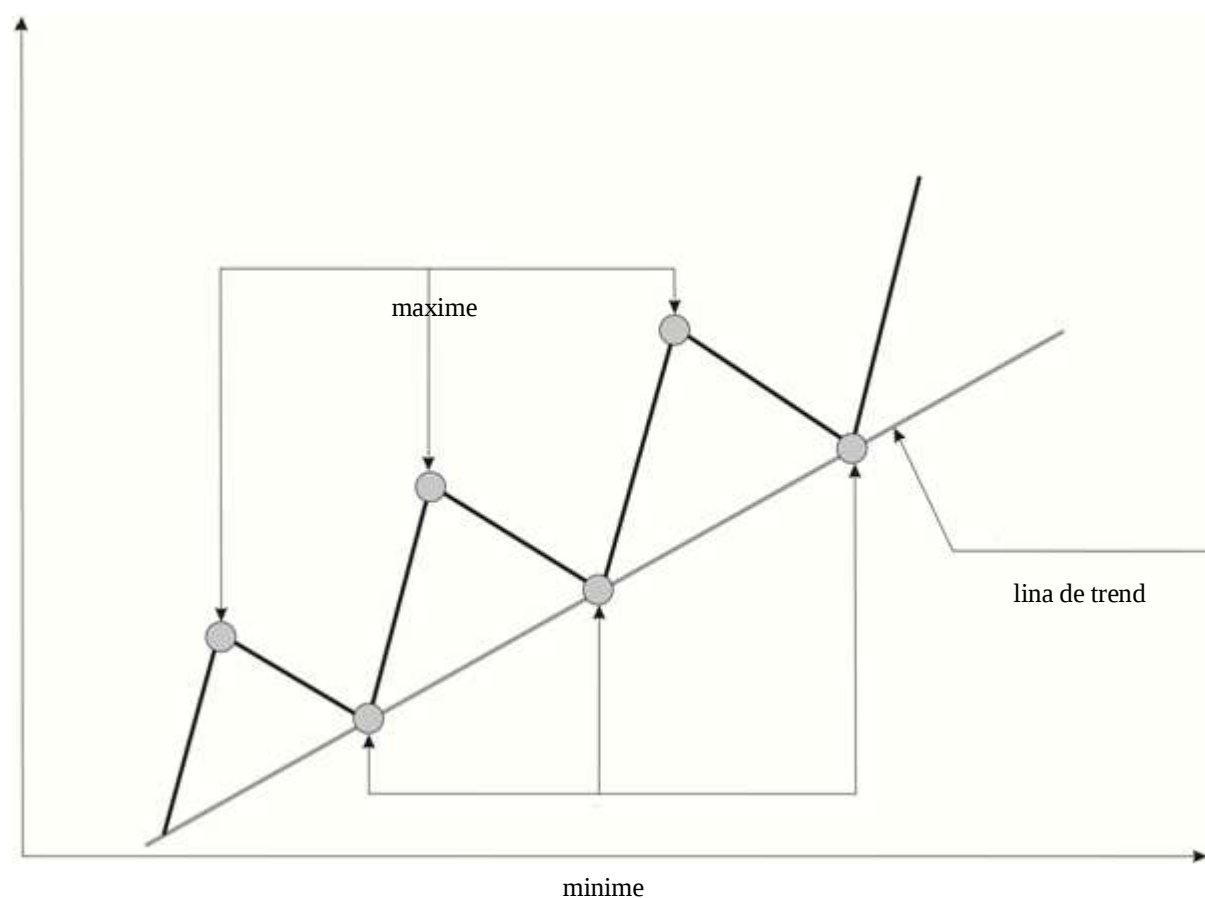

Fig. 25 Linia de trend

Un element important al liniei de trend îl constituie unghiul format de aceasta . În funcție de mărimea acestui unghi, se deosebesc trei tipuri de trend .

Dacă unghiul format cu axa orizontală este mai mic de 90° , tendința evoluției pretului este ascendentă și linia de trend indică direcția mișcării dominată de *tauri*. Atunci avem *trend ascendent sau trendul taurului* (fig . 26) . În același timp, în această figură toate maximele și minimele viitoare se vor situa mai sus decât precedentele . În acest caz, linia trendului se trasează la baza (marcăm minimele pretului pentru fiecare perioadă de timp) .

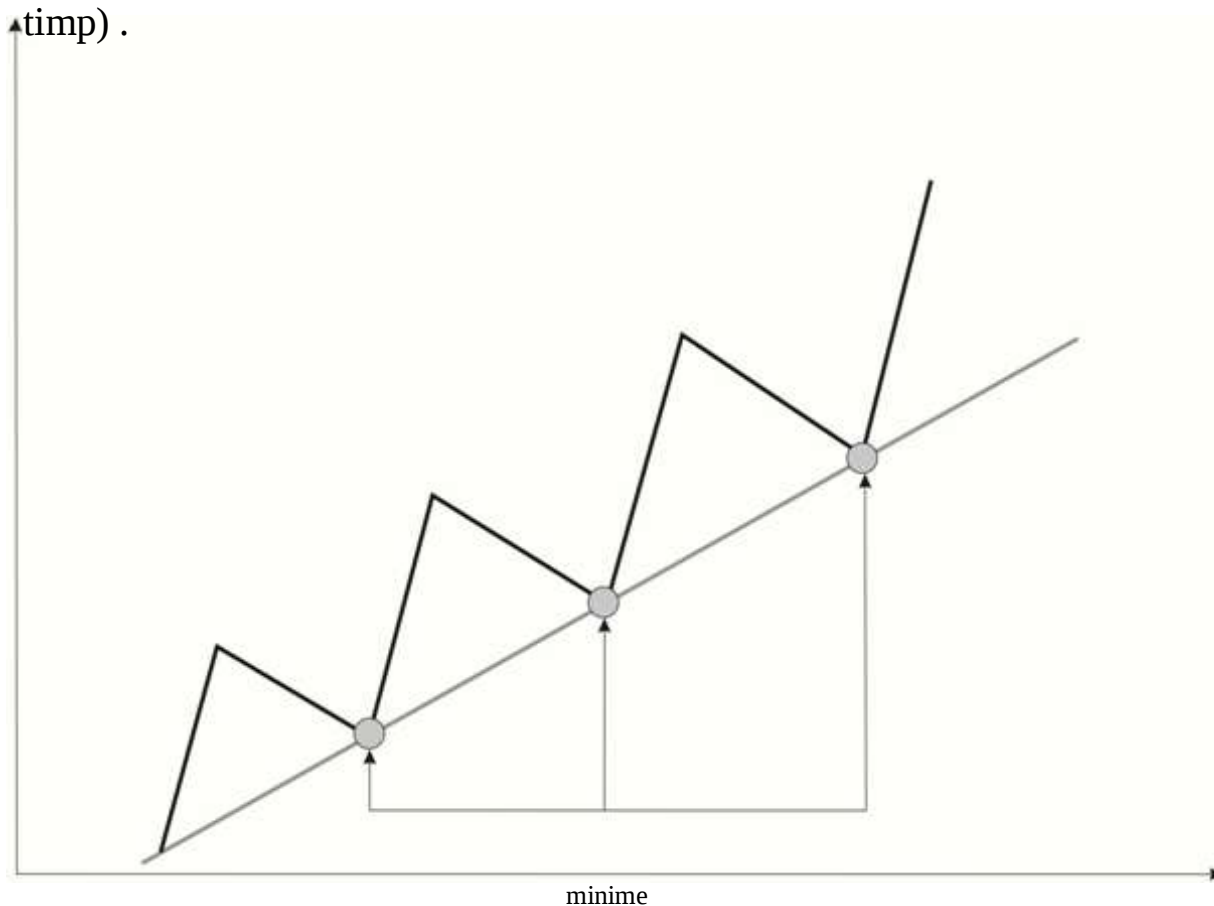

Fig. 26 Trend ascendent (trendul taurului)

Dacă unghiul format de linia trendului cu axa orizontală este mai mare de 90° , atunci tendința este descendentă și linia indică direcția evoluției în care domina *ursii*. În acest caz, linia trendului va fi trasată prin maxime (marcăm maximele pretului pentru fiecare perioadă de timp) .

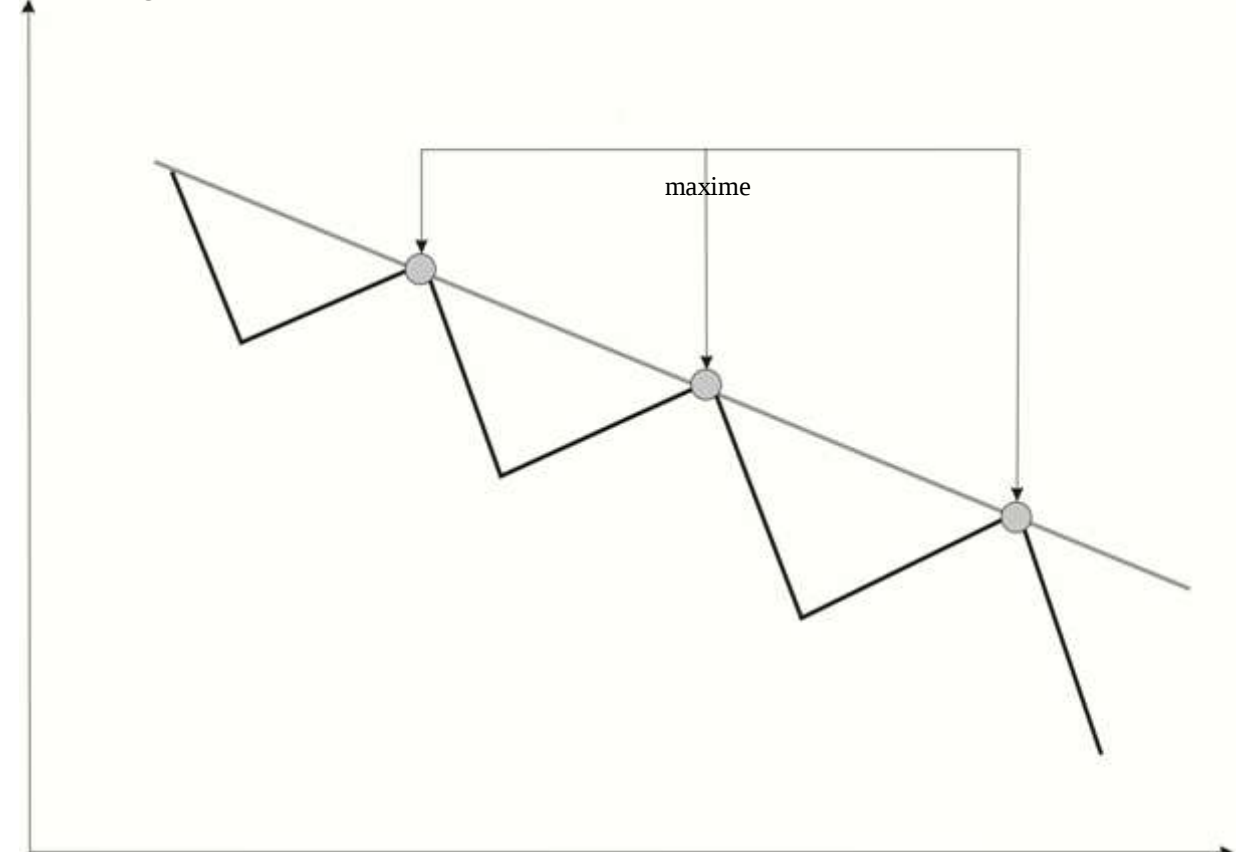

Fig. 27 Trend descendent (trendul ursului)

Când unghiul dintre linia de trend și axa orizontală este aproape de 0° , adică linia trendului este paralelă cu scala timpului, spunem că avem un *trend lateral (side-ways) sau range* . Evoluția laterală este prezentată în figura 28 . În acest caz pretul nu evoluează într-o direcție anume, ci oscilează într-un interval (canal) îngust . Aici, lipsește grupul dominant al participanților din piață, nici cumpărătorii, nici vânzătorii nu se pot impune . De regulă, cu cât se prelungește mai mult perioada de echilibru, cu atât mai puternică va fi evoluția ulterioară a trendului .

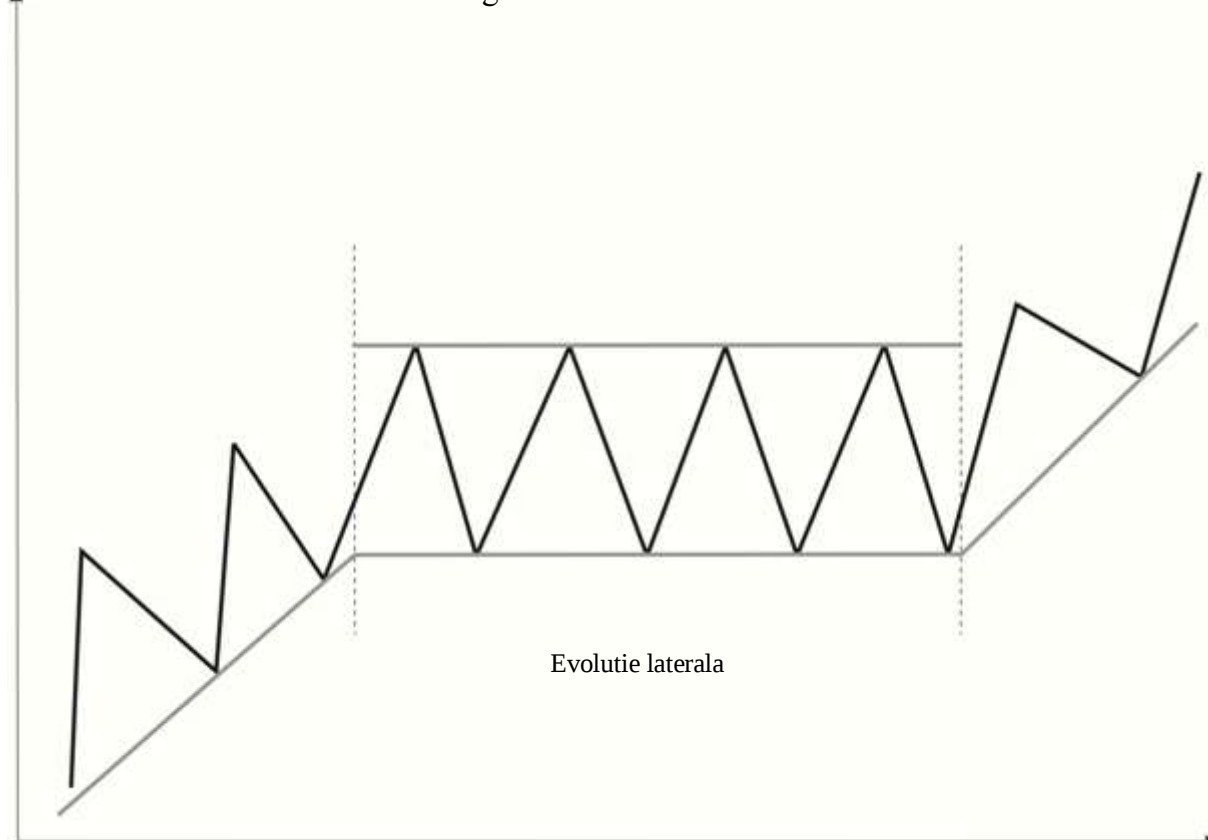

Fig. 28 Evoluție laterală (flat, side trend)

nivel de suport (Support) și rezistență (Resistance)

De ce, în cazul trendului ascendent minimele sunt situate pe aceeași linie? Ce se întâmplă când pretul atinge linia trendului? Pe parcursul interacțiunii participanților deja menționați, vânzatori și cumpărători, se formează nivele de suport și rezistență. Toate liniile de trend și modelele grafice formate, sunt o combinație a nivelelor de suport și rezistență. Aceste nivele constituie baza previziunii tehnice și o parte indispensabilă a analizei grafice. Nivelele de suport și rezistență pot fi statice și dinamice. Prin cele *statice* înțelegem nivele de suport sau rezistență care influențează piața la un anumit pret, ferm, care nu se modifică de-a lungul timpului. *Nivelele dinamice* sunt cele care după o anumită perioadă de timp se modifică, adică pretul la care există suport sau rezistență nu este constant. Linia de trend este trasată prin nivele dinamice de suport sau rezistență. Când linia trendului este ascendentă (uneste minimele), avem o linie de suport (fig. 26) și invers — când aceasta este în evoluție descendentă (uneste maximele), spunem că aceasta linie este de rezistență (fig. 27).

Să analizăm linia de rezistență pe graficul evoluției unei perechi valutare. Rezistență apare când cumpărătorii nu pot sau nu mai vor să cumpere valuta respectivă la un pret mai mare. În același timp, la acest nivel de pret, crește numărul vânzătorilor ce apar pe piață și doresc să vândă valuta scump. Acțiunile lor sunt bazate pe faptul că valuta s-a apreciat mult și acum este momentul marcării profitului. Ca rezultat, volumul vânzătorilor crește, ceea ce favorizează evoluția descendentă a pretului.

Atingând linia de rezistență, evoluția ascendentă a pretului se încheie, și la acest nivel începe o nouă luptă pentru superioritate între vânzatori și cumpărători. În dependență de care grup de participanți este mai puternic, există două variante posibile:

1. Cumpărătorii câștigă, urmează străpungerea liniei de rezistență și are loc schimbarea liniei de rezistență în linie de suport;
2. Vânzătorii câștigă, linia de rezistență rămâne intactă și piața reîncepe mișcarea descendentă.

O situație identică se formează și în cazul nivelelor de suport.

nivele puternice (Strong levels)

Un important tip de nivel de suport și rezistență îl constituie așa-numitele „nivele puternice”. Nivelele puternice sunt zone ferme ale suportului sau rezistenței, care au o influență majoră asupra evoluției pieței. Acestea reprezintă nivele de pret, care în trecut au provocat un interes marit din partea vânzătorilor sau cumpărătorilor. Dacă în trecut, la atingerea acestui nivel, observăm stagnarea sau schimbarea direcției trendului, atunci în viitor, când piața va atinge acest nivel, se așteaptă o reacție similară din partea participanților.

Să generalizăm cele relatate mai sus.

Fig. 29 USD/CHF, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 29 avem exemple de linii de trend, pe graficul zilnic (Daily) USD/CHF, din perioada decembrie 2006 — septembrie 2007. Observăm ca liniile de trend influențează evoluția pretului și după strapungerea acestora, într-o oarecare măsură putem anticipa mișcarea ulterioară a pretului.

Sfaturi practice

Trasarea exactă a liniilor de trend, determinarea nivelelor de suport și rezistență — sunt momente-cheie pentru o analiză reușită. Pentru a stabili corect aceste zone și importanța lor trebuie respectate *câteva reguli* simple:

1. Pentru a trasa linia de trend (de suport sau rezistență) este obligatorie trecerea ei prin cel puțin două puncte: două puncte de minim sau maxim. Aceasta va trece prin două zone fixe ale suportului sau rezistenței. Când linia trece prin trei sau mai multe puncte, ea se numește linie de trend confirmată.

2. Cu cât sunt mai multe puncte prin care trece linia, cu atât este mai importantă și este capabilă să influențeze mai puternic piața. Fiecare punct de pe linie (maxim sau minim) reprezintă, la modul figurat, un câmp de luptă între *tauri și urși*. Cu cât sunt mai multe puncte minime, pe linia ascendentă a trendului, cu atât sunt mai multe nivele unde cumpărătorii domina vânzătorii. Urmând regula de mai sus, linia trebuie trasată în așa fel încât ea să cuprindă un număr cât mai mare de puncte. Nu este obligatoriu ca linia să treacă prin două minime consecutive, dacă este posibil, o trasăm astfel încât să includă un număr mai mare de minime, intersectând acumularea intermediară a preturilor.
3. Cu cât o linie de trend este valabilă mai mult timp, cu atât aceasta reprezintă un nivel de suport sau rezistență mai important.
4. Odată strapuns, nivelul de suport sau rezistență își păstrează influența asupra pieței, devenind suport din rezistență sau invers.
5. Deseori se întâmplă ca după strapungerea suportului sau rezistenței, piața are o corecție până la nivelul de pret anterior strapuns și numai după testarea acestuia își continuă mișcarea în direcția strapungerii.
6. Importanța unei linii de trend (suport sau rezistență) este determinată de unghiul său. Linia de trend cu un unghi mai mic de 45° este mai stabilă. Cu cât este mai mare panta liniei, cu atât aceasta poate influența mai puțin piața pe termen lung.
7. Revenirea pieței la nivelul liniei de trend crește interesul vânzătorilor (la trendul descendent) sau al cumpărătorilor (la trendul ascendent), care vor încerca să restabilească direcția de evoluție precedentă a instrumentului financiar.
8. Nu lăsați ordinele Stop Loss (ce limitează pierderea) la nivelul suportului sau rezistenței. Evoluția pieței are următoarea caracteristică: atingând un anumit nivel, peste o perioadă scurtă este posibilă revenirea pretului la acest nivel și apoi mișcarea să continue în direcția favorabilă Dvs. Pentru a evita aceste situații nefavorabile, întotdeauna plasati ordinele puțin sub nivelul suportului (dacă este deschisă poziția de cumpărare) și puțin peste nivelul rezistenței (dacă este deschisă poziția de vânzare).

MODELE GRAFICE

Trendul nu poate avea mereu aceeași direcție, mai devreme sau mai târziu aceasta se modifică. Semnalele de încetinire, continuare și schimbare a direcției, de obicei, apar ca niște modele caracteristice pretului. Acestea constituie rezultatul unor interacțiuni complexe între cumpărători și vânzatori, nivele de suport și rezistență. Din numeroasele combinații grafice, doar cele mai des întâlnite sunt numite *figuri (modele)*. Aceste *figurise* utilizează pentru previzionarea evoluției viitoare a instrumentului financiar, bazate pe o probabilitate mare de repetare. Dacă în trecut o anumită *figura* formată de mai multe ori, a dus la reacția unanimității a pieței, atunci la apariția ulterioară a unei similare, piața foarte probabil va reacționa în același mod. Din punct de vedere practic, figurile sunt acceptate în luarea deciziilor de tranzacționare, deoarece ajută la determinarea nivelurilor de preț, momentul intrării în piață și plasarea ordinelor Stop Loss, Take Profit.

În funcție de tipul trendului pe care apare figura, pot fi împartite în două categorii:

- *Figuri de continuare a direcției*, după apariția cărora piața evoluează în aceeași direcție. Ele semnalează o încetinire a evoluției pieței, apoi trendul anterior continuă;
- *Figuri de schimbare a direcției (de întoarcere)*, după apariția cărora are loc schimbarea direcției trendului.

Există și a treia categorie de figuri, *de incertitudine*, care pot fi interpretate și ca figuri de continuitate, și ca figuri de întoarcere — în funcție de condițiile curente ale pieței.

Analizând diferite modele, vom încerca să le clasificăm în funcție de gradul de importanță și probabilitatea atingerii pretului urmărit. Studiul se bazează pe rezultatele figurilor pe toate piețele: valutara (Forex), acțiuni (Stock), futures pe marfuri (Comodity Futures) etc.

Trebuie menționat că acești indicatori reprezintă un studiu statistic și nu prezintă o autenticitate indiscutabilă. Rezultatele pot fi văzute la sfârșitul acestui capitol (tabelul 1).

Figuri de schimbare a direcției

După formarea acestor figuri urmează schimbarea direcției trendului. Ele apar în faza finală a trendului ascendent sau descendent.

Înainte de a începe analiza unor figuri concrete, vom prezenta regulile generale valabile pentru acestea:

- Anterior formării figurilor trendul trebuie să fie evident. Figura de întoarcere este întâlnită doar în faza finală a trendului ascendent sau descendent.
- Figurile trebuie să fie măsurabile, raportate la mărimea trendului. Orice figură trebuie să constituie doar o parte a trendului, nu să reprezinte trendul în sine. O determinare exactă a raportului dintre mărimea unei figuri și mărimea trendului nu poate fi făcută, însă din punct de vedere practic, este suficient ca figura să acopere aproximativ 1/3 din lungimea totală a trendului, dar să nu fie mai mare de 1/2 din trend.
- Cu cât figura acoperă o parte mai mare a trendului, cu atât va fi mai importantă mișcarea ulterioară. Înălțimea figurii reprezintă volatilitatea (fluctuația prețurilor), iar lățimea — timpul necesar formării figurii.
- Timpul necesar formării figurii influențează direct importanța ei (perioada mai lungă — importanța mai mare și invers).
- Figurile formate pe trendul ascendent, de obicei, sunt mai scurte și mai volatile decât cele formate pe cel descendent.
- Volumul de tranzacționare trebuie să confirme mișcarea. Inițial se observă scăderea volumului, care confirmă formarea figurii, după care în imediată apropiere de zona strapungerii și a mișcării ulterioare, volumul trebuie să crească. De regulă, este important pentru figurile care anticipează trendul ascendent.
- Primul semnal de schimbare a direcției îl constituie strapungerea unei importante linii de trend.
- Formarea figurilor de întoarcere poate dura mai mult timp decât formarea figurilor de continuare.
- Tinta stabilită pentru evoluția prețului, obținută în baza analizei figurilor, nu este întotdeauna atinsă (prețul poate să-și schimbe direcția fără atingerea țintei stabilite).
- Din punct de vedere practic, semnalele figurilor sunt mai concludente, dacă acestea sunt bazate pe grafice cu o perioadă de 4 ore sau mai mare.
- Pentru figurile de întoarcere un semnal de confirmare a evoluției

ei este formarea divergentei la indicatori tehnici precum RSI si MACD (acestia vor fi analizati în următoarele capitole) .

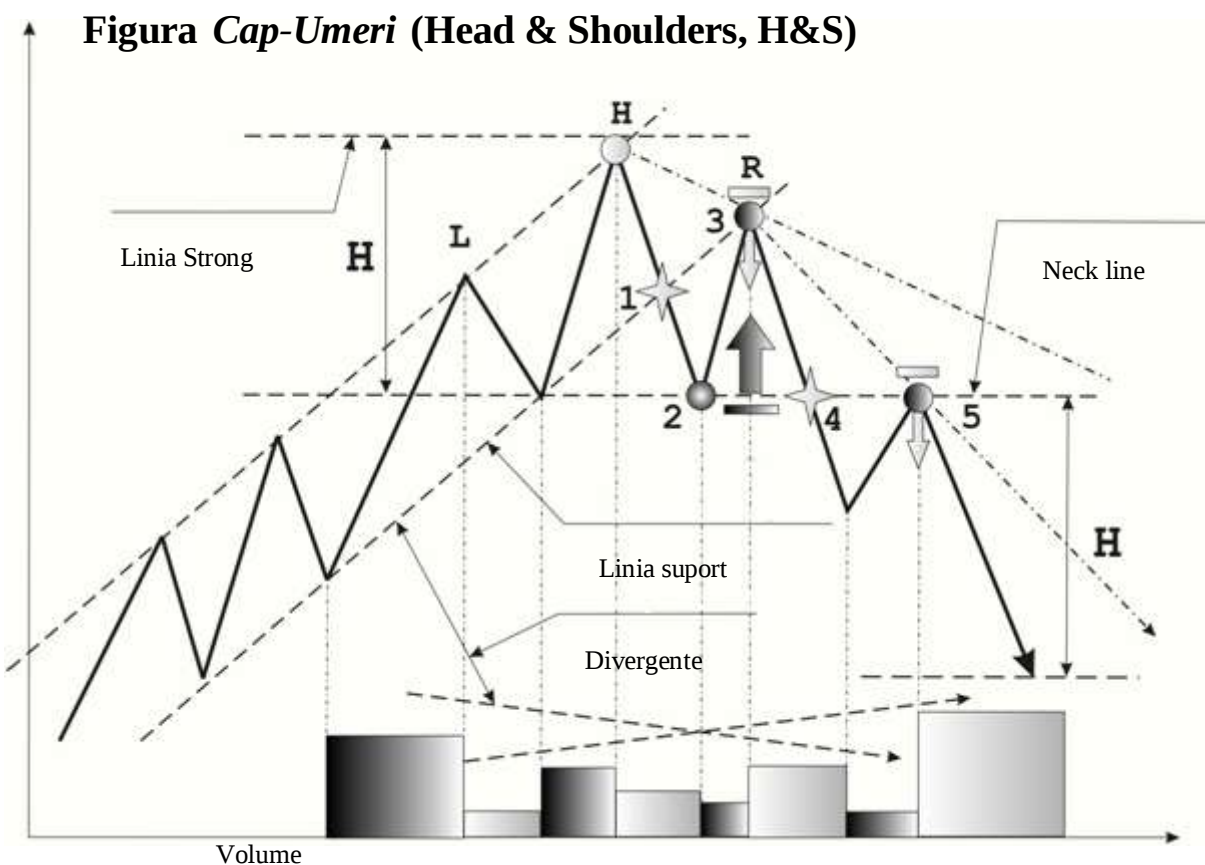

Fig. 30 Head & Shoulders

Head & Shoulders este una dintre cele mai importante si des întâlnite figuri de schimbare a direcției trendului . Se poate forma atât pe trend ascendent cât si descendent, si este reprezentata de trei maxime sau minime, dintre care cel din mijloc (*capul figurii*) este mai mare/mic decât celelalte doua . În fig . 30 este prezentata figura H&S pentru trendul ascendent .

cum se formeaza figura?

Dupa o evolutie puternica, trendul ajunge la un nivel de rezistenta sau suport, de care nu reuseste sa treaca . Urmeaza o miscare prin care linia de trend este strapunsa (punctul 1) . Acesta este primul semnal al schimbarii trendului . Apoi pretul scade pâna la minimul precedent (punctul 2) . Aici gasim nivelul de suport si are loc o încercare de revenire la trendul initial,

care esueaza — piata nu e capabila sa atinga un nou maxim (punctul 3) . Aceasta provoaca, pe de o parte, închiderea pozitiilor long, iar pe de alta parte — aparitia vânzatorilor . Următoarea miscare o reprezinta strapungerea *liniei gâtului* (Neck Line, punctul 4) . *Linia gâtului* i este linia de suport care uneste minimele formate între *umarul stâng/drept si cap* . Strapungerea acestei linii confirma figura . Daca vom analiza H&S pentru un trend descendent, atunci *linia gâtului* va fi linie de rezistenta, care uneste maximele formate între *umarul stâng/drept si cap* .

caracteristicile figurii:

- Figura, trebuie sa fie asemanatoare cu capul si umerii unei persoane, sa fie proportionala, sa nu prezinte abateri mari de la forma .
- Ambii *umeri* trebuie sa fie bine conturati . Un *umar* nu trebuie sa fie mult mai mare decât altul si maximele lor sa fie aproximativ la acelasi nivel;
- Figura apare la finalul unui trend puternic, când primul semnal de schimbare a direcției trendului este strapungerea liniei de trend;
- Figura trebuie sa fie proportionala miscarii anterioare (vezi regulile figurilor);
- *Linia gâtului* figurii nu este necesar sa fie foarte înclinata . Cu cât este mai aproape de orizontala, cu atât este mai importanta figura;
- Strapungerea *liniei gâtului* finalizeaza figura, iar revenirea pretului la nivelul acestei linii -testare (punctul 5), reprezinta un semnal concret pentru efectuarea tranzactiei;
- Tinta stabilita pentru profit o constituie proiectia distantei dintre punctul maxim /minim al *capului* si *linia gâtului* (neckline) , trasata de la punctul de strapungere (punctul 4) sau testare (punctul 5) în directia strapungerii;
- Ordinul Stop Loss se plaseaza deasupra *liniei gâtului* (la vânzare) sau sub aceasta, la cumparare;
- Volumul tranzactiilor scad în timpul formarii figurii si cresc în timpul strapungerii *liniei gâtului* si dupa testare .

Fig. 31 H&S — AIG, weekly, MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 31, graficul săptămânal al pretului actiunilor celei mai mari companii de asigurari a SUA — American International Group (AIG), este reprezentata figura H&S. Maximul *capului* a fost atins la 7 ianuarie 2006. Aceasta figura ilustreaza toate elementele analizate anterior:

- evolutia trendului;
- *cap si umeri* ;
- strapungerea liniei de trend;
- strapungerea *liniei gâtului*;
- testarea nivelului strapuns si schimbarea directiei;
- atingerea tinte de pret .

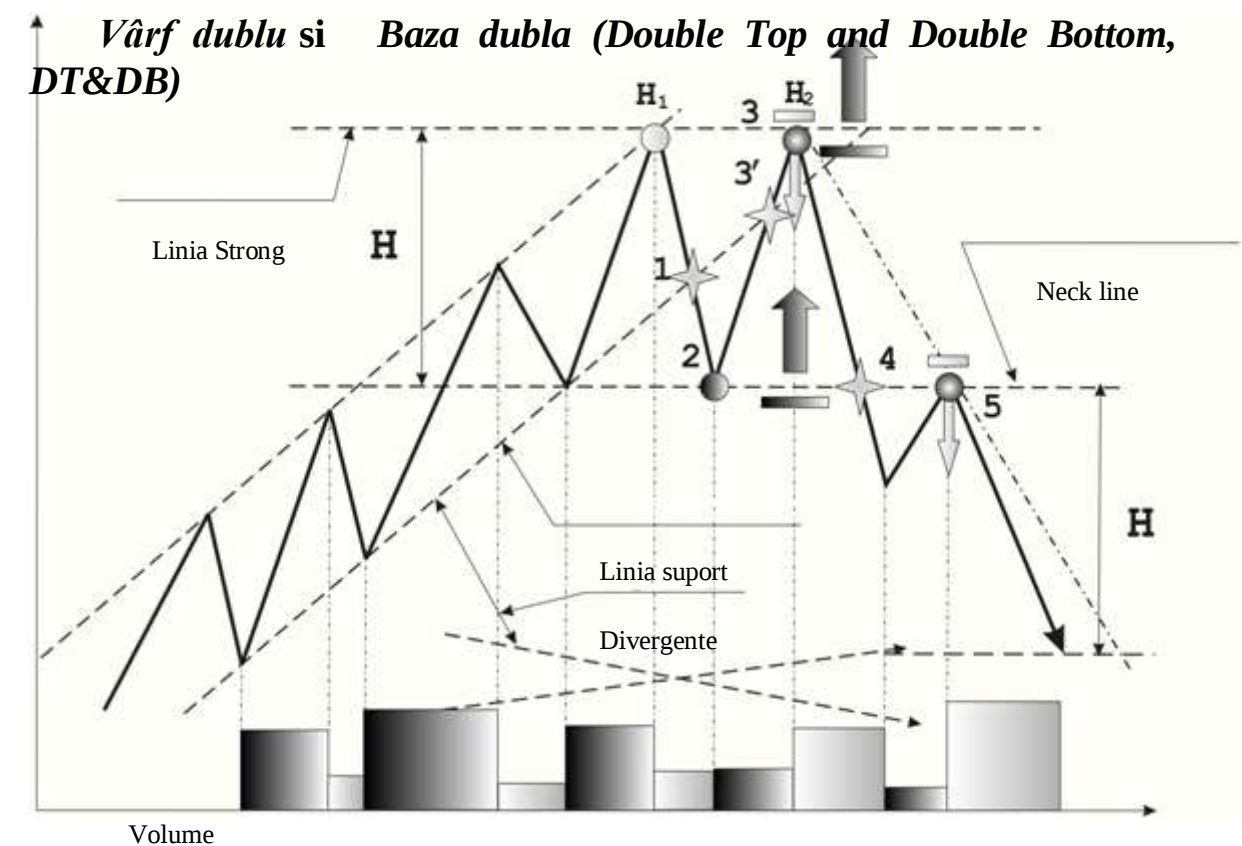

Fig. 32 Double top

Aceasta figura, este de asemenea des întâlnita si foarte eficienta . Ea se formeaza din doua vârfuri sau doua baze, care au maximele, respectiv minimele la aproximativ acelasi nivel . Vom analiza figura *vârf dublu* (figura 32), *baza dubla* urmând aceleasi reguli .

cum se formeaza figura?

Dupa o crestere puternica, pretul întâmpina o rezistenta pe care nu poate sa o depaseasca . Urmeaza o scadere, o evolutie a pietei în directia opusa, si strapunge linia de trend (punctul 1) . Acesta este primul semnal de schimbare a trendului . Scaderea pretului continua pâna la un anumit nivel, dupa care în piata apare un numar mare de cumparatori care încearca sa continue trendul ascendent (punctul 2) . Încercarea lor esueaza când pretul urca aproape de nivelul maximului precedent (punctul 3) . Aceasta duce la închiderea pozitiilor de cumparare si simultan, cresterea pozitiilor de vânzare . Începe o noua miscare descendenta, ce strapunge minimul anterior (punctul 4) . Prin aceasta strapungere figura este confirmata .

caracteristicile figurii:

- Diferenta dintre maximele celor doua vârfuri (doua baze) nu trebuie sa fie foarte mare (cel mult 20%);
- Al doilea vârf trebuie întotdeauna sa fie egal sau mai mic decât primul . O situatie similara este valabila si pentru baza a doua: ea trebuie sa ajunga cel mult la nivelul minimului anterior . Daca aceasta conditie nu se îndeplineste, atunci apar noi maxime/minime, ce reprezinta continuarea evolutiei trendului initial;
- Figura apare la finalul unei fluctuatii puternice, când primul semnal de schimbare a directiei este strapungerea liniei de trend;
- Strapungerea liniei de suport a figurii (minimele vârfurilor) constituie un semnal pentru deschiderea pozitiei;
- Tinta stabilita pentru profit o constituie proiectia înaltimii (lungimea H din fig .32) din punctul de strapungere (punctul 4);
- Ordinul Stop Loss se plaseaza mai jos (la cumparare) sau mai sus (la vânzare) de nivelul punctului de strapungere;
- Dupa strapungere este posibila revenirea la nivelul acesteia -testare, dupa care piata continua evolutia spre tinta stabilita de figura;
- Volumele tranzactiilor scad în timpul formarii figurii, si cresc în timpul strapungerii si dupa testare .

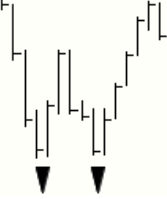
Fig. 33 Double Top. EUR/USD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

În figura 33 este reprezentata figura *Vârf dublu*, formata de perechea valutara EUR/USD în graficul zilnic (Daily) cu maxime în data de 24 .07 .2007 si 05 .08 .2007 .

Daca facem o analiza atenta a acestei figuri aplicând un set de indicatori, vom constata ca exista o diferenta între vârfurile si bazele duble . În ce consta aceste diferente si ce importanta au ele pentru figura? Raspunsurile la aceasta întrebare le prezentam în continuare .

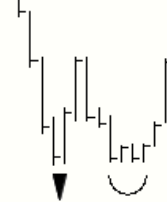
Asadar, exista patru tipuri de figuri *vârf dublu*(sau *baza dubla*):

1. dam si Adam

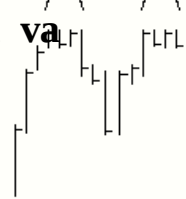
Adam & Adam Double Top Adam & Adam Double Bottom

2. dam si va

Adam & Eve Double Top Adam & Eve Double Bottom

3. va si va

Eve & Eve Double Top Eve & Eve Double Bottom

4. va si dam

Eve & Adam Double Top Eve & Adam Double Bottom

Observam ca asemanarea denumirilor acestor figuri se refera la tipul vârfurilor si bazelor separate din interiorul figurii . Aceasta înseamna ca, în functie de forma si amplasarea vârfurilor si bazelor respective, asteptam un comportament diferit al pietei (vezi tabelul 1 la sfârșitul capitolului) . Aceste figuri au fost clasificate si explicate pentru prima data de catre investitorul Thomas N . Bulkowski, autor al numeroaselor carti si publicatii despre analiza financiara .

vârf triplu si baza tripla (triple top and triple bottom — tt&tB)

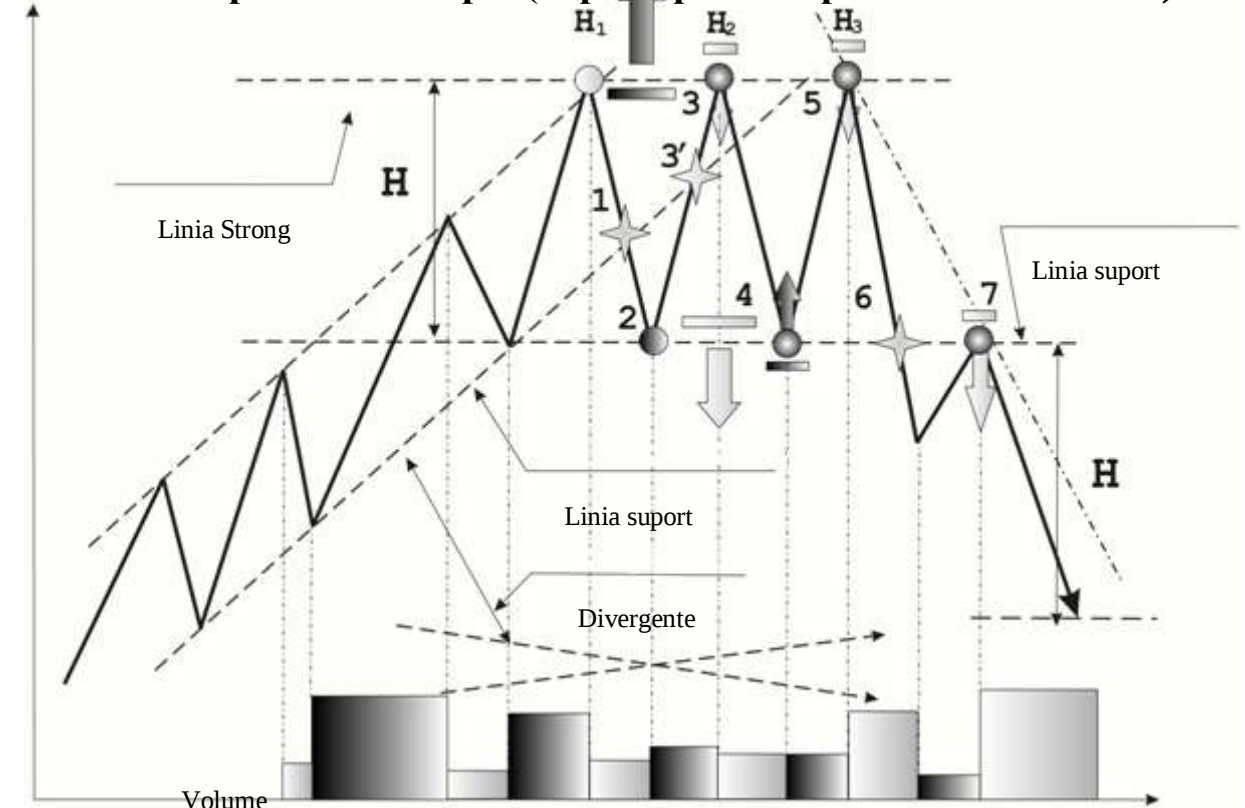

Fig. 34 Triple Top (Divergenta, linie suport)

Sa analizam figura 34 . *Vârful triplu* este o combinatie de trei vârfuri si doua baze . Înaltimea vârfurilor este aproximativ egala . O conditie importanta este ca primul vârf sa fie cel mai înalt . Vârful triplu este ultimul model din sirul H&S si DT&DB . De regula, al patrulea vârf lipseste . Acest model este întâlnit mai rar decât altele si formarea lui necesita mai mult timp .

Caracteristicile figurii *vârf triplu*(*baza tripla*) sunt identice cu ale *vârfului dublu* (*bazei duble*) . Momentul deschiderii pozitiei de tranzactionare este când preturile strapung suportul (la *vârful triplu*) sau rezistenta (la *baza tripla*) . Tinta profitului este proiectia înaltimii figurii din momentul strapungerii . Ordinul Stop Loss se stabileste mai sus de suport (la vânzare) sau mai jos de rezistenta (la cumparare) .

Fig. 35 Triple Top. AIG, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 35, pe graficul zilnic (Daily) al acțiunilor companiei AIG este reprezentat un exemplu de figura *vârf triplu*, cu maxime în 11.05.2007, 10.06.2007 și 18.06.2007.

În fig. 36, este reprezentat un exemplu de figura *Rounded Day*. Acesta este un model de schimbare a direcției, caracteristica fiind prezenta unei lumânări mari, al cărei maxim este situat deasupra unui nivel puternic. Se deosebesc două tipuri ale acestei figuri: cu o lumânare sau două. În cazul al doilea, prima lumânare are prețul de închidere deasupra nivelului puternic de rezistență sau de suport, a doua lumânare se formează în direcția opusă, și au dimensiuni aproximativ egale. Figurile de cele mai multe ori apar la finalul unui trend.

cum se formează figura?

Vom analiza figura formată pe maxime, pe minime raționamentul fiind identic. După creștere, prețul atinge un nivel puternic de rezistență, urmat de o volatilitate ridicată la acest nivel, care se concretizează prin formarea

unei sau a două lumânări, însoțite de creșterea volumului de tranzacționare. Această reacție se numește *fierbere*. După *fierbere*, cotațiile revin la nivelul puternic și se schimbă direcția trendului.

Tactica utilizată în acest caz constă în deschiderea poziției după *fierbere*, odată cu poziționarea ordinului Stop Loss peste nivelul puternic. Tinta profitului nu este concretă — de exemplu, aceasta poate fi următoarea zonă de suport sau rezistență.

Fig. 36 Rounded Day. EUR/USD, M30, MetaTrader — Admiral Markets

Vârfuri si baze cu forme rotunde (Rounded Top and Rounded Bottom, RT&RB)

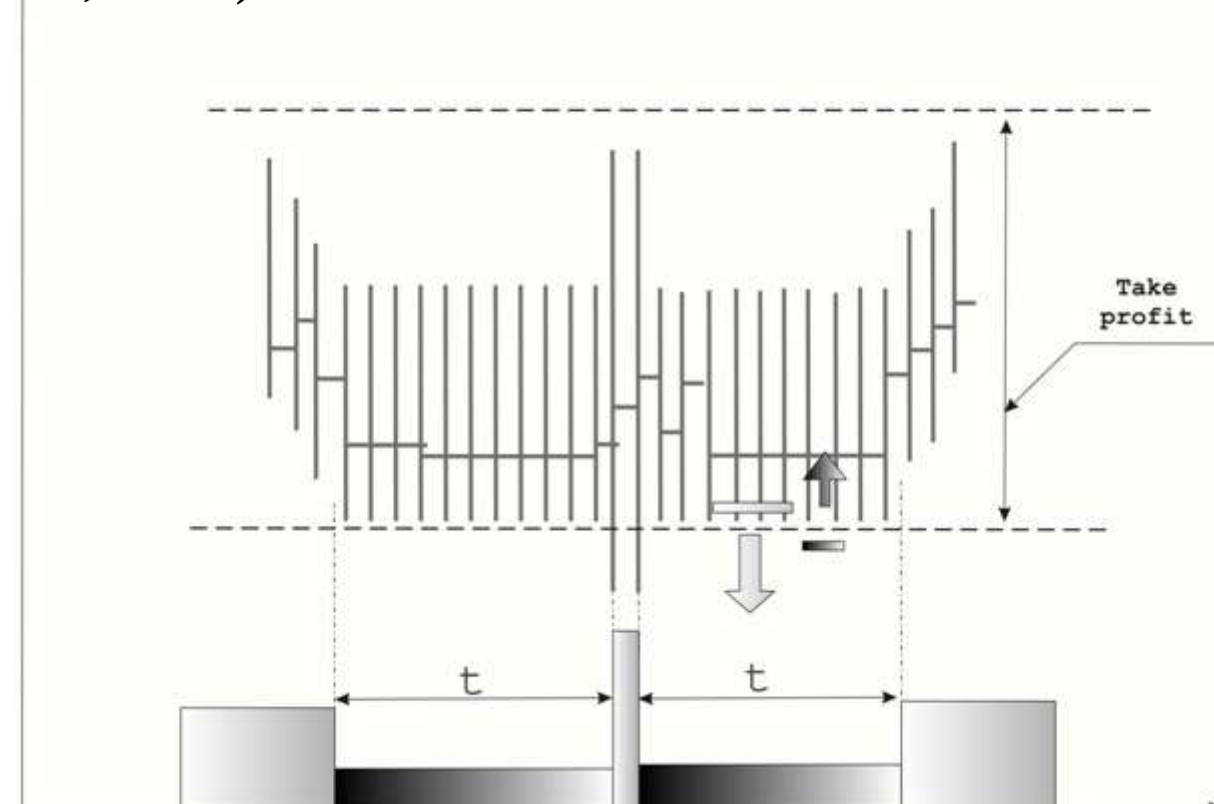

Fig. 37 Rounded Bottom

cum se formeaza figura?

Sa analizam cele prezentate în fig . 37 *Baza cu forma rotunda* (Rounded Bottom, RB) . La formarea figurii respective, o influenta importanta o are nivelul puternic si baza, în acelasi timp apare o consolidare formata de lumânari cu aceleasi dimensiuni, pentru o anumita perioada de timp (t) . *Fierberea*, este reprezentata de doua lumânari cu volatilitate mare, însoțita de cresterea volumelor de tranzactionare . Urmeaza o perioada în care preturile evolueaza aproape de nivelul puternic, trecând într-o evolutie ascendenta .

Si în acest caz strategia de tranzactionare este identica figurii Rounded Day (fig . 36) . După *fierbere* deschidem tranzactia, plasând Stop Loss mai jos de nivel . Tinta profitului poate fi stabilita în urmatoarea zona de rezistenta . Rationamentul pentru figura *Vârf cu forma rotunda* (Rounded Top, RT) este similar .

Fig. 38 Rounded Bottom. EUR/USD, M15, MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 38 este reprezentata RB pentru graficul perechii valutare EUR/USD de 15 min, din data de 10 .09 .2007 .

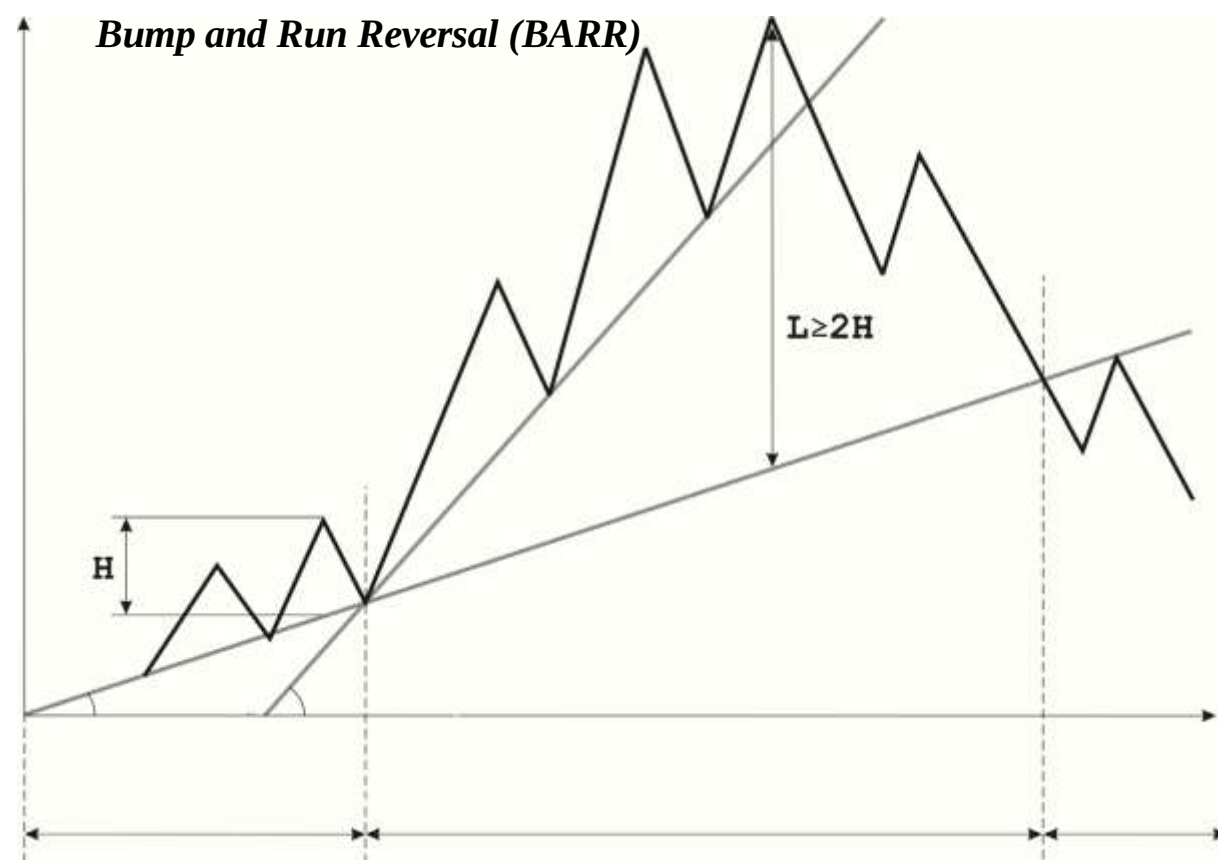

Fig. 39 Bump and Run Reversal

Figura **Loveste si fugi** (Bump and Run Reversal, BARR).

Figura BARR este des întâlnită. Caracteristica pentru graficele acțiunilor, uneori se formează și pe graficele perechilor valutare. Figura este apreciată de traderi.

cum se formează figura?

Figura BARR este mai complexă, și se formează în trei etape. Să analizăm trendul ascendent din fig. 39. Figura formată pe un trend descendent este inversă.

Inițial observăm o creștere lentă a pretului. Linia trendului în acest caz formează un unghi, care are limite între 30° și 45° (linia A din grafic). Aceasta prima fază este numită — incipientă (Lead-in). Urmează accelerarea evoluției trendului, noua linie a trendului este mai rapidă, unghiul format de aceasta este mai mare de 45° (de obicei, nu depășește 60°). Aceasta este linia B, faza *Bump*. Caracteristica principală o reprezintă creșterea im-

portantă, unde linia trendului este aproape verticală. E necesar ca aceasta să urmeze un trend ascendent, pe care piața nu va fi capabilă să-l mențină mult timp. Piața intră rapid în zona de vânzare și faza *Bump* se încheie cu străpungerea liniei A. După aceasta urmează accelerarea evoluției descendente (faza *Run*).

caracteristicile figurii:

- Linia de trend a fazei incipiente formează un unghi cu limite între 30° și 45°;
- Faza incipientă, în cel mai rău caz, durează o lună. Această condiție este foarte importantă pe piața acțiunilor;
- Prezenta liniei de trend foarte înclinate (45°-60°), ca dovadă a faptului că piața nu este capabilă să mențină creșterea;
- Înălțimea din punctul maxim până la linia de trend în faza incipientă (H), este de cel puțin două ori mai mică decât distanța dintre maxim și linia de trend în faza *Bump* (L);
- În cazul acțiunilor, distanța H, exprimată numeric, trebuie să fie mai mare de 1 dolar raportată la prețurile acțiunilor;
- Primul semnal de schimbare a direcției de trend este străpungerea liniei B;
- Deschiderea poziției în punctul de intersecție a liniei A (începutul fazei *Run*);
- Tinta este atinsă când traversăm distanța H de la punctul de străpungere a liniei A. Aceasta tinta va fi atinsă cu o probabilitate de 78%;
- După prima atingere a liniei A, există posibilitatea apariției unui nou *Bump*;
- Figura BARR este analizată mai bine pe trend ascendent, decât pe cel descendent;
- Dacă deasupra liniei A vom desena alte linii, paralele cu aceasta, la o distanță egală cu H una de alta, atunci zonele intersectate cu prețul sunt semnale de vânzare. Deschidem poziția respectivă după ce linia trendului B va fi străpunsă.

Fig. 40 Bump and Run Reversal. USD/CHF, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 40 este reprezentată figura BARR formată pe un trend descendent, pe graficul zilnic (Daily) USD/CHF din perioada 13.10.2006 — 03.01.2007. Faza incipientă a durat mai mult de o luna. Liniile în această figura sunt bine evidențiate. Linia A sau linia fazei incipiente formează un unghi de 30°, iar linia B (faza Bump) — unghi de 78°. Linia B este puternic înclinată și arată că piața poate evolua un timp îndelungat în această direcție. Se respectă condiția $L = 2H$.

modele de continuare a trendului

Modele de continuare — sunt acele figuri la apariția cărora piața, probabil, va continua evoluția în aceeași direcție. Spre deosebire de figurile de schimbare a direcției trendului, cele de continuare, în practică, se pot forma în orice etapă a evoluției. Odată formate, acestea semnalează o încetinire în mișcarea pieței.

Până să începem analiza unor figuri concrete, prezentăm regulile generale, comune pentru toate figurile de continuare a trendului:

- Cu cât figura acoperă o parte mai mare din grafic, cu atât mai mult va continua evoluția după aceasta. Înălțimea figurii reprezintă volatilitatea, iar lățimea — timpul necesar pentru formarea acesteia;
- Cu cât a durat mai mult formarea figurii, cu atât influența asupra pieței va fi mai mare;
- E necesar ca volumele tranzacțiilor să confirme evoluția. Inițial observăm scăderea acestora, ce confirmă formarea modelului grafic, după care, în imediată apropiere a punctului de strângere și în mișcarea ce urmează, volumele cresc considerabil. De regulă, volumele sunt mult mai importante pentru figurile ce anticipează o evoluție ascendentă;
- Primul semnal de schimbare a direcției evoluției pretului îl constituie strângerea liniei importante a trendului;
- Figurile de continuare a trendului se formează pe o perioadă mai scurtă decât figurile de schimbare a direcției trendului;
- Tintele preturilor, ca urmare a analizei acestor figuri nu sunt atinse 100%;
- Din punct de vedere practic, semnalele figurilor de pret sunt mai valabile dacă acestea sunt figuri bazate pe grafice cu o perioadă de cel puțin 4 ore.

canalul de pret (price channel)

Prima figura de continuare a direcției trendului pe care o analizăm este *Canalul de Pret*. Să ne întoarcem la analiza trendului (urmarim fig. 26) și la rolul unei linii de suport. Apare întrebarea: ce se întâmplă, dacă vom uni vârfurile acestui trend ascendent?

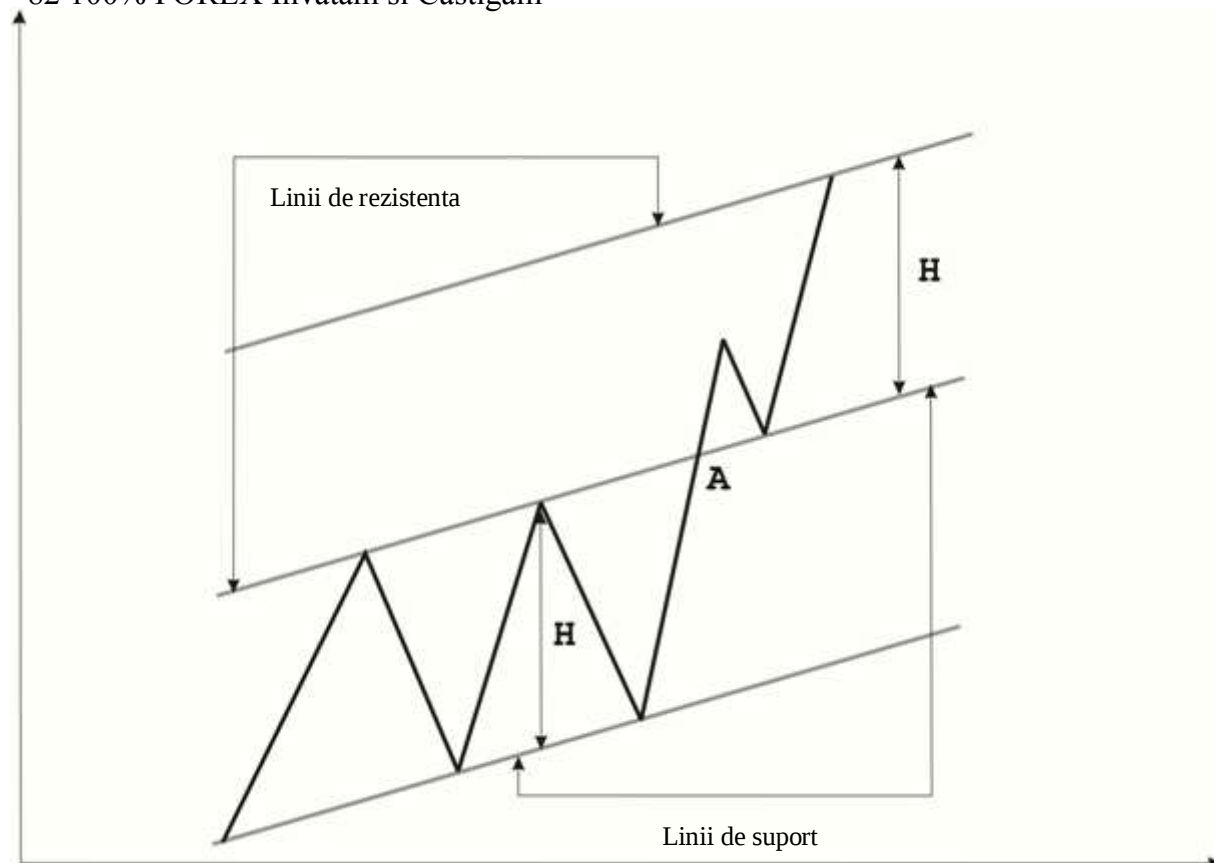

Fig. 41 Price channel

Raspunsul la aceasta întrebare se observa în fig . 41 . Când ambele linii ce unesc minimele si maximele sunt paralele si reprezenta limitele superioare si inferioare ale pretului, atunci se formeaza figura *Canal de Pret* . Canalele se împart în ascendente si descendente . De fiecare data când pretul coboara pâna la suportul canalului, cumparatorii sunt tentati sa *împinga* piata în sus . Atingerea rezistentei canalului tenteaza vânzatorii . La strapungerea unei linii, piata va înainta în directia strapunsa la distanta egala cu latimea canalului . În fig . 41, punctul A este un punct de strapungere, dupa care pretul evolueaza la distanta H, formând un nou canal de pret . Dupa acest punct, linia de rezistenta devine linie de suport .

Din punct de vedere practic, pentru figura este important unghiul pe care îl formeaza . Daca acesta este mare (liniile de trend sunt puternic înclinate), atunci piata evolueaza în canal si pozitiile trebuie deschise numai în directia respectiva . Sa ilustram toate acestea într-un exemplu . În fig . 41, trendul este ascendent . Canalul pretului, de asemenea, este orientat ascen-

dent . Cumparam la atingerea suportului, dar, când rezistenta este atinsa, e recomandat sa nu vindem, si asteptam sa vedem daca va fi strapunsa, si închidem pozitia . Cu cât este mai înclinat canalul, cu atât este mai riscanta deschiderea unei pozitii împotriva directiei acestuia .

Fig. 42 GBP/USD, Daily, Price Channel, MetaTrader — Admiral Markets

Fig . 42 prezinta canalul pretului, format de graficul zilnic al perechii valutare GBP/USD în perioada 24 .07 .2007- 21 .08 .2007 .

triunghiuri (triangles)

Cele mai raspândite figuri sunt triunghiurile . Practic, acestea constituie o figura de baza a analizei tehnice . Pe lângă faptul ca aceste figuri sunt întâlnite frecvent, sunt de asemenea figuri cu tendinte de evolutie clar exprimate .

Vom examina trei tipuri de triunghiuri: simetric (symmetrical), ascendent (ascending) si descendent (descending) .

Înainte de a studia aceste tipuri de triunghiuri, e necesar sa mentionam ca acestea pot fi analizate, în mod diferit, nu doar ca figuri de continuare, dar si ca figuri de inversare a trendului .

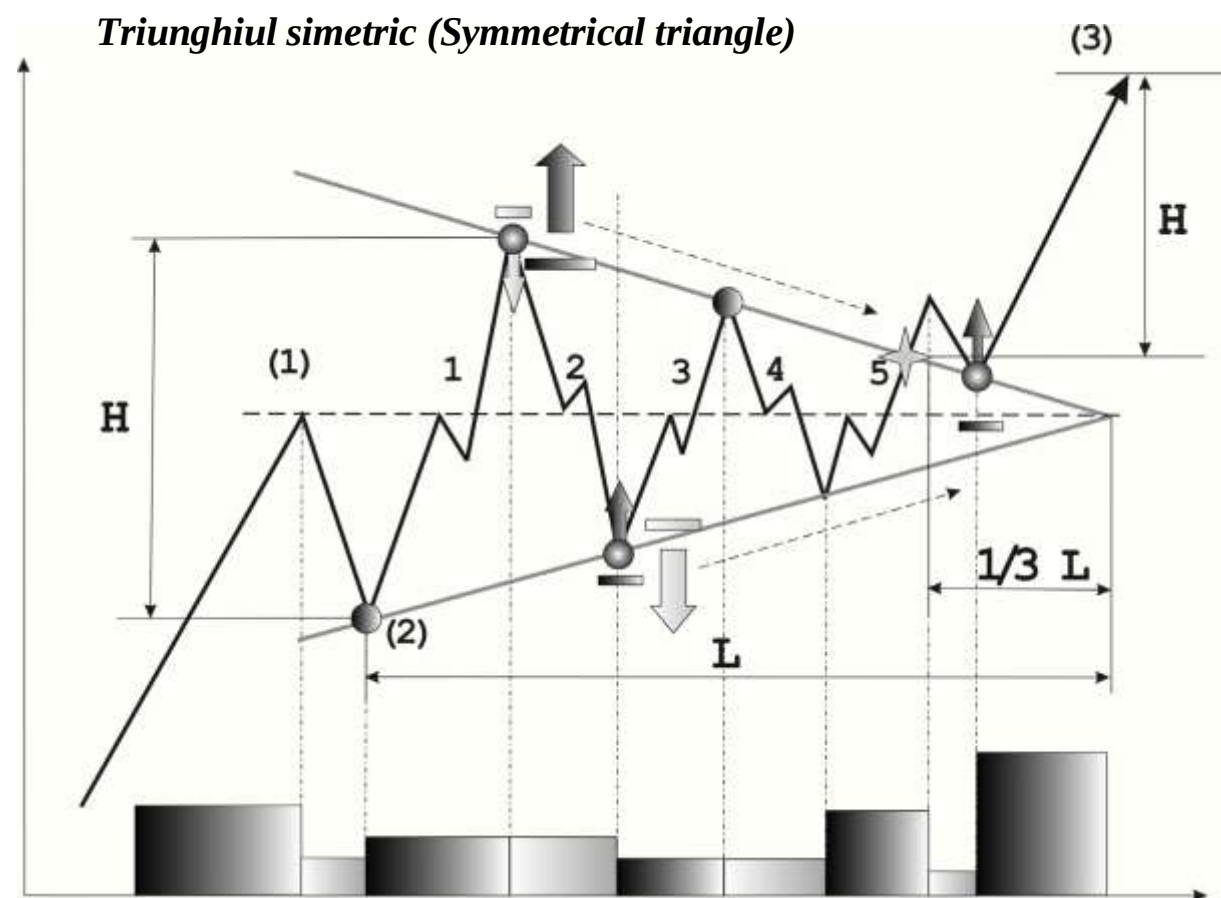

Fig. 43 Symmetrical Up Triangle

triunghiul simetric reprezintă o combinație de minime și maxime, unite de liniile de suport și rezistență corespunzătoare, care formează un triunghi cu laturi egale. Amplasarea triunghiului în spațiu este orizontală, fiind permisă doar o înclinare foarte mică. Această figură este utilizată în analiza diferitelor piețe financiare: forex, acțiuni, futures. În fig. 43 este prezentat un triunghi, după formarea căruia mișcarea ascendentă continuă. Vom analiza exemplul doar a evoluției ascendente, deoarece pentru o evoluție descendentă raționamentul este identic.

cum se formează figura?

După creșterea prețului (valul 1) piața ajunge la un nivel pe care nu-l poate depăși. Aici sunt închise pozițiile de cumpărare, și pe piața intra vânzătorii. Valul 2 confirmă aceste acțiuni, exprimate în evoluția pieței în direcție opusă. Această schimbare nu este capabilă să ducă prețul la minimumul

precedent, deoarece cumpărătorii apar pe piața mai devreme, după care urmează o nouă încercare a strapungerii maximumului anterior (valul 3). Aici se manifestă nerăbdarea vânzătorilor, care nu așteaptă momentul atingerii rezistenței și vând rapid. Dacă trasăm liniile corespunzătoare suportului și rezistenței prin cele 4 puncte obținute, se formează un triunghi. Situația se repetă — declinul, exprimat prin valul 4, se termină și mai repede decât la valul 2, ceea ce indică faptul că participanții la piața nu au răbdare, și cumpără mai devreme. Valul 5 strapunge triunghiul, ceea ce confirmă figura.

caracteristicile figurii :

- Prezintă unui nivel puternic;
- Prezintă a cinci valuri, care formează triunghiul;
- Pentru formarea triunghiului sunt necesare cel puțin 4 puncte;
- Triunghiul trebuie construit în așa fel, încât să fie orientat spre prețul actual al pieței, și laturile sale să treacă prin minimele și maximele celor cinci valuri;
- Dacă lungimea triunghiului este egală cu L , atunci pentru a identifica strapungerea, aceasta trebuie să se găsească în zona $2/3L$ de la bază sau $1/3L$ de la vârf (vezi fig. 43). Strapungerea trebuie să fie după $1/2L$, dar până la $3/4L$. În afara acestei zone poate fi considerat un semnal fals;
- Deschidem tranzacția în punctul de strapungere, ordinul Stop Loss îl plasăm sub (la cumpărare), respectiv deasupra (la vânzare) liniei strapunse. În cel mai rău caz, prețul atinge 75% din tinta propusă;
- După strapungere este posibilă revenirea prețurilor la latura triunghiului (testarea), după care piața va continua evoluția în direcția strapungerii. Cu cât sunt mai înclinate laturile triunghiului simetric, cu atât este mai probabilă testarea;
- Inițial volumele tranzacțiilor scad, confirmând formarea unui model grafic, după care volumele tranzacțiilor se intensifică.

Din punct de vedere statistic acest model poate fi atât de continuare, cât și de inversare a direcției. Dacă modelul grafic se formează la finalul unui trend bine definit, atunci există probabilitatea ca acesta să fie un model de inversare a direcției trendului. Pentru comportamentul modelului este importantă mărimea lui în raport cu mișcarea precedentă. Dacă formarea modelului durează mai mult timp decât perioada mișcării precedente, atunci există o mare probabilitate de inversare a tendinței.

Fig. 44 Symmetrical Triangle. EUR/USD, Weekly, MetaTrader — Admiral Markets

Fig. 44 este prezentat un exemplu de triunghi simetric ideal, format pe graficul săptămânal EUR/USD, în perioada 22.10.2000 — 28.04.2002. Acest triunghi s-a format într-o perioadă lungă de timp și tinta pretului se afla la o distanță mare de strapungere. După cum se observă din grafic, strapungerea a avut loc în zona de la $\frac{2}{3}$ până la $\frac{3}{4}$ de baza și tinta a fost atinsă.

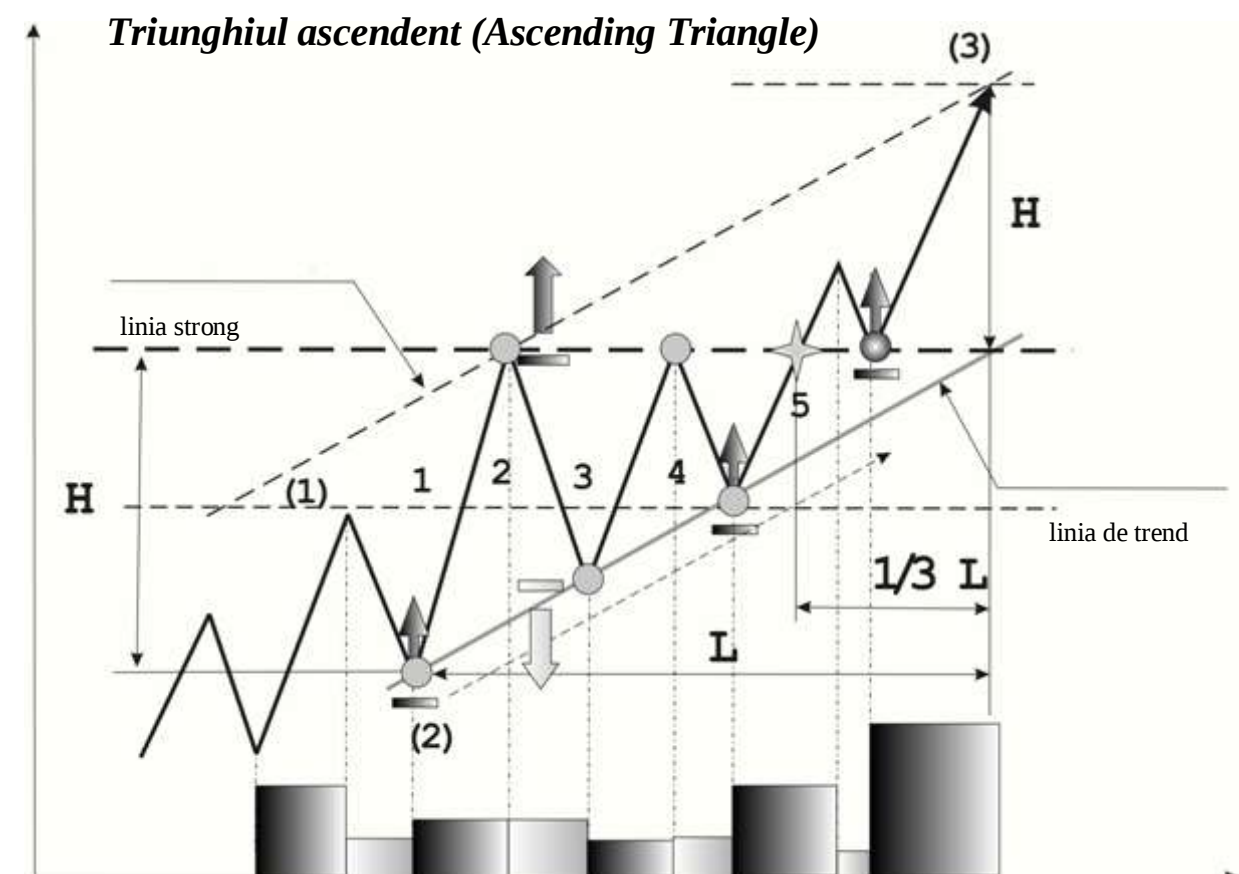

Fig. 45 Ascending Triangle

triunghiul ascendent este asemănător cu cel simetric, deosebirea este latura superioară (linia de rezistență), care este orizontală. Figura respectivă arată că cererea la un anumit instrument financiar este mai mare decât oferta, deci strapungerea va fi în direcția ascendentă.

cum se formează figura?

După creștere, prețul atinge un nivel de rezistență (valul 1), piața ajunge la un nivel pe care nu-l poate depăși. Aici sunt închise pozițiile de cumpărare, și pe piață intra vânzătorii (valul 2). Această schimbare nu este capabilă să ducă prețul la minimumul precedent, deoarece cumpărătorii apar pe piață mai devreme, după care urmează o nouă încercare a strapungerii maximumului anterior (valul 3). Totodată, prețul atinge un nivel ridicat, dar cumpărătorii nici de data aceasta nu reușesc să strapunga rezistența, și ca rezultat se formează valul 4. Acest val (4) nu reușește atingerea minimu-

lui precedent si sub presiunea crescuta a cumparatorilor, noul val (5) strapunge nivelul de rezistenta al triunghiului, ceea ce confirma figura .

caracteristicile modelului:

- Prezenta unui nivel puternic;
- Prezenta a cinci valuri, care formeaza triunghiul;
- Pentru formarea triunghiului sunt necesare cel putin 4 puncte;
- Latura superioara a triunghiului trebuie sa fie orizontala . Se permite doar o usoara înclinare descendenta a acestei linii;
- Triunghiul trebuie construit în asa fel, încât sa fie orientat spre pretul actual al pietei, si laturile sale sa treaca prin minimele si maximele celor cinci valuri;
- Daca lungimea triunghiului este egala cu L, atunci pentru a identifica strapungerea, aceasta trebuie sa se gaseasca în zona $2/3L$ de la baza sau $1/3L$ de la vârful (vezi fig . 46) . Strapungerea trebuie sa fie dupa $1/2L$, dar pâna la $3/4L$. În afara acestei zone poate fi considerat un semnal fals;
- Deschidem tranzactia în punctul de strapungere, plasând ordinul Stop Loss sub nivelul strapuns . Tinta profitului este înaltimea bazei triunghiului din punctul de strapungere;
- Dupa strapungere este posibila revenirea pretului la linia triunghiului (testarea), dupa care piata își va continua evolutia în directia strapungerii;
- Initial volumele tranzactiilor scad, confirmând formarea unui model grafic, dupa care volumele tranzactiilor se intensifica .

Triunghiul ascendent, poate fi si o figura de schimbare a directiei de evolutie a pretului . Schimbarea directiei trendului nu este la fel de clar exprimata ca în cazul triunghiului simetric, dar si în acest caz proprietatile triunghiului respectiv depind de partea trendului unde s-a format si cât timp a durat formarea lui .

Fig. 46 Ascending triangle. EUR/USD, 4H, MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 46, graficul EUR/USD de 4 ore, în perioada 21 .06 .2007 — 29 .06 .2007, este reprezentat un triunghi ascendent . Figura corespunde tuturor regulilor enumerate mai sus . Tinta a fost atinsa foarte rapid, dupa care piata a continuat evolutia ascendenta .

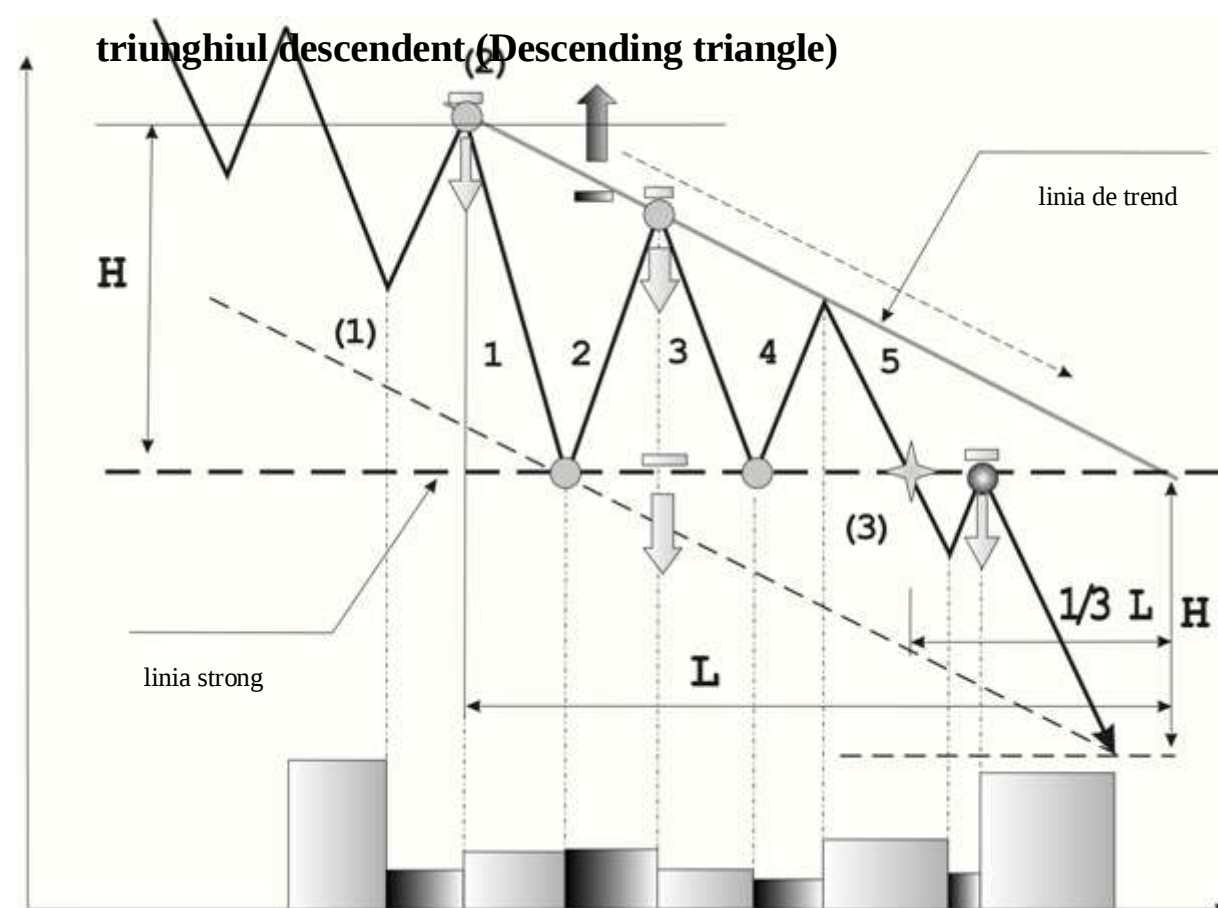

Fig. 47 Descending Triangle

Triunghiul descendent reprezinta un triunghi ascendent desenat invers. El are latura de jos (linia de suport) orizontala. Dupa formarea unei asemenea figuri, evolutia pretului continua în directie descendenta. Pentru triunghiul descendent sunt valabile absolut toate regulile pe care le-am enumerat în cazul triunghiului ascendent.

Fig. 48 Descending Triangle. AXP, 4H, MetaTrader — Admiral Markets

În figura 48 este prezentat triunghiul descendent, format pe graficul pretului actiunilor companiei American Express Co, de 4 ore, în perioada 21.06.2004 — 08.07.2004. În acest caz, figura este de inversare a trendului, formata la sfârșitul unei miscari ascendente.

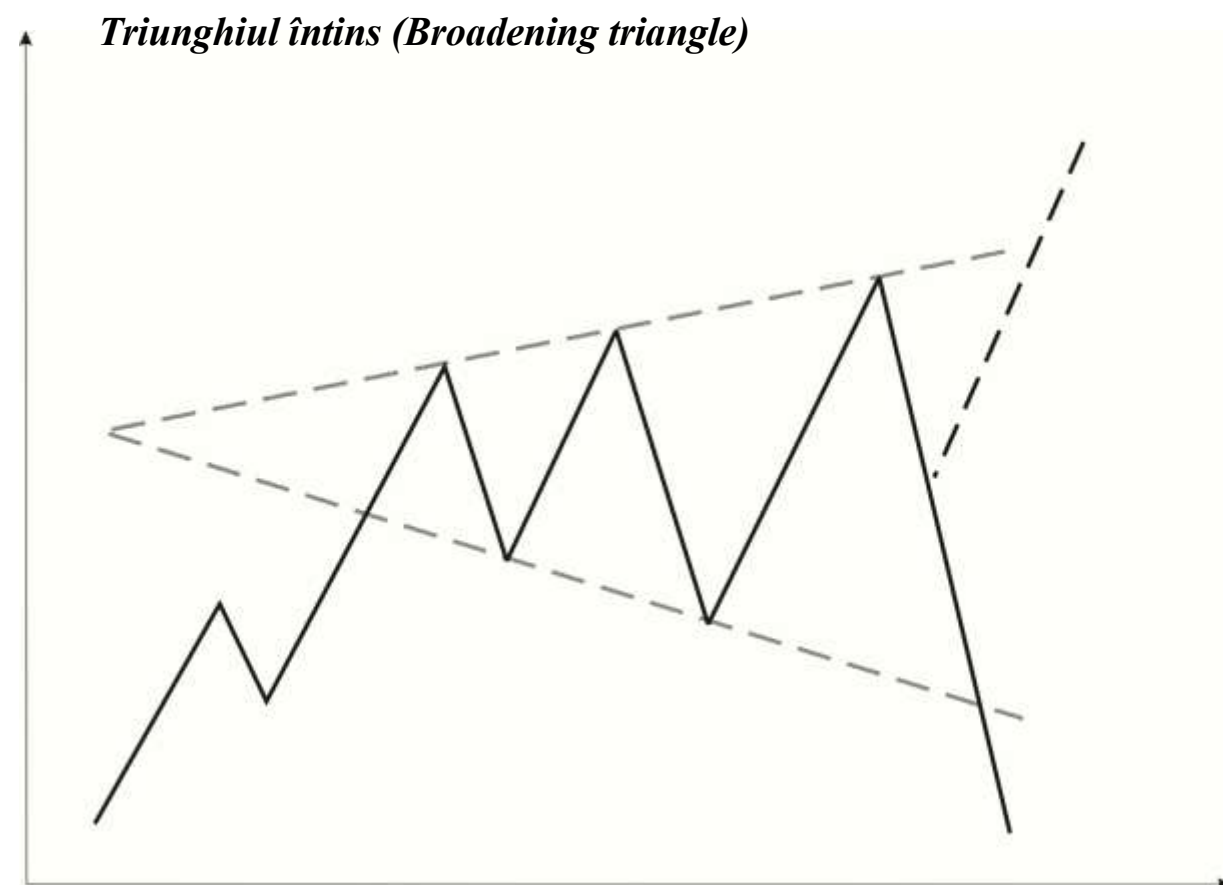

Fig. 49 Broadening Triangle

Triunghiul Largit este o figura întâlnită rar în comparație cu triunghiul simetric. În cazul acestei figuri laturile triunghiului se îndepartează una de alta. De obicei, evoluția continuă în direcția opusă celei precedente. Figura respectivă nu are reguli de tranzacționare bine exprimate. Reprezentarea triunghiului este arată în fig. 49 și 50.

Fig. 50 Broadening Triangle. General Motors, Weekly, MetaTrader — Admiral Markets

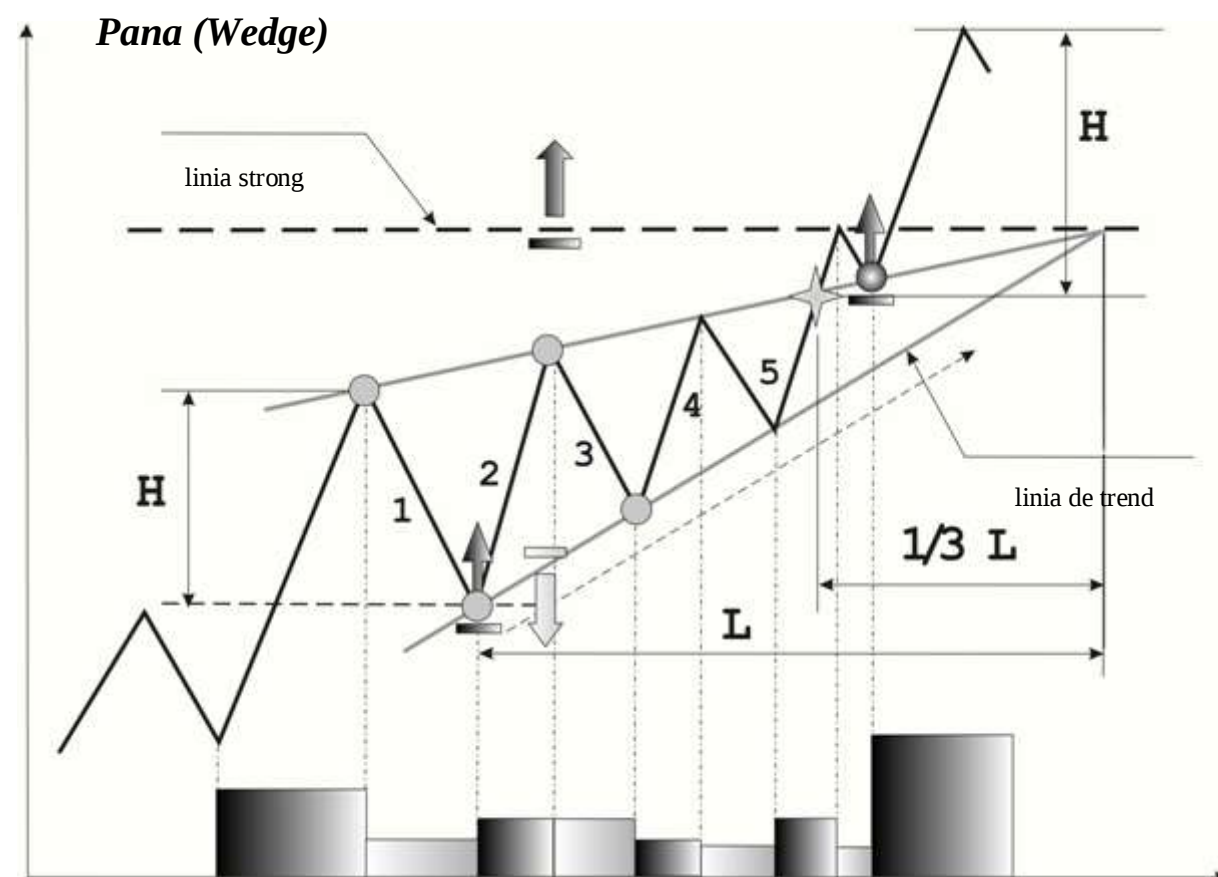

Fig. 51 Wedge

Figura *Pana* reprezintă un triunghi deplasat, pe direcția de evoluție anterioară. Pentru această figură sunt caracteristice regulile triunghiului simetric.

cum se formează figura?

Să analizăm figura *Pana* în evoluție ascendentă din fig. 51. Pentru modelul descendent regulile sunt identice.

La creșterea prețului în apropierea nivelului important, piața începe să piardă din forță. Până la atingerea rezistenței vânzătorii nerăbdători duc la corecția pieței (valul 1). Urmează apoi restabilirea mișcării și cumpărătorii ating noul maxim (valul 2). Aceasta provoacă vânzătorii, are loc schimbarea direcției pieței reprezentată prin valul 3, care nu este capabil să atingă baza precedentă, deoarece cumpărătorii devin mai puternici. Valul 4 atinge un nou maxim. Situația se repetă, după cum se observă și după

valul 5. În final, odată cu valul 6 piața strapunge nivelul puternic, ceea ce confirmă figura.

caracteristicile modelului:

- Prezintă a cinci valuri care formează triunghiul;
- Pentru construirea triunghiului sunt necesare cel puțin 4 puncte;
- Dacă lungimea *penei* este egală cu L , pentru a recunoaște strapungerea, aceasta trebuie să fie în zona $2/3 L$ sau $1/3 L$ de la vârful *penei* (vezi figura 51). E necesar ca strapungerea să fie după $1/2 L$, dar până la $3/4 L$. Strapungerea în afara acestei zone poate fi considerată un semnal fals;
- Deschidem tranzacțiile în punctul de strapungere, stabilind ordinul Stop Loss mai jos (la cumpărare) sau respectiv mai sus (la vânzare), decât nivelul strapuns. Tinta profitului este determinată de înălțimea bazei *penei*, trasată de la punctul de strapungere;
- O altă modalitate de stabilire a țintei o constituie distanța dintre linia strapunsă și ultima bază, trasată de la punctul de strapungere. În figura 51 aceasta este distanța dintre linia strapunsă și bază, care este formată de valurile 5 și 6. Acesta ținta este mai aproape și posibilitatea de a o atinge este mai mare;
- După strapungerea nivelului este posibilă revenirea prețului la acesta, după ce piața reîncepe mișcarea în direcția urmărită;
- La început volumele tranzacțiilor scad, confirmând formarea figurii, după care, în imediată apropiere a nivelului care va fi strapuns și la evoluția de după trecerea nivelului, volumele cresc considerabil.

Pana poate fi analizată nu numai ca o figură de continuare, dar și ca una de schimbare a direcției trendului. Dacă se formează la finalul unui trend puternic, atunci este o dovadă a încetării trendului. Regulile pentru *pana* de continuare și cea de schimbare a direcției sunt identice.

. 52 Wedge. USD/CAD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 52 este reprezentata Pana de schimbare a trendului, format pe graficul zilnic USD/CAD în perioada 04 .01 .2007 — 09 .02 .2007 .

Figurile care se formeaza în timpul corectiei.

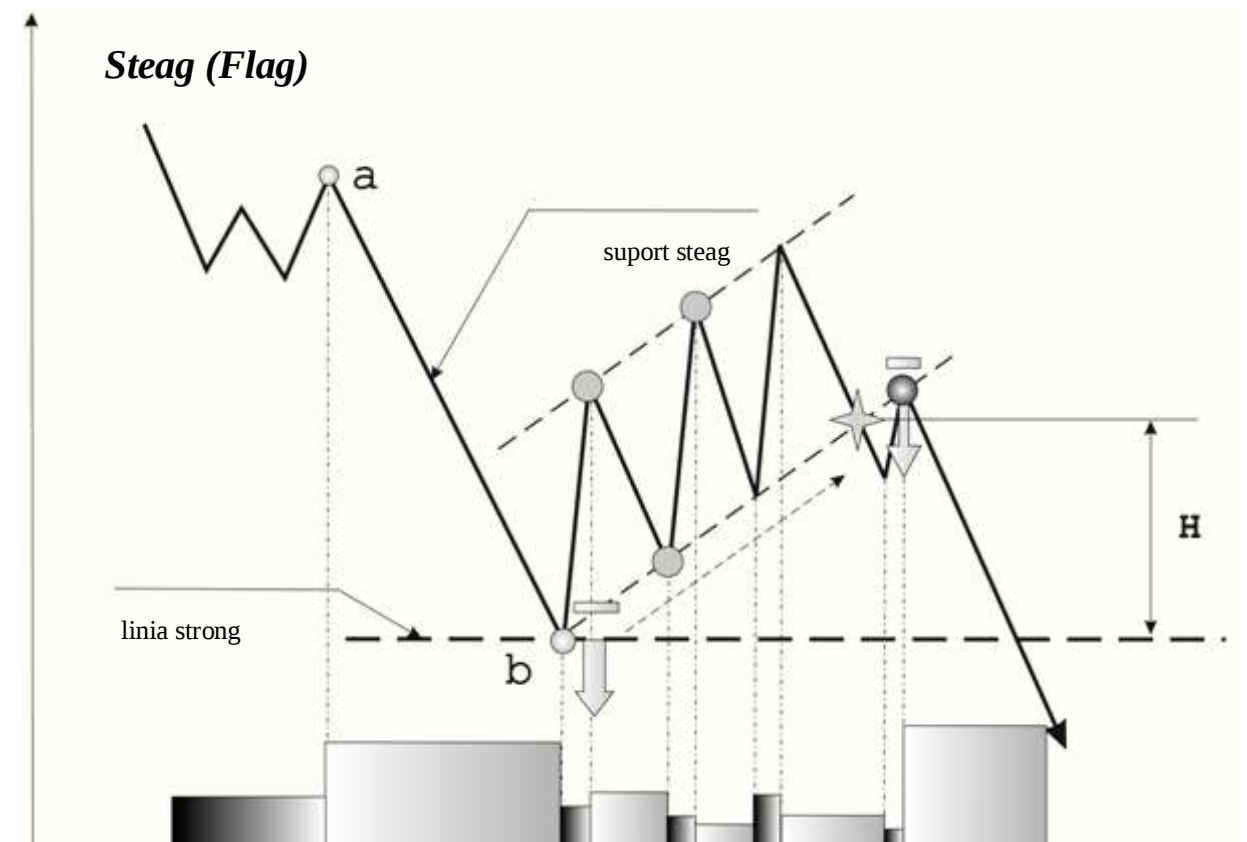

Fig. 53 Flag

Steagul (fig . 53) este o figura des întâlnita, care si-a demonstrat eficacitatea si se formeaza în timpul unei corectii . Formata în cadrul graficului, ea arata directia de baza a evolutiei trendului si momentul sfârșitului corectiei . Denumirea ei se datoreaza formei (ținând cont de trendul precedent), ce aminteste de un drapel cu suport .

caracteristicile figurii:

- Steagul este o figura de corectie, de aceea întotdeauna este orientata spre directia inversa trendului precedent;
- Laturile steagului sunt paralele sau putin apropiate si reprezinta suportul si rezistenta figurii;
- Steagul este o figura limitata în timp;
- El trebuie sa fie mai mic raportat la trendul corespunzator, pe care îl corecteaza;

- Este necesara prezenta unui nivel puternic care solicita corectia;
- Figura se formeaza dupa 4 puncte;
- Deschiderea pozitiei se face la strapungerea steagului în directia trendului . Ordinul Stop Loss se stabileste mai jos (la cumparare) sau mai sus (la vânzare) de nivelul strapuns;
- Tinta profitului în cazul acestei figuri este latimea ei, trasata de la punctul strapuns;
- La începutul corectiei volumele tranzactiilor scad, confirmând formarea figurii, dupa care, în apropiere de nivelul care va fi strapuns si la evolutia de dupa trecerea nivelului, volumele cresc considerabil .

Fig. 54 Flag. USD/CAD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 54, graficul zilnic al perechei valutare USD/CAD, este aratata figura *steag*, formata în perioada 04 .06 .2007 — 28 .06 .2007 . Aceasta este o varietate a figurii, mai des întâlnita, formata dupa o evolutie îndelungata, profunda, într-o anumita directie .

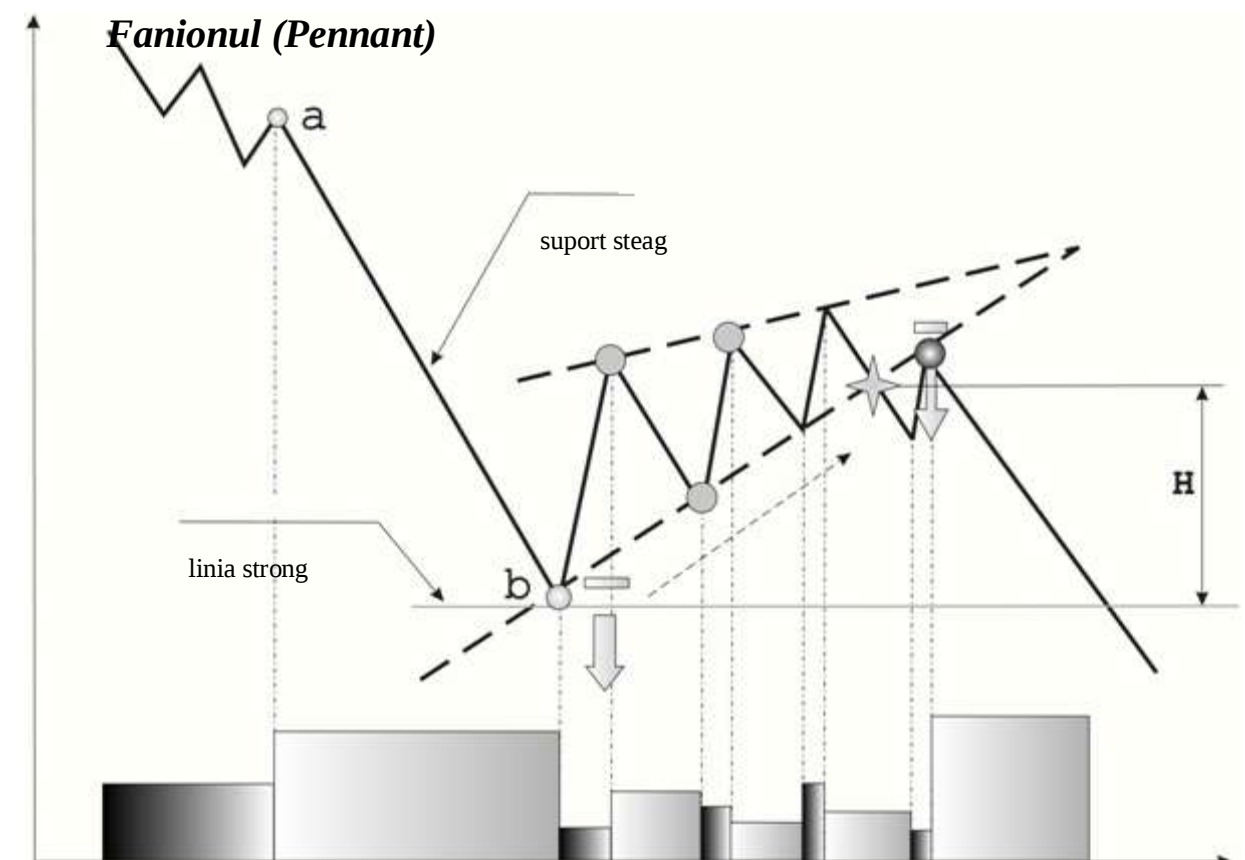

Fig. 55 Pennant

Figura *Fanion*(figura 55) este foarte asemanatoare cu *Pana*. O diferenta importanta este ca la strapungerea Fanionului preturile evolueaza în aceeasi directie ca si pâna la formarea figurii . Nu are loc o schimbare a directiei de evolutie a trendului .

caracteristica figurii:

- Fanionul este figura de corectie, de aceea este orientata întotdeauna spre directia inversa a trendului;
- Laturile fanionului sunt liniile de suport si rezistenta;
- Figura se formeaza pe o perioada scurta de timp;
- Este necesar ca figura sa fie mai mica comparativ cu trendul pe care îl corecteaza;
- Este necesara prezenta unui nivel puternic care impulsioneaza corectia;

- Figura se formează din 4 puncte;
- Deschiderea tranzacției se face la strapungerea fanionului în direcția trendului. Ordinul Stop Loss se stabilește mai jos (la cumpărare) sau mai sus (la vânzare) de nivelul strapuns;
- Tinta profitului este egală cu lungimea bazei, trasată de la punctul strapuns;
- La începutul corectiei volumele tranzacțiilor scad, confirmând formarea figurii, după care, în nemijlocita apropiere de nivelul care va fi strapuns și la evoluția de după trecerea nivelului, volumele cresc considerabil.

În unele cazuri aceasta poate fi interpretată drept figura de inversare a direcției de evoluție a prețului.

Fig. 56 Pennant. EUR/USD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 56 este reprezentat un Fanion, format în graficul zilnic al valutei EUR/USD în perioada 27.08.2007 — 05.09.2007.

Figurile variabile

Figurile variabile — modele de preț, care pot fi de inversare a direcției trendului și de continuare

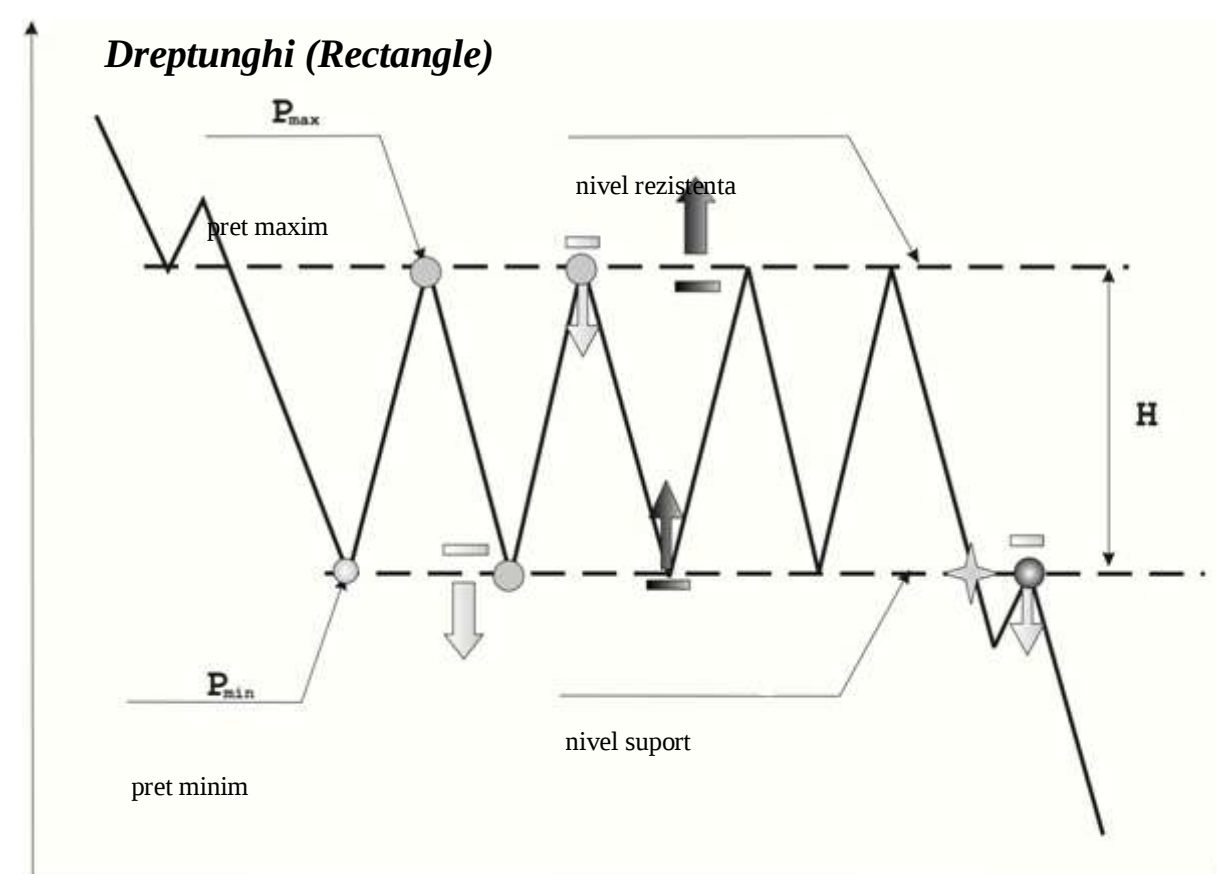

Fig. 57 Rectangle

Figura de mai sus este cunoscută ca *Dreptunghi*. Ea reflectă perioada de consolidare. Aceasta este o figură cu caracteristici duble. În funcție de etapa de evoluție a trendului și perioada de formare a acesteia, se poate preciza rolul ulterior (al figurii de inversare sau de continuare).

caracteristicile figurii:

- Prezintă două nivele puternice;
- Poziția se deschide în punctul de strapungere. Tinta profitului o reprezintă înălțimea figurii. Stop Loss se stabilește mai jos sau mai sus de nivelul strapuns.

Fig. 58 Rectangle. USD/CHF, 4H, MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 58 este prezentat un *Dreptunghi* format pe graficul USD/CHF de 4h, în perioada 07 .08 .2007 — 10 .08 .2007 . În cazul exemplificat, evoluția ascendentă continuă și după formarea figurii . *Dreptunghiul* poate fi interpretat și ca altă figură: de exemplu, dacă ne întoarcem la modelul *Vârf Triplu* la graficul analizat AIG, atunci vom observa că o asemenea figură poate fi interpretată ca *Patrat* . În acest caz, *Dreptunghiul* constituie un semnal de inversare direcției trendului .

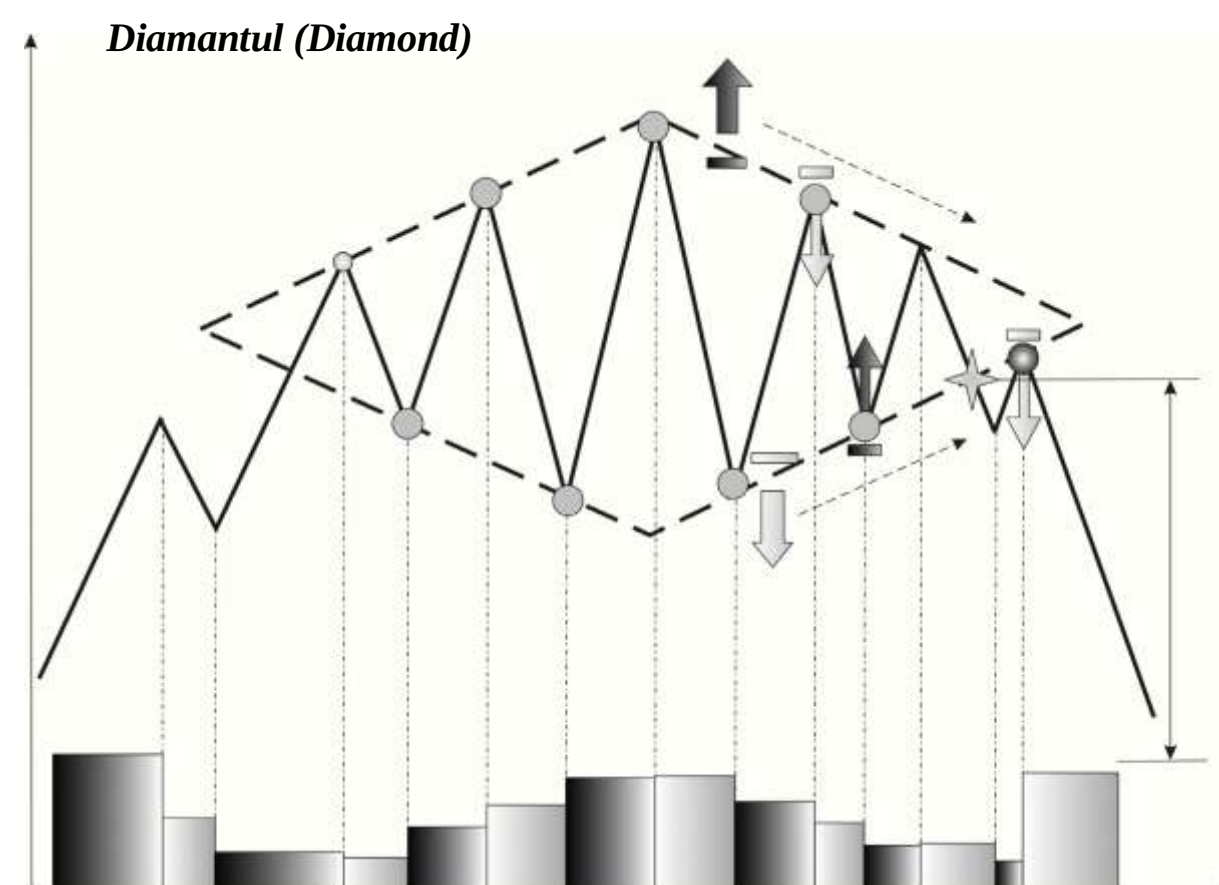

Fig. 59 Diamond

Figura *Diamant* (fig . 59) se formează ca un *Triunghi Crescător* , care trece în *Triunghi Simetric* . Regulile acestui model se bazează pe cele ale *Triunghiului Simetric* .

caracteristicile figurii:

- Formarea *Triunghiului Crescător* ;
- Prezintă 4 puncte pentru formarea *Diamantului* ;
- Momentul deschiderii tranzacției, tinta profitului și nivelul Stop Loss se determină după regulile *Triunghiului Simetric* ;
- Volumul de tranzacționare scade inițial — la formarea triunghiului crescător, apoi crește treptat . După care scade, confirmând triunghiul simetric . După străpungerea figurii volumele cresc considerabil .

Pe piata, Diamantul este întâlnit foarte rar, si este o figura de incertitudine . Acesta poate fi atât de inversare a trendului cât si de continuare .

Fig. 60 Diamond. EUR/USD, 4H, MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 60, graficul EUR/USD de 4h, pentru perioada 10.10.2006 -19.10.2006, este prezenta figura *Diamant*, care în cazul dat este de inversare a directiei . Tinta profitului, determinata de triunghiul simetric, este atinsa cu exactitate .

Figurile în cifre

Analizând figurile, le vom clasifica dupa gradul de importanta si probabilitatea atingerii tintei pronosticate . Rezultatele se bazeaza pe cercetarile figurilor aparute pe graficele pietelor financiare (Forex, de actiuni, futures de marfuri) . Indicatorii pentru unele figuri lipsesc din cauza raritatii aparitiei acestora .

abelul 1. Figuri. Stabilitatea si probabilitatea atingerii tintelor.

Figura	Se formeaza în vârfuri (Top) sau la baze (Bottom)	Siguranta figurii, Pe o scara De la 1 la 8	Probabilitatea atingerii pretu- lui prognozat
Head & Shoulders Top	Bottom	1 4	74% 74%
Double Top/Bottom Adam & Adam	Top Bottom	2 5	72% 66%
Adam & Eve	Top Bottom	7 4	69% 66%
Eve & Adam	Top Bottom	6 5	72% 66%
Eve & Eve	Top Bottom	1 3	73% 67%
Triple Top/Bottom Top	Bottom	4 4	68% 64%
Bump and Run Reversal Top	Bottom	2 4	78% 68%
Symmetrical Triangle — 4			75%
Ascending Triangle — 7			69%
Descending Triangle — 4			69%
Wedge De Continuitate	De Schimbare a dir .	8 3	51% 68%
Flag — 2			64%
Pennant — 6			56%
Rectangle Strapungere în sus	Strapungere în jos	6 5	82% 60%
Diamond Strapungere în sus	Strapungere în jos	7 2	75% 69%

Figura MSVD

Dupa multi ani de observatii si utilizare a figurilor de pret în tranzactionarea pe pietile financiare, s-au acumulat destul de multe probleme privind influenta lor asupra pietei, eficacitatea, probabilitatea etc . Apar întrebări, ca de exemplu: este posibil, oare, determinarea exacta a deschiderii si închiderii pozitiilor, tinta profitului prognozat si alte elemente conform metodologiei propuse? În timp, traderii observa anumite legi, modele de comportament al pietei, care, daca vor rezista la testele timpului, pot fi folosite drept noi modele de pret .

Sa vorbim acum de un element nou în teoria deja existenta si sa cream un nou model de pret, a carui caracteristica pâna acum nu a mai fost publicata, pentru a fi mai restrânsi în determinarea tinte la utilizarea analizei grafice .

Dupa cum am mentionat, importanta figurilor de pret consta în faptul ca acestea ofera tinte concrete, pe care piata le atinge dupa strapungerea nivelului corespunzator . Aceste tinte pot fi privite ca puncte de fixare a profitului . Analizând tabelul 1, mentionam ca piata, de obicei, nu atinge aceste tinte 100 % . De ce asa se întâmpla? Ce se schimba? Ce face ca piata în unele cazuri sa nu atingă tinta, iar în alte cazuri sa o depaseasca? Raspunsul la aceste întrebări este ascuns în combinatia complexa a conditiilor de piata si a timpului când se dezvoltă miscarea .

Va fi, oare, o diferenta între atingerea tinte într-o zi sau în mai multe zile, într-o saptamâna sau mai multe?

Raspunsul — DA . În functie de timpul dupa strapungerea unui anumit model, tinta acesteia de asemenea se deplaseaza . Aceasta deplasare poate fi:

- Pozitiva — tinta se îndeparteaza de nivel, potentialul profit crește;
- Negativa — tinta se apropie de nivel, potentialul profit devine mai mic .

Pentru a determina schimbarea tinte în functie de timp si conditiile de piata, creăm o regula, cu numele de „MSVD” . Pe scurt, aceasta poate fi formulata în modul urmator: schimbarea tinte de profit în functie de timpul trecut de la strapungerea figurii, se determina în functie de panta liniei (de suport sau rezistenta), care a confirmat figura (care a fost strapunsa) .

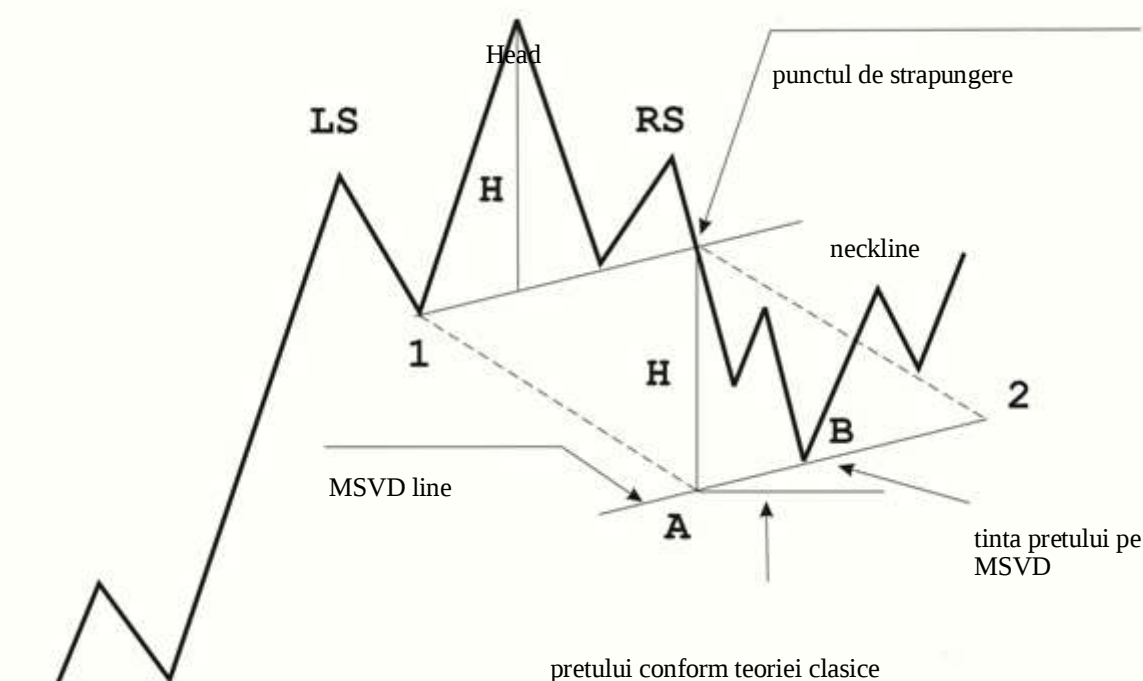

Fig. 61 Figura MSVD. H&S — exemplu ideal.

Sa ilustrăm cele expuse cu ajutorul unui exemplu . În figura 61 este prezentata varianta ideala a modelului *cap-umeri* . În acest fel totul corespunde caracteristicilor deja analizate . Ce impresie ramâne de la ilustrare? Tinta profitului este distanta dintre *cap* si *linia gâtului* de la punctul strapuns sau punctul A . Din exemplul nostru observăm ca tinta nu este atinsa 100%, doar aproximativ 85% (punctul B) . Aceasta înseamna ca, tranzactionând dupa aceasta figura, stabilind ordinul Take Profit si urmând cu exactitate regulile figurii, tinta nu va fi atinsa . Rezulta ca am interpretat gresit modelul si suntem martorii unui semnal fals? Aceasta afirmatie este negativa . Figura este absolut corecta, doar ca tinta profitului s-a deplasat puțin în timp . Cu alte cuvinte, în modelul prezentat, tinta este în punctul A, daca miscarea se va realiza foarte rapid . Cu cât se amâna mai mult începutul declinului, cu atât mai mult se va schimba tinta . În functie de viteza de dezvoltare a evolutiei, tinta poate fi schimbata de la punctul A spre punctul B .

Modelul MSVD reflecta un nou nivel al teoriei referitoare la figurile de pret, atragând atentia la asa-numitele tinte dinamice .

Modelul este simplu de utilizat . Pentru determinarea tinte pretului - este necesara trasarea liniei tinta înclinata sau o linie MSVD . Aceasta linie este paralela cu linia a carei strapungere confirma figura, si se traseaza la distanta egala de tinta clasica, obtinuta din figura .

Concret, în exemplul nostru (fig . 61), pentru construirea liniei MSVD trebuie efectuati urmatoorii pasi:

- 1 . Masurând înaltimea *capului*, obținem distanta H;
- 2 . Fixam distanta H în punctul de strapungere, determinam punctul A, care reprezinta sfârșitul intervalului H;
- 3 . Trasam linia ce trece prin punctul A paralela cu *linia gâtului* .

Deci, linia dinamica a tinte de pret este creata . MSVD se construiește identic, când linia de baza (figura de confirmare) are înclinatie negativa . La înclinatia negativa a liniei de baza, linia MSVD de asemenea va avea înclinatie negativa . Pentru a utiliza figura MSVD trebuie formulate câteva conditii necesare:

- linia MSVD trebuie sa fie paralela cu linia, a carei strapungeri confirma figura;
- linia MSVD reprezinta nivel de pret numai în zona sa de siguranta . Aceasta zona este distanta de la linia - tinta care este egala cu intervalul de la punctul 1 până la punctul de strapungere . Aceasta distanta se traseaza de la punctul tinte initiale (de la punctul A până la punctul 2) . În cazul în care câmpul dinamic al tinte nu se afla între aceste limite, nu mai poate fi considerata una sigura;
- piata poate sa nu ajunga în zona de siguranta din doua motive . Primul: strapungerea a fost falsa si evolutia pietei se dezvoltă în directia opusa . Cauza a doua consta în faptul ca piata se consolideaza mult timp dupa strapungere, pregatindu-se de evolutie puternica spre tinta . Cu o probabilitate mare, putem afirma ca miscarea pietei va trece tinta conform MSVD, si cea a teoriei clasice;
- linia MSVD nu neaparat trebuie sa fie sub un unghi mai mare de 30 de grade (sau mai mic de 330) . Aceasta se determina în functie tipul modelului pe care îl alegem . Stabilirea unor figuri ale pretului exclude prezenta unui unghi mare . În cazul în care acest unghi este mai mare de 30 de grade (mai mic de 330), trebuie doar stabilita tinta conform modelului clasic sau punctul A din exemplul nostru;

- figura MSVD este valida pentru toate figurile la care poate fi aplicata . Dar, de exemplu, ea nu poate fi folosita pentru modelele *vârf dublu* si *dreptunghi*, deoarece la acestea liniile principale sunt orizontale;
- la unele figuri linia pretului va avea panta pozitiva sau negativa . De exemplu, la modelul examinat H&S *linia gâtului* poate avea panta atât pozitiva, cât si negativa, de unde rezulta ca linia MSVD va avea o panta asemanatoare . La alte modele de pret (ex . triunghiul), în functie de directia miscarii, aceasta linie va avea o panta fixa . La evolutia ascendenta va avea panta negativa, iar la cea descendenta — pozitiva .

Daca ne întoarcem la tabelul 1, aplicând modelul MSVD pentru determinarea tinte profitului, indicatorii probabilitatii în ultima parte vor fi mult mai exacti .

Figura MSVD poate fi larg aplicata la diferite tipuri de analiza . În afara de cea grafica, aceasta poate fi utilizata în analiza valurilor si analiza proportionala .

Încheiere

Analiza grafica (clasica) este o necesitate în tranzactionarea pe piete financiare, pentru a ne putea orienta în situatia curenta a pietei . Indiferent de ce strategie de tranzactionare utilizati, ca trader permanent sau temporar, cumparati/vindeti valute, actiuni sau futures, fiecare zi de lucru în piata trebuie sa înceapa cu analiza grafica!

Capitolul 5 **Analiză proporțională**

Analiza proporțională măsoară mișcările prețului și este recomandat ca toți participanții la tranzacționare să o cunoască. Ca trader profesionist, este importantă înțelegerea nu doar a direcției viitoare mișcări, dar și limitelor acesteia. În caz contrar, riscăm să nu obținem profitul maxim posibil sau, ezitând, să ratăm momentul oportun de ieșire din piață.

Metodele de determinare a nivelelor-cheie sunt foarte diferite, dar ne vom opri la cele mai cunoscute și eficiente.

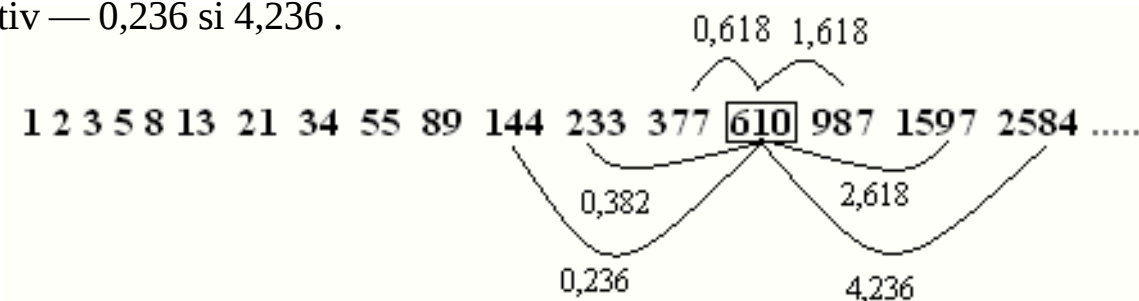
Cu mai mult de o sută de ani în urmă, brokerii burselor de valori au descoperit *regula retragerii* (Retracement). Ei au observat că, atunci când piața a efectuat o mișcare puternică într-o direcție, de regulă, următoarea mișcare în direcția opusă (corecția) se oprește la distanță egală cu sau din lungimea mișcării inițiale. Când analiștii au început să studieze în detaliu această corelație, au constatat că retragerile se opresc mai exact la nivelele 0,618 și 0,382, care reprezintă așa-numita *secțiune de aur*. Atunci ei au apelat la teoria matematicului italian Leonardo Fibonacci și la regula *secțiunii de aur*. De fapt, *secțiunea de aur* era utilizată în matematică, artă și arhitectură de grecii antici, iar pe piețele financiare s-a răspândit în forma de numere sau sirul Fibonacci. În această carte nu vom descrie amănunțit istoria și detaliile acestei teorii, deși acolo pot fi întâlnite multe informații utile. Să ne amintim doar cele mai importante, ce au o relevanță directă în analiza piețelor financiare.

SIRUL FIBONACCI

Acest sir de numere se formeaza astfel: fiecare numar anterior constituie suma a doua numere precedente:

1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233, 377, 610, 987, 1597, 2584...

Interesant în acest sir este faptul ca mereu întâlnim o anumita legitate: orice numar alegem din acest sir, raportul acestuia fata de celelalte tinde spre 0,618 si 1,618 si cu cât este mai mare numarul, cu atât se obtine mai exact acest raport . Daca vom compara oricare numar cu primele alaturate, sau cu urmatoarele, se constata ca raportul lor este 0,382 si 2,618, respectiv — 0,236 si 4,236 .

Lungimile miscarilor pretului pe pietele financiare îndeplinesc continuu unul din raporturile enumerate mai sus .

Cum se masoara si se aplica nivelele Fibonacci?

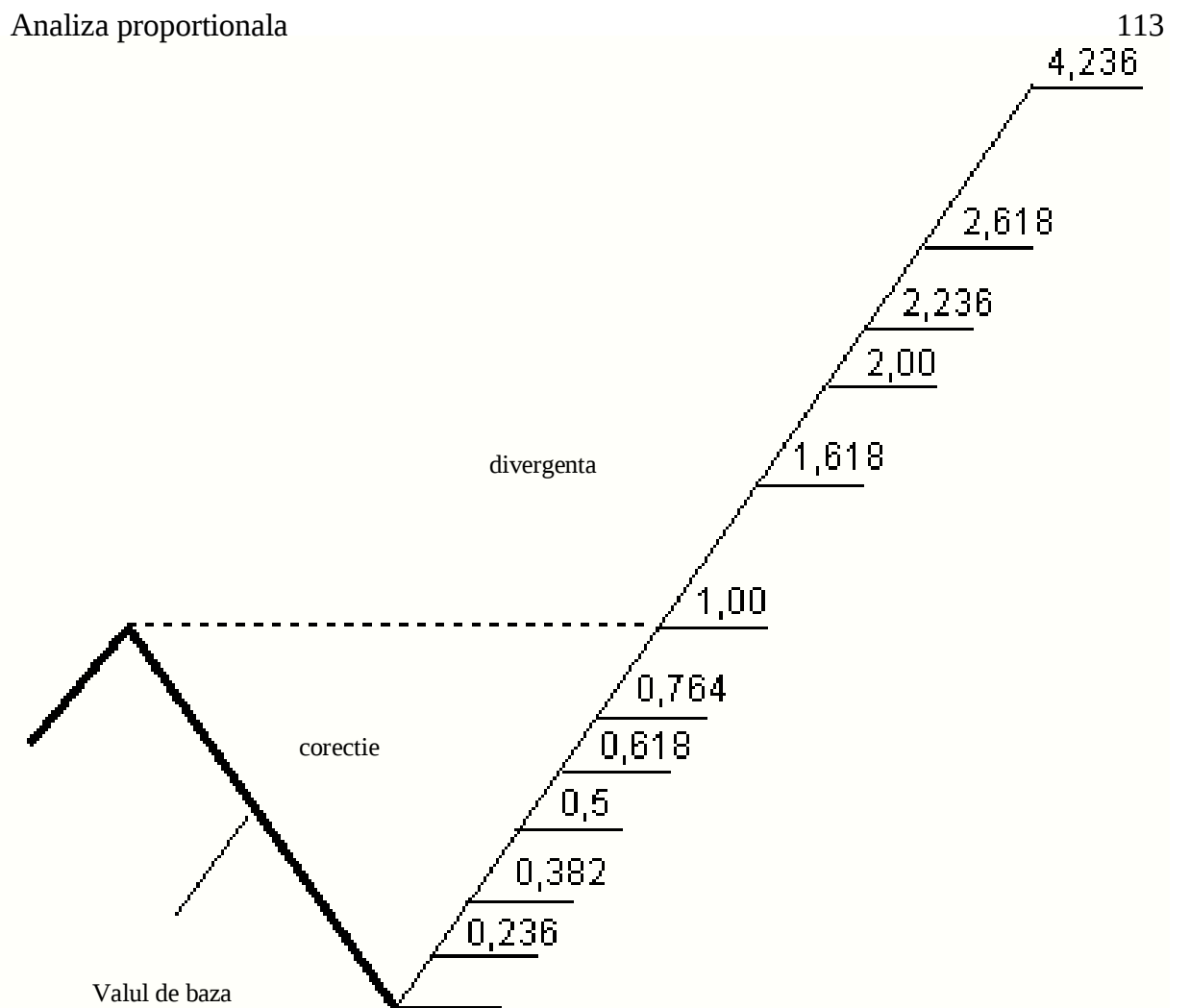

Fig. 62 Nivele potențiale de schimbare a direcției trendului

Valul de baza, corectie, divergenta

Cel mai des utilizat mijloc de masurare si prognozare a lungimii miscarii pretului dupa lungimea ultimului val, format în directie opusa, este *Fibo Interior* . Prin val este înțeleasa miscarea pretului de la vârful spre baza sau de la baza spre vârful (acest termen este utilizat de Charles Dow si Elliott (vezi capitolul *Analiza valurilor*) . Aproximativ, la finalul unui val descendent si începerea unei miscari crescatoare, luam drept unitate lungimea acestui val si proiectam nivelele Fibonacci (fig . 62) . Aceste nivele, pe de o parte, reprezinta tintele viitoare miscari ascendente, iar, pe de alta parte joaca rolul de rezistenta sau suport .

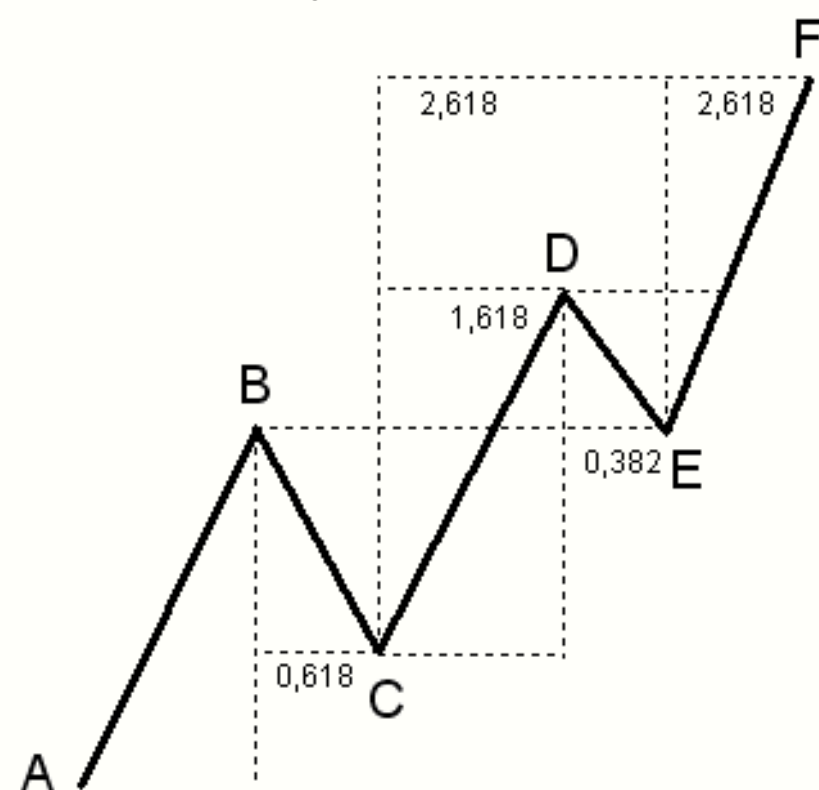

Fig. 63 Exemplu de utilizare a nivelelor de rezistentă sau suport

În exemplul prezentat (fig. 63), după terminarea valului AB, acesta devine o unitate de măsură pentru proiectarea următorului val BC. Corecția BC atinge 0,618 din lungimea AB. În continuare, valul BC este utilizat drept unitate pentru a proiecta nivelul potențial în punctul D. Valul CD are lungimea de 1,618 raportată la BC. În plus, de la valul BC proiectăm și nivelul de 2,618, care corespunde punctului F. Valul DE se corectează până la 0,382 față de CD și în același timp nivelul punctului E coincide cu nivelul punctului B, confirmând regula: linia de rezistență strapunsă se transformă în suport. De la lungimea valului DE proiectăm tinta 2,618, unde se va termina următorul val — EF. După cum observăm, proiectia punctului F este prognozată de două valuri: 2,618 BC și 2,618 DE. Când două sau mai multe proiectii Fibo, realizate de diferite valuri coincid, atunci este foarte probabil ca acest nivel să constituie un punct reversibil. Nivelele Fibonacci, proiectate corect, acționează ca un magnet pentru prețuri și, totodată, ca nivele de schimbare a direcției sau, în cel mai rău caz, ca o rezistență temporară.

Este necesar de luat în considerare, ca marja de eroare poate fi de 4-5% față de tinta stabilită. Astfel, la mișcarea de 100 puncte (pips) este posibil ca prețul să nu atingă sau să depășească acest nivel cu 4-5 pips. Dacă mișcarea prețului este de 1000 de pips, atunci abaterea de +/- 40, 50 pips este posibilă.

RETRAGEREA FIBONACCI (FIBONACCI RETRACEMENT)

Metoda respectivă este deseori aplicată pentru aprecierea mărimii valurilor, atât de corecție (împotriva mișcării trendului principal), cât și de impuls (cele care împing prețurile în direcția trendului de bază).

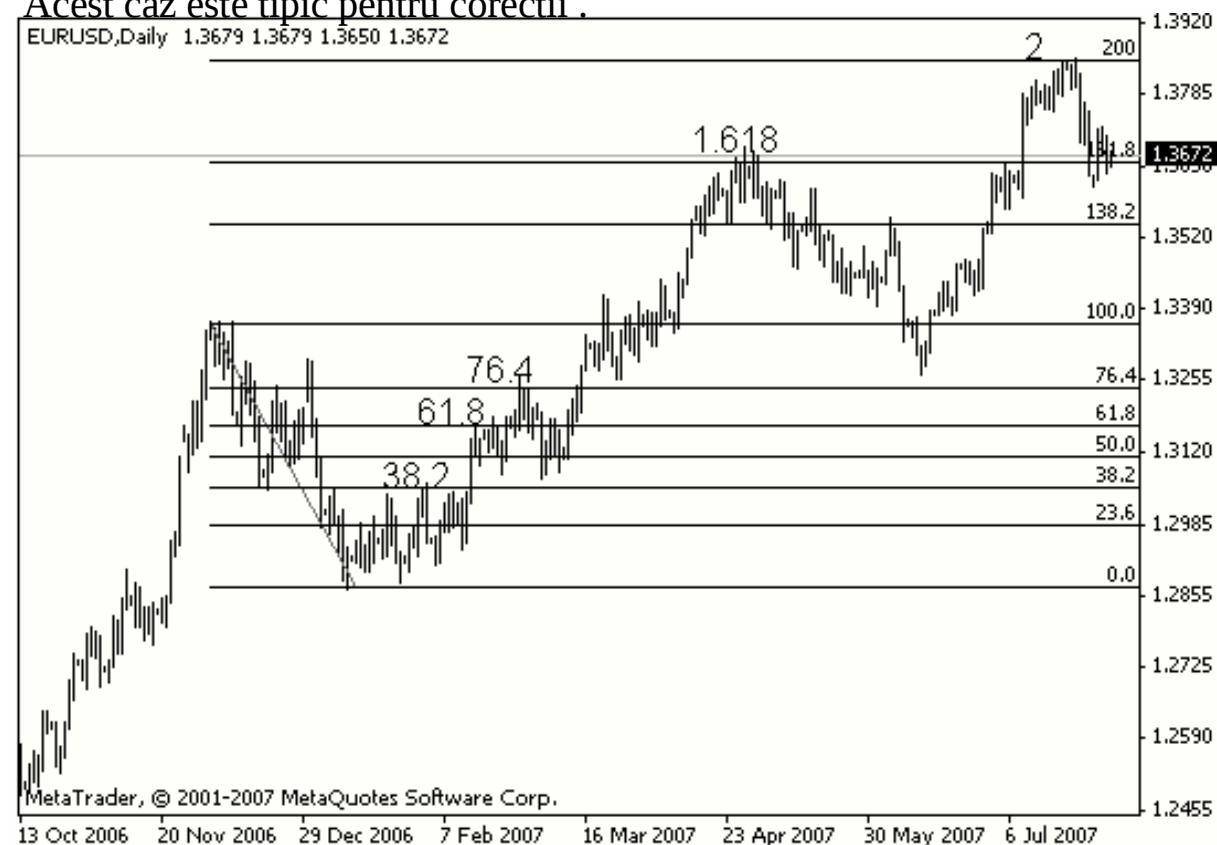

Fig. 64 Corecția nivelelor Fibonacci (EUR/JPY, H4) MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 64 avem un exemplu de retragere (retracement) a perechii valutare EUR/JPY. Din data de 19 aprilie până în 03 mai cursul a crescut foarte

mult (evidentiata cu o linie pe grafic), ceea ce estimeaza o tinta a pretului pentru corectia ulterioara . Când începe miscarea descendenta, cursul ajunge la nivelul 0,382 în raport cu valul ascendent precedent, pentru o scurta perioada se îndeparteaza de acest nivel, atinge 0,618 si continua cresterea .

Acest caz este tipic pentru corectii .

. 65 Proiectarea tintelor de pret (EUR/USD, Daily) MetaTrader — Admiral Markets

Nivelele astfel proiectate, cel puțin temporar actioneaza ca linie de suport sau de rezistenta, si se utilizeaza de catre participantii pietei drept vectori pentru fixarea profitului (Take Profit) . Daca un nivel este strapuns, creste probabilitatea atingerii urmatorului . În exemplul graficului EUR/USD zilnic (fig . 65), valul descendent stabileste nivelul de la care proiectam tintele ulterioarele de miscare ascendenta . În timpul miscarii ascendente, cursul întâmpina rezistenta temporara, la nivelele 0,382; 0,618; 0,764; 1,618 si 2 . Când un nivel este strapuns, pretul se îndreapta catre urmatorul .

Una din metodele de determinare a nivelelor Fibonacci o constituie utilizarea indicatorului tehnic *Zig-Zag*, care este inclus în lista indicatorilor din platforma de tranzactionare MetaTrader 4 . Indicatorul respectiv evidentiaza fiecare val important din miscarea pretului, ignorând fluctuatii

nesemnificative

Fig. 66 Utilizarea indicatorului Zig-Zag pentru stabilirea tintelor de pret dupa Fibonacci. (EUR/USD, H1) MetaTrader — Admiral Markets

Exista si un alt indicator — Zig-Zag Fibo Beta, care formeaza nivelele Fibonacci (aceste nivele sunt construite automat dupa ultimul zigzag) .

Fig. 67 Zig-Zag Fibo Beta (USD/CHF, H4) MetaTrader — Admiral Markets

În exemplul din graficul perechii valutare USD/CHF de 4 ore (fig . 67), indicatorul Zig-Zag Fibo Beta stabileste nivelele Fibonacci dupa ultimul val descendent . Observam ca la ascensiune pretul întâmpina rezistenta la nivelul 38,2% .

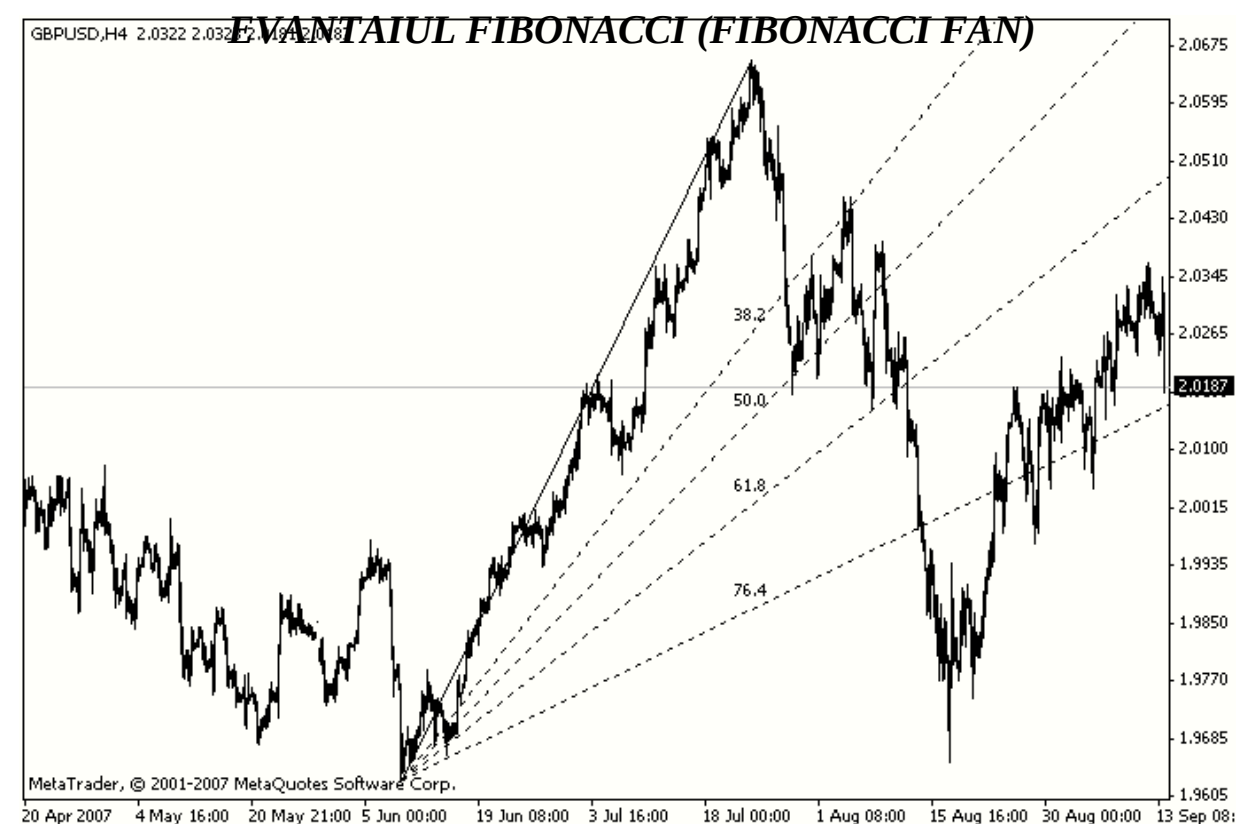

Fig. 68 Fibonacci Fan(GBP/USD, H4), MetaTrader — Admiral Markets

Evantaiul Fibonacci (Fibonacci Fan) se foloseste identic retragerilor (Retacement) , în punctul unui important vârf sau baza anterioara . Liniile evantaiului constituie nivelele de rezistenta si suport .

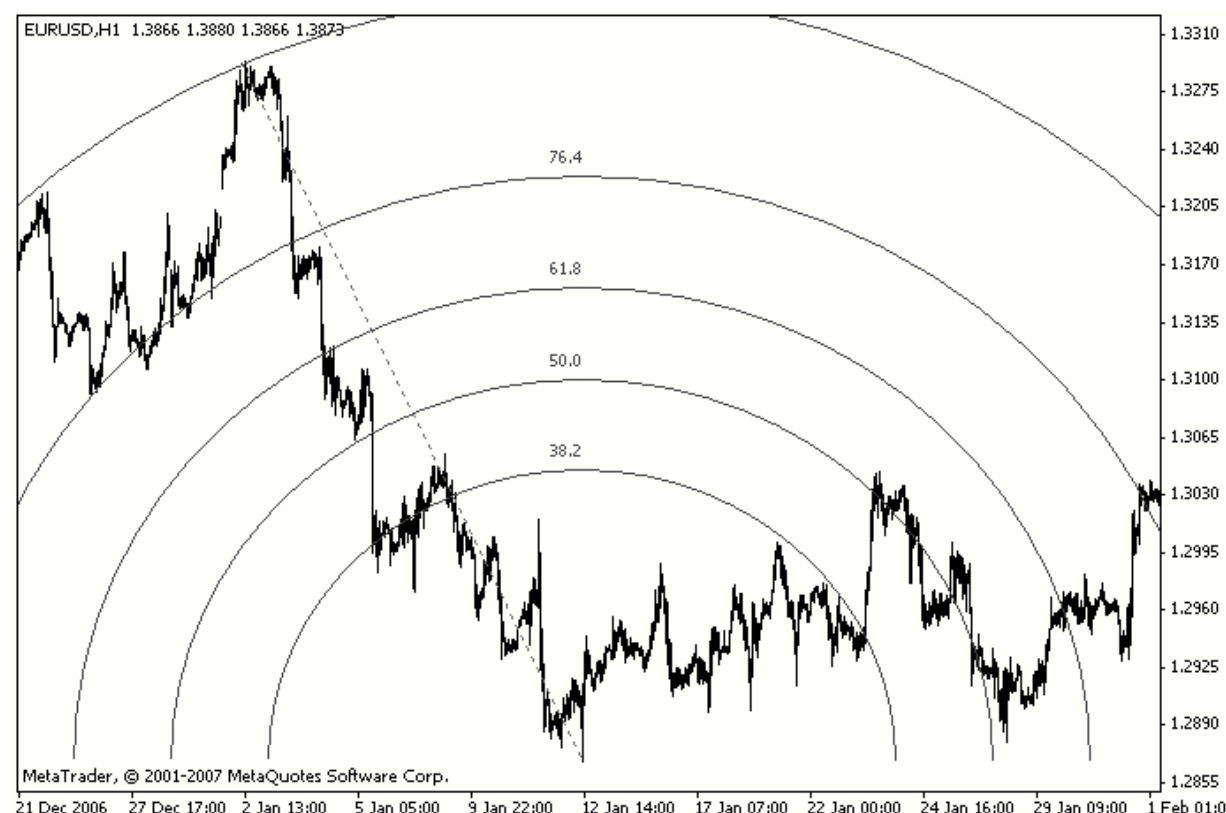
ARCUL FIBONACCI (FIBONACCI ARCS)

Fig. 69 Arcul Fibonacci (EUR/USD, H1), MetaTrader — Admiral Markets

Aplicarea *Arcului Fibonacci* este identică evantaiului, dar arcul are următorul avantaj: ia în considerare factorul timp. Arcul este recomandat în urma unui val puternic (daca în scurt timp pretul efectuează o mișcare puternică), când începe o corecție de durată cu fluctuații nesemnificative ale pretului.

Deseori, arcul acționează ca un limitator al pretului pentru o perioadă lungă de timp, dacă sunt proiectate din vârful valului important (fig. 70).

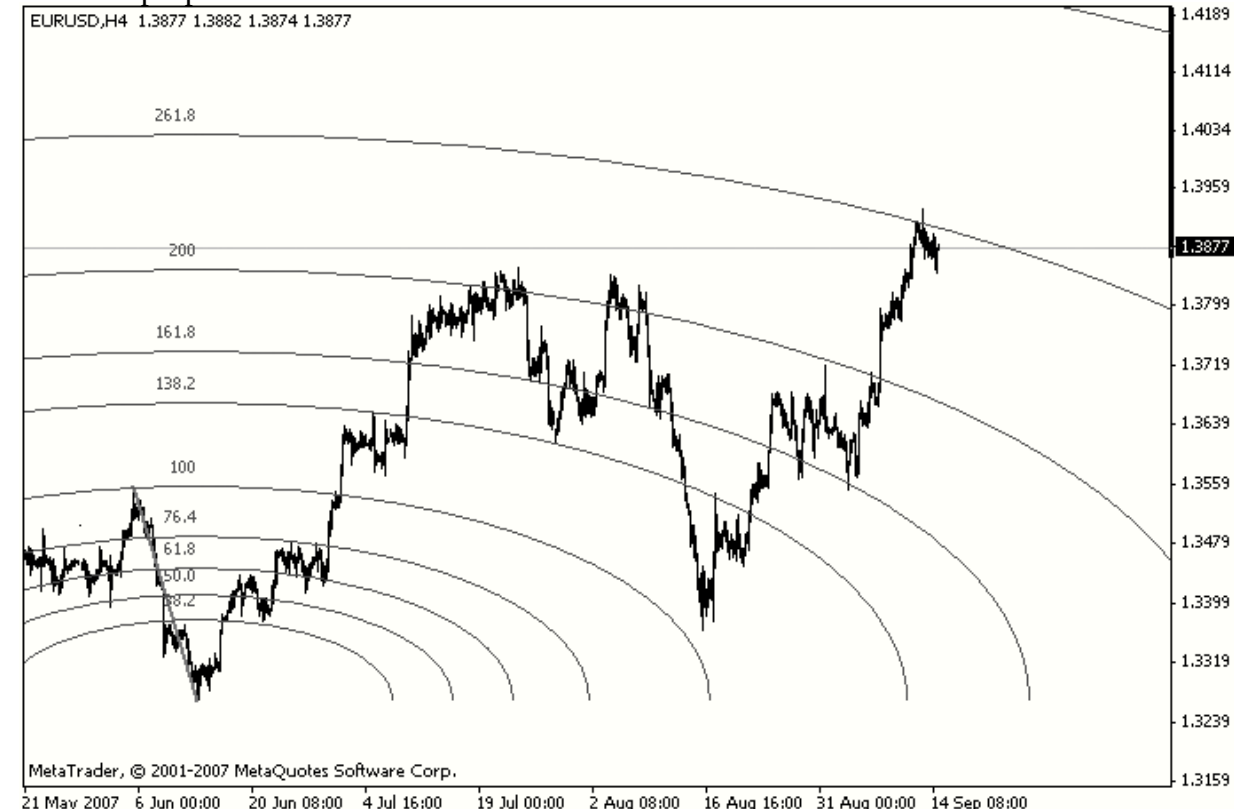
Analiza proporțională

Fig. 70 Arcul Fibonacci (EUR/USD, H4), MetaTrader — Admiral Markets

EXPANSIUNEA FIBONACCI (FIBONACCI EXPANSION)

Expansiunea Fibonacci reflectă așa-numitul *Fibo Exterior*. Proiectarea țintei și a limitei pretului începe din ultimul val în direcția curentă. În exemplul din fig. 71, lungimea valului AB va fi un reper pentru proiectarea punctului C. Această metodă se utilizează când așteptăm ca valul curent să depășească lungimea ultimului, dar în direcție opusă ($CD > BC$). Deseori, când urmărim un impuls puternic (valul AB), urmat de corecție (BC), următorul val (CD) va avea un anumit raport față de primul val de impuls. De exemplu, $CD = 0,618$ (sau 1, sau 1,618) de la AB. Această metodă este cunoscută drept ținta lui Joe DiNapoli.

Fig. 71 Expansiunea Fibonacci (GBP/USD, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

CANALELE FIBONACCI (FIBONACCI CHANNELS)

Fig. 72 Canalele Fibonacci (EUR/USD, Monthly), MetaTrader — Admiral Markets

Canalele Fibonacci sunt trasate conform primului ciclu în direcția noului trend. Primul ciclu reprezintă baza-vârf-baza (punctele 1,2,3 din fig. 72), în cazul unui trend ascendent, sau vârf-baza-vârf în cazul unui trend descendent. Canalele Fibonacci reprezintă linii importante de rezistență și suport. Acestea reflectă principiul conform căruia trendul nu se dezvoltă uniform, dar are perioade de accelerare și încetinire.

William Gann (1878-1955)

Când vorbim despre analiza proporțională, trebuie să amintim de unul dintre cei mai de succes traderi pe piețele financiare — dr. William Gann, autorul uneia dintre cele mai interesante teorii care explică mișcarea prețurilor în timp. Gann a folosit numeroase metode geometrice și matematice de pronosticare. Are mulți adepți și discipoli, dar în practică teoriile lui sunt dificil de aplicat. Ne vom opri doar la principiile de bază ale metodelor sale și vom analiza două instrumente care sunt accesibile în platforma

de tranzactionare MetaTrader 4 . Conform teoriei lui Gann, evolutia optima a preturilor are loc sub un unghi de 45° . Teoria presupune ca geometria miscarii preturilor si unghiurile formate de piata sunt baza previziunii miscarilor ulterioare .

EVANTAIUL GANN

Evantaiul Gann este compus din 9 linii de suport si rezistenta construite sub unghiuri diferite . Linia din centru formeaza un unghi de 45° de grade cu axa orizontala a graficului .

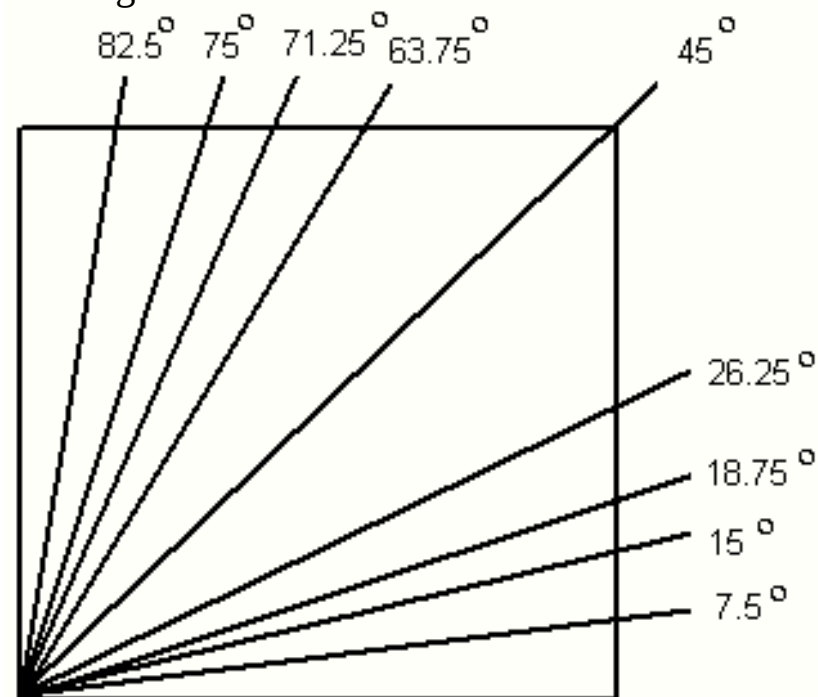

Fig. 73 Schema evantaiului Gann

Fig. 74 Evantaiul Gann (EUR/USD, Monthly), MetaTrader — Admiral Markets

Pentru aplicarea *evantaiului Gann*, trebuie determinat minimul sau maximum istoric, din care desfacem evantaiul în direcția ultimului val, sub un unghi de 45° . Astfel *razele* obținute ale evantaiului servesc drept repere pentru potențiale rezistențe și suporturi ale pretului .

RETEAUA GANN

Reteaua Gann se construiește identic evantaiului . Sub un unghi de 45° , de la vârful la baza, se proiectează linii astfel încât să includă primul ciclu al miscării preturilor (punctele 1, 2, 3 din fig. 75) . Reteaua astfel apărută, stabilește unghiul de înclinare a evoluției preturilor, rezistențelor și suporturilor temporare . Când prețul crește, mișcarea corespunde liniilor ascendente, iar când acesta scade — liniilor descendente .

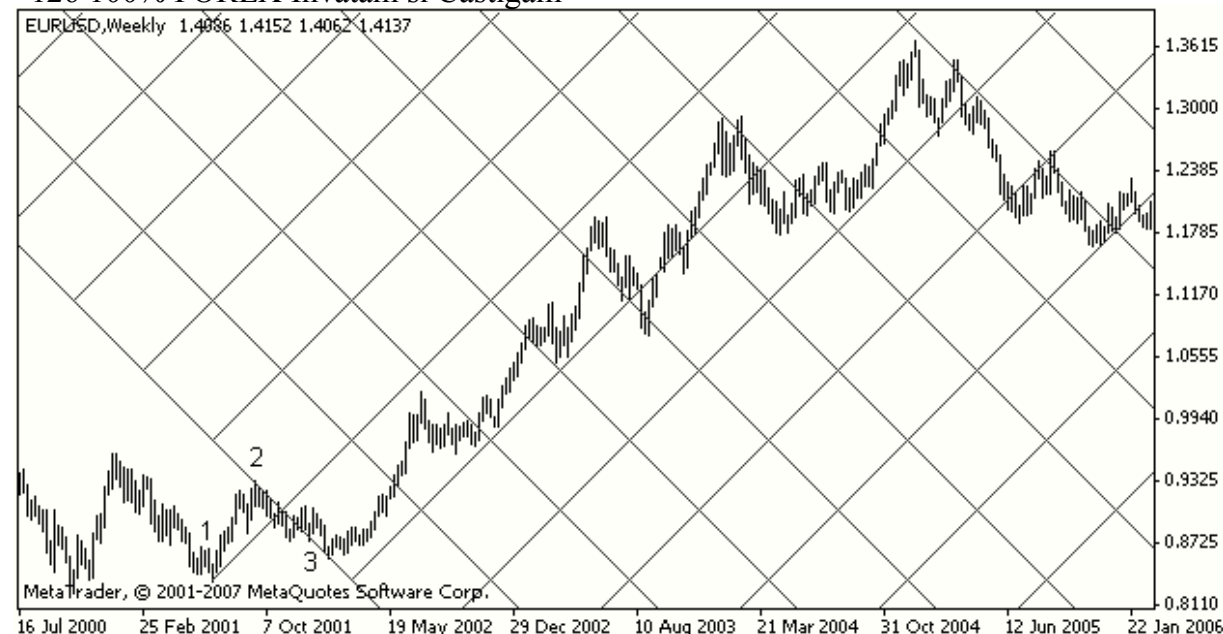

Fig. 75 Reteaua Gann (EUR/USD, Weekly) MetaTrader — Admiral Markets

ALTI INDICATORI SI METODE DE ANALIZA PROPORTIONALA

Pivoti (Pivot Levels)

Metoda pivotilor permite pronosticarea evoluției pietei cu ajutorul unor calcule simple. Deseori este utilizată pentru strategiile de tranzacționare în cadrul unei zile (intraday), numită metoda pivotului zilnic. Pivotul — este nivelul pretului la străpungerea caruia se schimbă direcția pietei în aceea zi. El este calculat pe baza pretului de închidere (Close), a maximumului (High) și minimumului (Low) zilei precedente.

Formulele de calcul a pivotilor sunt:

$$\text{Pivot} = (\text{High} + \text{Close} + \text{Low}) / 3$$

$$\text{Suport 1} = 2 * \text{Pivot} - \text{High}$$

$$\text{Rezistentă 1} = 2 * \text{Pivot} - \text{Low}$$

$$\text{Suport 2} = \text{Pivot} - (\text{R1} - \text{S1})$$

$$\text{Rezistentă 2} = \text{Pivot} + (\text{R1} - \text{S1})$$

$$\text{Suport 3} = \text{Low} - 2 * (\text{High} - \text{Pivot})$$

$$\text{Rezistentă 3} = \text{High} + 2 * (\text{Pivot} - \text{Low})$$

Dacă piața se deschide sub nivelul Pivot, se consideră că în cursul zilei vor fi profitabile pozițiile scurte (vânzare). Respectiv, dacă piața se deschide mai sus de nivelul Pivot, aceasta va fi o zi favorabilă pentru deschiderea pozițiilor lungi (cumpărare). Pivotii, Rezistența 1 și Suport 1 se consideră cele mai importante. Nivelele: Rezistența 2, Rezistența 3 sau Suport 2, Suport 3 deseori corespund momentelor de supra-cumpărare și supra-vânzare, de aceea servesc ca reper pentru închiderea pozițiilor.

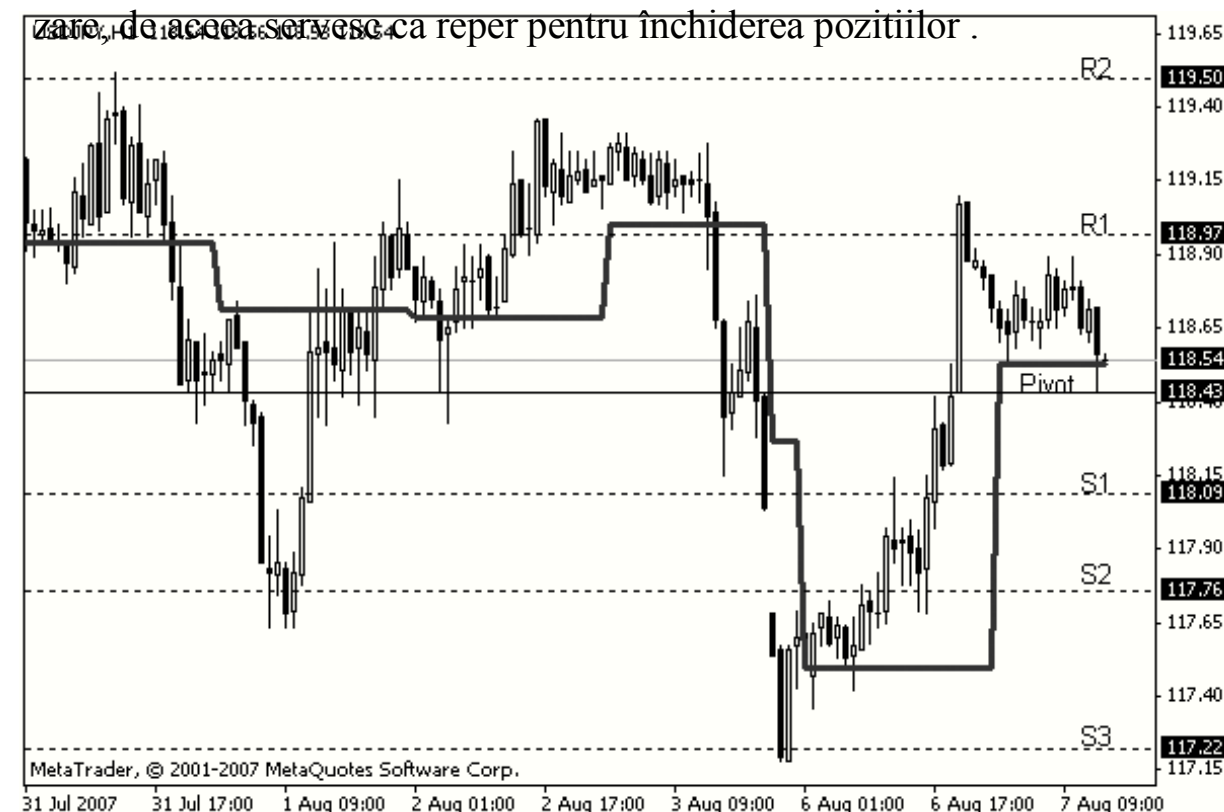

Fig. 76 Pivoti (USD/JPY, H1) MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 76 este aratat exemplul nivelelor pivot . Observam cum pretul evolueaza în ambele directii de la pivot, atinge nivelele de rezistenta si suport . Când un nivel este strapuns, pretul urmareste nivelul urmator .

Fibo Retracement 3

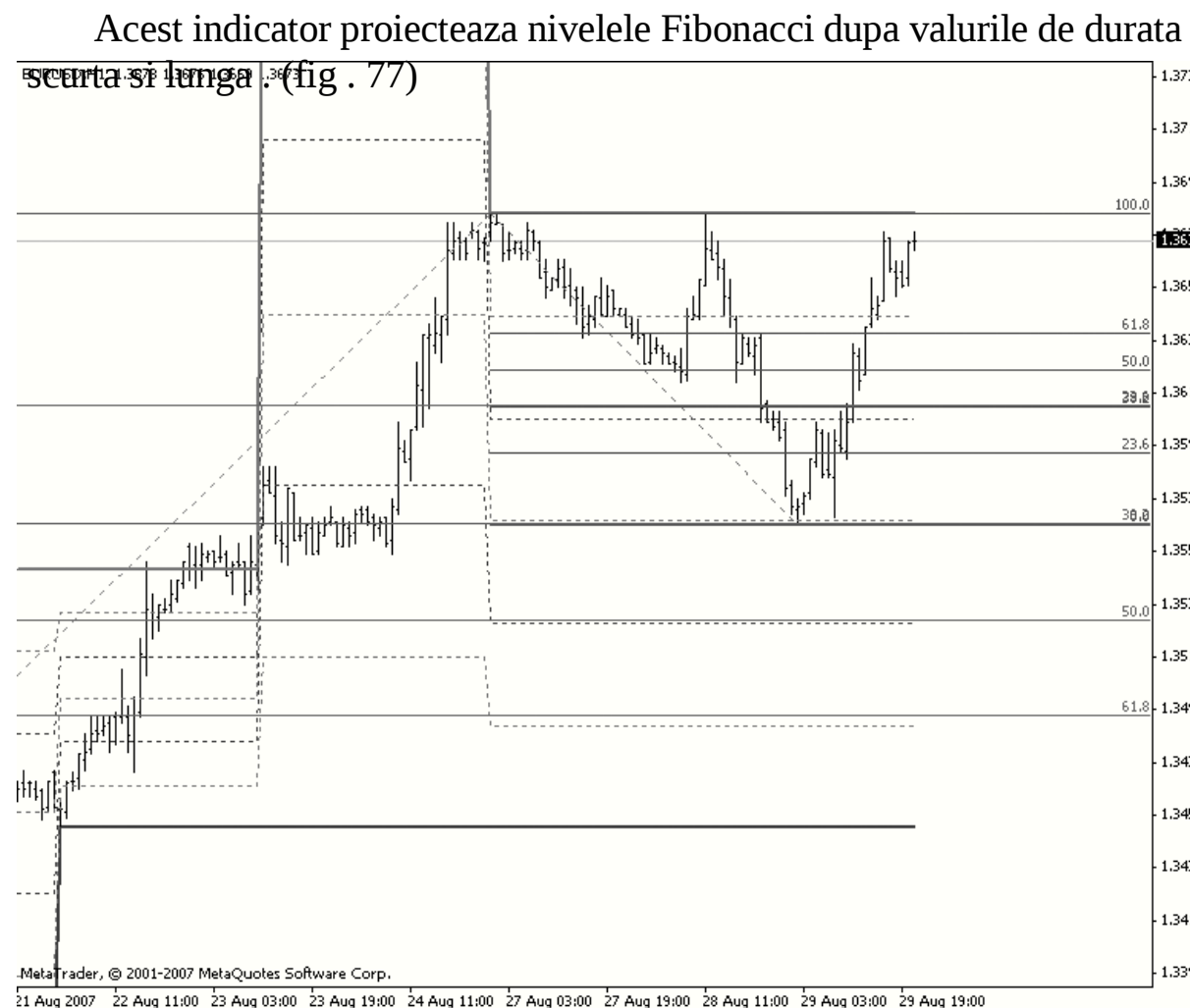

Fig. 77 Fibo Retracement 3 (EUR/USD, H1), MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 77, graficul perechii valutare EUR/USD pe o ora, este prezentat un exemplu al indicatorului Fibo Retracement 3 . Dupa atingerea maximumului în 1,3683, cursul urmeaza o corectie descendenta, care ajunge exact la nivelul de 38,2% . Evolutia ascendenta ulterioara se opreste la nivelele 38,2% si 61,8% fata de corectie .

Fibo Calc

Indicatorul Fibo Calc este construit ca un sistem de tranzactionare bazat pe proportiile Fibonacci . Acesta poate fi folosit în calitate de reper în definirea strategiilor de tranzactionare Intraday . Indicatorul stabileste nivelele Fibonacci pe baza fluctuatiilor zilnice si arata zona favorabila pentru deschiderea pozitiilor, plasarea Stop Loss si Take Profit, calculând raportul dintre risc si câstig (Risk/Reward)

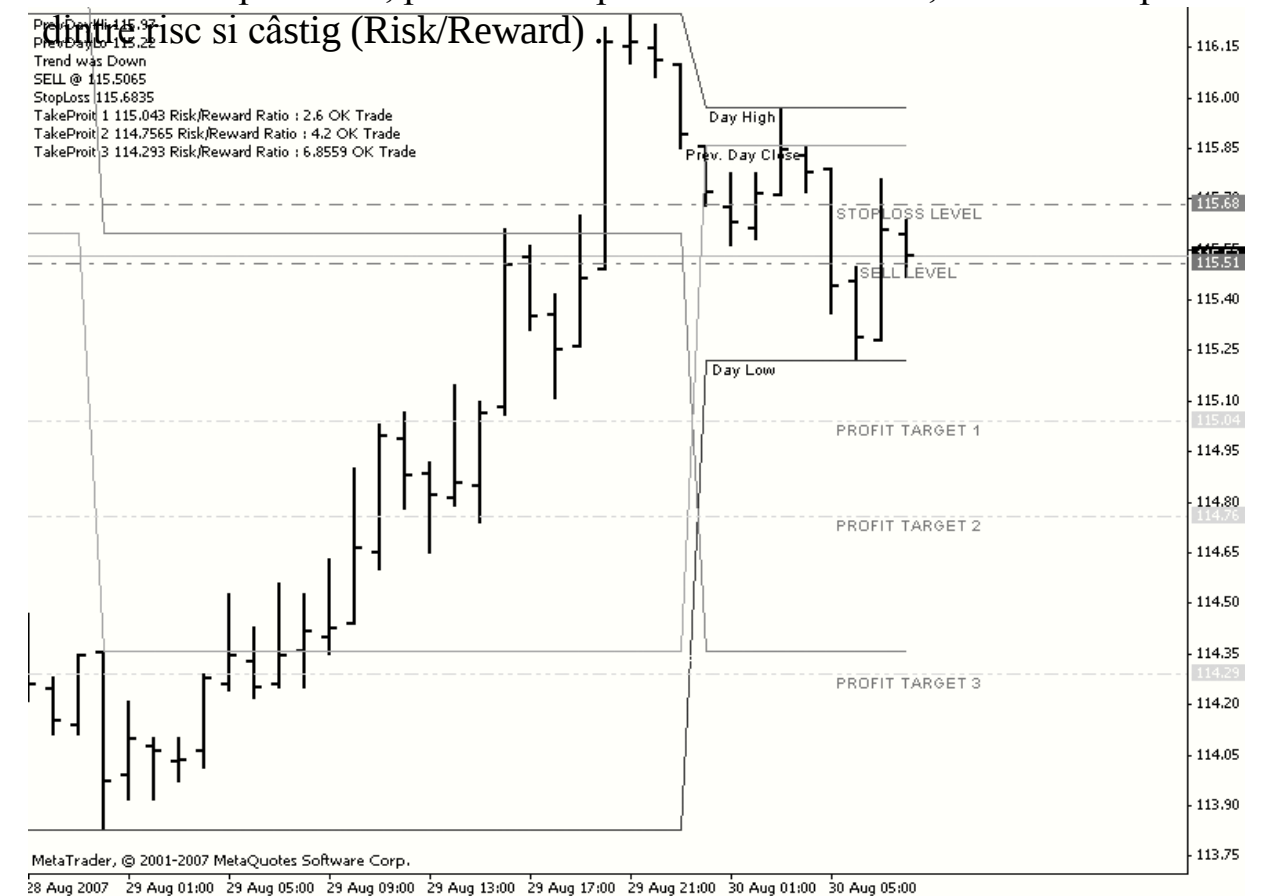

Fig. 78 Fibo Calc (USD/JPY, H1) MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 78 este prezentat un exemplu al indicatorului Fibo Calc . Pentru a determina directia ulterioara a pretului, analizam tendinta începuta în ziua precedenta . În acest caz, tendinta este descendenta (Down Trend) . Este indicata zona pentru deschiderea pozitiei (Sell Level-115,51) si nivelul pentru închiderea pozitiilor (Stop Level 115,68) . Sunt evidentiata zonele favorabile pentru tinta profitului (Profit Target 1, 2, 3) cu raportul corespunzator între risc si profit (Risk/Reward Ratio) .

Murray Math

Acest indicator este utilizat pentru stabilirea nivelelor — cheie si tranzactionarea urmarind aceste nivele . Modelul se bazeaza pe una din teoriile lui Gann, în care este folosit raportul 1/8 pentru a determina proportiile miscarilor preturilor . Aportul lui Murray consta în faptul ca el a creat un sistem geometric, utilizând unele reguli ale teoriei lui Gann si lumânările japoneze . Principiile de baza sunt: identificarea trendului pietei si tranzactionarea în limitele acestuia, iesirea rapida din piata cu profit (de la un nivel la altul) . Canalul evolutiei preturilor este împartit în opt parti, fiecare considerat un nivel critic .

Fig. 79 Murray Math (EUR/USD, H4) MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 79, graficul EUR/USD de patru ore, este prezentat indicatorul Murray Math . Când pretul creste, nivelele indicatorului sunt considerate

zone de rezistenta, iar când acesta scade — zone de suport . Daca nivelul este strapuns, cel mai probabil cursul va atinge nivelul urmator . Astfel, strapungerea unui anumit nivel este considerata un semnal pentru deschiderea pozitiilor, iar atingerea nivelului urmator — tinta pentru a închide tranzactia . Din exemplul prezentat observam ca în opt cazuri de strapungere se atinge nivelul urmator, si numai în patru cazuri acest nivel nu este atins . Desigur, pot fi utilizate ordinele Stop Loss, care pot fi plasate la ultimul vârf, în directia opusa strapungerii . În exemplul relatat distanta între nivele este de 120 de pips, iar stop loss minim necesar — aproximativ 60 de pips, ceea ce înseamna ca raportul risc/profit este de 1/2, adica probabilitatea efectuării unei tranzactii profitabile este de doua ori mai mare .

FIGURI PROPORTIONALE PE VALURI

În anii '30 ai secolului XX, H .M .Gartley (în „Profits In The Market”) descrie un sir de figuri des întâlnite pe pietele financiare . Mai târziu acestea devin populare datorita lui Larry Pesavento si Scott Carney . Figurile proportionale pe valuri apar în graficele unde nivelele Fibonacci sunt bine evidenciate, dupa aparitia carora urmeaza o schimbare a directiei pretului . Acestea se utilizeaza pentru a determina punctele potentiale de intrare în piata . Daca aplicam termenii din teoria valurilor, atunci majoritatea acestor figuri reprezinta combinatii ale corectiilor sau formatiuni de epuizare a trendului, dupa care, de obicei, urmeaza o miscare puternica în directia opusa . Ele pot fi deseori observate pe pietele financiare .

Fluturele (Butterfly)

Cea mai cunoscuta figura este denumita Fluture .

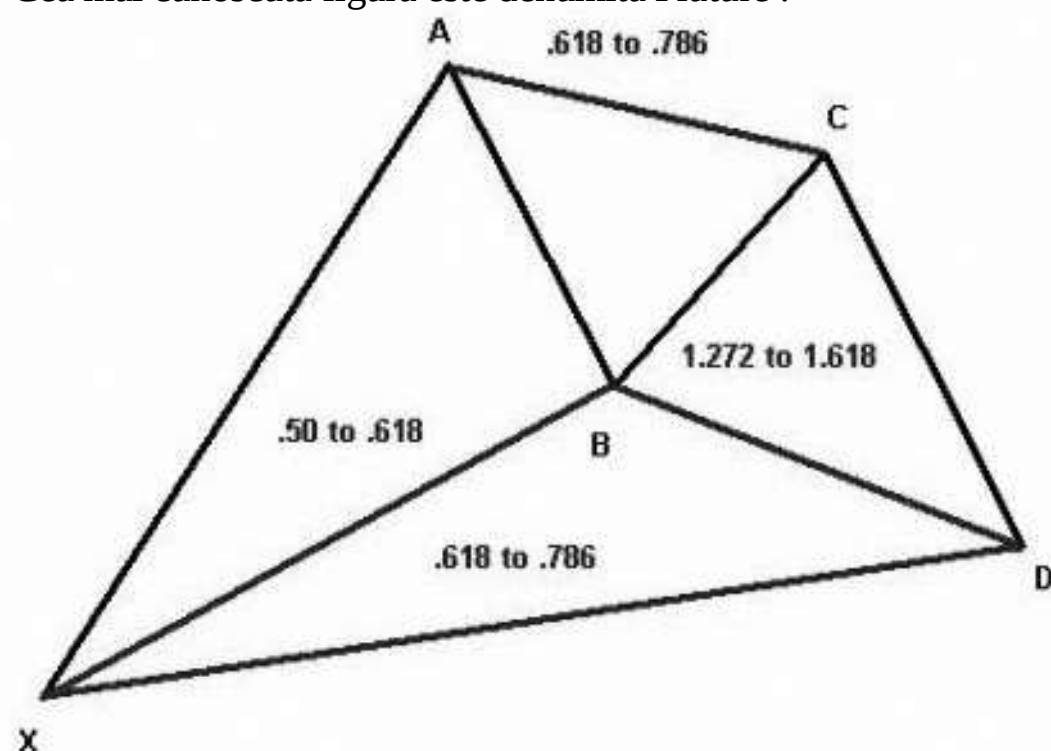

Fig. 80 Figura Fluture, care indica deschiderea poziției de cumpărare în punctul D.

Dupa un impuls puternic într-o anumita directie, de exemplu ascendenta (figura 101, punctul A), se dezvoltă o corectie sub forma de zig-zag . Prima miscare de la valul principal atinge nivelul de la 50% până la 61,8% din corectie (punctul B), dupa care evolutia este ascendenta (directia valului de baza — punctul C), care ajunge la 61,8% din primul declin . Aici are loc o noua corectie care formează o *spirală* (punctul D), si corectia atinge zona 61,8% — 76,4% din lungimea valului A . Concomitent se formează doua triunghiuri care au un punct comun B . Aceste triunghiuri creează o figura asemanatoare unui *fluture*, care da numele acestei figuri (Butterfly) . Avantajul acestui model îl constituie formarea punctului D (zona 61,8 — 76,4%) cu un potential mare de profit si risc minim . Daca piata în aceasta zona va evolua în directia valului principal, atunci va urma o miscare puternica ascendenta cu tinta minima la nivelul punctului A .

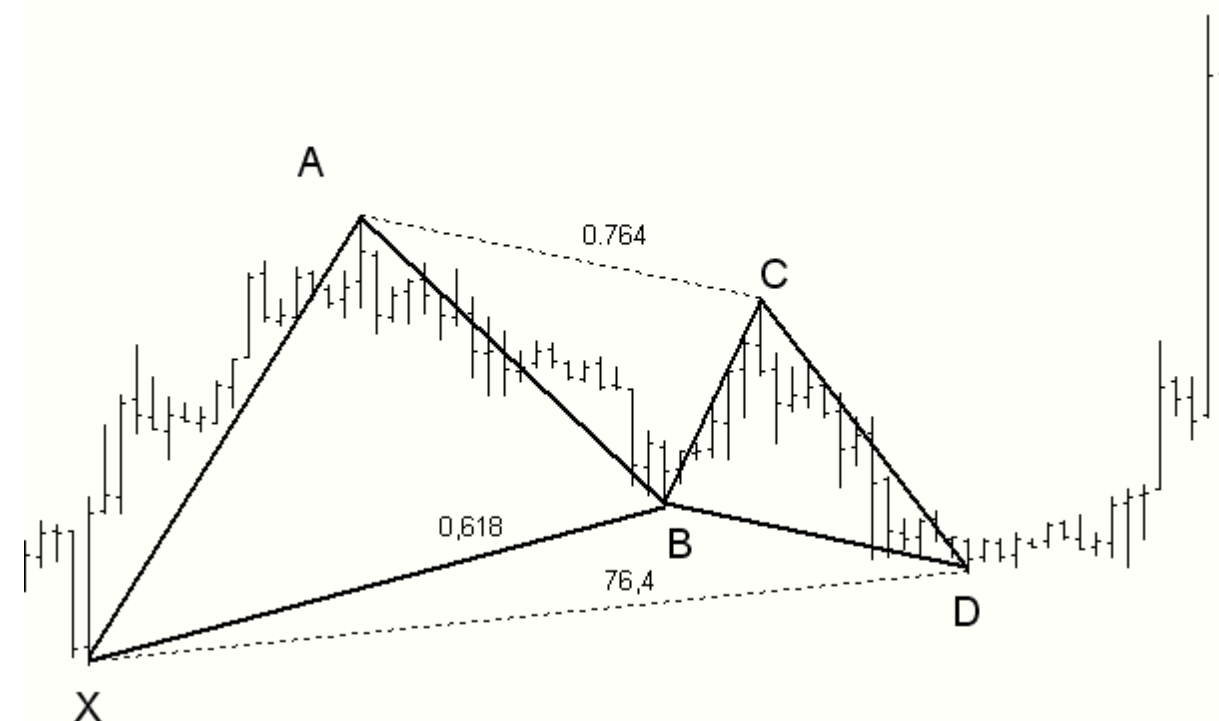

Fig. 81 Fluture (GBP/USD, 1), MetaTrader — Admiral Markets

În practica figura este des întâlnita pe diferite intervale de timp . Nu contează dacă figura se referă la valul doi sau patru, sau la un zigzag — în toate cazurile posibile potentialul în punctul D este semnificativ . Desigur este obligatorie plasarea ordinelor Stop Loss .

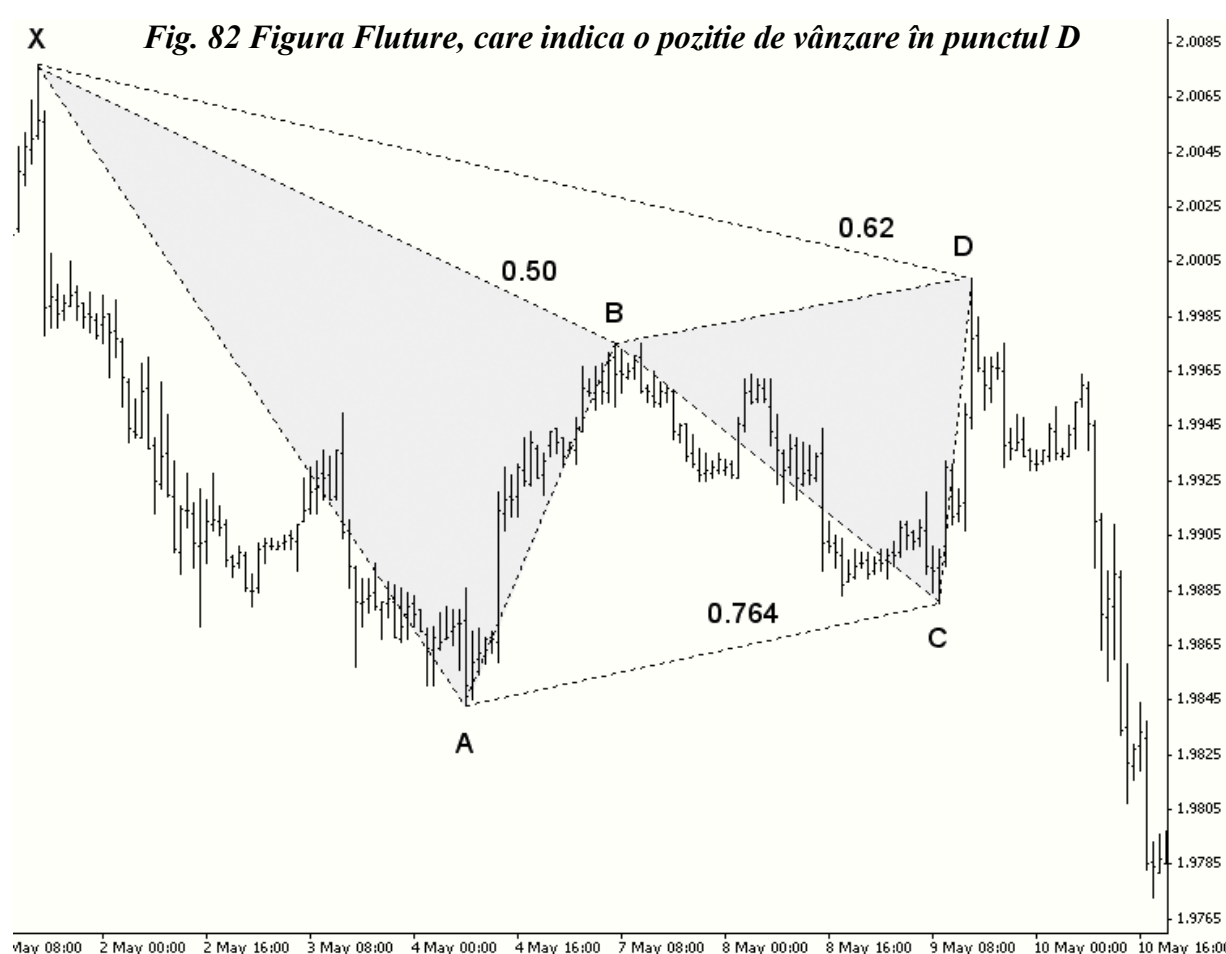
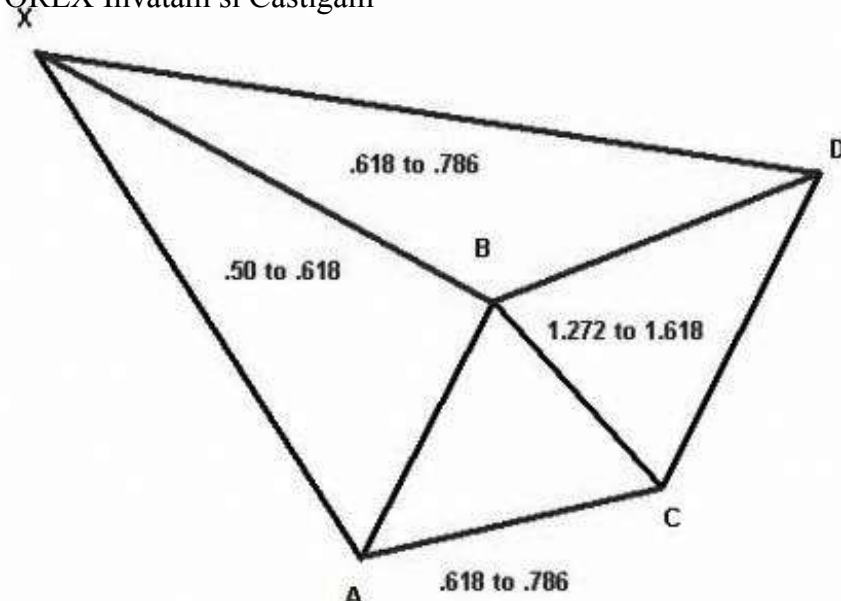

Fig. 83 Figura Fluture (GBP/USD H1), MetaTrader — Admiral Markets

Pe graficul GBP/USD de o ora, este prezentată figura *Fluture*, formată în perioada 01 — 09 mai. În data de 09 mai corectia ajunge la 62% (nivelul psihologic 2.0000) și figura este completă în punctul D, ce reprezintă un semnal puternic de vânzare. Pe 15 mai este atinsă tinta la 1,618 fibo, stabilită de linia AD la nivelul pretului de 1.9750.

În afara variantei clasice, întâlnim și alte forme ale figurii, numite *Rac* și *Liliac*.

Figura Rac (Crab)

Caracteristic acestei figuri este intervalul de preț îngust spre punctul D, de schimbare a direcției. Punctul D reprezintă proiecția 1,618 din linia XA și lățimea valului (2,236; 2,618 sau 3,618). De obicei figura stabilește cu exactitate punctul de schimbare a direcției și necesită un nivel minim pentru Stop Loss.

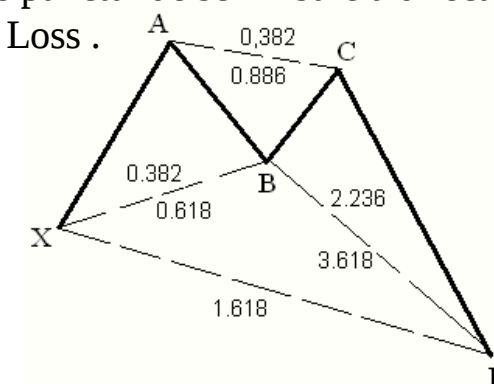

Fig. 84 prezintă schema figurii Rac. În punctul D avem un potențial semnal pentru deschiderea poziției de cumpărare.

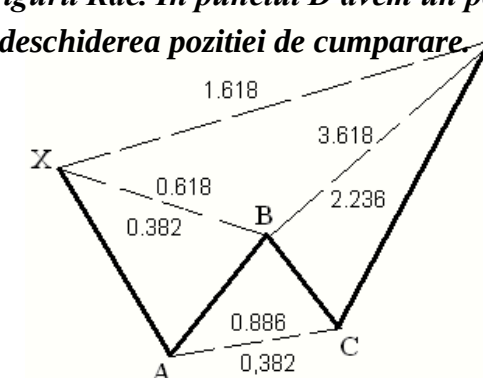

Fig. 85 prezintă varianta figurii Rac. În punctul D avem un potențial semnal pentru deschiderea poziției de vânzare.

Figura „Liliac”

Pentru aceasta figura este caracteristica corectia până la 0,886 din lungimea valului XA, cu ajutorul caruia determinam zona potențială de schimbare a direcției (punctul D). Evoluția din punctul B trebuie să fie mai mică de 0,618 (aprox. 0,50 sau 0,382 din XA). Proiecția BC pentru punctul D este de obicei de la 1,618 până la 2,618.

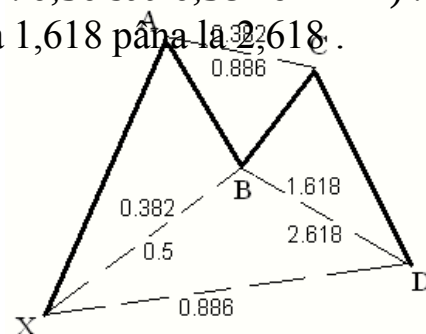

Fig. 86 — Liliac. În punctul D avem un semnal pentru deschiderea poziției de cumpărare.

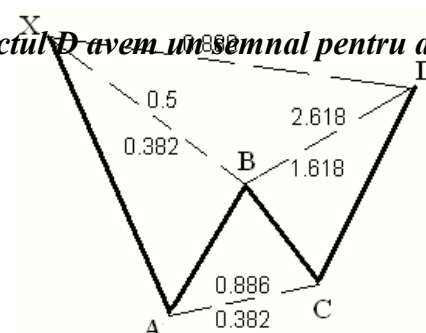

Fig. 87 — Liliac, În punctul D avem un semnal pentru a deschiderea poziției de vânzare.

În majoritatea figurilor de tip *Fluture* observăm o anumită proporție (1,27; 1,382; 1,618), sau valorile AB și CD sunt egale, ceea ce reprezintă confirmarea figurilor.

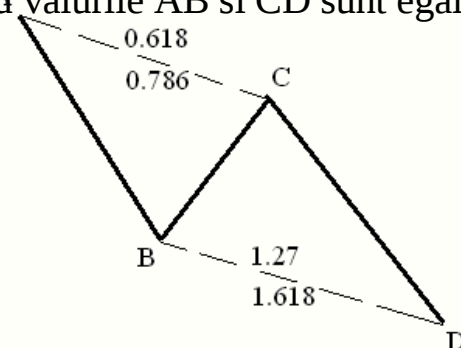

Fig. 88 Egalitatea valurilor AB și CD din figura, indică un semnal pentru deschiderea poziției de cumpărare în punctul D.

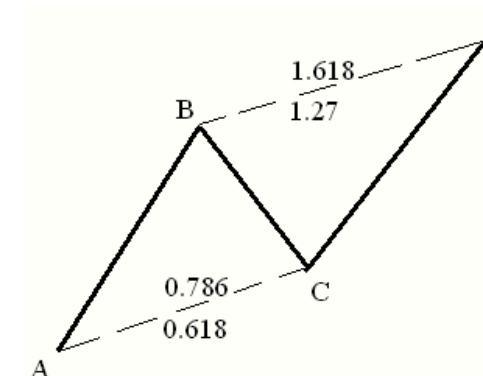

Fig. 89 Egalitatea valurilor AB și CD din figura, indică un semnal pentru deschiderea poziției de vânzare în punctul D.

Egalitatea valurilor în timpul unei corecții este întâlnită frecvent și poate fi aplicată în anticiparea viitorului nivel de schimbare a direcției (punctul D). În fig. 90 pe graficul perechii valutare GBP/USD, este prezentat un model ce demonstrează că momentul potrivit pentru cumpărare apare atunci când a doua undă descendentă CD are lungimea egală cu prima undă (AB).

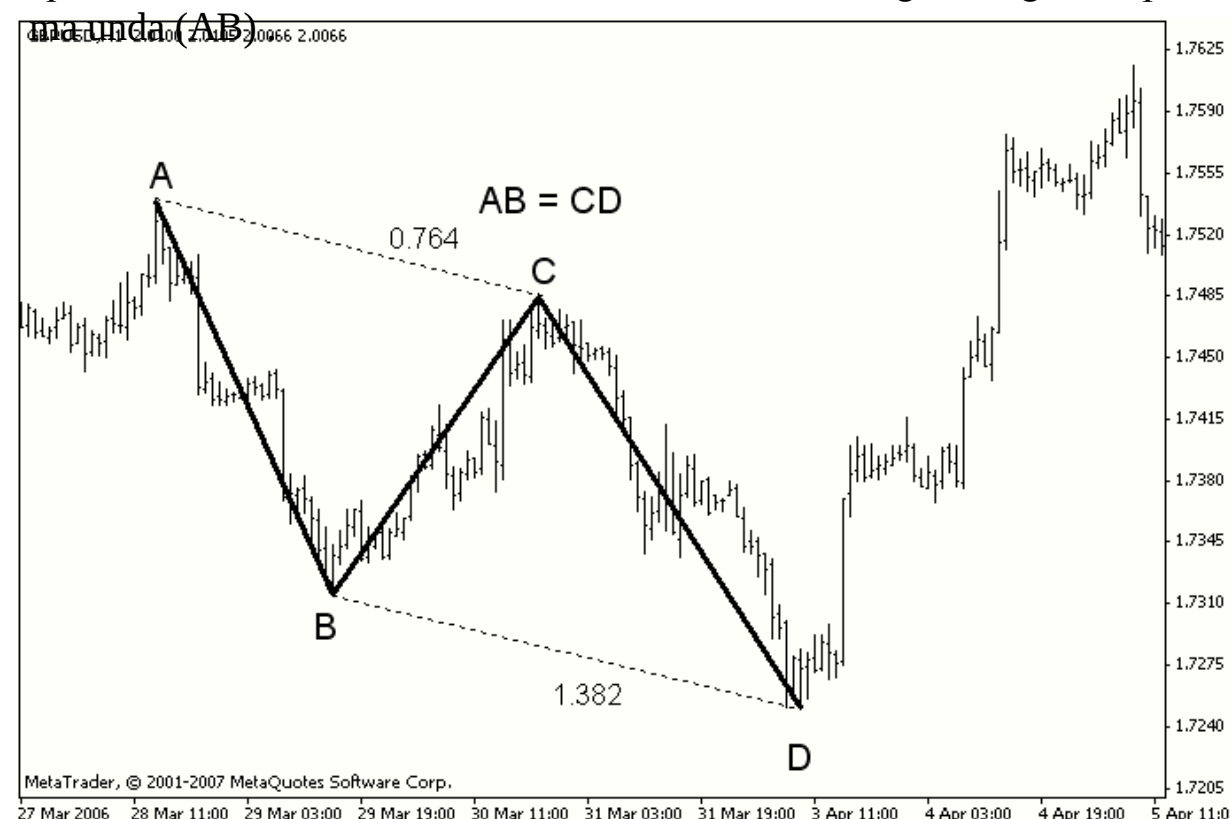

Fig. 90 Liniile AB și CD sunt egale (GBP/USD, H1) MetaTrader — Admiral Markets

Figura 5-0 reprezinta un caz deosebit de egalitate a lungimii valurilor AB si CD .

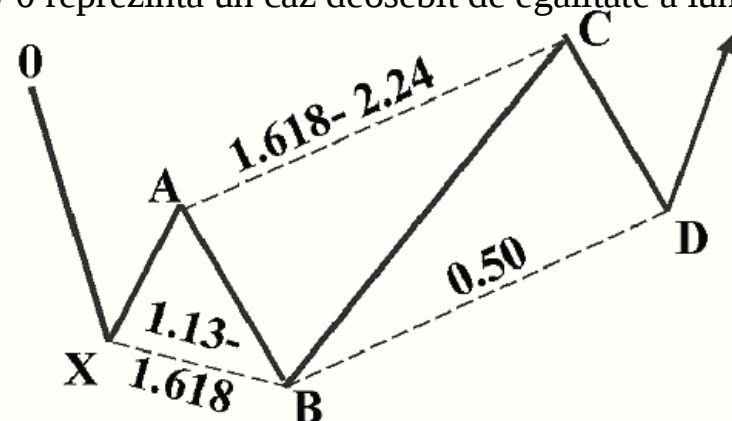

Fig. 91 Figura 5-0

Figura 5-0 este formata în timpul unei evoluții descendente . În punctul B se formează un minim marginal, după care urmează o creștere bruscă a pretului (din punctul D) . Semnalul este dat de creșterea puternică din punctul B (1,618 — 2,236) și formarea punctului D ce reprezintă o corecție de 50% din BC .

Figura Trei vârfuri

O caracteristică a acestei figuri constă în faptul că fiecare mișcare se încheie la un nivel de 1,27 sau 1,618 . În plus, în figura observăm o simetrie în dinamica evoluției pe diferite perioade de timp . Semnalele acestei figuri, de regulă, urmează un profit mare și deseori după ele urmează o schimbare de lungă durată a direcției trendului . Din punct de vedere al analizei valurilor, aceste figuri reprezintă *Diagonale Finale* (Ending Diagonals) sau *impulsul de final* .

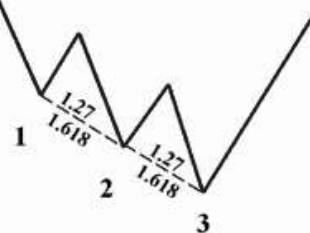

Fig. 92 Figura Trei vârfuri în evoluție descendentă, indică un semnal pentru cumpărare în punctul 3.

Fig. 93 Figura Trei vârfuri în evoluție ascendentă, indică un semnal pentru vânzare în punctul 3.

Aceste figuri, de obicei, arată încetinirea evoluției și anticipează o schimbare puternică a direcției pretului . Observăm un potențial ridicat al profitului la formarea acestor figuri, care apar la sfârșitul unui trend important . În fig . 94 este prezentat un exemplu al acestei figuri pentru perechea valutara GBP/USD . Din grafic observăm că fiecare impuls formează un nou maxim, dar nu reprezintă un val ascendent . Acesta este un indiciu că entuziasmul cumpărătorilor scade și urmează o schimbare a direcției de trend :

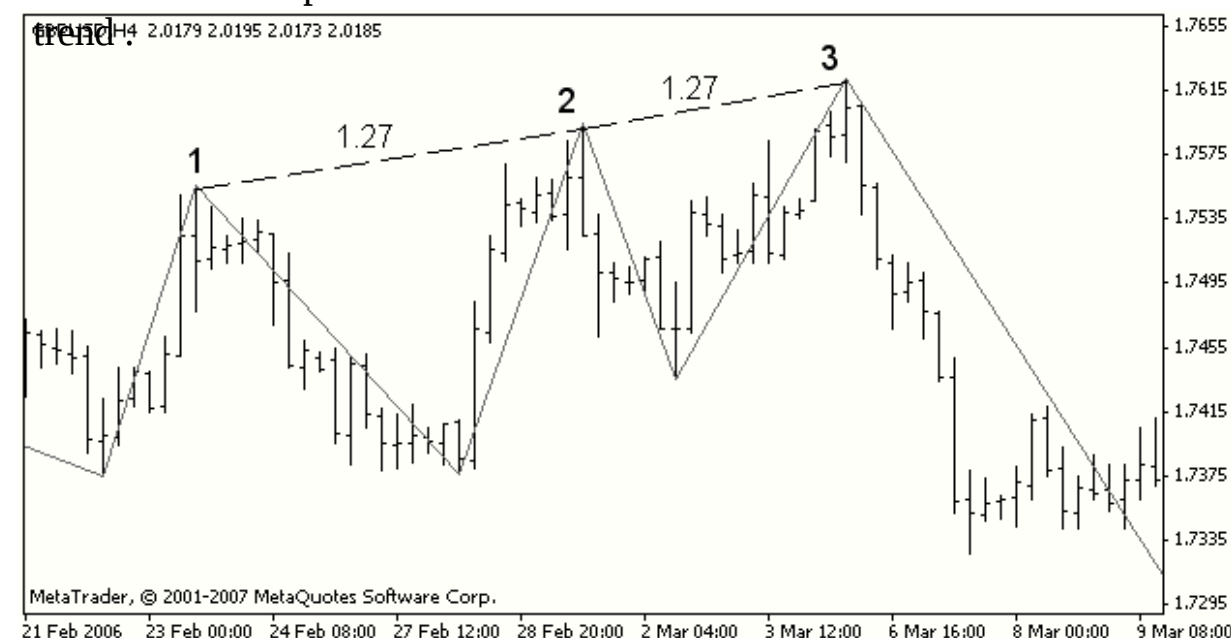

Fig. 94 Figura Trei vârfuri (GBP/USD, H4) MetaTrader — Admiral Markets

Figurile, de obicei, sunt ușor de identificat și reprezintă indicatori ce oferă posibilități bune de tranzacționare. Pentru a recunoaște ușor figurile și a utiliza semnalele, este necesar să urmărim periodic corelațiile dintre valuri. O prioritate, în acest caz, o are indicatorul ZUP. Acesta calculează toate raporturile dintre valuri, care formează situația curentă a pieței la utilizarea indicatorului ZigZag.

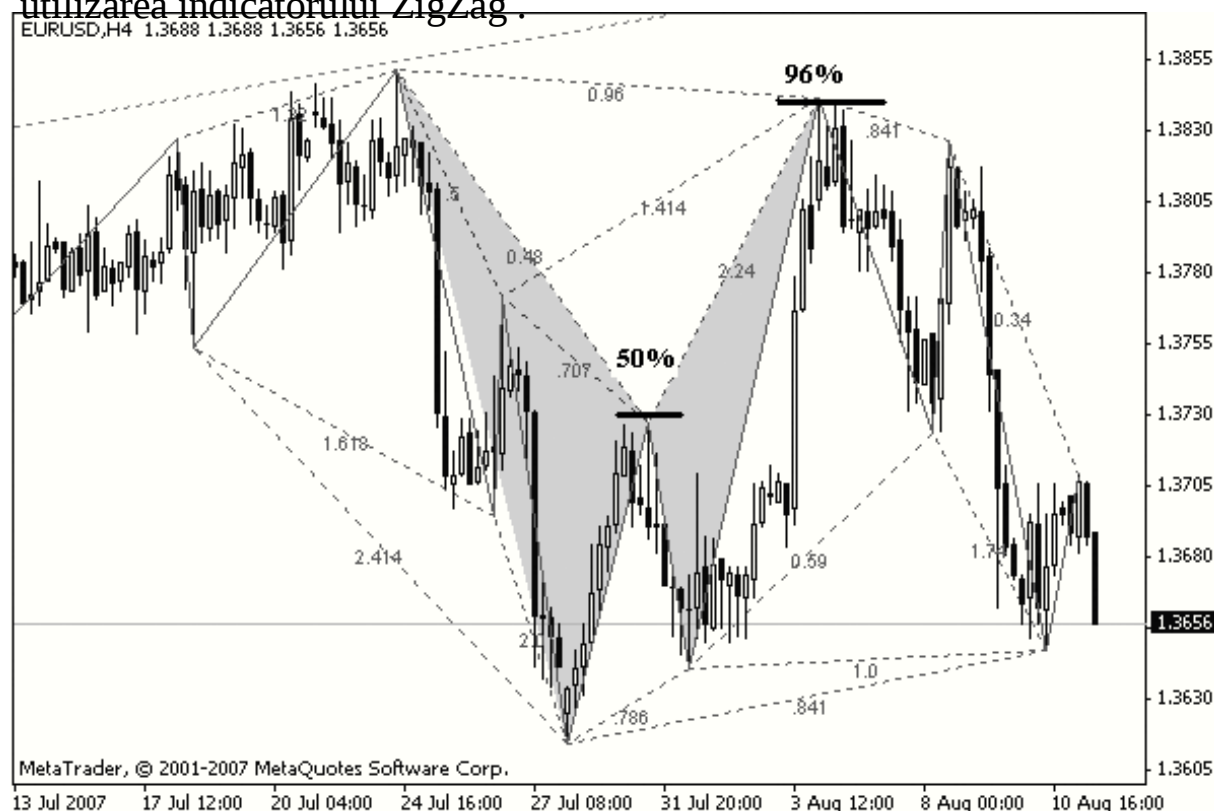

Fig. 95 Indicatorul ZUP (EUR/USD, H4) MetaTrader — Admiral Markets

Din fig. 95 observăm cât de ușor și din timp putem identifica modelele cu ajutorul indicatorului ZUP. În acest caz avem figura ce corespunde caracteristicilor modelului *Liliac*. Prima corecție descendentă ajunge aproximativ la nivelul 0.382 (0.36), iar a doua — la nivelul 0.66, unde apare momentul oportun de cumpărare.

Capitolul 6 Indicatori și Oscilatori

Media Mobilă — Moving Average (MA)

Media mobilă este folosită pentru analiza continuității datelor și obținerea informațiilor generale despre mișcarea prețului în timp.

Pentru analiza tehnică, MA este un indicator important și des utilizat. Reprezentată grafic, acesta arată tendința curentă a pieței, excluzând fluctuațiile de moment.

Acest indicator are următoarele caracteristici:

- Prețul
- Perioada
- Tipul

De exemplu, avem sirul numeric:

a , a , a , a , a , a , a , a , a , a , a , a , a , a , a
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

După cum am menționat, în analiza tehnică sunt utilizate 4 prețuri: de deschidere (Open), de închidere (Close); minim (Low) și maxim (High) pentru o anumită perioadă. Valoarea MA indică prețul folosit pe fiecare bară a graficului. Se va schimba valoarea medie a Open, Close, Low și High? În calculul MA sunt incluse valorile:

- Median Price = (High+Low)/2
- Typical Price = (High+Low+Close)/3
- Weighted Close = (High+Low+Close+Close)/4

Următorul parametru este perioada. Acesta este un număr ce indică perioada de timp în care vor fi analizate datele. De exemplu, dacă perioada este 34, atunci mărimea curentă a MA se va calcula din datele obținute pe

ultimele 34 de perioade ale graficului (ex: pentru graficul zilnic reprezinta ultimele 34 de zile) .

Al treilea parametru este tipul *MA*. Exista mai multe modele de *MA*, dar vom analiza trei dintre acestea:

- *Media Mobila Simpla* (Simple MA — SMA)
- *Media Mobila Exponentiala* (Exponential MA — EMA)
- *Media Mobila Liniara* (Linear Weighted WMA)

Media Mobila Simpla (SMA) se calculeaza ca valoare medie aritmetica a pretului, pentru o anumita perioada de timp . Sa privim înca o data la sirul numeric si presupunem ca fiecare numar constituie pretul de închidere a unei anumite perioade . Cum calculam SMA utilizând aceste date? De exemplu, ne intereseaza SMA pentru pretul de închidere a 15 perioade (acesta va fi unul din punctele prin care va trece linia mediei mobile) . Atunci:

$$\text{SMA (15, close)} = \frac{+ \quad + \quad + \quad + \quad \dots \quad +}{15}$$

SMA este mai eficient pe graficele de lunga durata: zilnic, saptamânal sau lunar .

Media Mobila Liniara (WMA) se calculeaza din valoarea medie a datelor pentru o anumita perioada, dar spre deosebire de SMA, la acest tip de medie mobila fiecare perioada are un grad diferit de influenta asupra rezultatului final . Cu alte cuvinte, daca pentru SMA preturile tuturor perioadelor sunt egale, adica avem o medie aritmetica, atunci la WMA diferite perioade se deosebesc printr-un grad diferit al ponderii în calculul valorii medii . Pentru WMA cea mai mare influenta o are pretul ultimei perioade (datele recente), iar ponderea datelor mai vechi se micsoreaza proportional .

Media Mobila Exponentiala (EMA) — ca si în cazul WMA, pentru aceasta medie mobila cea mai mare importanta o au datele din ultima perioada . Diferenta consta în faptul ca influenta primelor perioade este mult mai mare decât a celorlalte . Adica, privind înapoi în timp, ponderea pretului în rezultatul final se reduce în raport procentual mai repede decât la WMA, deci se micsoreaza exponential .

În graficele urmatoare observam cum scade influenta fiecarei perioade asupra WMA si EMA la analiza oricarui sir de preturi .

WMA EMA

În fig . 96 sunt prezentate toate cele trei tipuri de medii mobile, fiecare are 20 de perioade si se calculeaza dupa preturile de închidere ale lumânărilor precedente .

Fig. 96 SMA, EMA, WMA. USD/CAD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

În fig . 96 este prezentata viteza cu care reactioneaza diferite medii mobile la schimbarea situatiei din piata . Cea mai rapida este WMA, iar cea mai lenta — Media Simpla .

Media Mobila (Moving Average) — este principalul indicator al analizei tehnice . Pe el se bazeaza un numar mare de alti indicatori, utilizati de majoritatea traderilor . Media mobila, într-o forma sau alta, în calitate de semnal de intrare sau iesire, filtru, nivel Stop Loss etc ., se poate aplica în orice strategie de tranzactionare . Acest indicator este utilizat în lucrarile cunoscutilor teoreticieni prezentati în capitolele urmatoare .

MACD

Indicatorul *Moving Average Convegence Divergence* (MACD) reprezinta convergenta si divergenta mediilor mobile . El se formeaza ca diferenta între doua medii mobile, care este exprimata prin histograme (hasurari verticale) . Ca semnal de intrare în piata se utilizeaza media mobila a indicatorului MACD (linia semnal) . Acesta este unul din cei mai cunoscuti indicatori clasici, utilizat de majoritatea traderilor si analistilor pe pietele financiare pentru a analiza puterea de evolutie a trendului .

De obicei, pentru crearea indicatorului se folosesc mediile mobile exponentiale (EMA) cu perioade de 26 si 12, iar ca linie semnal — media mobila cu perioada 9 .

$$mAcD = emA12 - emA26 - emA9 * (emA12 - emA26)$$

Reguli generale de utilizare a indicatorului sunt urmatoarele:

Când histogramele MACD se afla mai sus de linia zero, trendul este ascendent, când se afla mai jos — descendent .

Cât timp MACD formeaza noi histograme pozitive mai înalte, trendul ascendent are potential de continuare (la trendul descendent situatia este identica) .

Când pretul formeaza un nou maxim, iar histogramele MACD sunt mai jos decât maximul anterior, se considera ca trendul ascendent pierde din putere si probabil urmeaza o scadere a pretului . Acest efect se numeste *divergenta* (Divergence) trendului si anticiparea corecta a pretului viitor este probabila, deoarece divergenta indica potentiala schimbare a directiei pretului .

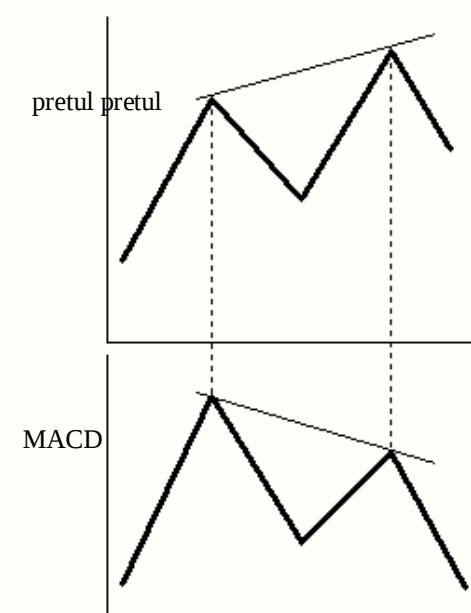

Fig. 97 Exemplu de divergenta pentru trend descendent

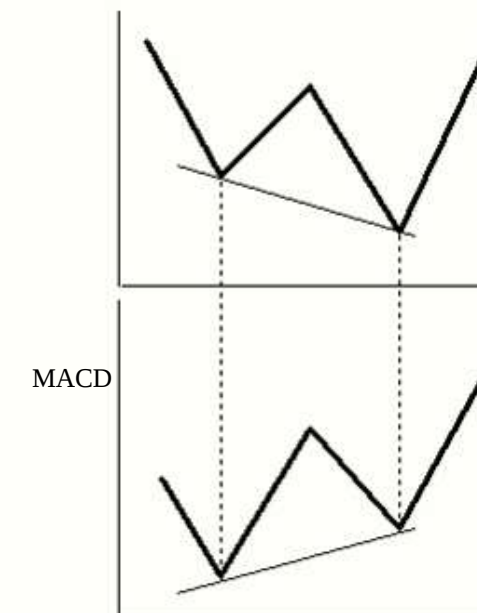

Fig. 98 Exemplu de divergenta pentru trend ascendent

Divergenta reprezinta diferenta între directia pretului si directia indicatorului, si reflecta principiul neconfirmarii tendintei curente a pietei . Când maximele preturilor sunt confirmate de maximele indicatorului, înseamna ca trendul este sustinut de entuziasmul traderilor, care asteapta ca pretul sa atinga un nivel si mai înalt . Neconfirmarea înseamna ca noile vârfuri sunt atinse mai mult din inertie, si din lipsa unui numar mare de vânzatori care sa stopeze cresterea pretului . În aceasta situatie apare momentul când tranzactiile de cumparare s-au efectuat si în piata au ramas putini cumparatori (volumul ordinelor de cumparare este foarte mic) . În acest moment chiar si un volum redus de vânzari (cel mai frecvent din cauza închiderii pozitiiilor lungi) provoaca scaderea pretului, deoarece sunt mai putini cumparatori si volumele la cumparare sunt minime . Acest moment este benefic pentru deschiderea pozitiiilor împotriva trendului, deoarece probabilitatea schimbării directiei este foarte mare, cât si potentialul profit . Rationamentul în cazul unui trend descendent este identic . Aparitia divergentei reprezinta un semnal important nu numai pentru indicatorul MACD, dar si pentru alti oscilatori, ca *RSI*, *Stochastic* etc .

Indicatorul MACD este folosit la analiza puterii trendului . Prin aceasta se înțelege disponibilitatea si capacitatea cumparatorilor sau vânzatori-

lor de a consolida tendința curentă a pieței (de a efectua noi cumpărări sau vânzări). Tendința de creștere sau scădere continuă până când crește cererea în aceeași direcție. Evoluția prețurilor este condiționată de intensitatea noilor cereri de cumpărare sau vânzare. Tranzacțiile efectuate de traderii speculanți (Open interest) se reflectă în mișcarea prețului și trebuie știut că aceste tranzacții mai devreme sau mai târziu vor fi închise, deoarece traderii vor fixa profitul (Take Profit) sau vor minimiza pierderea (Stop Loss). Evident, închiderea pozițiilor deschise inițiază mișcarea în direcție opusă (de exemplu, dacă a fost deschisă poziția de cumpărare, atunci închiderea ei înseamnă vânzarea aceluiași volum de valută, dar cu alt preț). Acest proces continuu al piețelor financiare se caracterizează printr-un grad diferit de intensitate: accelerează sau încetinește. Evoluția reflectată mai sus este într-o oarecare măsură arată de indicatorul MACD.

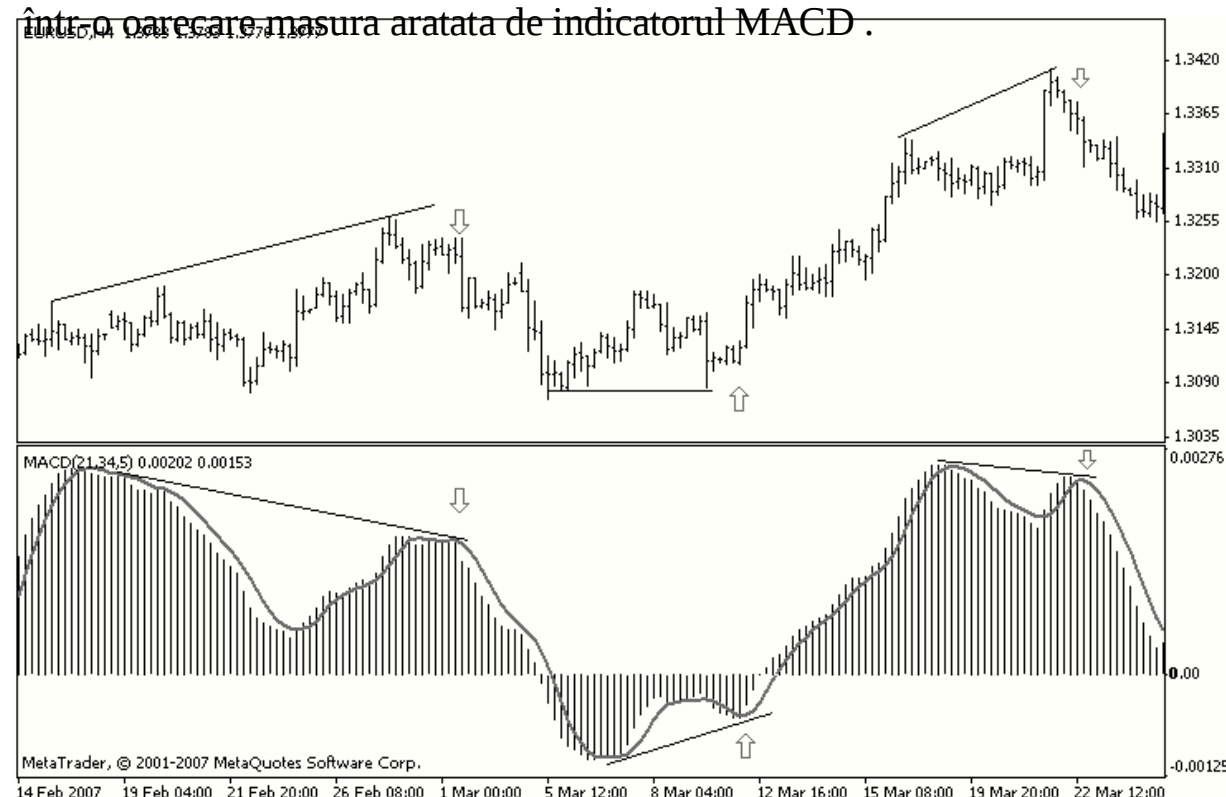

Fig. 99 MACD (EUR/USD, H4), MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 99 este prezentat un exemplu al indicatorului MACD cu apariția semnalelor de intrare în piață. Momentul oportun apare când liniile histogramelor sunt sub linia semnal (pentru vânzare) sau deasupra (pentru cumpărare), și când indicatorul se află în zona pozitivă intens exprimată

(pentru vânzare) sau în cea negativă puternic exprimată (pentru cumpărare). Deseori prețul nu reacționează la semnal imediat și se creează un nou impuls (maxim sau minim) în aceeași direcție. Dacă divergența apare la al doilea maxim sau minim, atunci semnalul devine și mai puternic.

MACD este mai eficient când prețul efectuează o mișcare cu o amplitudine mai mare. Unul dintre cele mai puternice semnale tehnice este la apariția divergenței MACD în special pe graficele de 4 ore, zilnic, săptămânal.

OSMA — MOVING AVERAGE OF OSCILATOR

De obicei, acest indicator este construit ca diferența între oscilator și media mobilă a oscilatorului. Cel mai des este utilizat ca oscilator de bază împreună cu MACD, iar media mobilă este linia semnal a MACD. După cum am menționat, indicatorul MACD produce semnale puternice, care se obțin la intersectarea histogramelor cu linia semnal. OSMA reflectă distanța dintre înălțimea histogramelor și linia semnal. Astfel se obține indicatorul care arată tendința de scurtă durată și determină semnalul de bază al schimbării direcției după MACD.

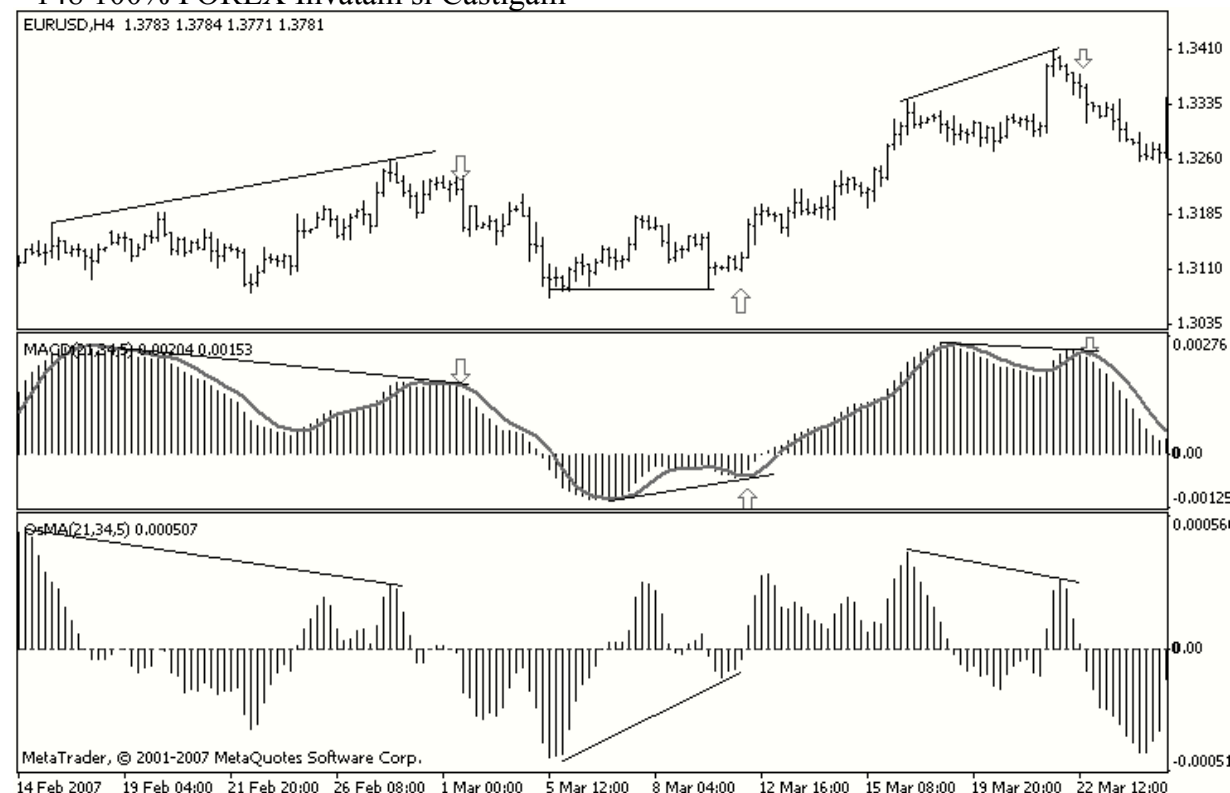

Fig. 100 OSM (EUR/USD, H4), MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 100 observăm cum oscilatorul OSM ne atenționează din timp asupra semnalului ce urmează pe MACD, formând histogramme mai joase înainte semnalului de vânzare și mai înalte — la cumpărare. Semnalul puternic este obținut atunci când are loc străpungerea liniei zero. Divergențele indicatorului se disting clar și deseori anticipează punctele importante de întoarcere (după cum a menționat cunoscutul trader și investor Bill Williams despre indicatorul Accelerator, asemănător lui OSM: analiza acestui indicator este ca o citire a ziarului de dimineață).

NEW MACD

Indicatorul New MACD reprezintă o combinație a indicatorilor MACD și OSM într-unul singur (fig. 101). Se obține oscilatorul care ne indică în același timp tendințele pe termen scurt și lung. Linia principală și de semnal MACD este exprimată de două curbe care se situează lângă nivelul zero, iar indicatorul OSM se reflectă sub forma histogrammei. În exemplul

prezentat observăm cum înaintea semnalului de bază (intersecția liniilor), histogrammele formează o divergență evidentă.

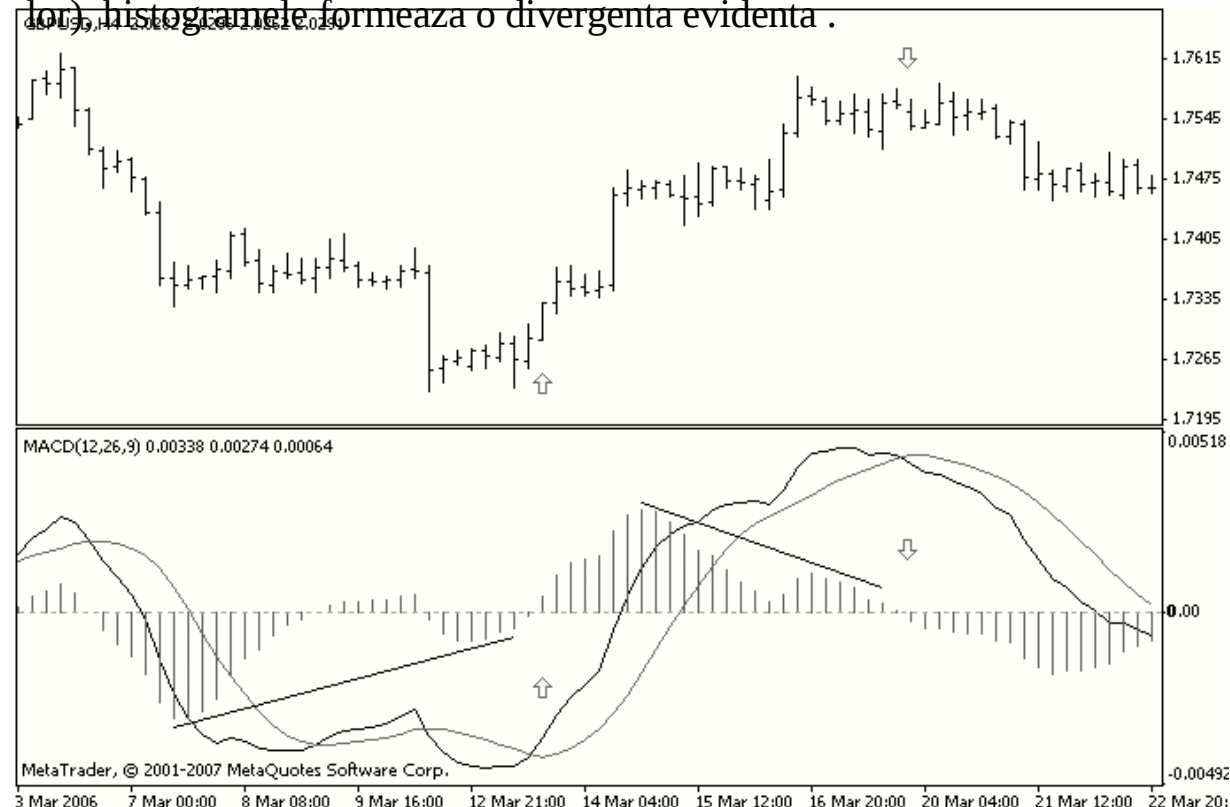

Fig. 101 New MACD (GBP/USD, H4) MetaTrader — Admiral Markets

MACD 4

Acesta este încă un indicator care anticipează mișcarea MACD-ului obișnuit în graficul de patru ore, indiferent de perioada de timp a graficului prețului (fig. 102). Astfel observăm schimbările de scurtă durată (la momentul actual) și în același timp să urmărim dezvoltarea tendinței pe termen lung.

În fig. 102 este prezentat un exemplu de indicator pentru graficul de o oră (H1). După emiterea de către indicatorul MACD 4H a semnalului de vânzare, prețul străpunge de două ori MA34 și induce traderul în eroare, dacă acesta consideră că aici este un semnal pentru un eventual trend ascendent. Histogrammele MACD 4H în scădere confirmă tendința descendentă, și putem percepe aceste creșteri drept puncte convenabile pentru deschiderea pozițiilor scurte la prețuri mai mari.

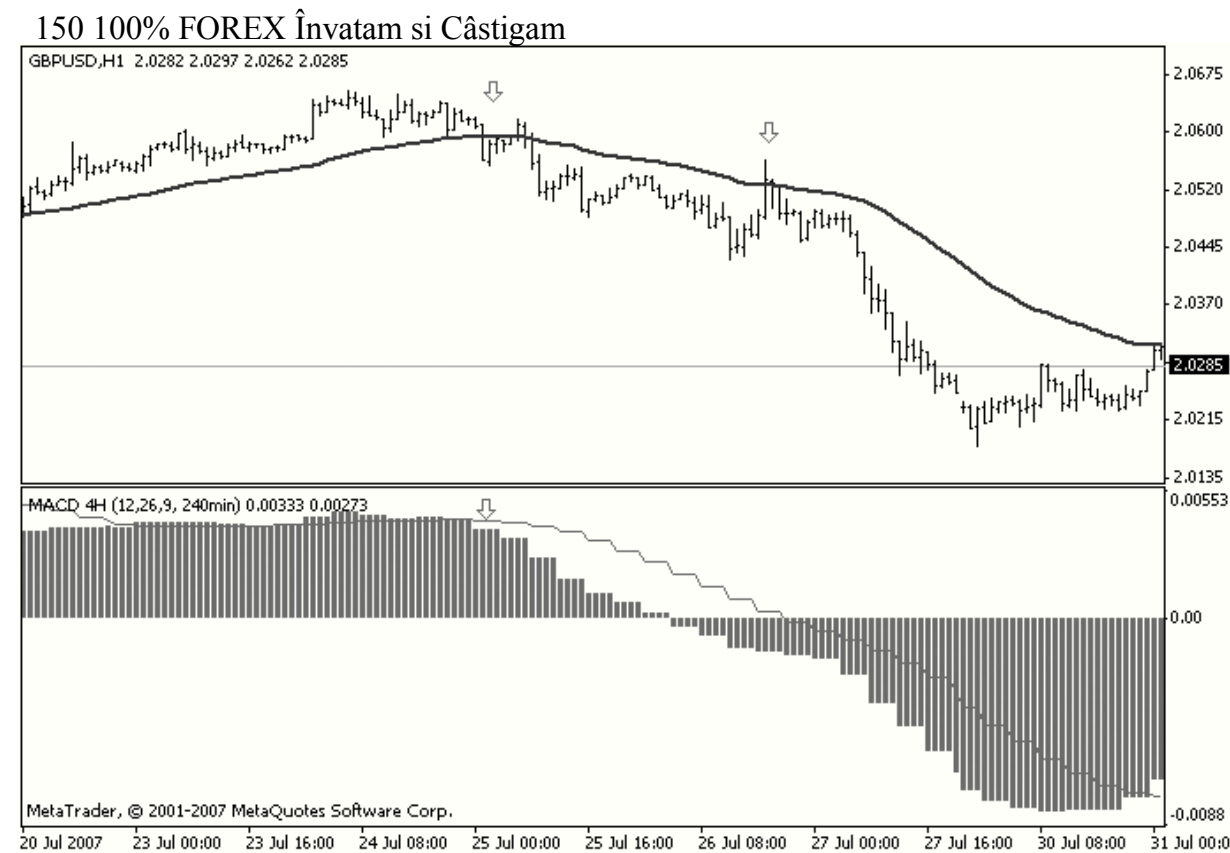

Fig. 102 MACD 4H (GBP/USD, H1), MetaTrader — Admiral Markets

COMMODITY CHANNEL INDEX (CCI)

Indicele Canalului de Marfuri (CCI) a fost descris pentru prima data de Donald Lambert în numărul din octombrie 1980 al revistei *Commodities*. Rolul indicatorului este de identificare a direcțiilor de mișcare ciclică a instrumentelor financiare. Indicatorul poate fi aplicat la identificarea momentului când piața se găsește în stare de supra-cumpărare și supra-vânzare. Se calculează după următoarea formulă:

$$CCI = \frac{Tp - SMA(Tp)}{0.015 \times (\text{mean deviation})}$$

unde:

Tp (Typical Price) = $H + L + C / 3$

SMA - Media Mobilă Simplă

Mean Deviation — deviația medie de la Tp

Miscarea indicatorului poate fi analizată în trei zone:

- Mai jos de -100
- Între -100 și +100
- Mai sus de +100

În cea mai mare parte a timpului piața se mișcă între liniile — 100 și +100. Dacă valoarea depășește +100 instrumentul financiar este supra-cumpărat, iar când depășește valoarea -100 este supra-vândut.

Fig. 103 CCI EUR/USD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

Semnal de cumpărare este momentul în care indicatorul trece din starea de supra-vânzare (mai jos de -100) la un nivel superior. Semnal de vânzare este momentul în care indicatorul trece din starea de supra-cumpărare (mai sus de +100) la un nivel inferior.

Pentru CCI este importantă formarea divergenței.

STOCHASTIC

Indicatorul Stochastic creat în anii 50 ai secolului trecut de către George Lane, este unul dintre cei mai populari oscilatori. El este utilizat de traderi pentru identificarea semnalelor de tranzacționare. În cazul unui trend ascendent indicatorul arată capacitatea cumpărătorilor de a închide piața aproape de limita maximă a variației zilnice (prețul Close să fie cât mai aproape de prețul High) sau a vânzătorilor — aproape de limita minimă (prețul Close să fie cât mai aproape de Low) în cazul unui trend descendent. Rolul lui este evidențierea tendinței pe termen scurt. Se poate spune că indicatorul reflectă ritmul de mișcare al prețurilor.

Indicatorul Stochastic este alcătuit din doi parametri: % și %D.

$$\%K = [(ct - L5)/(H5 - L5)] * 100$$

Ct — prețul de închidere a barei curente;

L5 — minimul ultimelor 5 bare;

H5 — maximul ultimelor 5 bare.

A doua curbă %D reprezintă media mobilă pe 3 perioade a lui %K. Când ea intersectează %K, obținem semnal de schimbare a direcției trendului.

$$\%D = (cl3/HL3) * 100$$

CL3 este suma a trei zile (Ct-L5), iar HL3 — a trei zile (H5-L5). Oscilatorul construit în acest mod evoluează în intervalul de la 0 la 100. Când indicatorul depășește nivelul de 20 avem semnal de cumpărare, iar când coboară sub nivelul de 80 de vânzare. Zonele peste 80 și sub 20 se percep ca supra-cumpărare (Overbought) și supra-vânzare (Oversold). Când instrumentul financiar este supravândut, entuziasmul vânzătorilor scade și este posibilă o creștere a prețului. Pentru a avea siguranța începerii unei mișcări ascendente semnalul de cumpărare trebuie să strângă nivelul 20.

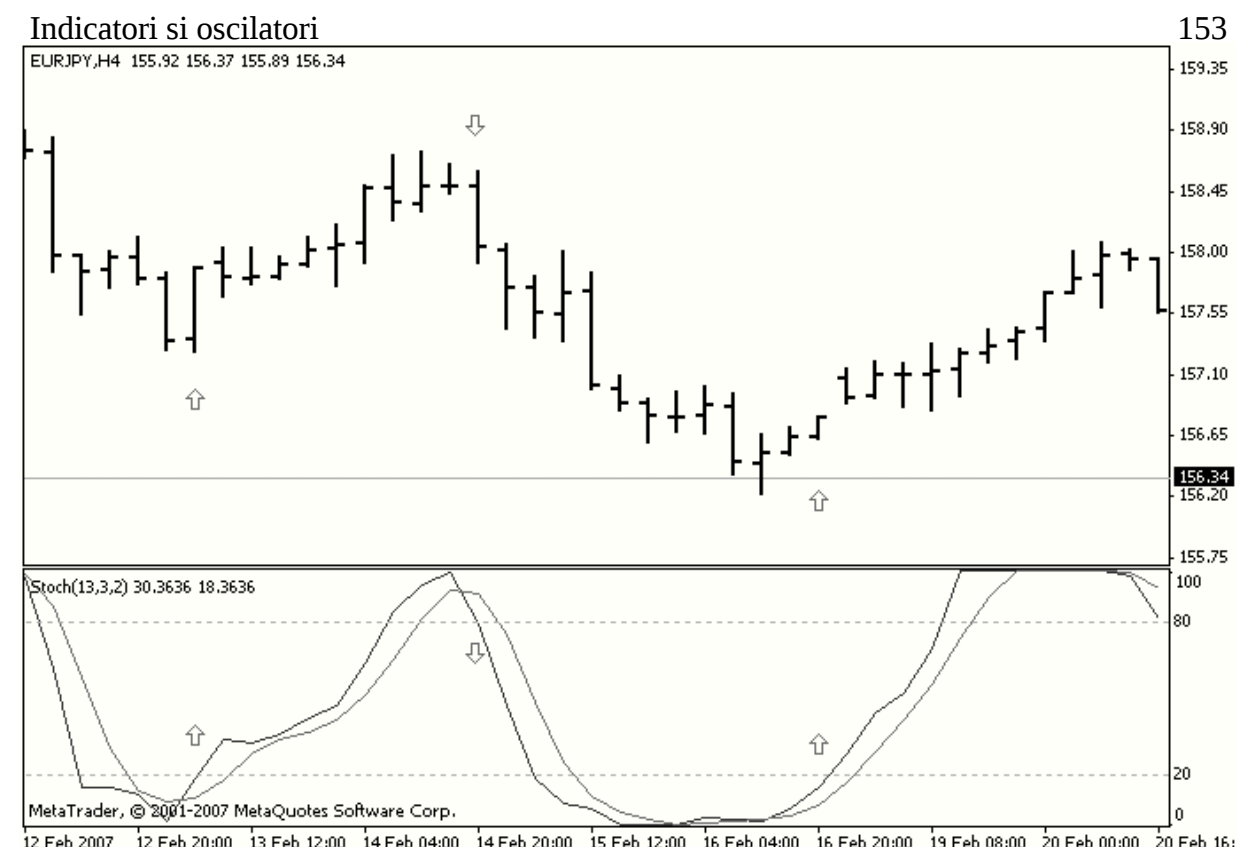

Fig. 104 Stochastic (EUR/JPY, H4), MetaTrader — Admiral Markets

Fig. 104 este un exemplu de tranzacționare utilizând indicatorul Stochastic. În cazul unei fluctuații puternice a prețului, liniile oscilatorului ating rapid nivelul de 80 respectiv de 20. În timpul unui trend puternic, indicatorul poate rămâne mult timp în stare de supra-cumpărare (mai sus de 80) sau supra-vânzare (mai jos de 20). De aceea nu este recomandată închiderea imediată a pozițiilor. De multe ori ultima fază a trendului se termină cu o mișcare puternică în direcția acestuia. În exemplul prezentat, după semnalul de vânzare (la mijlocul graficului), indicatorul atinge nivelul 20 când este la jumătatea mișcării descendente. În exemplul nostru nivelul rezonabil pentru închiderea poziției scurte este atunci când apare semnalul de cumpărare.

DS STOCHASTIC

Acest indicator are unele caracteristici asemanatoare celui *Stochastic Simplu*, dar în acelasi timp încearca sa cuprinda tendinte pe termen mai lung . Regulile de aplicare sunt aceleasi ca si la indicatorul *Stochastic Simplu*, doar ca acesta este mai relevant pe graficul cu perioada mare . Per total, indicatorul reprezinta un oscilator care urmeaza miscarile pietei oferind semnale cu ajutorul intersectarii a doua linii (ca în cazul Stochastic, %K si %D) . Caracteristicile specifice lui DS Stochastic constau în faptul ca zonele din afara intervalului 30-70, indica foarte bine supra-cumpararea si

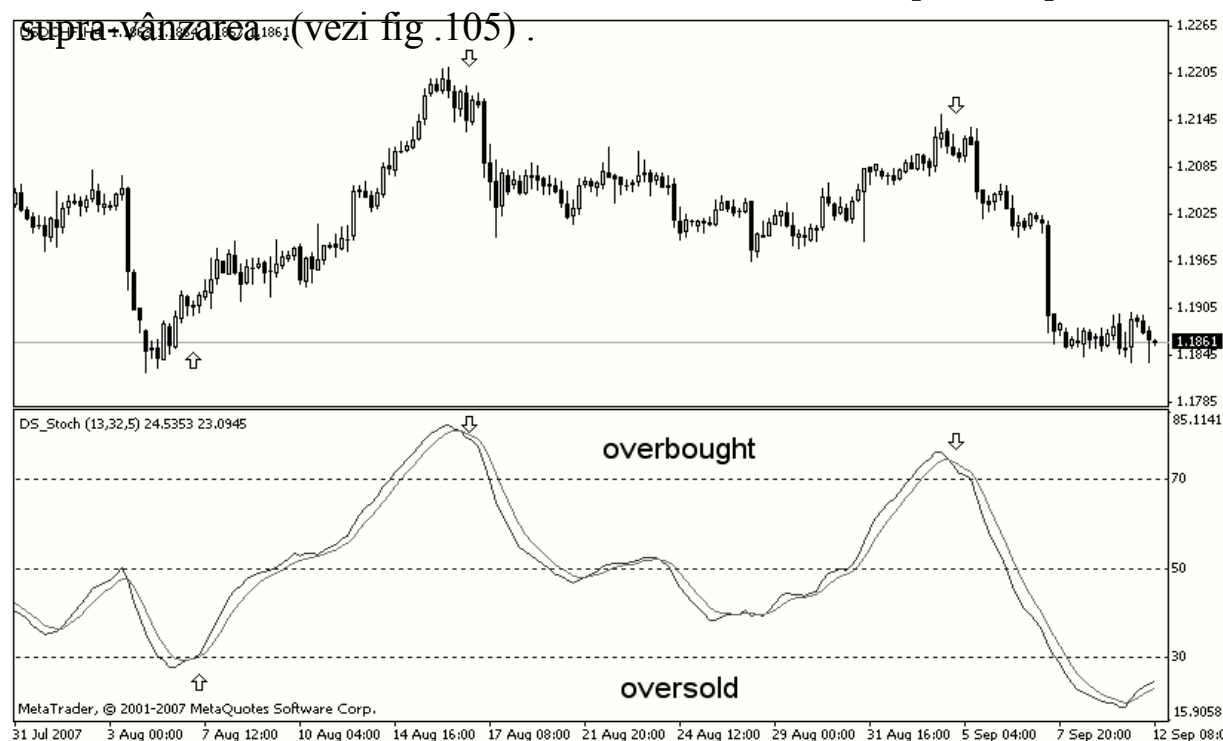

Fig. 105 DS Stochastic (USD/CHF, H4), MetaTrader — Admiral Markets

Daca se formeaza un semnal pentru vânzare (intersectarea liniilor) mai sus de nivelul 70, atunci potentialul miscarii este mai mare decât daca intersectarea apare la un nivel intermediar . Utilizând indicatorul, este necesar sa urmarim miscarea pe grafic în întregime . De multe ori, dupa formarea semnalului, pretul evolueaza în directia semnalului . Daca apare o corectie indicatorul stagneaza la nivelul 50, iar dupa terminarea corectiei continua în directia miscarii .

RELATIVE STRENGTH INDEX (RSI)

Indicatorul RSI, creat de Wells Wilder, este a unul dintre cei mai folositi în evaluarea miscarii pietei .

RSI este calculat în modul urmator:

$$RSI = 100 - \frac{100}{1 + RS}$$

unde:

$RS = (\text{pretul mediu} - \text{Up Close}) / (\text{pretul mediu} - \text{Down Close})$ pentru perioada data .

RSI Standard — este un RSI de 14 perioade cu trei linii principale: 30, 50 si 70 . În dependenta de aceste linii, se formeaza doua zone de supra-cumparare (mai sus de 70) si supra-vânzare (mai jos de 30) .

RSI indica urmatoarele semnale:

- Semnal de cumparare apare când indicatorul intersecteaza linia 30 de jos în sus, adica iese din zona supra-vânzarii . Semnal de vânzare este atunci când indicatorul intersecteaza linia 70 de sus în jos (adica iese din zona supra-cumpararii) . Aceste semnale sunt mult mai importante decât strapungerea liniei de mijloc (50) .
- Strapungerea liniei de mijloc (50) — semnal pentru cumparare se formeaza când indicatorul intersecteaza linia 50 de jos în sus . Si invers — semnal de vânzare este când indicatorul intersecteaza linia de sus în jos .

Fig. 106 RSI. USD/CAD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

Pentru RSI este foarte importanta formarea divergentei si strapungerea liniei de trend a indicatorului . Aceste linii ale trendului sunt foarte importante în cazul în care RSI *îngheata* la linia 50, ce confirma consolidarea pretului .

WILLIAMS' PERCENT RANGE

Williams' Percent Range este un indicator tehnic dinamic, care arata starea supra-cumpararii si supra-vânzării .

El este calculat dupa urmatoarea formula:

$$\%R = (\text{High}(i-n) - \text{close}) / (\text{High}(i-n) - \text{low}(i-n)) * 100,$$

Unde:

CLOSE — pretul de închidere a zilei curente

HIGH (i-n) — pret maxim pentru n perioade

LOW (i-n) — pret minim pentru n perioade

Indicatorul are doua nivele: -20 si -80 . Daca indicatorul în momentul curent se afla mai sus de -20, aceasta înseamna ca piata se gaseste în zona de supra-cumparare . Identic, daca indicatorul este mai jos de -80, piata este în zona de supravânzare .

Semnal de cumparare este atunci când indicatorul strapunge linia -80 de jos în sus si paraseste zona de supra-vânzare (fig . 107) .

Semnal de vânzare apare când indicatorul strapunge linia -20 de sus în jos si paraseste zona de supra-cumparare) .

Dupa semnalul de vânzare, daca indicatorul revine în zona de supra-cumparare, e recomandat sa închidem pozitia .

Fig. 107 Williams Percent Range. EUR/USD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

Benzile Bollinnger (BOLLINGER BANDS)

Benzile Bollinnger (Bollinnger Bands) este indicatorul creat de John Bollinger si este unul dintre cele mai populari indicatori ce analizeaza canalele de pret . El nu este doar un indicator util, dar poate fi utilizat si ca un sistem de tranzactionare, deoarece ofera toate semnalele necesare pentru a efectua o tranzactie .

Indicatorul este alcatuit din trei curbe care formeaza un canal în jurul evolutiei pretului . Acestea sunt:

- SMA cu 20 de perioade, care se numeste Middle Bollinger Band
- Upper Bollinger si Lower Bollinger Band, ce reprezinta o abatere — standard a mediei de 20 perioade .

În functie de miscarea pietei aceste curbe se îngusteaza sau se largesc . Când curbele sunt aproape una de alta, aceasta înseamna ca piata acumuleaza putere . Aceasta energie se elibereaza când pretul de închidere va strapunge una din cele doua curbe externe (abateri standard) . Strapungerea curbei de sus este semnal de cumparare, strapungerea celei de jos — semnal de vânzare .

Urmatoarea miscare dupa strapungere se dezvolta în imediata apropiere a liniei strapunse .

Daca piata dupa corectie atinge SMA 20, este un semnal pentru deschiderea unor noi tranzactii, deoarece media mobila joaca rol de suport (la cumparare) si rezistenta (la vânzare) .

Închidem pozitia când pretul strapunge curba SMA 20 la închidere . Aceasta se întâmpla daca, dupa atingerea unei curbe (de sus sau de jos), piata *va împinge* si va strapunge curba medie (SMA 20), atunci probabilitatea de a atinge curba opusa este foarte mare . De exemplu, dupa ce piata a atins curba de sus, a revenit si pretul de închidere a intersectat SMA 20, piata se întoarce si atinge curba de jos . În fig . 108 este indicata prin punctele 1 si 2 .

Benzile Bollinnger este un indicator care urmareste trendul . Dupa cum observam pe graficul din fig .108, acesta este eficient pe pietele cu volatilitate înalta .

Fig. 108 Bollinger Bands. USD/CAD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

SILVER CHANNELS

Silver Channels este compus din 8 linii ce împart intervalul de evoluție a pretului în canale corespunzătoare. Fiecare dintre aceste nivele este considerat critic. Când pretul atinge canalul extern, piața se afla temporar în starea de supra-cumpărare sau supra-vânzare.

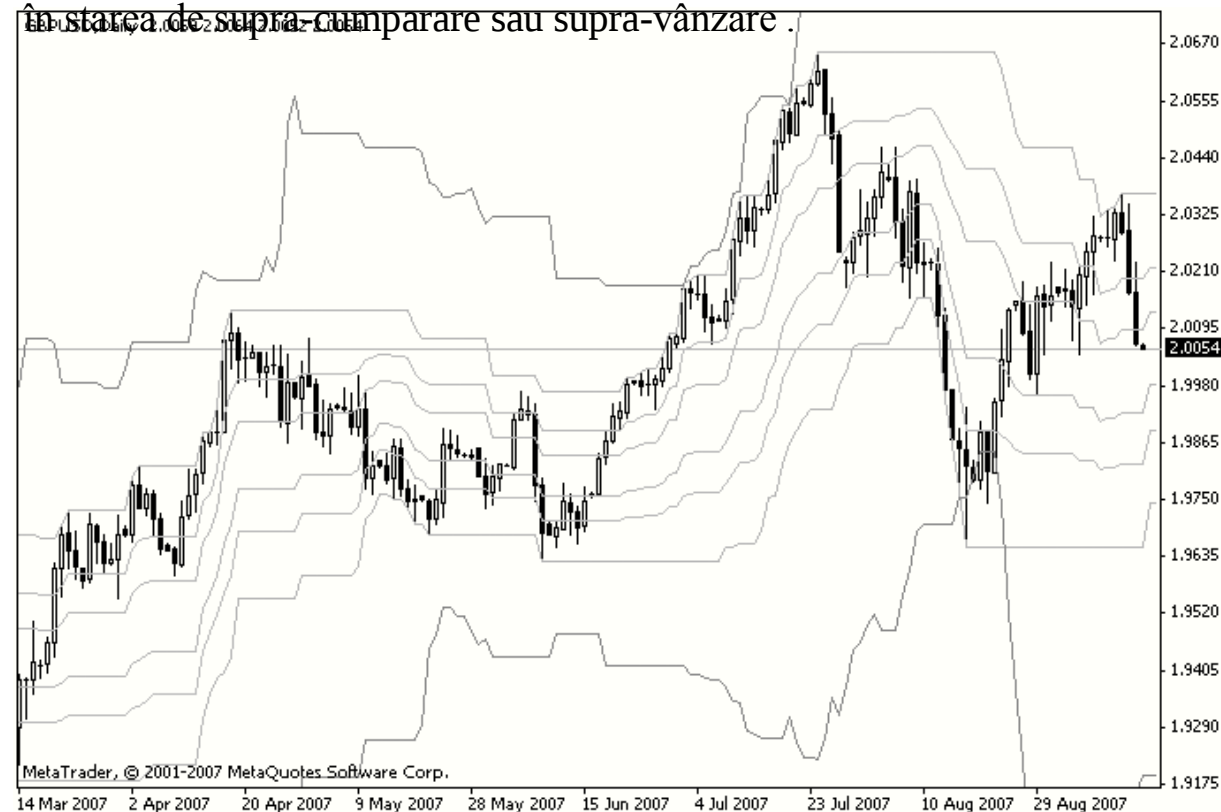

Fig. 109 Silver Channels (GBP/USD, Daily), MetaTrader — Admiral Markets

SHI CHANNEL TRUE

Shi Channel True este un indicator ce reflectă canalele prețurilor dinamice, indicând direcția actuală a prețului. Se utilizează când piața nu are o direcție clar exprimată. În acest moment indicatorul oferă o idee aproximativă despre starea pieței (figura 110).

Fig. 110 Shi Channel True. Gold, Weekly, MetaTrader — Admiral Markets

DPO — DETRENDED PRICE OSCILLATOR

DPO este un indicator utilizat în determinarea ciclului pieței și a stării de supra-cumpărare și supra-vânzare a pretului. Principiul de construire al indicatorului este relativ simplu și este asemănător cu al indicatorului clasic Momentum. Se utilizează linia mobilă centrală MA, cu o anumită perioadă X (cea mai utilizată este 14 sau 20), care este deplasată înapoi cu $X/2+1$ perioade. După care din datele MA se deduc prețurile de închidere. Ca rezultat se obține un oscilator care intersectează linia zero în sus (când începe trendul ascendent) sau în jos (descendent).

Fig. 111 Utilizarea indicatorului DPO (GBP/USD, H4), MetaTrader — Admiral Markets

DPO reflectă cu exactitate momentele de schimbare a trendului (fig. 111), atunci când are loc străpungerea liniei zero. Apariția divergenței este un semnal ce anticipează o schimbare a trendului.

Ciclurile în evoluția prețurilor reprezintă intervale egale de timp, în cadrul cărora au loc schimbări esențiale ale direcției. În timp ce ma-

ritatea metodelor indică direcția și mărimea aproximativă a următorului val, analiza ciclurilor indică momentul de schimbare a direcției pieței. De obicei ciclurile se formează între două minime (vezi fig. 112), dar se pot forma și între maxime (la evoluția descendentă). Această perioadă temporară se măsoară și se proiectează în grafic pentru câteva cicluri ulterioare (presupunem că în zona delimitării ciclului este probabilă schimbarea direcției). Nu este necesar ca direcția de schimbare în zona delimitării ciclului să coincidă, este posibil ca după un minim în următoarea perioadă să se formeze un maxim. Pentru a interpreta ciclul ca un indicator util, este suficient ca în zonele acestuia (+/- câteva bare) să înregistrăm o schimbare importantă în preț.

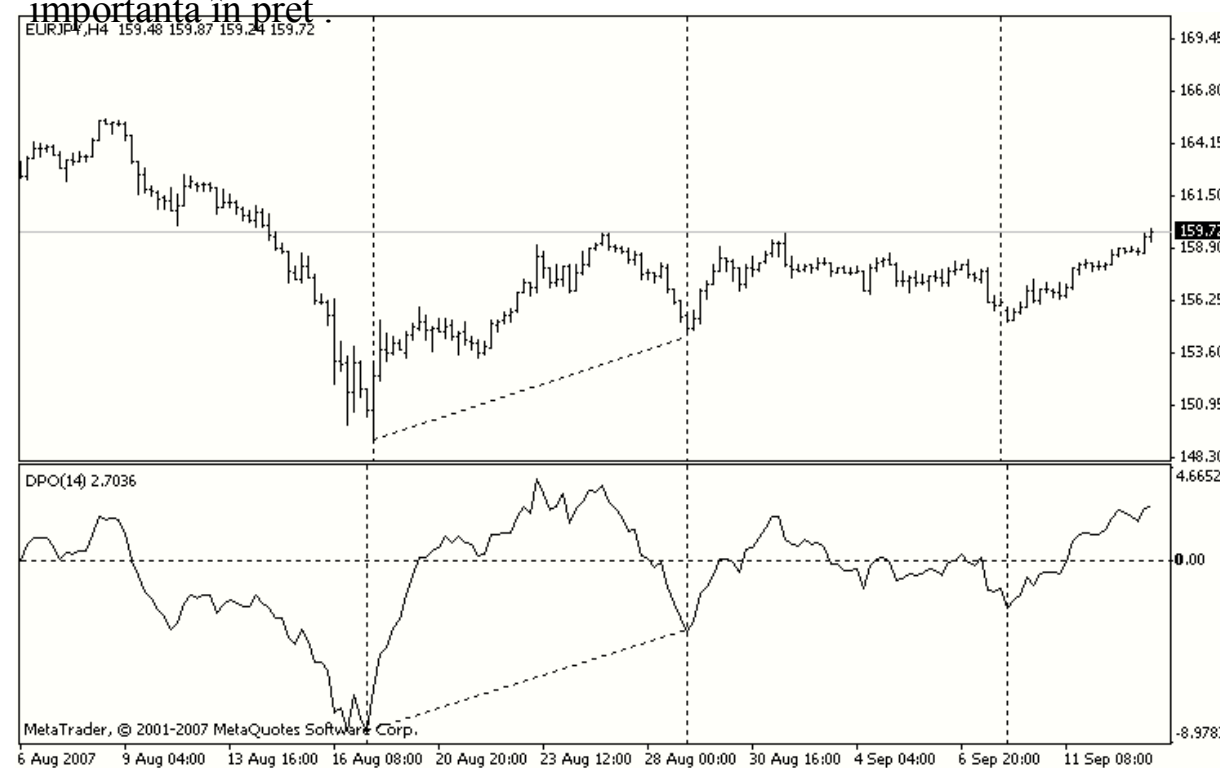

Fig. 112 Indicatorul DPO pentru stabilirea ciclurilor de piață (EUR/JPY, H4), MetaTrader — Admiral Markets

Când ciclul de preț coincide cu ciclul evidențiat de indicatorul DPO, atunci vom aprecia ciclul ca fiind corect (activ).

ADX (AVERAGE DIRECTIONAL MOVEMENT INDEX)

Acest indicator a fost elaborat de Welles Wilder la mijlocul anilor 70 ai secolului XX, ca o completare adusa indicatorului *Parabolic SAR*. Se utilizeaza pentru masurarea intensitatii miscarii pietei. La baza lui sta indicatorul de directionare a miscarii +DM si -DM. Determinarea directiei miscarii are loc prin compararea intervalului de pret din trecut cu cele din prezent. Cea mai mare parte a intervalului zilei de azi, separat de cel de ieri, ne arata directia miscarii (DM). Urmatoare etapa o constituie deter-

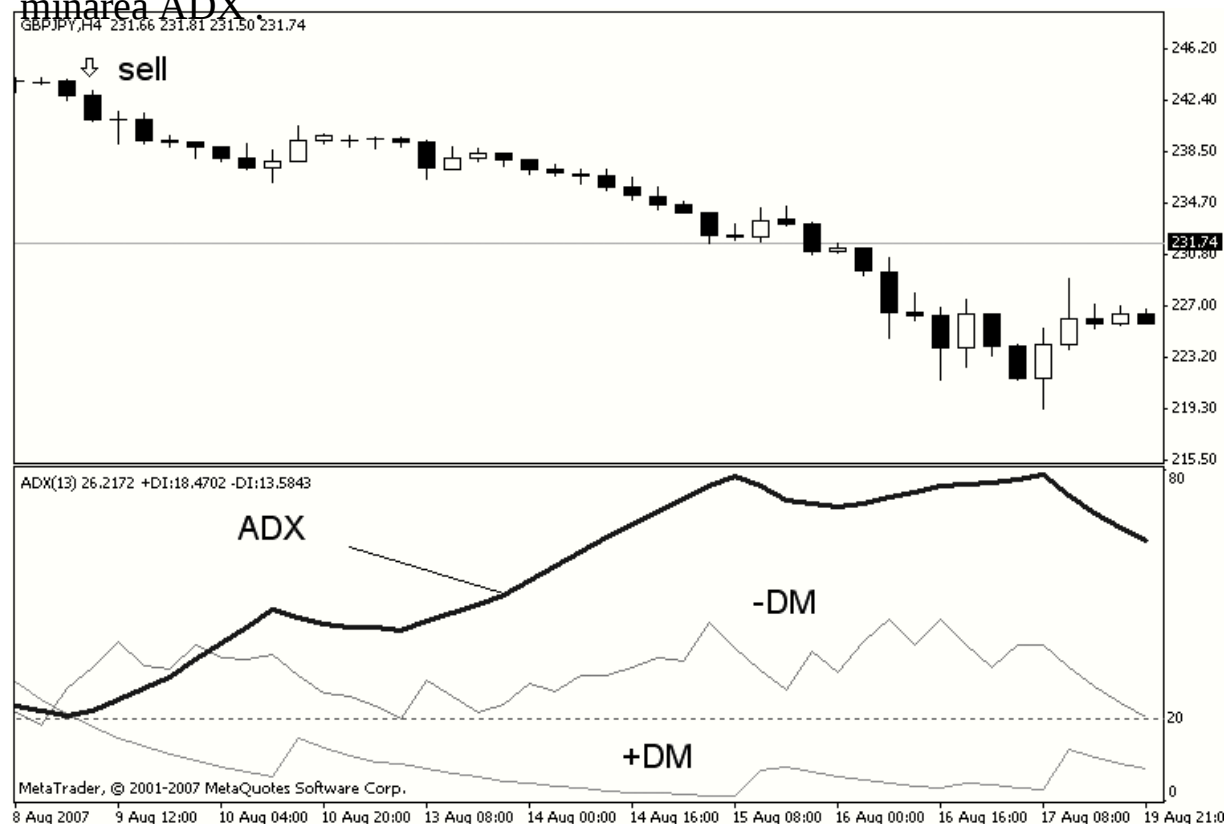

Fig. 113 Average Directional Movement Index (GBP/USD, H4), MetaTrader — Admiral Markets

Când linia principală ADX urca de la un nivel minim, de exemplu 20 sau 25, este foarte probabilă începerea unui trend nou. Prin urmare, dacă +DM intersectează -DM de jos în sus, este recomandată intrarea long în piață. Cât timp crește ADX, pe piață se formează un trend evident și putem menține poziția deschisă. După atingerea punctului maxim, când ADX

începe să scadă, se consideră că evoluția pretului este incertă și probabil urmează o corecție. Este momentul favorabil pentru fixarea profitului, nu pentru deschiderea unor noi poziții.

PARABOLIC SAR

Sistemul parabolic a fost creat de Welles Wilder la mijlocul anilor 70 ai secolului trecut. Indicatorul încearcă să recunoască momentele potrivite de închidere a unei poziții și deschiderea alteia, în sens opus (SAR provine de la — Stop and Reversal). După caracteristici, indicatorul este asemănător mediilor mobile, dar cu accelerare diferită. În calitate de sistem de tranzacționare este aplicat pe piețele cu trenduri bine exprimate. Regula de bază: Cât timp piața este în creștere, trebuie urmat trendul cu poziția lungă deschisă și mutat numai nivelul Stop Loss, iar când direcția se schimbă, deschidem poziție scurtă, și urmărim evoluția schimbând nivelul Stop Loss. Este recomandat utilizarea stop loss-ului mobil (Trailing Stop). *Parabolic Sar* urmează exact mișcarea din piață, dar când are loc corecția, nu se apropie rapid de pret, ci scade timpul de accelerare. Această particularitate caracteristică ne oferă deseori posibilitatea de a rămâne în trend cât mai mult timp.

Fig. 114 Parabolic SAR (USD/JPY, H1), MetaTrader — Admiral Markets

În fig. 114 este prezentat un exemplu de tranzactionare utilizând *Parabolic*. În partea stânga a graficului, după semnalul de vânzare, are loc o corectie ascendentă. În acest moment pretul se apropie de punctele indicatorului, dar nu le strapunge. Astfel, modificând nivelul Stop Loss după Parabolic, obținem 60 de pips profit. Când piața schimbă direcția (va activa Trailing Stop), recomandăm deschiderea unei poziții lungi care urmează trendul nou format. Punctul initial, când piața își schimbă direcția, constituie minimul sau maximumul mișcării anterioare.

$p/t+1 = pt * (ep - pt)$, unde:

Pt — pretul curent de închidere a barei.

Pt+1 — pretul de închidere a următoarei bare.

— pretul maxim, atins din momentul cumpărării, sau pretul minim, atins din momentul vânzării.

AF — coeficientul de mediere, ce determină viteza cu care indicatorul

urmărește evoluția pieței. El depinde de numărul noilor maxime din momentul cumpărării sau noilor minime din momentul vânzării.

ICHIMOKU KINKO HYO

Indicatorul *Ichimoku* este utilizat pentru determinarea trendului pieței, a nivelelor de suport și rezistență, precum și a semnalelor de tranzacționare.

Indicatorul are patru intervale de timp, care sunt exprimate prin linii separate:

a) **Tenkan-Sen** — arată valoarea medie a pretului într-un interval de timp.

b) **Kijun-Sen** — indică valoarea medie a pretului în ultimul interval de timp. La intersecția acestor două linii Sen apare semnalul de deschidere a pozițiilor.

c) **Senkou-Span-A** — este distanța medie între două linii deplasată înainte cu o perioadă egală cu al doilea interval de timp.

d) **Senkou-Span-B** — indică valoarea medie a pretului într-un interval de timp al trendului. Aceste linii Span sunt evidențiate în grafic și se numesc *nori*. Când pretul este în *nori*, limitele lui sunt considerate nivele de suport și rezistență. Dacă Span este intersectat de sus în jos, atunci este semnal de vânzare; în caz invers — de cumpărare.

e) **Chinkou Span** — este valoarea medie a pretului, deplasat înapoi cu o anumită perioadă. Este utilizat pentru confirmarea semnalelor de bază (intersecția Tenkan-Sen și Kijun-Sen) prin intersectarea preturilor anterioare în aceeași direcție.

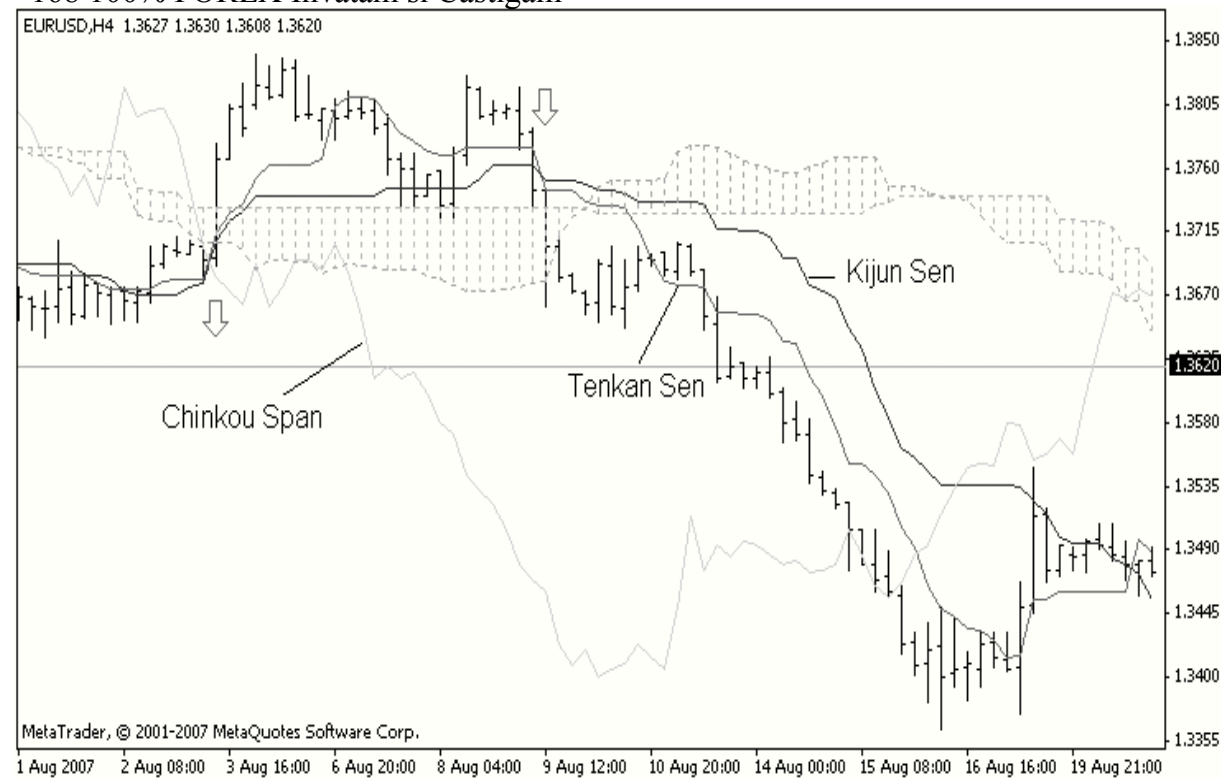

Fig. 115 Ichimoku Kinko Hyo (EUR/USD, H4), MetaTrader — Admiral Markets

TRIGGER LINES

Urmatorul indicator pe care îl vom analiza este *Trigger Lines*. Este alcatuit din doua linii, a caror intersectie genereaza semnal de cumparare sau vânzare . Daca, dupa intersectie liniile devin albastre, este semnal de cumparare . Daca liniile devin rosii, este semnal de vânzare . Acest indicator se utilizeaza pe pietele foarte volatile .

Fig. 116 Trigger Lines. EUR/USD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

Urmatorii doi indicatori pe care îi vom analiza, apartin grupului indicatorilor de *scalping*. Traderul care aplica metoda *scalpingului* este un speculant ce efectueaza, pe parcursul unei sesiuni de tranzactionare, numeroase tranzactii de cumparare sau vânzare cu scopul obtinerii profitului din fluctuatiile de scurta durata ale pretului . Indicatorii corespund tranzactionarii pe termen scurt si sunt aplicati pe pietele foarte volatile, unde sunt fluctuatii mari în timp scurt .

TODAY TREND

Acest indicator ofera informatii despre directia curenta si semnale pentru cumparare, vânzare, stabilirea nivelelor Stop Loss si Take Profit .

Fig. 117 Today Trend. USD/CAD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

TREND SCALP

Trend Scalp este indicatorul construit din doua linii, a caror intersectie reprezinta semnalul de cumparare sau vânzare . În fig . 118 pe graficul perechii valutare GBP/USD de 15 min, sunt aratate semnale de cumparare sau vânzare ale indicatorului Trend Scalp .

Fig. 118 Trend Scalp. GBP/USD, M15, MetaTrader — Admiral Markets

SUPER SIGNALS

Semnalele acestui indicator sunt reprezentate de sageti care apar pe grafic . Când sageta este orientata în sus, cumparam, când este în jos — vindem . Semnalele acestui indicator sunt destul de rapide si se poate întâmpla ca dupa semnal piata sa evolueze în directia nedorita . În acest caz indicatorul schimba semnalul sau .

Fig. 119 Super Signals. GBP/USD, M15, MetaTrader — Admiral Markets

Adeptii scalpingului încearca sa faca ceea ce fac dealerii în centrele de tranzactionare bursiere , dupa cum a spus Luis Borsellino, renumitul trader, expert în tranzactionarea contractelor futures pe indici . În acest context, mentionam ca tehnica *scalpingu* este recomandata traderilor începatori . Este nevoie de multa experienta si viteza de reactie înainte de aplicare .

X si Zero (POINT & FIGURES — P&F)

Este o tehnica foarte veche si populara de tranzactionare pe pietele financiare, care utilizeaza în analiza doar pretul, fara a acorda atentie timpului . Graficul este construit cu doua simboluri — *X* si *0*. Prin *X* se reprezinta cresterea, prin *0* — scaderea . Scala de timp în astfel de grafice poate lipsi . Sa analizam logica acestei strategii .

Localizarea acestor simboluri depinde de concordanta a doua semnificatii: *pasul* si *reversul* . *Pasul* arata ce simbol trebuie scris la schimbarea pretului . *Reversul* se foloseste pentru schimbarea lui *X* cu *0* si invers . Daca pasul este egal cu 10 pips si se termina miscarea descendenta, atunci momentul *reversului* va fi egal cu 15 pips (scriem primul *X*) . Urmatorul *X* poate fi desenat când piata va creste cu 10 pips . Pentru a schimba *X* cu *0*, este necesara o scadere cu 15 pipsi, atunci punem *0*. Pentru urmatorul *0* va fi nevoie de o scadere cu 10 pipsi .

Graficul P&F va arata în felul urmator:

```

0
0
— semnal de cumparare  0 0
0 0 0
0 0      0 0 0
0 0      0 — semnal de vânzare
0      0
0      0

```

În schema de sus observam semnale de cumparare sau vânzare . Acesta constituie strapungerea modelului complex . La o singura strapungere marim sau închidem pozitia .

0 0
 0 0
 0 — închidem pozitia

— marim pozitia

0
 — semnal cumparare

0 0
 0 0
 0
 0

În platforma de tranzactionare MetaTrader 4 care aplica automat indicatorul P&F în grafic (fig . 120)

Fig. 120 Point and Figures. EUR/USD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

PATTERN RECOGNITION

Este indicatorul care determina automat figurile pretului utilizând teoria lumânarilor japoneze . În corelație cu figurile, indicatorul arata semnale de cumpărare și vânzare .

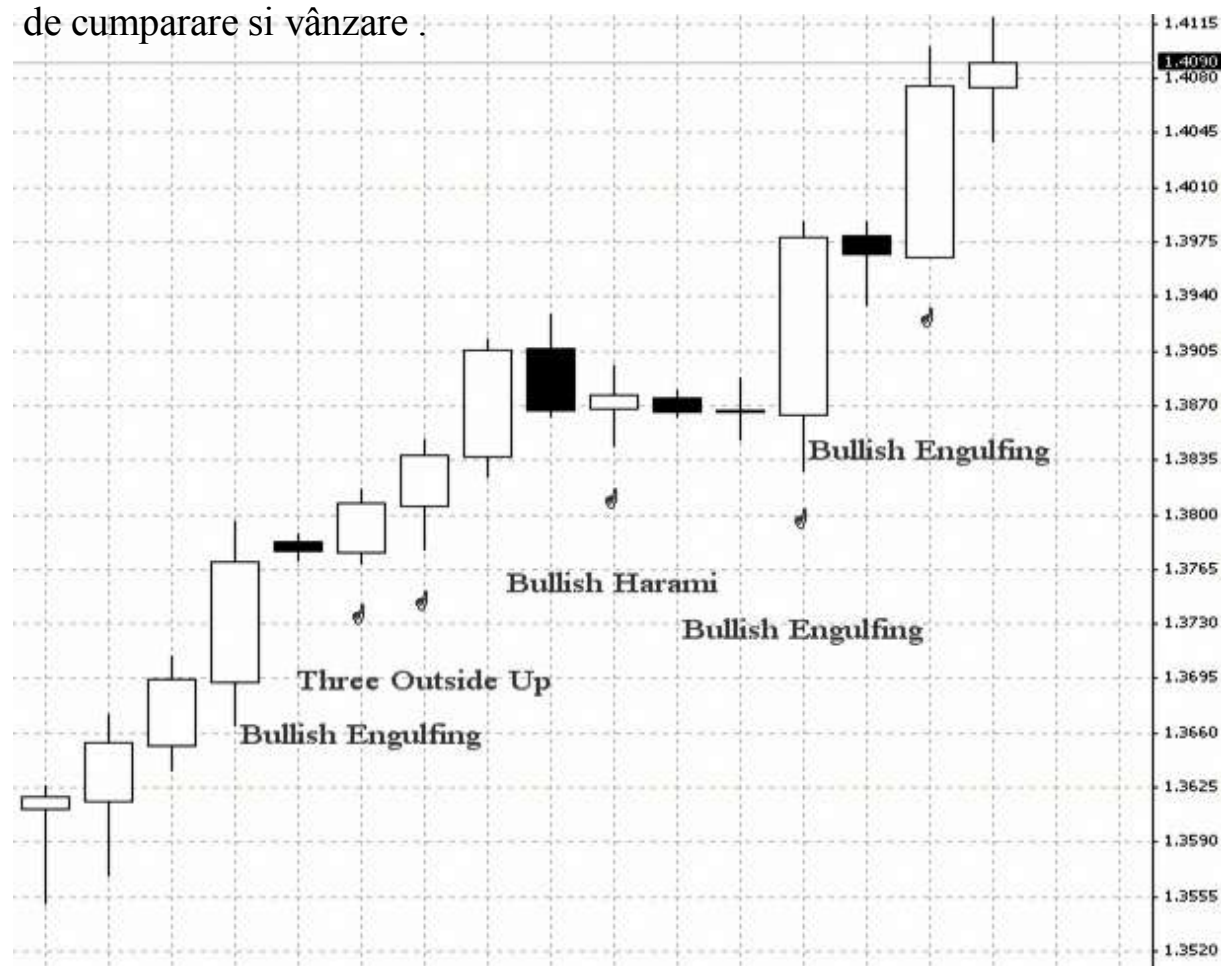

Fig. 121 Pattern Recognition. EUR/USD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

ALL USD PAIRS

Este un indicator care prezintă într-un singur grafic evoluția principalelor perechi valutare raportate la dolarul SUA (EUR/USD, USD/CAD, GBP/USD, AUD/USD, USD/JPY, USD/CHF) .

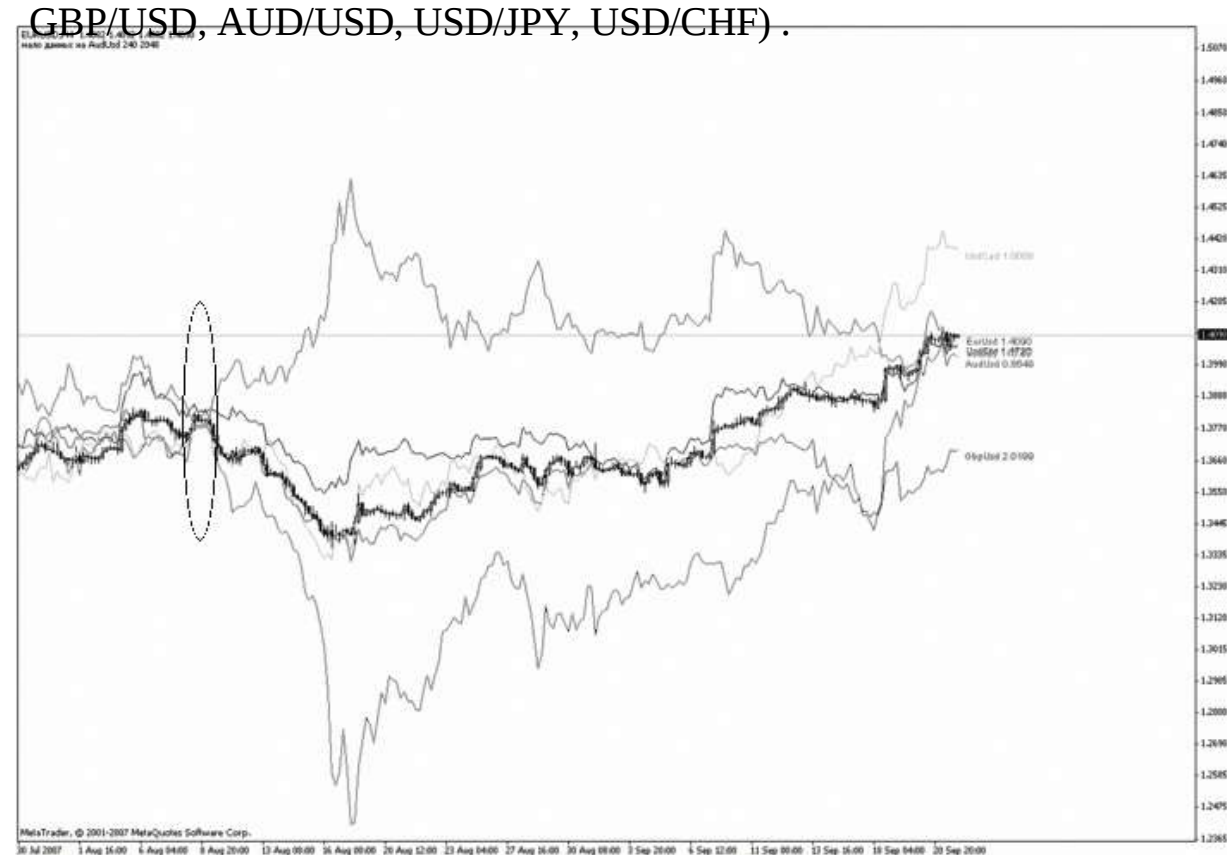

Fig. 122 All USD Pairs. EUR/USD, Daily, MetaTrader — Admiral Markets

La acest grafic este important momentul în care toate perechile valutare se apropie și se intersectează . În fig . 122 este indicat un astfel de moment, după care urmează mișcări puternice .

I-SESSION

Este un indicator care reflecta zilnic durata sesiunilor de tranzactionare — asiatica, europeana si americana . Arata intervalul de preturi obtinut în timpul acestor sesiuni . Utilizând acest indicator, ne orientam în functie de volatilitatea din timpul sesiunilor, urmarind începutul si sfârşitul unei anumite sesiuni de tranzactionare (orarul sesiunilor constituie unul dintre parametrii construiți de indicator) .

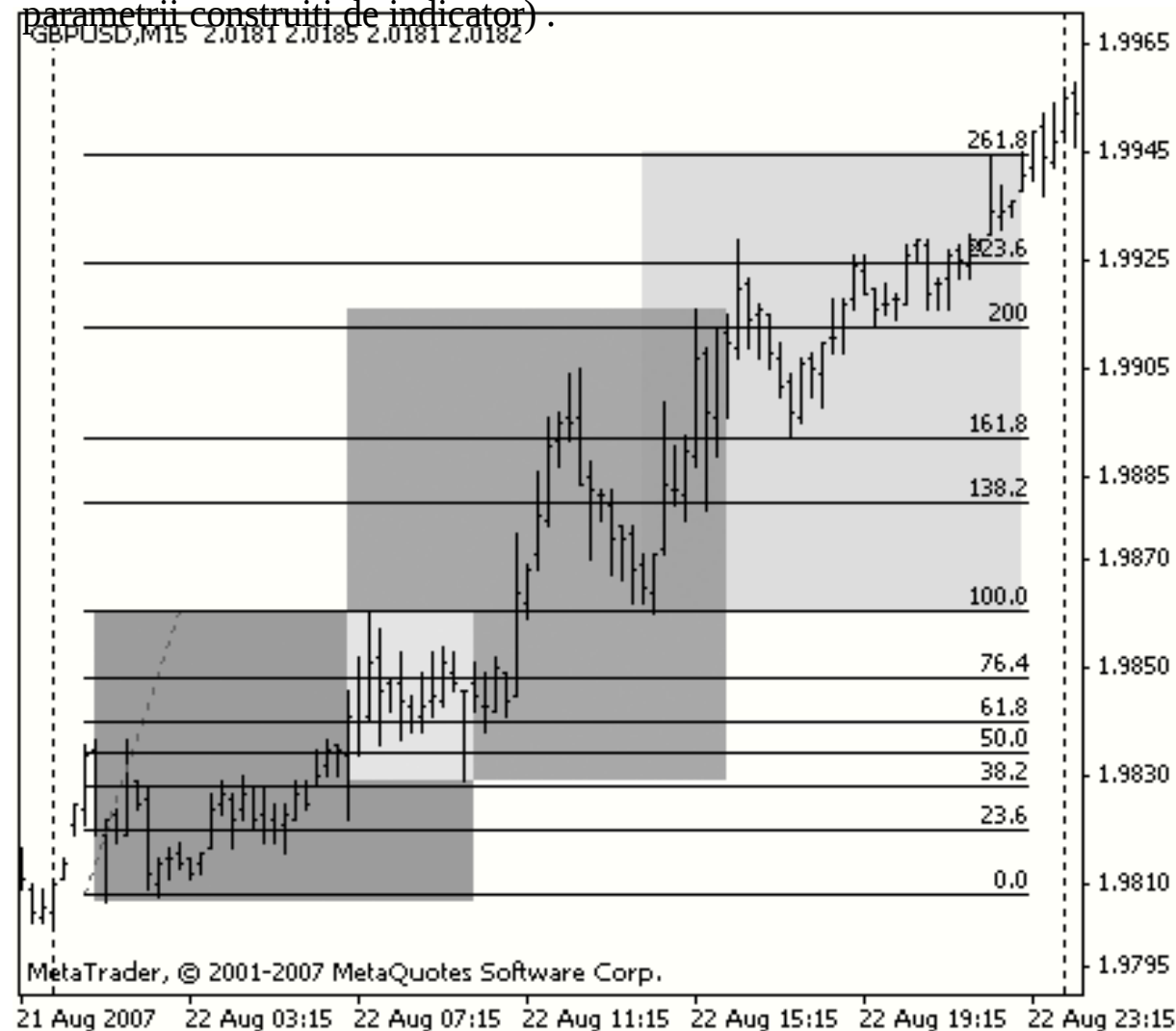

Fig. 123 I-Session (GBP/USD, M15), MetaTrader — Admiral Markets

Indicatorul este aplicat pentru a ne orienta în extensiile si retragerile Fibonacci (fig . 123), proiectate în intervalul de preturi determinat de sesiunea de tranzactionare .

MARKET PROFILE

Acest indicator apreciaza volatilitatea din piata . Volumele înalte ale tranzactiilor indica zonele în care au fost încheiate cel mai mare numar de tranzactii . Nivelul pretului cu cel mai mare numar de tranzactii se numeste *moda* (în statistica prin acest termen sunt numite valorile ce se întâlnesc cel mai des în setul de date) intervalului valoric zilnic si este perceput ca un nivel important ce îndeplineste rol de suport sau rezistenta . Zonele pretului ce corespund volumului redus, sunt receptionate drept nivele ce pot fi depasite cu usurinta .

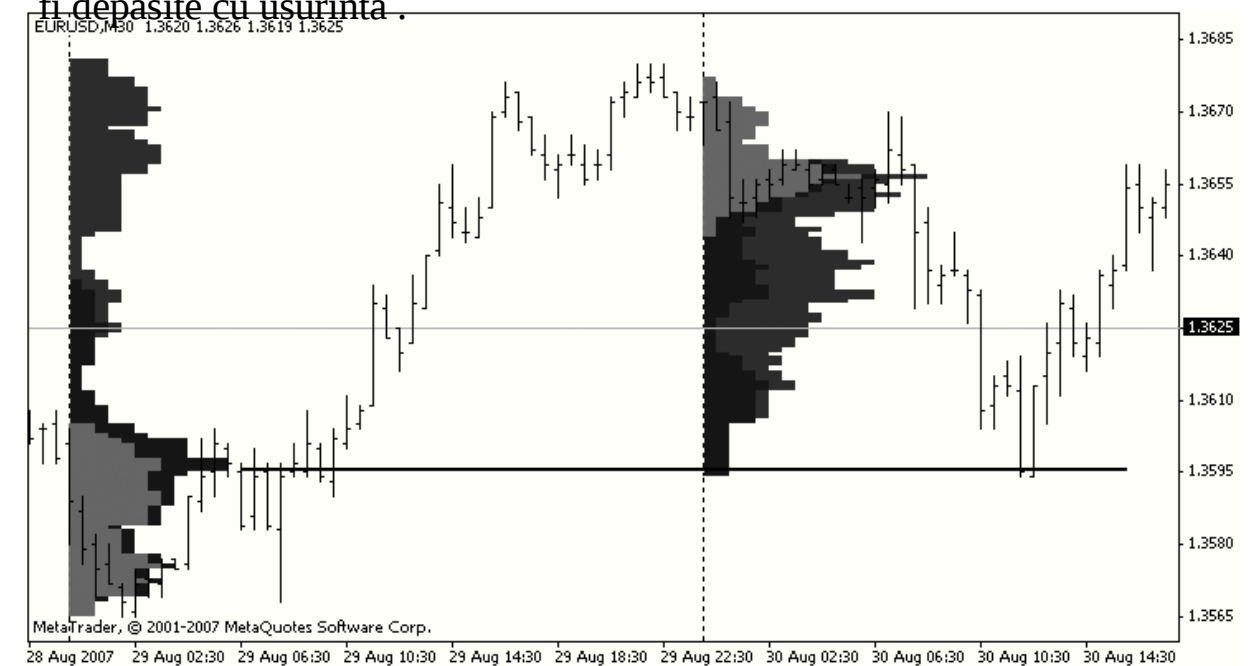

Fig. 124 Market Profile (EUR/USD, M30), MetaTrader — Admiral Markets

În exemplul prezentat (fig . 124) observam ca pe 29 august *Market Profilea* indicat cel mai înalt volum (*moda*) la nivelul 1,3595 . În ziua urmatoare, în prima parte a zilei, pretul a crescut, trecând usor de nivelul 1 .3640-1 .3595, iar volumul reflectat este relativ mic si s-a oprit la nivelul 1,3595 (*moda*), unde a fost înregistrat cel mai mare volum de tranzactii în ziua anterioara . Acest nivel actioneaza ca suport si pretul creste .

Capitolul 7 **teHnicA si StRategiA De tRAnZActionARe**

Sistemul de tranzactionare reprezinta un set de reguli dupa care, orientându-se, traderul ia decizia deschiderii si închiderii tranzactiilor . Aceste reguli sau instructiuni se bazeaza pe analiza tehnica, ce si-a demonstrat eficienta de-a lungul timpului . Sistemul concis al tradingului ne permite sa ne eliberam de emotiile care influenteaza deciziile de tranzactionare . Când traderul vrea sa deschida o pozitie, întotdeauna apar dubii si întrebări ce-l afecteaza psihic . De exemplu:

- *Am omis eu ceva în analiza?*,
- *Este corecta directia în care am deschis pozitia? (cumparare sau vânzare)?*,
- *Este momentul oportun sa intru în piata sau e mai bine sa astept si sa nu ma grabesc?*”,
- *Probabil, eu nu constientizez riscul la care ma expun etc .*

Toate aceste îndoieli afecteaza traderul si influenteaza negativ rezultatele tranzactiilor sale . Erorile posibile provin din intrarea grabita sau întârziata în piata, sau „*ratarea*” profitului unei tranzactii . Daca traderul nu are o strategie de tranzactionare, el nu poate fi sigur ca tranzactionarea pe termen lung va fi eficienta, ca vor fi suficiente tranzactii profitabile pentru a compensa pierderile . De fiecare data când traderul deschide o pozitie, este necesar sa înțeleaga situatia curenta din piata, utilizând diferite tehnici, reguli, indicatori etc .

Pentru început, la crearea strategiei de tranzactionare, trebuie stabilit orizontul de timp pe care actionam — de lunga sau scurta durata . Depozitul initial si principiile managementului capitalului impun anumite restrictii . Intervalele mai lungi de timp se caracterizeaza printr-un numar mai mic de semnale false comparativ cu intervalele scurte . La utilizarea intervale-

lor de lunga durata (graficul zilnic, saptamânal, lunar) analiza tehnica este mult mai exacta . Tranzactionarea pe termen lung este oportuna pentru o strategie de succes, dar necesita plasarea unor nivele Stop Loss mai mari . Prin urmare, în scopul diminuării riscului, este recomandata tranzactionarea cu un procent mai mic din capitalul initial . Tranzactionarea pe intervale scurte de timp este influentata de o multime de factori externi, iar analiza tehnica este mai putin precisa si apar mai multe semnale false . În acest caz utilizam Stop Loss mai mic, dar si probabilitatea aparitiei greselilor creste . Toti acesti factori necesita o analiza amanuntita .

Managementul capitalului (Money Management, MM) este un capitol foarte important în formarea oricarei strategii de tranzactionare . Apar doua întrebări:

1 . Care este procentul optim din capital cu care ne expunem la fiecare tranzactie? În cazul unei strategii conservatoare, riscul asumat trebuie sa fie in jur de 2—3% din valoarea portofoliului, si de 4-5% în cazul unui trading agresiv, dar aceasta depinde de individualitatea traderului si de specificul strategiei respective .

2 . Care este modalitatea de minimizare a riscului, si care este nivelul Stop Loss utilizat? E de preferat ca riscul sa nu depaseasca 4-5% din portofoliu pentru fiecare tranzactie deschisa . Este gresit sa consideram ca un Stop Loss la distanta mica de piata minimizeaza riscul . Un Stop Loss minimizat este frecvent atins de fluctuatiile aleatoare ale pretului, si duc la costuri suplimentare . Marimea lor poate fi stabilita în raport cu volatilitatea (viteza de schimbare preturilor) si limitele temporare în care are loc tranzactionarea, apoi se stabileste procentul alocat tranzactiei din valoarea capitalului . Nivelul Stop Loss (regula de calcul) si suma investita se determina o singura data în cadrul unei strategii de tranzactionare, si nu se modifica în mod arbitrar .

Obiectivul principal al sistemului de tranzactionare este de a indica semnalele de intrare si iesire din piata . Un ansamblu format din indicatori, analiza grafica si pozitia în piata etc . se utilizeaza ca semnal pentru intrare si iesire . Tehnica de iesire se bazeaza pe maximizarea profitului, sau pe Stop Loss mobil (Trailing Stop), accesibil în platforma MetaTrader 4 .

Exista diferite sisteme de tranzactionare . În general, ele se împart în sisteme ce urmaresc trendul si în cele adecvate evolutiei laterale, deoarece diferite stari ale pietei necesita anumite principii de trading . De obicei,

sistemele ce urmaresc trendul ofera semnale la începutul unei miscari noi care, probabil va continua, anticipând un profit substantial . În ceea ce priveste tehnicile adecvate evolutiei laterale, intrarea se face la cel mai bun pret iar iesirea din piata este rapida . Majoritatea strategiilor de tranzactionare utilizate urmaresc trendul .

Indiferent de sistemul de tranzactionare utilizat, el trebuie testat în piata pe care dorim sa-l aplicam . Construirea unui sistem de trading eficient este un proces de observare si cercetare de lunga durata . Stimulul de a crea un sistem eficient de tranzactionare este mare, deoarece ofera siguranta unor rezultate pozitive în perspectiva care vor asigura un profit constant . Traderii de succes au realizat ca tranzactionarea nu este o activitate întâmplatoare, si se îmbunatateste prin maximizarea profiturilor si minimizarea pierderilor .

Sa analizam câteva sisteme de tranzactionare si strategii care sunt folosite de traderii de succes pe pietele financiare .

LOUIS BORSELLINO

Numit de CNBC cel mai bun trader, Louis Borsellino este cunoscut în lumea întreaga ca expert în futures si alte instrumente financiare . Experienta de 20 de ani „*pe floor*” la Bursa de marfuri din Chicago (CME), l-au facut pe Borsellino unul dintre cei mai cunoscuti si prosperi traderi de futures pe indicele american S&P500 . Louis, de asemenea, apare în rolul de analist financiar pentru agentii de stiri CNN-FN, Bloomberg TV, CNBC, WebFN, Reuters . El este autorul cartii “The Day Trader” si al cartii autobiografice “The Day Trader : From the Pit to the PC” .

În cartile sale, Louis Borsellino expune cunostintele vaste si experienta proprie . Ca urmare a vastei experiente acumulate pe pietele bursiere, si în calitate de trader individual, Borsellino atrage atentia în special asupra psihologiei tradingului si metodelor de management al capitalului . În cartile sale el acorda o mare atentie procesului complex de pregatire si deschidere a pozitiilor în piata .

„*Fiecare tranzactie trebuie sa urmeze ceea ce eu numesc pregatire, tinta si lansare*”. Indiferent de faptul ca tranzactionati dupa o anumita tehnica sau urmând propria analiza, e important ca fiecare tranzactie sa fie împartita în trei pasi — pregatire, tinta si lansare .

- **pregătirea** : primul pas al unei tranzacții . Urmărirea și analiza graficelor; Determinarea strategiei proprii în cadrul zilei, a pretului de cumpărare/vânzare, nivelele de suport/rezistență ale tranzacției . Prima etapă include, de asemenea, eliberarea gândurilor care nu sunt legate de trading și pot împiedica adoptarea obiectivă a unor decizii importante .
- **tinta** : în această etapă urmărim piața, încercând să ne imaginăm scenariile stabilite în prima etapă . De exemplu, dacă am observat un nivel puternic de suport și piața se deschide deasupra acestui nivel, apoi crește puțin, și începe o mișcare descendentă, atunci în apropierea nivelului de suport suntem pregătiți să cumpărăm .
- **lansarea**: constituie momentul când cele relatate se concretizează într-o singură acțiune . Am identificat nivelul pretului și l-am „fîxat”, după care „lansăm”, executăm tranzacția la un anumit pret, plasând ordinele Stop Loss și Take Profit corespunzătoare .

Urmând acești trei pași, elaborăm ceea ce putem numi „*planul tranzacției*”. În opinia lui Borsellino întotdeauna trebuie să avem un anumit plan, să cunoaștem de la început punctele de intrare și ieșire din piață .

„*Aceasta este ceea ce trebuie elaborat, iar banii vor veni ca rezultat*”.

În afara celor trei pași menționați la deschiderea tranzacției, Louis Borsellino atrage atenția asupra stării psihice a traderului . În acest scop, el publică în “The Day Trader” o serie de reguli intitulate „**Zece reguli de tranzacționare**”:

- 1 . „*Tranzacționați pentru succes, nu pentru bani*” . Obiectivul dumneavoastră trebuie să fie o tranzacție corect efectuată . Toti dorim să prosperăm și să fim bogați, dar obiectivul nostru trebuie să fie succesul .
- 2 . „*Disciplina*”. Cea mai importantă calitate pe care trebuie să o poată traderul este disciplina . Trebuie să stăpânim mintea, corpul și emoțiile pentru a tranzacționa cu succes . Puteti utiliza în mod ideal analiza tehnică, dar fără disciplină va fi foarte greu, chiar imposibil de a efectua tranzacții profitabile . Traderul disciplinat, indiferent dacă a câștigat sau a pierdut, se poate întoarce la tranzacționare în ziua următoare .

- 3 . „*Cunoaște-te pe tine însuți*” . Până la începerea activității de trading, trebuie să te cunoști pe tine însuți . Să cunoști dacă ești acea persoană care poate face față riscului sau numai ideea de risc va da fiori . Conștientizarea faptului că riscați proprii bani va produce insomnii? Dacă da, atunci din punct de vedere al tranzacționării pe piețele financiare, pentru dumneavoastră ar fi recomandat un portofoliu diversificat de investiții cu risc minim . Dar, dacă ajutați de disciplină reușiți să învingeți emoțiile, atunci este posibil ca tradingul să fie activitatea potrivită pentru dumneavoastră . Retineți, aici este important să eliminați riscul cu ajutorul disciplinei . Este important să înțelegeți că nu sunteți persoana care merge la cazinó, mizând și sperând la un noroc întâmplător . Dacă răspunsul este afirmativ, atunci cea mai bună variantă ar fi o călătorie în Las-Vegas . Dacă tranzacțiile se vor baza pe analiză rațională a situației din piață, și vor fi rezultatul unui plan bine stabilit, atunci trading-ul este pentru dumneavoastră .
- 4 . „*Scapați de propriul ego*”. Cel mai rapid mijloc de a încheia propria carieră de trader este să permiteți *ego-ului* intern să vă influențeze deciziile . Și cu cât sunteți mai prosper ca trader, cu atât va fi mai greu să o faceți . Dumneavoastră trebuie să impuneți *ego-ul* să tăce pentru a asculta piața, să urmați ceea ce vă sugerează analiza tehnică și, pornind de la *cum sice* gândiți, să acționați . Când veți putea depăși orgoliul propriu, și plecați capul în fața capriciilor pieței, aveți șansa să deveniți un trader de succes . Dar să considerați că tranzacționați profitabil fiindcă posedati o anumită maiestrie, sau cel mai periculos, că stăpâniți foarte bine piața, poate constitui o cale spre un faliment inevitabil . În același timp, puteți fi emoțional atât de fragil, încât tranzacțiile neprofitabile să vă distrugă încrederea în propriile puteri . Când tranzacționați, uitați de toate acestea . Permiteți-vă să ieșiți rapid din pozițiile negative, chiar dacă poate înseamnă o experiență neplăcută, când piața vă dovedește că nu ați avut dreptate . Iar când aveți succes, nu deveniți euforic, nu-i permiteți acestuia să *urce la cap* .
- 5 . „*Când suntem în piață, nu se poate vorbi de speranță, doleanță sau rugăciune*”. Piața crește când sunt mai mulți cumpărători decât vânzatori, și scade când situația este inversă . Piața crește nu

pentru ca dumneavoastra vreti, si scade nu pentru ca aveti o pozitie scurta si va *rugati*. „Eu am vazut foarte multi traderi care priveau cu panica la ecranul calculatorului, de fapt ei rugau piata sa se miste într-o directie sau alta . Ei se agatau de pozitiile pierdute si nu doreau sa iasa din ele . Ei sperau, doreau si se rugau ca piata sa se întoarca si sa evolueze în directia lor” — spunea Louis Borsellino . Realitatea este pe ecran . Când piata atinge nivelul Stop Loss-ului dumneavoastra, iesiti . Chiar daca piata ulterior schimba directia si începe sa creasca, trebuie sa va felicitati pentru disciplina .

6. „*Lasati profiturile dumneavoastra sa creasca si opriti rapid pierderile*”. Stabiliti riscul pe care vi-l asumati, si când acesta a fost atins închideti tranzactia . Iesiti când pierderile dvs . nu sunt mari . Apoi reevaluati piata si efectuati o noua tranzactie . Concomitent, lasati profiturile dvs . sa creasca, dar nu fiti lacomi . Daca tranzactionati utilizând analiza tehnica, stabiliti punctele de intrare si iesire pâna la efectuarea tranzactiei . Apoi, când semnalele sunt confirmate, închideti tranzactia . Atingând profitul urmarit, iesiti . Niciodata nu veti falimenta marcând profitul . Nu fiti lacomi si nu va agatati de o tranzactie profitabila mult timp, pentru ca piata se poate întoarce oricând împotriva dvs .
7. „*Sa apreciati momentul când e de tranzactionat si când e de asteptat*”. A vinde/cumpara în fiecare minut nu este practic imposibil . Dumneavoastra tranzactionati când analiza, sistemul si strategia va spun ca aveti posibilitate sa cumparati sau sa vindeti . Daca piata nu are o directie clara, asteptati pâna cand se va forma . Fiti prezent în piata cu mintea, nu cu banii .
8. „*Sa iubiti atât tranzactiile pozitive, cât si pe cele negative*”. Tranzactiile negative sunt cei mai buni profesori ai Dvs . Obtineti o tranzactie negativa când în analiza sau rationamentele dvs . exista anumite lipsuri . Sau poate piata n-a facut ceea ce ati asteptat de la ea . Posibil, Dvs . încercati sa tranzactionati în faza de strapungere, dar piata în realitate se concentreaza într-un range îngust . Sau Dvs . probabil ati urmarit piata, urmând trendul ascendent foarte târziu, când acesta deja a atins apogeul . Când aveti o tranzactie pierduta, ceva este în neregula cu piata . Determinati obiectiv ce nu a functionat, si daca este necesar, adunati-va gândurile si intrati din nou în piata .

9. „*Dupa câteva tranzactii neprofitabile consecutive, luati o pauza*”. Folositi aceasta pauza pentru a va calma, linisti, nu va mai gânditi la pierderi . Urmariti piata, reexaminati strategia, apoi reluati tranzactionarea .
10. „*Nu trebuie sa încalcati regulile*”. Nu trebuie sa încalcati aceste zece reguli, daca doriti sa aveti succes!

Cel mai important aspect în tehnica de trading a lui Louis Borsellino este analiza „*distanta/intensitate*” . Ajutat de experienta de mai multi ani din piata, Borsellino a observat dependenta dintre indicatori si graficul instrumentului financiar . În acest capitol vom studia corelatiile dintre graficul pietei si mediile mobile (Moving Averages, MA) pe care le analizeaza . Borsellino a observat ca, în functie de grafic si anumite MA, piata se misca cu intensitate diferita . Adica, în functie de distanta, se poate vorbi despre supra-cumparare sau supra-vânzare, despre probabilitatea de schimbare a directiei sau despre nivelul la care piata poate întâlni suport sau rezistenta . În analizele sale Louis Borsellino utilizeaza în special MA de 20, 50 si 200 perioade, în special pentru graficele futures ai indicilor S&P500 si NASDAQ . De exemplu, autorul a mentionat ca este probabila o schimbare, daca NASDAQ se tranzactioneaza la o distanta mai mare de 12% fata de media mobila pe 10 zile .

Vom încerca sa aplicam aceasta teorie în tradingul valutar . Ca exemplu concret vom urmari perechea valutara EUR/USD pe graficul zilnic din 2002 . Analizând graficul, vom constata urmatoarele: dupa o miscare ampla într-o anumita directie, în 81% dintre cazuri a urmat o corectie sau schimbarea directiei pretului, dupa ce perechea valutara a efectuat o fluctuatie de aproximativ 6% în directia opusa, apropiindu-se de media mobila pe 200 zile . Aceasta înseamna ca, pentru perioada evaluata nivelul de supra-cumparare poate fi determinat dupa ce miscarea va depasi 6%, piata începe sa piarda din putere si este probabila o schimbare a directiei trendului .

Dupa trecerea pragului de 6%, pe parcursul corectiei ulterioare, piata a întâlnit un nivel de suport în zona 1,5-3,0% în mai mult din 75 % din cazuri . Acest fapt ne permite sa afirmam ca în cazul unui trend ascendent/descendent orice corectie se finalizeaza aproximativ în aceasta zona, dupa ce trendul se stabilizeaza .

Figura 125 EUR/USD, Daily, Meta Trader — Admiral Markets

Aplicatie practica. Indiferent în ce faza a trendului se afla piața, aceasta strategie se poate utiliza în următorul mod: dacă observăm o creștere puternică ce depășește limita indicată de 6 %, atunci rezulta că piața la aceste nivele se afla în zona de supra-cumpărare . Doar acest semnal nu poate constitui un motiv pentru vânzare, e necesar să așteptăm un semnal concret de la alte elemente de analiză . Observăm că după trecerea acestui prag de 6% se formează o figură de schimbare a direcției, însoțită de divergența indicatorilor . Ca urmare această figură are o mai mare importanță

decât dacă s-ar fi format la o distanță mai mică de 6% de media mobilă . Și invers — dacă figura cu caracter dublu (fie de continuare sau de întoarcere) este formată până la un nivel de 6 % (de exemplu, între 3 și 4 %) — atunci cu o mare probabilitate această figură va fi de continuare .

Este posibilă și utilizarea concomitentă a mai multor medii mobile, în majoritatea cazurilor trei, ce indică cele trei tipuri de trend . Ca exemplu considerăm mediile mobile de perioade 200, 50, 20 . Toate trei indică direcția trendului . Verificarile din trecut ne oferă următoarele raporturi:

MA 200 — 6%

MA 50 — 3%, 3,5%

MA 20 — 2%

Dacă observăm următorul scenariu: mișcarea prețului efectuează o corecție la nivelul de 5% de la MA 200, piața reia mișcarea după această corecție și trece limita de 6% . Acum este necesar să așteptăm până când vor fi atinse alte două intervale ale MA 50 și MA 20, după care va urma o nouă corecție sau chiar schimbarea de direcție a mișcării .

Dacă vom cerceta și datele despre faptul în ce diapazon corecția se termină și piața își reînnoiește mișcarea, atunci vom putea concluziona despre varianta posibilă de dezvoltare a situației . Cu alte cuvinte, să trasăm granițele acestei mișcări .

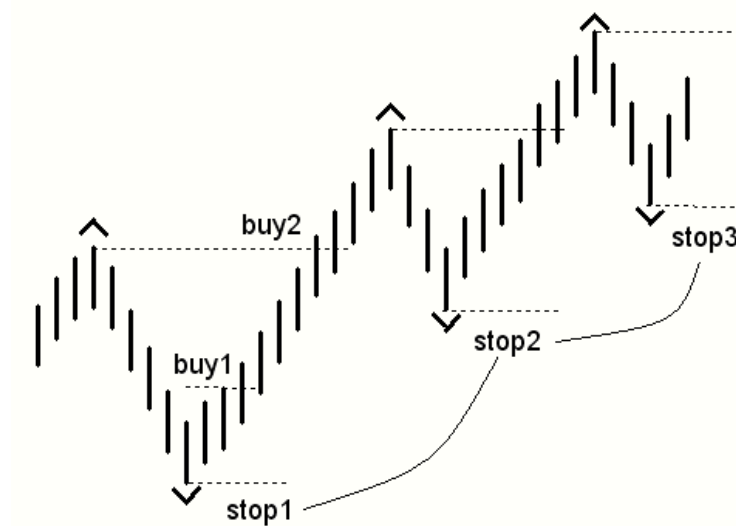
Analiza distanței dintre grafic și media mobilă constituie o metodă adecvată pentru combinarea cu aproape toate strategiile și metodele de tranzacționare . Nu se poate afirma cu siguranță că piața în urma unei corecții de N pips față de o anumită MA, imediat va continua mișcarea în direcția inițială (până la corecție) . De aceea stabilim zone în care probabil apar nivele de suport sau rezistență . Încă un aspect important reprezintă faptul că aceste zone sunt diferite în funcție de instrumentul financiar și tipul pieței . Înaintea utilizării unor asemenea tehnici, trebuie studiat instrumentul tranzacționat (valută, acțiuni, futures), pentru a determina ce medii mobile oferă cele mai clare semnale și la ce distanță .

BILL WILLIAMS

Bill Williams este un trader si analist renumit, cu o experienta de 40 de ani pe pietele financiare . Sub îndrumarea sa s-au format mii de traderi, inclusiv dealeri profesioniști si brokeri ai marilor companii financiare . Cartile sale “ *Trading Chaos* ”, “ *New Trading Dimensions* ”, “ *Trading Chaos: Second Edition* ” au devenit best-seller . Meritele sale sunt importante în dezvoltarea teoriei prognozarilor si tranzactionarii . Ne vom opri doar la cele mai cunoscute tehnici si indicatori ai sai . Cea mai mare realizare a lui Williams o constituie popularizarea **fractalilor**. Fractalii reprezinta o metoda simpla si eficienta de indicare a punctelor extreme în miscarea pretului . În esenta, fractalul înseamna un sir din cinci bare ale pretului, cea medie având valoarea maxima (pentru fractalul de sus) sau valoarea minima (pentru fractalul de jos), dupa cum se observa în fig . 126 .

Figura 126. Fractalii

Utilizând fractalii, se pot identifica maximele sau minimele miscarii pietei din faza formarii lor . Dupa atingerea vârfului si schimbarea directiei pretului, odata cu aparitia barei a doua ce va atinge un nou minim, va apare fractalul . Acesta indica faptul ca la momentul actual se formeaza un vârf al pretului si vom putea reactiona la timp — de exemplu, sa deschidem o pozitie scurta sau sa închidem pozitia lunga deja deschisa . Fiecare fractal, cel puțin temporar, are rol de rezistenta sau suport .

Figura 127. Utilizarea fractalilor în tranzactionare

Vom prezenta o metoda de utilizare eficienta a fractalilor . Atunci când trendul este ascendent, el este caracterizat de maxime si minime în ascensiune . Daca vrem sa cumparam la un pret mai mic, atunci putem deschide o pozitie long la aparitia fractalului din partea de jos a graficului, deoarece el va îndeplini (cel puțin temporar) rol de suport, iar Stop Loss va fi sub minimul acestuia . Fractalii din partea de sus, în cazul intersectarii lor repetate, pot fi considerati nivele de acumulare în directia trendului . Fractalii din partea de jos pot fi utilizati pentru stabilirea Stop Loss si schimbarea lor treptata la aparitia unor noi fractali (Trailing Stop) . Similar se poate analiza si trendul descendent .

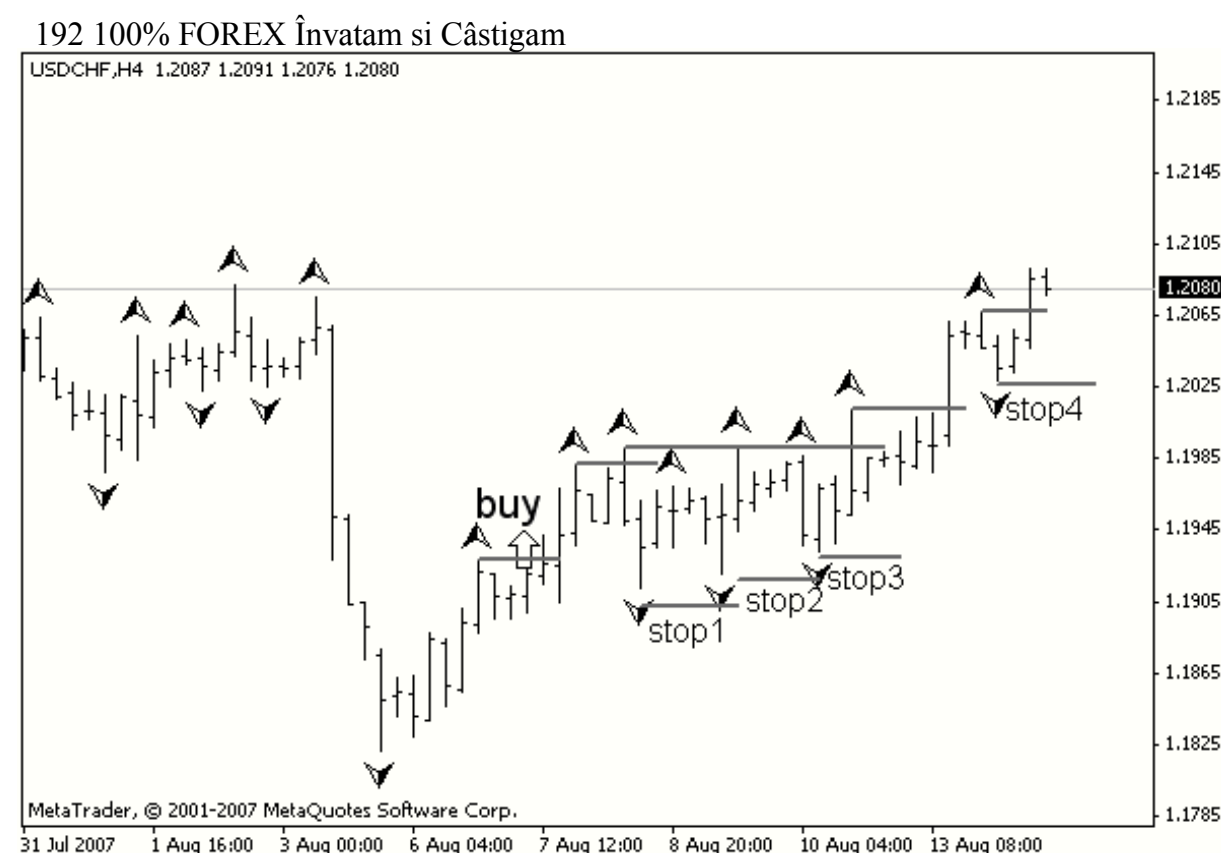

Figura 128. Aplicarea fractalilor (USD/CHF,4H), Meta Trader — Admiral Markets

Tehnica de deplasare a Stop Loss-ului (fig . 128) ne permite sa ramânem în trend cât mai mult, si în acelasi timp sa asiguram profitul acumulat de schimbarea brusca a directiei pietei .

Bill Williams utilizeaza doi oscilatori pentru analiza variatiei trendului si observarea semnalelor de tranzactionare . Acestia sunt *Awesome Oscillator* si *Accelerator Oscillator* , ca alternative la indicatorii *MACD* si *OSMA* (vezi capitolele precedente) .

În fig . 129 este prezentat un exemplu de utilizare a indicatorului *Awesome Oscillator* . Primul semnal de cumparare apare când histogramele AOse afla în zona puternic negativa (semnal de supra-vânzare) si apar doua minime consecutive ascendente (divergenta pozitiva) . Alt semnal de cumparare apare la intersectarea liniei zero, când pretul intra pe un trend ascendent . Al doilea semnal de cumparare apare când liniile subtiri sunt deasupra liniei zero, iar dupa o corectie reflectata de AO (histograme rosii), apare o noua linie subtire (histograme verzi), în crestere .

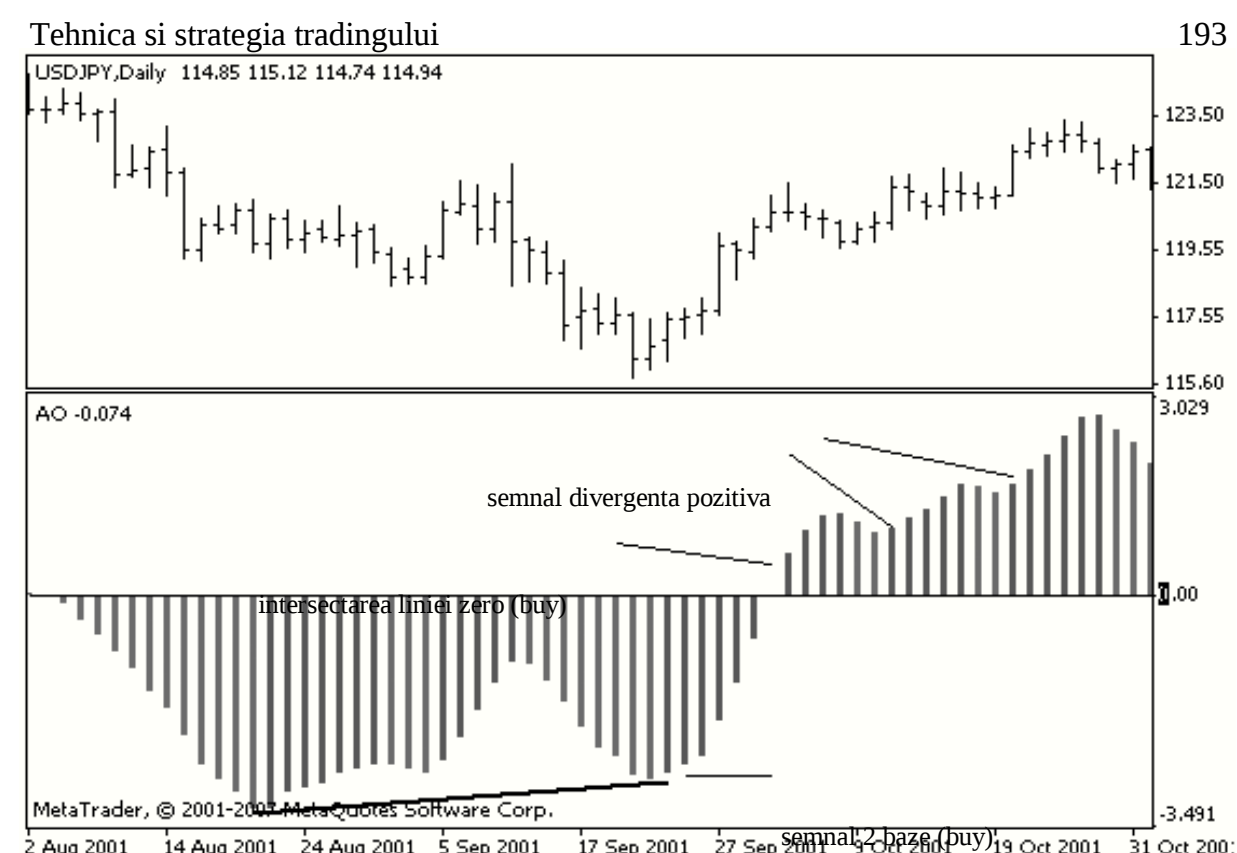

Figura 129. Awesome Oscillator (EUR/JPY,H1), Meta Trader — Admiral Markets

ALIGATORUL (Alligator)

Alligatorul este cel mai cunoscut indicator al lui Bill Williams . El reprezintă combinarea a trei medii mobile cu o anumită deplasare înainte .

Media mobilă de 13 perioade este deplasată cu 8 perioade înainte (albastră); de 8 perioade — cu 5 perioade înainte (rosie); de 5 perioade — cu 3 perioade înainte (verde) .

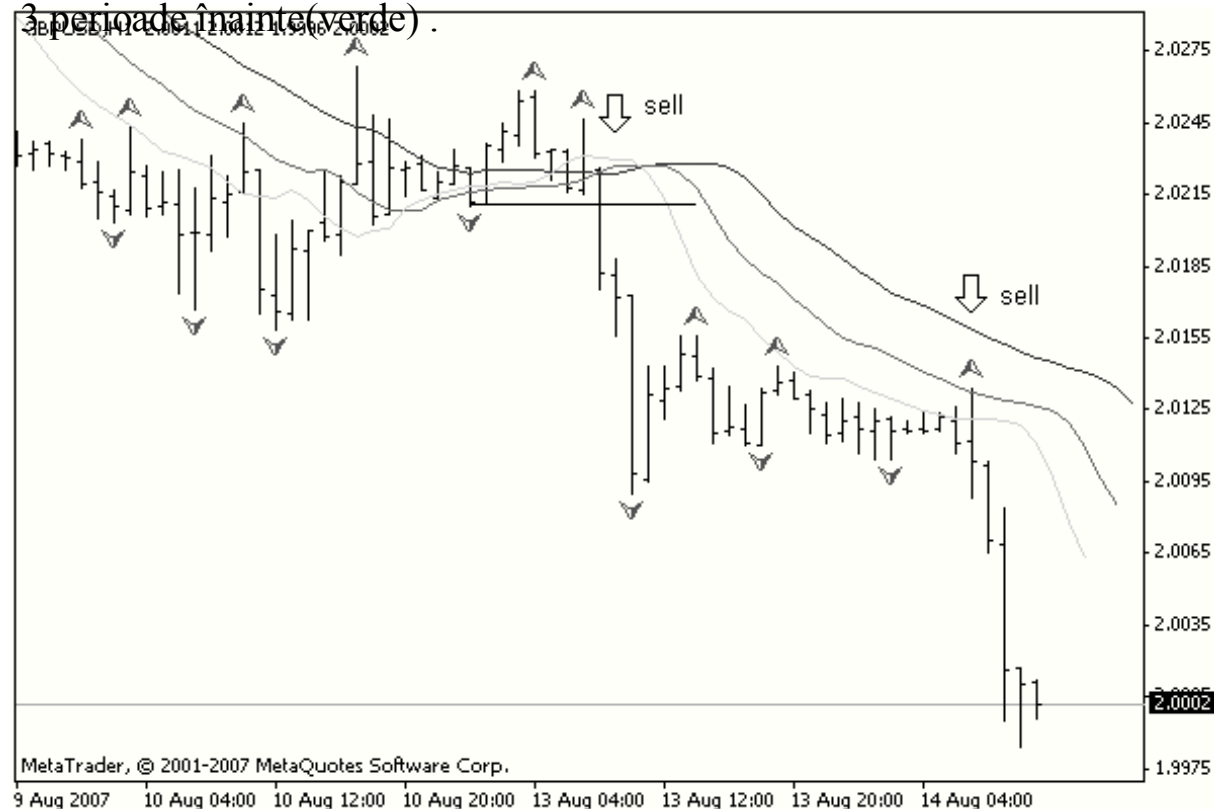

Figura 130 Alligator (GBP/USD,H1), Meta Trader — Admiral Markets

Când liniile indicatorului sunt intersectate (*aligatorul doarme*), nu tranzacționăm, doar urmărim strapungerea nivelului fractalului anterior . Semnalul pentru deschiderea poziției apare la strapungere . Pe grafic liniile mobile vor fi poziționate în felul următor: linia verde — apropiată de preț, linia albastră -departată de preț, linia roșie -între cele două . Când prețurile vor intra în zona dintre linia verde și roșie, avem un semnal de intrare în direcția trendului . Linia albastră se folosește ca nivel pentru deplasarea Stop Loss .

ALEXANDER ELDER

Alexander Elder este un profesionist vestit în domeniul tradingului pe piețele financiare . Cartile sale „*Trading for a Living*” și „*Trading for a Living Study Guide*” sunt adevărate best-seller în rândul traderilor . El s-a născut în Leningrad (Sankt Petersburg), dar a crescut în Estonia, unde a absolvit facultatea de medicină a Universității din Tartu . Apoi a emigrat în SUA, unde inițial a urmat profesia de bază — psiholog . Cunoștințele lui Alexander Elder despre psihologia umană l-au ajutat când a început să tranzacționeze pe piețele financiare . Indicatorii dezvoltati de Elder sunt *Force Index*, *Bulls Power* & *Bears Power* .

Particularitatea esențială în lucrările teoretice ale lui Elder o reprezintă atenția deosebită acordată mediei mobile exponențiale cu perioada 13 . După multe cercetări el a stabilit că pe majoritatea piețelor această acțiunează ca un reper foarte bun de anticipare a mișcării prețului . Vom analiza o strategie care în prezent se aplică cu succes pe diferite piețe financiare . Semnalul de bază pentru deschiderea poziției este intersectarea a două medii mobile exponențiale (EMA) cu perioadele 3 și 13 . Când EMA 3 intersectează EMA 13 de jos în sus, este semnal de cumpărare, când intersectează de sus în jos — de vânzare . Ca bonus se utilizează doi indicatori, dezvoltati de autor — *puterea taurilor (Bulls Power)* și *puterea ursilor (Bears Power)* . În realitate acești indicatori reflectă starea minimelor și maximelor curente față de EMA 13 și se folosesc pentru analiza puterii trendului curent .

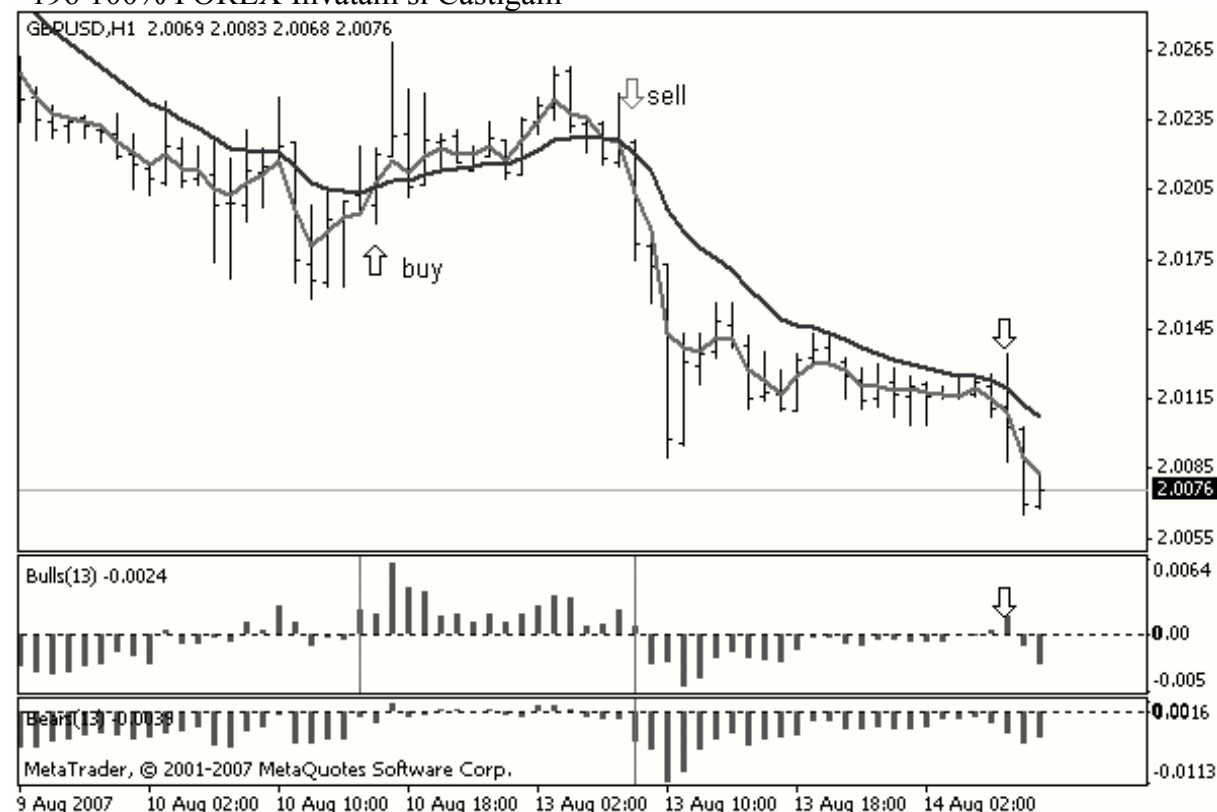

Figura 131. Tranzactionarea dupa sistemul 3, 13 a perechii valutare GBP/USD, 1H — Meta Trader — Admiral Markets

Când piața este în trend ascendent, *puterea taurilor* trebuie să fie numai în zona pozitivă (histogramele indicatorului trebuie să fie mai sus de zero). Când avem trendul descendent, *puterea ursilor* este doar în zona negativă (mai jos de zero). Dacă pe parcursul unui trend descendent se formează histograme în puterea taurilor, aceasta înseamnă că avem un pret mai bun pentru vânzare, și putem crește pozițiile scurte.

În fig. 131 este prezentat un exemplu de tranzactionare după sistemul EMA 3, EMA 13. Pe 13 august a apărut semnalul de vânzare, după ce EMA 3 intersectează EMA 13 de sus în jos. Pe parcursul zilei *puterea ursilor și taurilor* se află în zona negativă, ceea ce determină menținerea poziției; în plus, ambele medii mobile sunt pe un trend descendent (EMA 3X rapidă e mai jos decât EMA 13 lentă). Aproape de ora 2, pe 14 august apare al doilea semnal de vânzare, după care *puterea taurilor* formează o histogramă pozitivă, dar mediile mobile nu se intersectează. Acesta este un indiciu că piața urmează o corecție ascendentă, și apare momentul favora-

bil pentru deschiderea unei poziții scurte.

Indicele Puterii (Force Index) a fost elaborat de Elder pentru măsurarea *puterii taurilor* pe trend ascendent și *puterii ursilor* pe trend descendent.

Figura 132. Force Index (GBP/USD, 4H), Meta Trader — Admiral Markets

Puterea fiecărei mișcări se determină în funcție de direcția ei, impuls și volum. Dacă astăzi prețul de închidere este mai mare decât cel de ieri, atunci puterea este pozitivă. Dacă prețul de închidere este mai mic decât ieri, atunci puterea este negativă. Cu cât este mai mare diferența de preț, și cu cât este mai mare volumul tranzactionat, cu atât este mai mare puterea.

Force index = Volumul barei curente * (prețul de închidere al barei curente — prețul de al barei precedente)

Momentul potrivit pentru cumparare apare atunci când în timpul tendinței ascendente Force Index devine negativ . Aceasta înseamnă ca la creșterea generală a preturilor apare posibilitatea de a cumpara la un pret mai bun (mai mic) . La atingerea unor noi maxime, indicatorul evidenziază *puterea taurilor* și tendința ascendentă cel mai probabil va continua . Momentul favorabil pentru vânzare apare atunci când în timpul tendinței descendente indicele puterii devine pozitiv . Când indicele puterii atinge noi limite, semnifică faptul ca urșii sunt puternici și tendința descendentă va continua .

TONY PLAMMER

Tony Plammer este un analist financiar renumit, fost director al unei banci de investiții, care are o experiență de mai mulți ani pe piețele financiare (din 1976 până în 1999 el a condus un fond de investiții specializat în obligațiuni și valută) . În cartea sa „*Forecasting Financial Markets*” el prezintă o analiză aprofundată a comportamentului participanților la piețele financiare .

De asemenea, sunt prezentate tehnici de analiză eficiente și adoptarea unor decizii investitoriale corecte . Plammer este cunoscut și datorită teoriei sale despre *pulsul pieței*, care reprezintă o metodă simplă în comparație cu analiza valurilor, de previzionare a importanțelor zone reversibile . Este interesantă și tehnica utilizării indicatorului *Momentum* pentru deschiderea ciclurilor de piață, care oferă un mare avantaj în analiză și tradingul pe piețele financiare .

O importanță deosebită în metodele sale o au Retragerile Fibonacci . Să analizăm sistemul său, care include indicatorul MACD, mediile mobile și nivelele Fibonacci .

În sistem se utilizează indicatorul MACD cu perioadele 34-13-8 și media mobilă exponențială de perioadă 26 . *Caracteristicile sistemului sunt următoarele:*

Poziția se deschide când histogramele MACD intersectează linia semnal și în același timp este confirmată una din următoarele ipoteze:

- pretul schimbă direcția de la nivelul Fibonacci;
- ultimul pret intersectează media mobilă de 26 perioade;
- apare divergență în punctele extreme .

O jumătate din poziții se închid la atingerea nivelului Fibonacci, dacă este confirmată una din următoarele ipoteze:

- oscilatorul a atins valoarea maximă;
- apare divergență între pret și MACD .

Toate pozițiile rămase se închid la formarea semnalului invers MACD sau conform ordinelor Stop Loss și Take Profit .

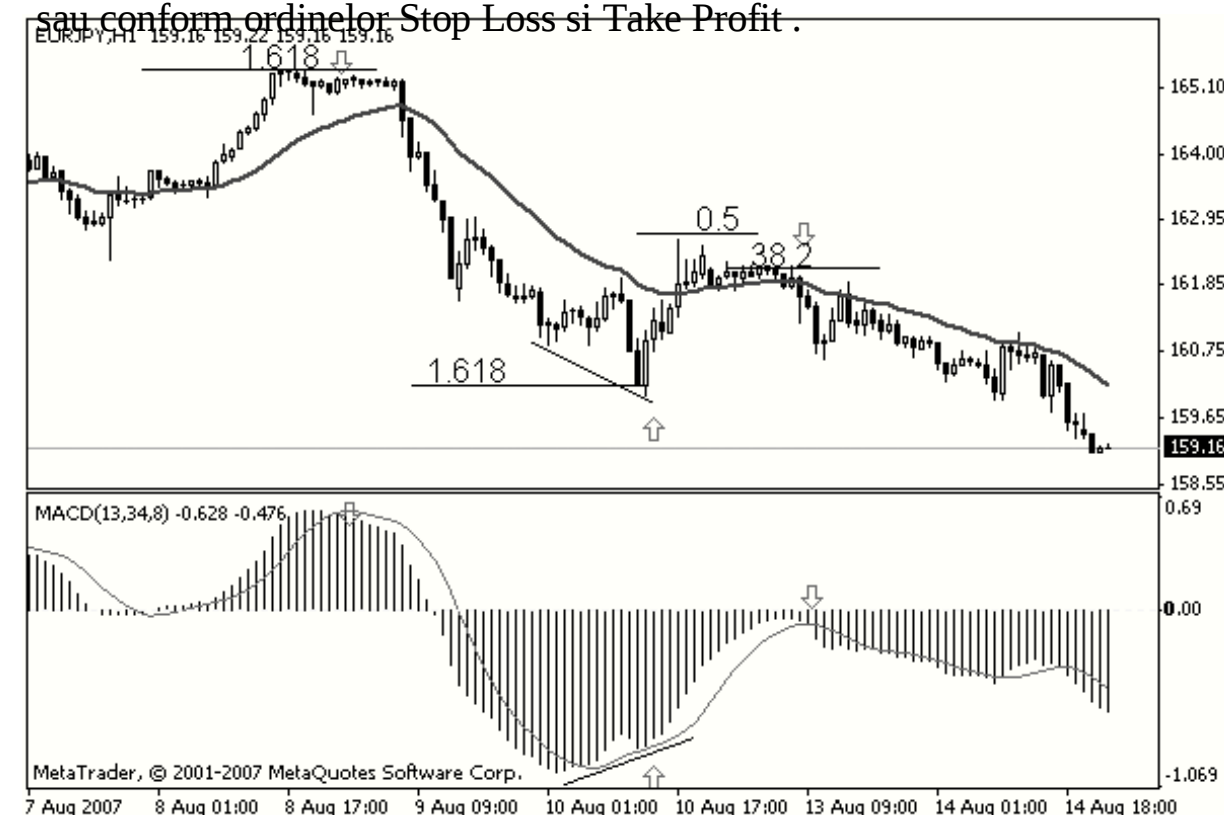

Figura 133. Tranzacționarea după sistemul lui T.Plammer (EUR/JPY,H1), Meta Trader — Admiral Markets

În fig . 133 este prezentat un exemplu de tranzacționare conform sistemului Plammer pe graficul perechii valutare EUR/JPY de 1H . Pe 8 august a apărut semnal de vânzare, format de indicatorul MACD, după ce pretul își schimbă direcția de la nivelul Fibonacci de 1,618 (pret 165,20), până la închiderea barei semnal . Valul precedent format este : [164 .15 — 162 .25] *1,618 = 165,30, nu poate fi văzut pe grafic . După care pretul începe să scadă, iar mișcarea este însoțită de scăderea histogramelor MACD, ceea ce argumentează menținerea poziției scurte . Pe 10 august pretul atinge 1,618 după Fibonacci, în același timp indicatorul MACD formează o divergen-

ta pozitiva . În acest moment, pozitia scurta se închide, deoarece imediat observam semnal de cumparare . Profitul din pozitia scurta a fost de circa 395 de pips (165,20 — 161,25) . Valul ascendent nu atinge nivelul de 50% din corectie si intra în miscare laterala, apoi avem un nou semnal de vânzare . Din pozitia lunga deschisa nu obtinem un profit ridicat (circa 25 de pips) . Pretul intersecteaza EMA 26 de sus în jos, si concomitent histogramele MACD formeaza o linie subtire care strapunge linia semnal . Ultima pozitie scurta este deschisa la nivelul 161,50 si pâna în data de 14 august (maxim vizibila pe grafic) nu are sens închiderea acesteia, deoarece histogramele MACD devin tot mai negative si profitul curent constituie aprox . 230 de pips .

LINDA BRADFORD RASCHKE

Linda Bradford Raschke este trader profesionist pe pietele financiare din anul 1981, în special al optiunilor pe actiuni . Ea este presedintele grupului de investitii LBR Group . Desi piata ei preferata este cea futures si indicele compozit S&P500, tranzactioneaza activ pe multe alte piete si aplica diferite strategii . Linda Raschke este unul dintre traderii care prefera sa deschida si sa închida pozitiile în cadrul aceleiasi zile (Intraday Trading) . Sa analizam doar o parte din strategiile ei de tranzactionare .

Una dintre strategii se bazeaza pe utilizarea indicatorului directiei medii de miscare ADX (Average Directional Movement Index) .

Caracteristicile strategiei sunt:

- 1 . ADX de 14 perioade trebuie sa strapunga linia de 30 si sa continue sa avanseze . Acesta este semnal pentru un trend puternic .
- 2 . Asteptam corectia pretului pâna la media exponentiala mobila de 20 perioade (EMA 20) . De obicei, corectia este însoțita de scaderea usoara a ADX .
- 3 . Când pretul atinge EMA 20, plasam ordinul de cumparare (Buy Limit) mai sus decât maximul barei anterioare .
- 4 . Dupa amplasarea ordinului, plasam Stop Loss sub ultimul minim local . Cât timp ADX creste, positionam Stop Loss sub EMA 20 . Daca ADX formeaza un maxim si începe sa scada, închidem o parte sau întreaga pozitie .

- 5 . Dupa o tranzactie reusita trebuie sa asteptam pâna când ADX va coborî si va trece peste nivelul 30, pentru a tranzactiona din nou .

Trebuie retinut faptul ca nivelul de 30 este orientativ si poate fi schimbat în functie de caracteristicile pietei pe care tranzactionam .

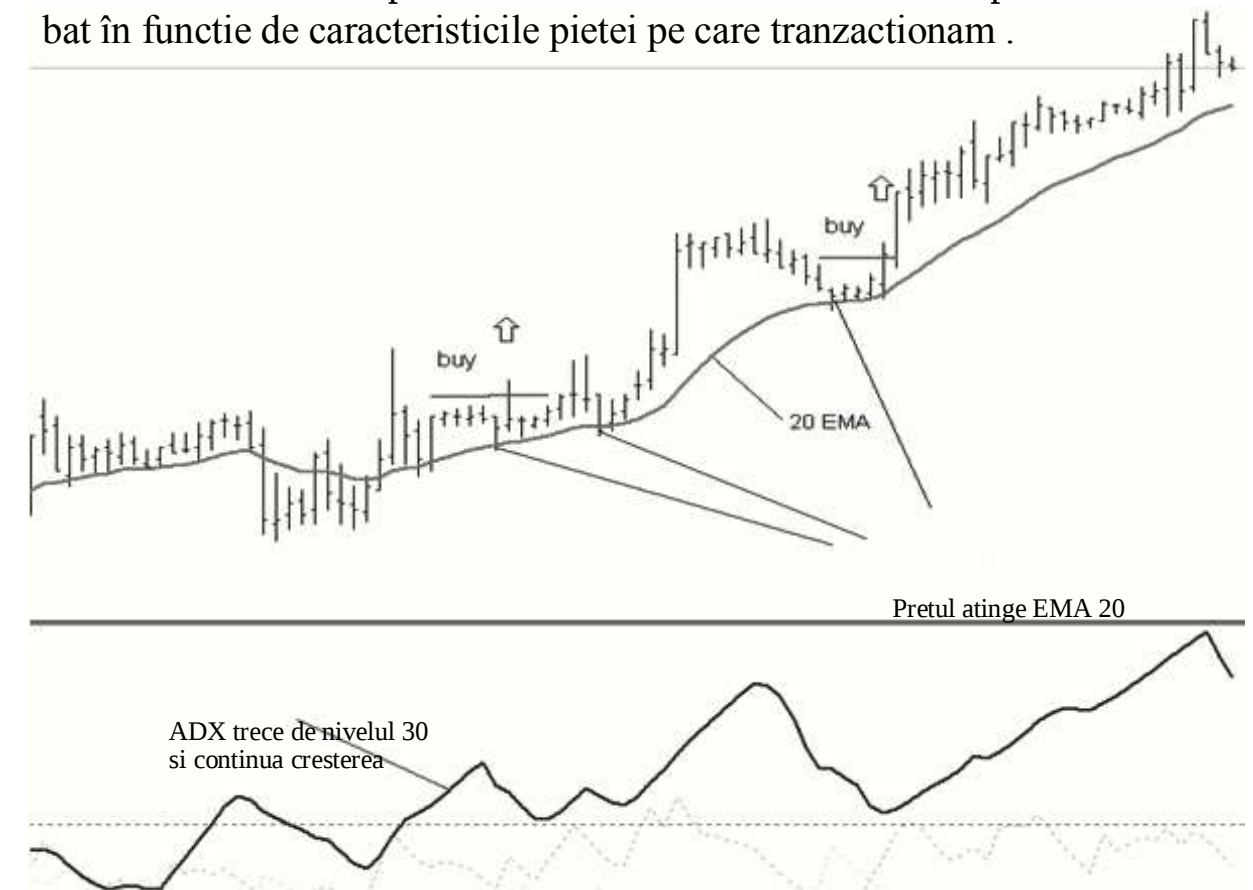

Figura 134. Exemplu de tranzactie cu utilizarea ADX

Metoda Strapungerii False

Aceasta tehnica este recomandata în special pentru tranzactionarea în range, dar poate fi aplicata si în cazul trendului, daca sunt îndeplinite conditiile necesare .

Pâna la aparitia semnalului, pretul trebuie sa urmeze o directie de circa 15-20 de bare descendente . Aceasta conditie este necesara pentru ca piata trebuie sa urmeze o anumita tendinta, sa fie epuizatasau în stare de supra-vânzare . Dupa aceasta se observa un salt de la un anumit nivel de suport (fig . 135) . Dupa salt, este necesar ca pretul sa se consolideze pe

parcursul a 4-6 bare, pâna când testează din nou nivelul de suport . Această evoluție este necesară pentru a confirma importanța suportului format . Apoi prețul strapunge temporar nivelul de suport, și revine deasupra suportului . Are loc o *strapungere falsă*. Închiderea acestei bare pe suport reprezintă un semnal puternic de cumpărare . Plasăm ordinul Stop Loss sub minimul acestei bare semnal (spike) . Semnalul va fi și mai puternic dacă este însoțit de o divergență pozitivă, de exemplu, a indicatorului MACD .

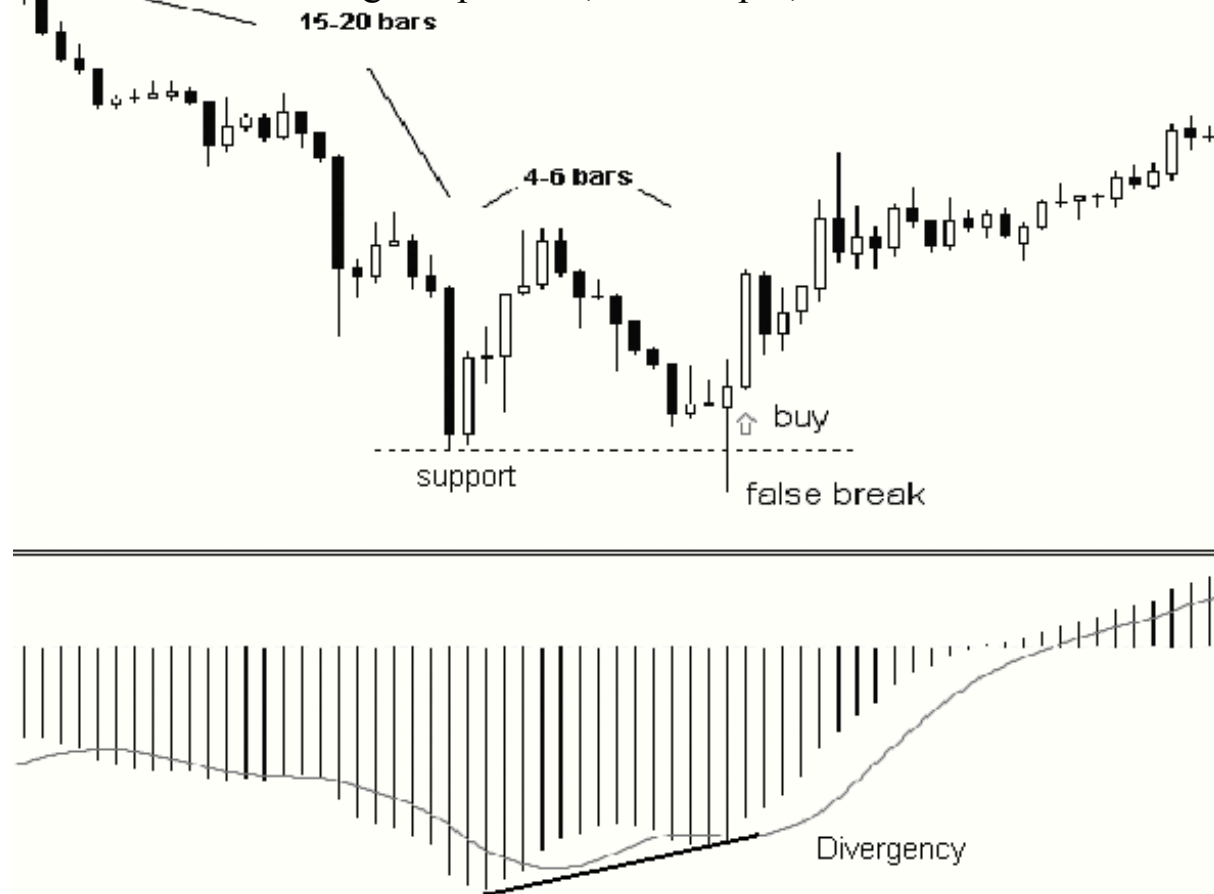

Figura 135. Metoda Strapungerii False

În fig . 135 este prezentat un exemplu de semnal după metoda Strapungerii false . Momentul concret al deschiderii poziției lungi poate fi observat la prețul de închidere (Close) a barei ce a strapuns nivelul . De regulă, astfel de semnale au un potențial mare de profit și un risc minim . De multe ori, astfel se formează minime și maxime importante . Metoda se aplică similar și în cazul tendinței ascendente, pentru semnalul de vânzare .

Tehnica bazată pe media mobilă MA 89

În continuare să analizăm strategia elaborată exclusiv de autorii acestei cărți . Strategia se bazează în principal pe utilizarea mediei mobile simple de perioadă 89 . În calitate de indicatori suplimentari se consideră fractalii și MACD cu parametri 13, 34, 8 . Strategia poate fi aplicată pe orice piață cu lichiditate ridicată și pe graficele cu diferite intervale de timp (timeframe), dar în prealabil este recomandată o testare pe datele istorice ale unui instrument financiar pentru depistarea lipsurilor, posibile în funcție de caracteristicile pieței (Forex, acțiuni, futures) .

Semnal de cumpărare apare la strapungerea și închiderea barei semnal deasupra mediei mobile MA 89 (în cazul vânzării — invers) . Stop Loss îl plasăm sub ultimul fractal în direcția opusă semnalului . Al doilea semnal pentru cumpărare se obține când linia MA 89 este în creștere, iar prețul testează și crește de la nivelul mediei mobile . În acest caz nu trebuie să ne grabim, și așteptăm închiderea barei ascendente pentru a deschide poziția lungă .

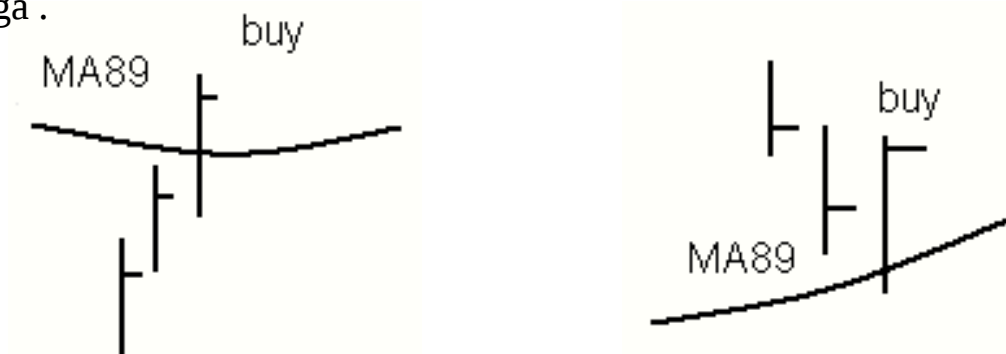

Figura 136. Semnal la strapungerea MA 89 **Figura 137. Semnal la revenirea de la MA 89**

După deschiderea poziției, urmărim dacă prețul a format un nou maxim, și dacă utilizăm semnalele indicatorului MACD — cât timp histogrammele sunt ascendente, trendul are potențial de creștere . Stop Loss trebuie deplasat tot timpul cu 5-10 pips mai jos de MA 89 . Dacă trendul este puternic înclinat, putem plasa Stop Loss sub fractale mai jos de grafic, dar în acest caz este posibil să iesim din piață foarte rapid, și să ratăm o parte din profit (potențial) . Dacă MACD formează o divergență negativă, atunci putem închide ½ din poziție (probabil trendul va încetini), dar nu întreaga

poziție, deoarece după o anumită corecție, mișcarea poate continua și vom rata potențialul profit. Poziția se închide definitiv la atingerea Stop Loss sau la apariția semnalului de schimbare a direcției — închiderea barei curente mai jos de MA 89.

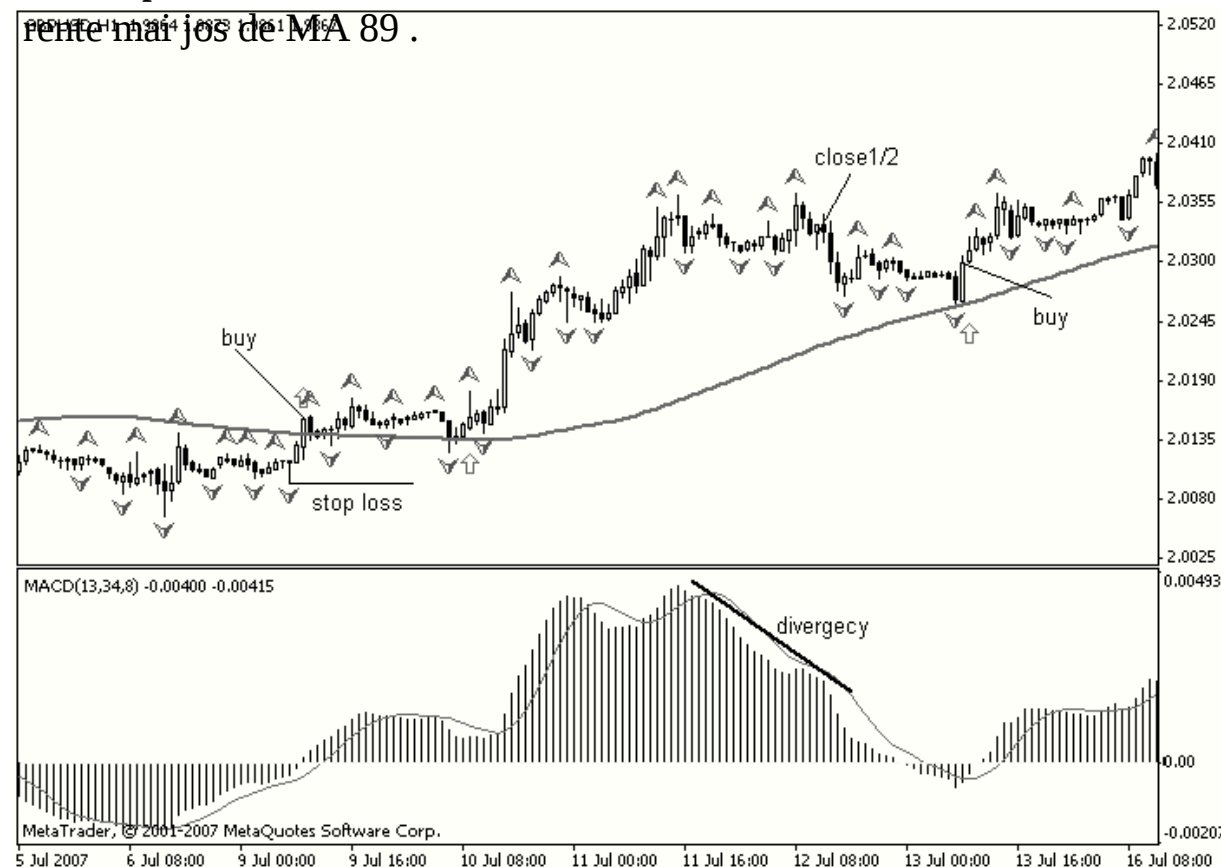

Figura 138. Tranzacționarea după MA 89 (GBP/USD, H1), Meta Trader — Admiral Markets

În fig. 138, în graficul de 1H al perechii valutare GBP/USD este exemplificat tradingul după metoda descrisă. Semnalul activ pentru cumpărare îl primim pe 9 iulie la prețul de 2,0157. Inițial Stop loss este plasat mai jos de ultimul fractal opus nivelului 2,0096 (60 de pips). În ziua următoare, la ora 9, se formează al doilea semnal de cumpărare, neconfirmat, deoarece linia MA 89 nu coboară și nu avem motiv să închidem prima poziție. Pe parcursul următoarelor două zile prețul începe să crească, și deplasăm Stop Loss sub MA 89. Aproape de ora 12, pe 12 iulie se formează o divergență negativă pe MACD și închidem jumătate din poziție la prețul de 2,0327, cu profit 170 pips. Pe 13 iulie, între orele 8 și 9, prețul a atins MA 89 și s-a format lumânare

ascendentă, ce reprezintă al doilea semnal important de cumpărare (MA 89 în creștere). Noua poziție lungă este deschisă la prețul de 2,0303. La începutul săptămânii următoare (16 iulie) prețul este la nivelul 2,0340-60. Profitul curent din prima poziție este de 183 de pips, din a doua — 40 de pips.

Sistemul prezentat poate fi completat și cu alți indicatori auxiliari, de asemenea se pot utiliza nivelele Fibonacci pentru maximizarea profitului. Trebuie luat în considerare că dacă piața va avea o mișcare laterală de durată (range), există posibilitatea unor pierderi temporare. În acest caz, MA 89 se mișcă aproape orizontal și e mai bine să așteptăm al doilea semnal pentru deschiderea unei poziții noi. Când piața va evolua în trend, cu deplasarea Stop Loss sub MA 89, poate fi obținut un profit considerabil (300-800 de pips), care de multe ori depășește pierderile. De aceea vă recomandăm să nu închideți toată poziția la semnalele negative MACD.

JOE DiNAPOLI

Joe DiNapoli este un lector recunoscut în toată lumea, autor și analist pe piețele financiare, trader cu o experiență de 38 de ani. DiNapoli este acreditat de CTA (Commodity Trading Advisor) și pe parcursul a 20 de ani a predat tehnicile sale în capitalele financiare din Europa, Asia, Rusia, Orientul Mijlociu și SUA.

Joe DiNapoli este coautor al cărții „*High Performance Futures Trading, Power Lessons From The Masters*”, autorul cursului de trading „*Fibonacci Money Management and Trend Analysis In Home Trading*”. Opera lui cea mai importantă este „*Trading with DiNapoli Levels*”, care a devenit cursul de bază pentru toți traderii pasionați de tehnicile Fibonacci.

În prezent DiNapoli este președintele companiei *Coast Investment Software*, și se ocupă de elaborarea și răspândirea sistemelor de tranzacționare automatizate.

Noi vom analiza doar o parte, dar cea mai cunoscută și utilă din multitudinea de sisteme și strategii propuse de DiNapoli, pornind de la materialele cărții „*Trading with DiNapoli Levels*”, este așa-numita *noua model intensivă*. Desigur, vom studia și renumitele nivele DiNapoli.

Înainte să continuăm relatarea, să enumerăm caracteristicile generale și regulile care vor ajuta la înțelegerea esenței strategiilor sale:

1 . Moving Averages

- 3x3 — aceasta este SMA cu 3 perioade, calculata dupa preturile de închidere (Close) si deplasata înainte cu trei perioade . Autorul aplica aceasta medie mobila pentru analize pe termen scurt pe pietele cu lichiditate si volatilitate ridicata;
- 7 5 — SMA cu 7 perioade, calculata dupa preturile de închidere, deplasata înainte cu cinci perioade, pentru pietele mai puțin volatile, de exemplu, de actiuni;
- 25 5 — SMA cu 25 de perioade, calculata dupa preturile de închidere, deplasata înainte cu cinci perioade . DiNapoli utilizeaza aceasta medie mobila pentru o analiza pe termen lung .

Figura 139. Trei medii mobile utilizate de DiNapoli. USD/CHF, Meta Trader — Admiral Markets

2 . Tinta pretului .DiNapoli utilizeaza trei puncte (vezi figura 140):

- $OP = B - A + C$
- $COP = 0,618 (B - A) + C$
- $XOP = 1,618 (B - A) + C$

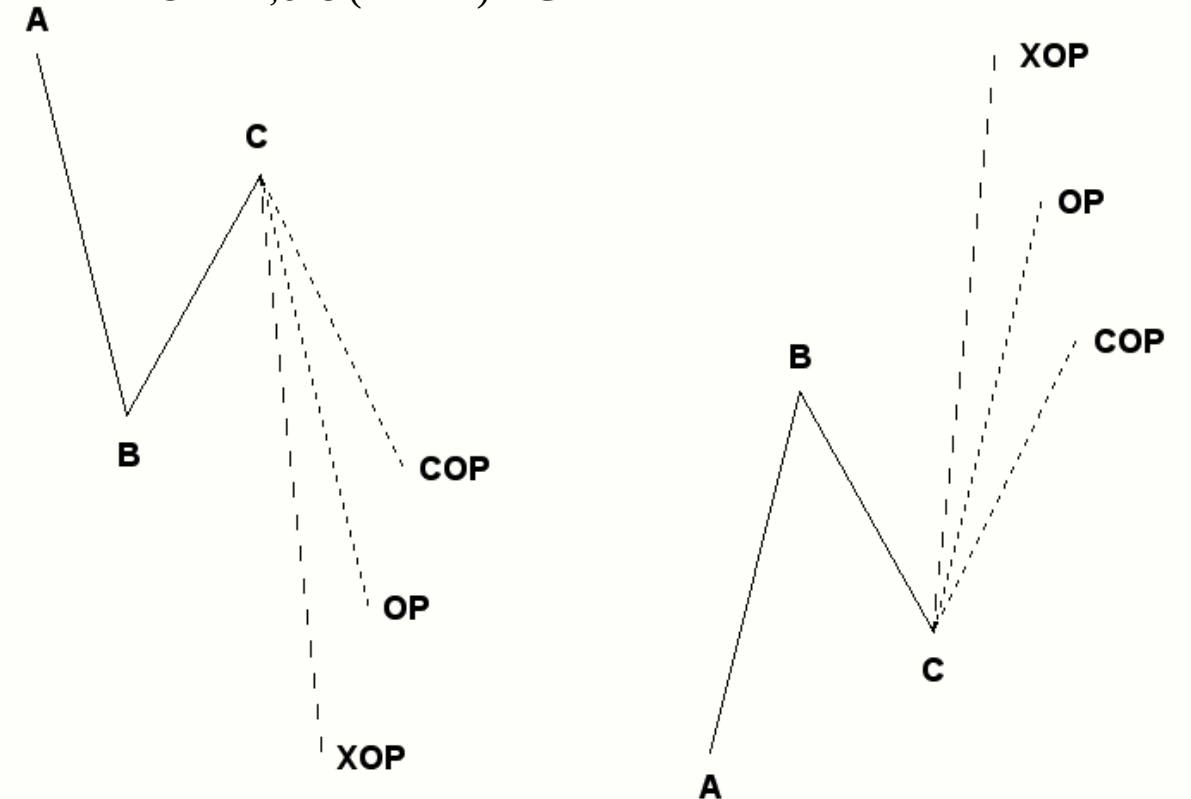

Figura 140. Tinte conform teoriei DiNapoli

Intersectarea dubla

În fig. 141 este prezentat un model de intersectare dubla pe graficul USD/CAD.

Figura 141. Intersectarea dubla. USD/CAD Weekly, Meta Trader — Admiral Markets

Caracteristici:

1. Până la formarea modelului *Intersectarea dubla* trebuie să urmeze o creștere puternică de 8-10 bare. Este ideal dacă o asemenea creștere se va realiza pe 15 bare sau mai mult. Această creștere este denumită *salt* de către DiNapoli.
2. După *saltul* ascendent trebuie să identificăm barele cu prețul de deschidere mai jos, mai sus și din nou mai jos față de 3x3. Atunci obținem semnal de vânzare. Similar procedăm cu *saltul* descendent și semnalul de cumpărare.
3. După cum se observă pe grafic, minimele și maximele trebuie să fie apropiate.

4. Distanța între minime și maxime, de la prima intersectare la a doua, nu trebuie să depășească 8-10 bare. Ideal ar fi 3 sau 4.
5. Semnalul este valabil cât timp nu este atins punctul M sau prețul de închidere a corecției 0,618 nu va străpunge direcția opusă (în fig. 141 acest nivel este marcat cu o stea).
6. DiNapoli recomandă utilizarea intersectării duble în graficele zilnice, săptămânale și lunare.

Intersectare unica

Pentru această metodă sunt importante nivelele DiNapoli, pe care le vom analiza mai târziu în acest capitol.

Figura 142. Intersectare unica. USD/CAD Weekly, Meta Trader — Admiral Markets

Caracteristici:

- 1 . Prezenta *saltului*, creșterea sau scăderea cu 8 — 10 bare . Dacă sunt mai multe bare, modelul este mai exact .
- 2 . După intersectarea inițială a graficului cu linia 3x3, în apropierea pretului de închidere identificați nivelul de suport Fibonacci . La acest nivel deschidem poziția și trebuie atins după străpungerea liniei 3x3 în timp de 1- 3 perioade . Aici autorul ne recomandă să aplicăm această tehnică pentru analiza graficului zilnic, săptămânal sau lunar (în acest caz, nivelele Fibo pentru intrare și Stop Loss, în opinia lui DiNapoli, se stabilesc pe graficele de 1H) .
- 3 . Tinta profitului 0,618 — este adecvată pentru mișcarea de străpungere . În fig . 163 este evidențiată cu o stea .

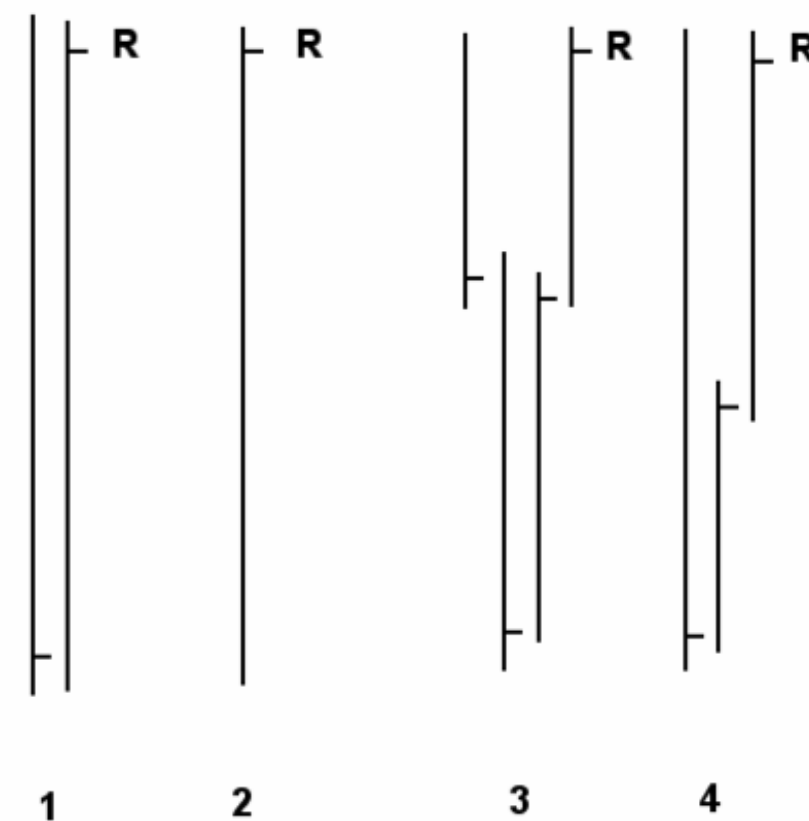
Cu alte cuvinte, intersectarea unică este un model care poate anticipa intersectarea dublă, iar creșterea pretului (înainte de a doua străpungere) ajută la fixarea profitului .

Sinele

Sinele reprezintă un model care poate fi utilizat pe orice perioadă a graficelor, de la cinci minute până la o luna . Acesta este un semnal al capitularii trendului . El reprezintă o atingere bruscă a unui anumit pret (maxim sau minim), după care începe o cumpărare/vânzare în masă, și piața revine la valorile inițiale . Odată cu revenirea la nivelul de la care a început mișcarea bruscă, figura se consideră completă, iar punctul de unde a început mișcarea și a revenit se numește *punct de întoarcere* . Autorul prezintă acest model cu ajutorul următorului exemplu:

„Imaginați-vă câteva case pe litoralul oceanului în Santa-Barbara (California) ce apar surprinzător la vânzare cu pretul de 100 .000 USD . Aceste oferte dispar rapid, deoarece investitorii imobiliari cumpără imediat aceste case și pretul revine la valorile inițiale” .

În fig . 143 sunt reprezentate patru modele clasice de *sine* (R — punctul de întoarcere) .

Figura 143. Sinele

Regula deschiderii poziției se aplică la o schimbare ușoară a direcției până la 0,382 din lungimea *sinelor*, sau când prețurile vor depăși punctul de întoarcere . Plasăm Stop Loss la 0,618 din lungimea *sinelor* .

Figura 144. Sinele. USD/CAD,H1, Meta Trader — Admiral Markets

În fig. 144 este reprezentat un model al *sinelor*, format pe graficul USD/CAD de 1H, între 13:00 și 14:00 în data de 07.09.2007.

Nivele Fibo cu Bara comprimata

Bara comprimata este o notiune ce descrie bara (lumânarea), în timpul careia pretul are o amplitudine mica (pretul de deschidere este aproape de pretul de închidere), dar volumul este foarte mare. O astfel de bara ne arata ca piata a atins un nivel puternic de suport sau rezistenta. DiNapoli combina bara comprimata cu nivelele Fibonacci. Astfel acest tip de bare se identifica cu mare precizie. Dacă deschidem pozitia în prezenta unei asemenea bare, suntem asigurați de 2 ori: pe de o parte, de nivelul Fibonacci, pe de alta parte de reactia pietei, care ne arata ca exista un nivel de suport sau rezistenta puternic. Ca filtru suplimentar a barei comprimate, DiNapoli introduce și câteva condiții: volumul dat de bara comprimata este cu 30%

mai mare în comparatie cu bara precedenta și mai mica după MFI în comparatie cu bara precedenta.

$MFI = rb/v$, unde:

rb — intervalul barei în puncte,

v — volumul.

Figura 145 Bara comprimata. EUR/USD, Daily, Meta Trader, Admiral Markets

Bara comprimata poate fi observata în data de 16.08.2007 în graficul EUR/USD (fig. 60). Aici se vede clar cresterea volumelor și pastrarea corelatiilor dintre volume și intervalul pretului în raport cu bara precedenta.

DiNapoli recomanda următoarea tactică de tranzactionare: asteptam până când bara comprimata se formează în apropierea unui nivel Fibo puternic, după care deschidem o pozitie pe prima corectie, nu foarte agresiv. Stop Loss plasăm sub minimul (maximul, dacă vindem) acestei bare. O astfel de tactică autorul o numeste *Genistul A*.

Pâna acum am analizat unele din strategiile propuse de autor . Acum sa acordam atentie la aportul principal adus de Joe DiNapoli, si anume la tradingul cu nivelele DiNapoli .

Ce reprezinta aceste nivele? Ele constituie nivele de suport si rezistenta care corespund unor anumite conditii . În esenta lor, aceste nivele se bazeaza pe teoriile Fibonacci . Cu ajutorul lor autorul dezvolta aceasta teorie mai departe . Nivelele DiNapoli cuprind: nivelele Fibo, punctele pretului, acumularea si zonele corelate de preturi .

Definitiiile legate de nivelele DiNapoli sunt:

- **Amplitudinea pietei** (Market Swing) . Aceasta reprezinta o anumita evolutie a pietei, cu o durata de la un minut pâna la câtiva ani, între punctul minim si maxim . Amplitudinea pietei poate fi numita si val . În fig . 146 este reprezentata amplitudinea pietei, încheiata între *numarul focalizat F* si punctul 4, aceasta reprezentând trendul ascendent al pietei .

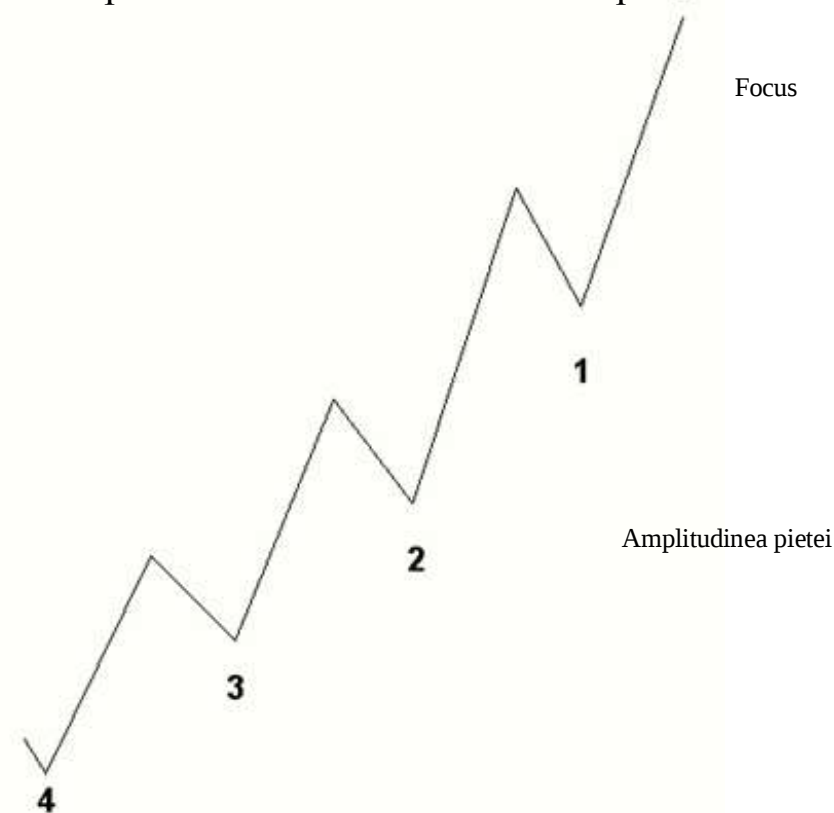

Figura 146. Nivele DiNapoli — elemente principale

- **numarul sau punctul reactiei** (Reaction Number) . În fig . 146 aceste puncte de reactie sunt mentionate cu numere de la 1 la 4 . Acesta este un punct de jos sau de sus în limitele unor anumite valuri ale pietei care se misca în aceeași direcție ca și amplitudinea pietei . Nu este neapărat necesar ca aceste puncte să fie minime sau, corespunzător, maxime ale valurilor pe care le indica .
- **nivele Dinapoli ascunse** . În cartea sa DiNapoli explica unele reacții care rămân nevăzute și prezintă nivele ascunse . Ele apar în prezența gap-ului (decalaj de pret); în calitate de puncte se consideră vârful acestui gap . Reacțiile inițiate cu un salt puternic sunt mai importante .
- **numarul focalizat** (Focus Number) reprezintă maximum amplitudinii pietei . Acesta este locul de unde se calculează toate corecțiile (nivelele Fibo) . La schimbarea numărului focalizat se schimbă și nivelele Fibo .
- **nivelele Fibo** (Fibnode) . Acesta este nivelul de suport sau rezistență ce corespunde unei anumite corecții Fibonacci — 0,382 și 0,618, pe care le indica cu F3 și F5 .
- **punctul pretului** este un număr bazat pe extensia Fibonacci ce arată eventuala țintă a profitului .
- **Acumularea** (Confluence, „K”) reprezintă un punct sau un nivel al pretului unde pot fi observate două nivele Fibo — 0,382 și 0,618 — din diferite puncte ale reacției . Particularitatea sa constă în nivelul puternic de suport sau rezistență . Aceste două nivele Fibo au aproximativ aceeași valoare, acceptată fiind o mică diferență . Acumularea include, în afara celor două nivele Fibo, și intervalul cuprins între acestea .
- **profitul rational** (Logical Profit Objective) este ținta pretului profitului la poziția deschisă, obținută cu ajutorul oscilatorului, prioritar combinat cu extensia Fibonacci .
- **Acordul** (Agreement) reprezintă zona pretului ce coincide sau este la o distanță apropiată dintre nivelul Fibo și unele puncte de pret .
- **Distrugerea pretului** . Dacă în mișcarea sa piața strapunge un nivel Fibo stabilit, atunci acest nivel nu mai este valabil și îl ștergem de pe grafic .

Sa grupam toate aceste elemente într-un exemplu clasic, prezentat în fig . 147 .

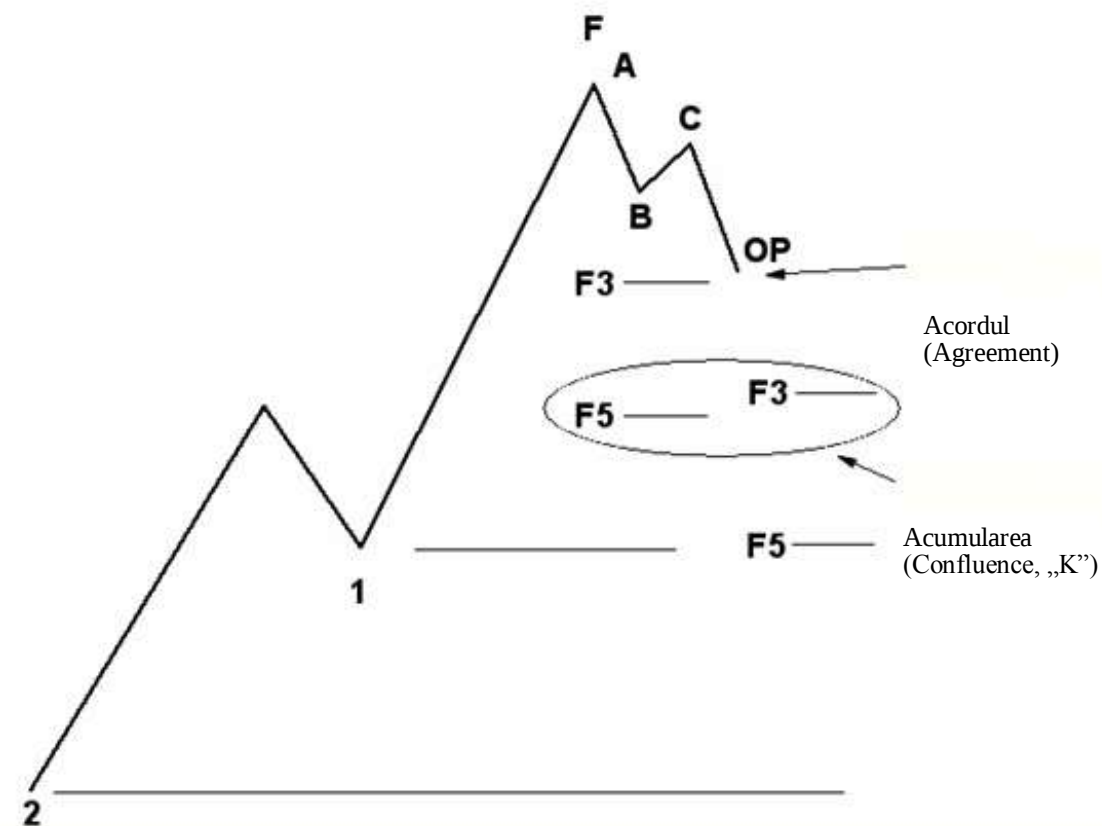

Figura 147. Nivele Di Napoli — exemplu clasic

Sa analizam, de asemenea, un exemplu real . În fig . 148 se pot vedea nivele DiNapoli, reprezentate în graficul de o săptămâna EUR/USD . Daca vom calcula nivelele la diferite numere focalizate, vom observa ca de multe ori, înainte de atingerea unui nou maxim (unui nou *focus*) piata se îndeparteaza de nivelul DiNapoli .

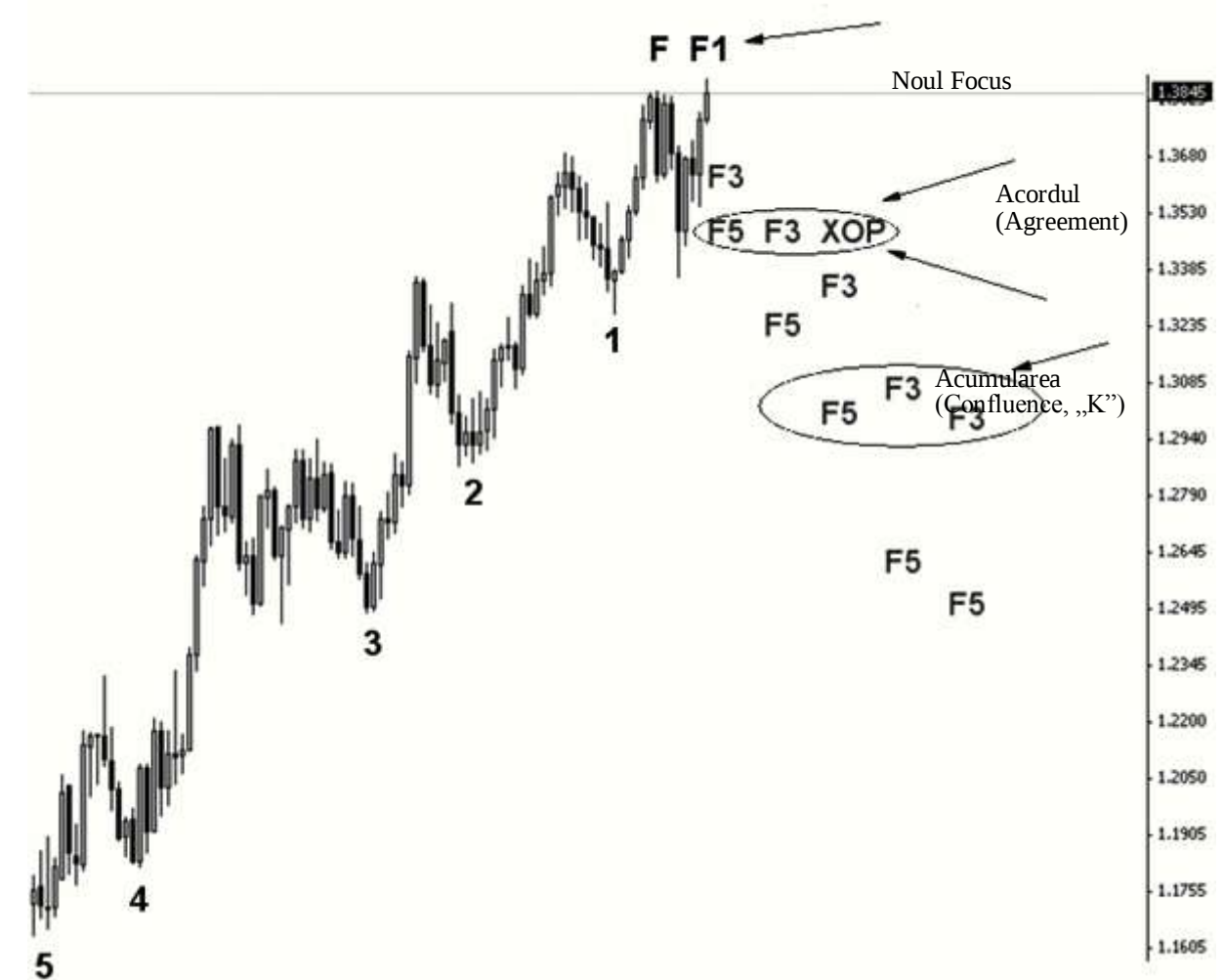

Figura 148 DiNapoli Levels EUR/USD, Weekly, Meta Trader — Admiral Markets

Tehnicile de tranzactionare, prezentate de DiNapoli, au o aplicare larga pe diferite piete financiare si sunt adecvate în combinatie cu alte tipuri de strategii . Concret, nivelele DiNapoli constituie o metoda potrivita pentru diferite piete, indiferent daca acestea sunt de actiuni, valuta sau futures .

THOMAS DEMARK

Thomas Demark este unul dintre cele mai cunoscute nume pe pietele financiare, cu o experienta de 38 de ani . Supranumit *Consultantul consultantilor* , Demark a fost consultant al managerilor de *hedge-funds* . El

este autorul multor articole din reviste financiare, participant la numeroase conferinte tematice, si cunoscut în toata lumea ca autor al cartilor *The New Science of Technical Analysis*, *New Market Timing Techniques* si *DeMark on Day Trading Options*.

Thomas Demark este unul dintre cei mai productivi autori. În practica, este aproape imposibil ca un trader sa nu întâlneasca vreo tehnica, indicator sau regula, care sa nu fie elaborata de Demark. Exemple:

D-wave Analysis
Daily Range projections
Demarker indicator
price intersector
price Setup
Range expansion index (Rei)
Sequential
tD Beakout Qualifiers
tD Demand line
tD Dollar Rated option Ratio
tD line Breakout
tD line value
tD lines
tD new High-new low index
tD points
tD price points
tD price projector
tD Retracement Arc
tD Retracement Qualifier
tD Supply line
tD Supply points
trend Factors

Sa analizam una dintre cele mai cunoscute strategii Demark - *Continuitatea(Sequential)*.

Consecutivitate (Sequential)

Aceasta este o strategie inovatoare, foarte simpla în esenta sa. În ea nu exista nici un indicator, doar relatii între preturi. Prin intermediul acestei strategii, Demark descopera noi directii si teorii despre ciclurile pietei.

Strategia este împartita în câteva etape, fiecare având caracteristici diferite. Important în *Sequential* este pretul de închidere a unei singure bare (se utilizeaza graficul pe o zi) raportat la pretul de închidere a barei cu câteva zile în urma.

Prima etapa se numeste *Pregatirea (Setup)*. Conditia care trebuie îndeplinita în aceasta etapa o reprezinta existenta a noua bare consecutive, fiecare dintre acestea cu pretul de închidere mai mare sau mai mic decât cel din urma cu 4 zile. Vom denumi aceste noua bare *set*. Cu alte cuvinte, pe un trend ascendent, trebuie sa gasim un astfel de set din noua bare, în care pretul de închidere a fiecareia este mai mare decât pretul de închidere a barei din urma cu 4 zile. Aceasta înseamna ca în momentul actual piata efectueaza o miscare ascendenta. Similar se procedeaza si în cazul miscarii descendente, unde pretul de închidere al fiecareia din cele noua bare consecutive trebuie sa fie mai mic decât pretul de închidere a barei din urma cu 4 zile. Dupa aceste noua bare, de multe ori are loc o miscare nu foarte ampla (corectie) în directia opusa. În fig.149 este prezentata prima etapa.

Dupa Demark, miscarea din prima etapa, în afara conditiei de baza mentionate mai sus, trebuie sa satisfaca urmatoarele conditii:

1. Fiecare zi dintre cele analizate trebuie sa fie o zi cu tranzactii reale efectuate (nu o zi de weekend).
2. Bara (ziua) ce precede începerea numerotarii (înaintea primei bare numerotate), numita bara zero — trebuie sa aiba pretul de închidere mai mic sau egal (la miscarea ascendenta), sau mai mare (la descendenta) decât bara din urma cu patru zile.
3. Daca unul din preturile de închidere a celor noua bare consecutive este egal cu pretul barei din urma cu patru zile, numerotarea se termina si trebuie cautata o noua *consecutivitate*.
4. Aceasta *consecutivitate* poate fi formata din mai mult de noua bare, dar acesta este minimul necesar.

conditia valabilitatii primei etape. Pentru a calcula o consecutivitate din noua bare, aceasta trebuie sa îndeplineasca o conditie suplimentara . Valabilitatea continuitatii se stabileste de asa-numita *Intersectarea* (Intersection) . *Intersectarea* apare când cel mai mare pret (la cumparare) sau cel mai mic pret (la vânzare) al barei a opta sau a noua consecutiva va fi mai mare (cumparare) / mai mic (vânzare), sau egal cu cea mai mica/mare valoare a oricarei bare, din urma cu cel puțin trei zile . Conditia valabilitatii poate fi observata în fig . 149 .

Figura 149 Prima etapa — identificarea a noua bare consecutive, fiecare cu un pret de închidere mai mic decât pretul de închidere a barei cu patru zile în urma. Conditia valabilitatii se pastreaza la bara a zecea. USD/CAD, Daily, Meta Trader — Admiral Markets

De exemplu, *la prima etapa*, la cumparare este necesar ca maximum barei a opta sau a noua sa fie mai sus decât cel mai mare pret al barei din urma cu trei sau mai multe zile . În mod identic, la vânzare în prima etapa trebuie ca pretul minim al barei a opta sau a noua sa fie mai jos sau egal decât cel mai mic pret al barei din urma cu trei sau mai multe zile .

Intersectarea poate avea loc si dupa bara a opta sau a noua, dar nu este obligatoriu ca urmatoarele zile sa fie din *set*, sa corespunda conditiei pretului de închidere . E necesar ca pretul (minimul sau maximum) sa intersecteze minimul sau maximum corespunzator al preturilor care au fost cu trei sau mai multe zile în urma . În fig .149 este indicata *intersectarea* care are loc la bara zece . Etapa a doua se amâna pâna la formarea *intersectarii* .

Exista doua situatii în care *consecutivitatea* nu este necesara . Prima se numeste *Reciclare* (Recycling) — aparitia setului al doilea în aceeași directie . Reciclarea poate fi observata si în fig . 150 — setul al doilea apare înaintea aparitiei semnalului .

Situatia a doua este urmatoarea: *consecutivitatea* trebuie sa se finalizeze sau sa treaca într-o noua numerotare, daca unul dintre preturile ulterioare de închidere, pâna la aparitia semnalului concret, va fi mai mare/mai mic decât valoarea maxima/minima a celei mai înalte/mai joase bare din consecutivitate . Cu alte cuvinte, la identificarea momentului cumpararii, daca dupa *set*, pâna la aparitia semnalului concret, pretul de închidere este mai sus decât cea mai mare valoare a tuturor barelor din *set*, atunci trecem la o noua numerotare . Sa privim din nou fig .149 — *setul* nu va fi real, daca unul din preturile de închidere dupa acesta este mai sus decât cel mai mare pret al întregului *set*, sau acesta constituie maximum barei indicata cu cifra 1 . Similar se procedeaza si in cazul vânzarii .

Dupa formarea *consecutivitatii* din noua bare la prima etapa, începe urmatoarea etapa Sequential numita *numerotatul* . Aceasta etapa urmareste raportul dintre pretul de închidere a ultimei bare si cel mai mare sau cel mai mic pret al barei din urma cu doua zile .

Numerotarea începe imediat dupa aparitia *intersectarii* . Semnalul apare dupa ce se fixeaza treisprezece bare cu preturile de închidere mai mari (vânzare) sau mai mici (cumparare) fata de maximele sau minimele existente cu doua zile în urma . Aceste preturi de închidere nu trebuie neaparat sa fie consecutive . Conform definitiei, semnalul nu poate sa apară fara prezenta macar a douasprezece bare corespunzatoare conditiei dupa *inter-*

sectare . Numarul minim de bare din primele doua etape este de 21 .

Numerotarea se încheie, dacă din momentul finalizării până la momentul semnalului apare o nouă *numerotare* în direcția opusă .

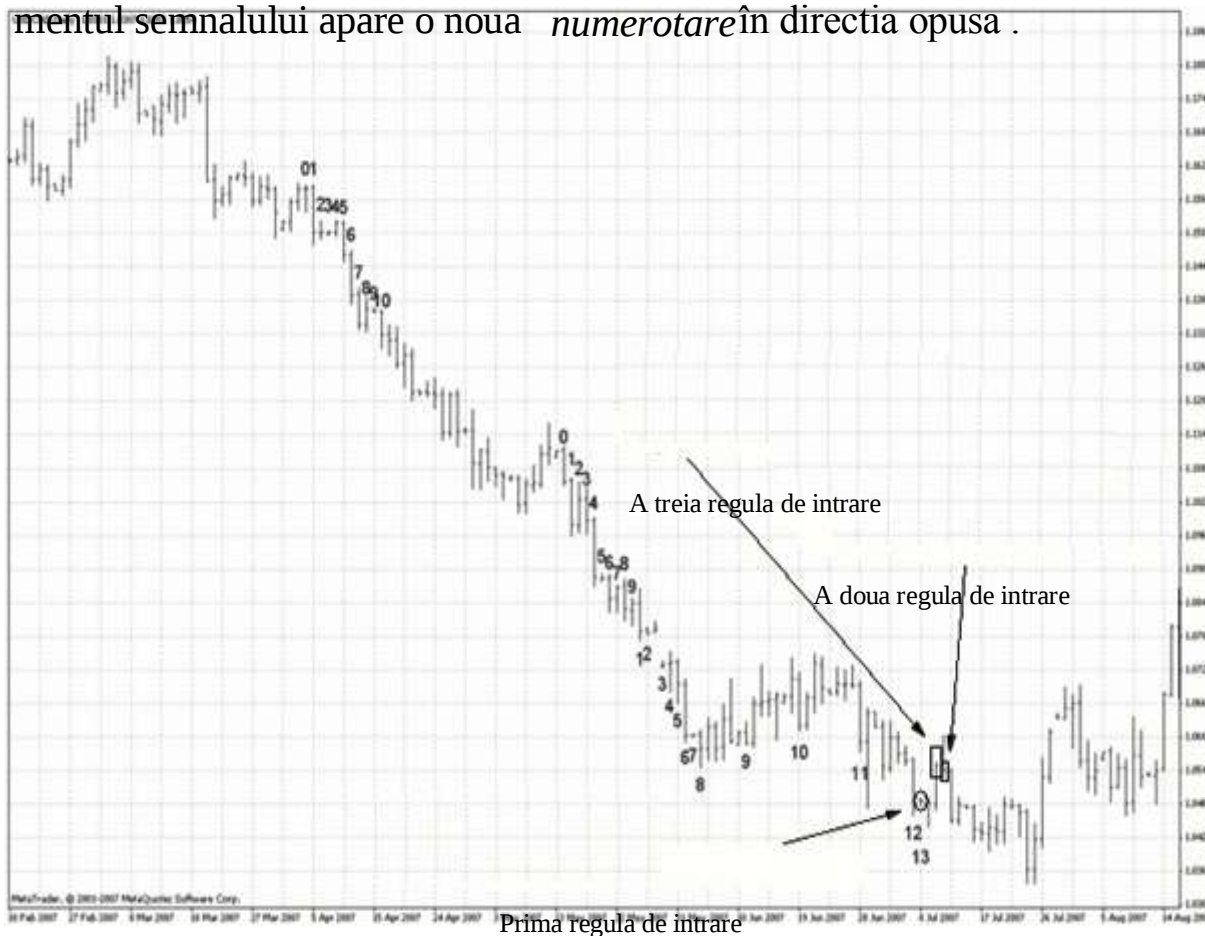

Fig. 150 Setul și Numerotarea USD/CAD, Daily, Meta Trader — Admiral Markets

În fig .150 pe graficul zilnic USD/CAD din perioada 04 .2007 -07 .2007, sunt prezentate cele doua etape — *setul* și *numerotarea*. În acest grafic se observa ca ziua a treisprezecea s-a închis foarte aproape de minimul pieței .

Etapa a treia o reprezintă intrarea în piață .

În cazul intrării după strategia *Consecutivității* se utilizează trei variante . Conform primei variante, intrarea se face după pretul de închidere la sfârșitul *numerotării*. Aceasta este cea mai riscantă variantă, deoarece poate să înceapă formarea unui nou *set* sau să aibă loc o *reciclare*, adică *setul*

initial va fi anulat . Aceasta este o metoda care ofera posibilitatea cumparării/vânzării, la cel mai mare/mic pret, dar și riscul este mai mare .

A doua variantă se protejează de *reciclare*. Poziția se deschide după ce are loc *saltul* preturilor, care după terminarea *numerotării* reprezintă :

- cumpararea la pretul de închidere, dacă este mai mare decât pretul de închidere a barei din urma cu patru zile;
- vânzarea la pretul de închidere, dacă este mai mică decât pretul de închidere a barei din urma cu patru zile .

Metoda a treia de intrare utilizează *saltul* de doua zile . Cu alte cuvinte, după formarea a 13 bare din *numerotare*, deschidem poziția în momentul în care la o bară ulterioară pretul de închidere este mai mare (la cumparare) sau mai mic (la vânzare) decât cel mai mare (la cumparare) sau cel mai mic (la vânzare) pret cu doua bare înainte de aceasta . Aceasta variantă este o decizie de compromis între prima și a doua .

Să privim din nou fig . 150, unde sunt prezentate toate cele trei variante de intrare în piață . În cazul respectiv, cea mai reușită ar fi prima variantă, imediat după bară a treisprezecea din *numerotare*. Punctele de intrare a celorlalte doua metode se afla aproximativ la unul și același nivel .

Închiderea poziției

Există doua metode de închidere a pozițiilor . Prima constă în închiderea poziției, dacă după semnalul dat, noul *set* format în direcția poziției deschise, nu poate depăși cea mai mare/mică valoare a *setului* precedent (ca rezultat este format semnalul) .

A doua metoda de ieșire reprezintă pastrarea poziției până la apariția semnalului de stapungere a tendinței .

ordinea Stop loss (Stop loss orders)

În opinia lui Demark, există doua metode de determinare a nivelelor Stop Loss . În ambele cazuri se utilizează intervalul de pret al zilei cu maximum din toată perioada *setului* și *numerotării* (pentru vânzare) . Pentru pozițiile de cumparare se folosește intervalul de pret al barei cu minimum *setului* și *numerotării* .

La cumparare nivelul Stop Loss se calculează astfel:

- Din ziua cu pretul minim alegem cel mai scăzut pret, care se scade din cel mai mare pret sau din pretul de închidere a barei anterioare, dacă a fost mai sus .
- Rezultatul se adună la cel mai scăzut nivel .

La vânzare nivelul se calculează similar:

- Din ziua cu prețul maxim, din cel mai mare preț se scade cel mai mic preț al aceleși zile, sau prețul de închidere al zilei precedente, dacă a fost mai jos .
 - Rezultatul se adună la cel mai scăzut nivel .
- În aceste cazuri poziția se închide la atingerea nivelului Stop-Loss .

Tehnica a doua se aplică pe aceeași bară ca și metoda anterioară (bară cu cel mai mare maxim sau minim), dar distanța se calculează altfel și nivelul Stop Loss se calculează în felul următor:

- Pentru cumpărare — diferența dintre prețul de închidere și cel mai mic preț al acestei bare . Rezultatul se scade din prețul minim;
- Pentru vânzare — diferența dintre prețul de închidere și cel mai mare preț al acestei bare . Rezultatul se adaugă la prețul maxim .

Poziția trebuie închisă din nou, dacă prețul atinge aceste nivele .

Să analizăm încă un exemplu de aplicare a strategiilor Demark .

Figura 151. Sequential. Dow Jones, Daily, Meta Trader-Admiral Markets

În figura de mai sus se observă graficul zilnic al indicelui compozit Dow Jones Industrial . Anexa *Sequential* la acest grafic ne arată că semnalele pentru vânzare se găsesc în punctele optime, tranzacțiile se efectuează în imediata apropiere a vârfurilor . Punctele de intrare — iulie 2007 — diferența dintre prețul de închidere și cel mai mic preț al acestei bare . Rezultatul, indiferent de modalitatea de intrare sau de ieșire pe care am ales-o, este profitabil .

Sistemul *consecutivității* este un instrument puternic pentru determinarea potențialelor momente cheie în mișcările pieței . Acest sistem reprezintă evaluarea ciclurilor de piață ale lui Tomas Demark . Autorul nu recomandă să utilizăm acest sistem numai pe graficele zilnice . Sistemul constituie o abordare unică a analizei piețelor . În el nu există indicatori sau elemente grafice de analiză . Se deosebește de celelalte prin faptul că include în analiză doar prețurile pieței și perioada . Sistemul respectiv este eficient în combinație cu alte elemente ale analizei moderne .

LARRY WILLIAMS

Dacă vorbim de trading, atunci este imposibil să nu ne amintim numele Larry Williams — unul dintre cei mai cunoscuți teoreticieni și practicieni ai timpului nostru . El are peste 40 de ani experiență, este autorul a zeci de cărți și publicații . Mai mult, Williams este unicul trader care risca regulat, tranzacționând un milion de dolari din banii proprii la seminariile pe care le conduce . El este *recordman* în competiția *Robbins World Cup of Championship of futures trading* , unde a obținut un rezultat excelent, multiplicând 10000 USD în 1100000 USD într-un singur an .

Activitatea lui Larry Williams este foarte vastă pentru a putea fi urmărită în întregime . Vom analiza doar metodele de bază, principalele direcții de dezvoltare în studiul piețelor, prezentate de Williams în cartea sa *Long term Secrets to Short term Trading* .

Ideile relatate de autor pot fi împartite în:

1. **Analiza relațiilor între piețe** — Larry Williams acordă o mare atenție influenței pe care piețele financiare o exercită una asupra alteia . În cartea sa examinează în special dependența dintre piețele titlurilor de valoare (acțiuni, contracte futures) și prețul aurului . El urmărește dependența concretă dintre acțiuni și titluri de va-

loare, pretul la aur si titluri de valoare . Aici se aplica indicatorul *Will-Spread*, elaborat de autor . *Will-Spread* masoara fluxul de preturi dintre piata în care tranzactionam si piata secundara, care o influenteaza . Dependenta este urmatoarea: pretul primei piete (cea pe care tranzactionam) se împarte la pretul celei de-a doua . Rezultatul primit se înmulteste cu 100 si se reprezinta grafic . Graficul obtinut serveste drept indicator al viitoarelor miscari ale pietei .

2 . Fiind trader de futures, Larry Williams studiaza dependenta în rapoarte publicate de bursele americane . Comisia privind tranzactionarea futures a SUA (CFTC) emite în fiecare vineri raportul *Commitment of Traders (COT Report)* . Acesta arata pozitiile nete (lungi sau scurte) ale grupurilor de participanti din piata . Acestia sunt:

- **commercials** — influentii participanti comerciali din piata (trade-rii pe petrol, corporatii producatoare de materie prima si marfuri) care trebuie sa se asigure de scaderea pretului . Pozitiile lor sunt numite de catre autor *bani inteligenti* ;
- **large Speculators** — marii speculanti — bancile ce investesc în marfuri si în instrumente financiare, fondurile mari (inclusiv hedge) si alte institutii financiare;
- **Small Speculators** — micii speculanti (acestia sunt traderii particulari, mici companii investitionale) .

3 . În viziunea lui Williams cei mai importanti sunt **commercials**. Comportamentul si orientarea lor trebuie urmarite . În afara de imaginea participantilor, un alt element important în aceste rapoarte îl constituie datele despre pozitiile deschise (Open Interest) . Aceasta reprezinta numarul contractelor futures care sunt active, n-au expirat (livrarea produsului nu este finalizata), sau sunt închise cu o tranzactie contrara . În aceste date important este urmatorul lucru: când are loc o crestere brusca a pozitiiilor deschise, de exemplu cu 30%, semnifica o crestere a interesului fata de acel instrument financiar si probabil va urma o miscare ascendenta .

4 . Alt moment important, prezentat de autor, îl constituie **tranzactionarea într-o anumita zi a saptamânii sau a lunii**. Dupa parerea sa, sunt anumite zile favorabile tranzactionarii . De exemplu, un anumit instrument este oportun de cumparat luni si miercuri, iar de vândut — la sfârșitul lunii august .

Tabelul 2

Zilele favorabile pentru vânzare/cumparare a perechilor valutare în perioada 27.02.2003 -14.09.2007					
Pereche Valutara	Zile favorabile Buy/Sell	Rezultat (pips)	Pozitii Pro-fitabile	Pozitii Negative	
EUR/USD					
	Buy Marti	1697 237 128 109			
	Vineri	822 237 128 109			
	Sell Luni	514 235 123 112			
GBP/USD					
	Buy Marti	2811 237 131 106			
	Joi	1187 238 122 116			
	Sell Luni	368 235 119 116			
	Vineri	287 237 114 123			
USD/CHF					
	Buy Luni	1048 236 131 105			
	Marti	1671 237 126 111			
	Sell Joi	548 238 113 125			
USD/CAD					
	Buy Luni	466 236 116 120			
	Vineri	2384 237 128 109			
	Sell Marti	1264 237 128 109			

Larry Williams aminteste de zilele favorabile numai pentru pietele titlurilor de valoare si pentru indicii americani . Noi am decis sa prezentam aceste date si pentru piata valutara . Indicatorii din tabelul 2 sunt obtinuti în urma analizei a patru perechi valutare în perioada 27 .02 . 2003 — 14 .09 .2007 . Tranzactiile se efectueaza la pretul de închidere într-o anumita zi a saptamânii, si se închid la pretul de deschidere a zilei urmatoare . Cu alte cuvinte, daca pentru pozitiile lungi, cele mai bune rezultate au fost în ziua de luni, atunci toate tranzactiile reprezinta cumpararea la pretul de deschidere de luni si închiderea pozitiei — la pretul de deschidere de marti .

Rezultatele sunt evidente, pentru fiecare valuta exista anumite zile favorabile pentru cumparare sau vânzare .

Larry Williams utilizeaza aceste dependente în calitate de filtru pentru strategiile sale de baza — cumpara sau vinde în prezenta semnalului sistemului, daca acest semnal a aparut într-una din zilele acestea .

5.În analiza sa, Williams indica în principal **dependentele dintre patru componente de baza ale unei singure bare** — maximul, minimul, pretul de deschidere si închidere . În opinia sa, puterea cumparatorilor se masoara cu distanta de la cel mai mic pret pâna la pretul de închidere, iar puterea vânzatorilor cu distanta de la cel mai mare pret pâna la cel de închidere . Autorul cerceteaza aceste relatii si le grupeaza în modele grafice .

Sa examinam figura de baza pe care Larry Williams o aplica cel mai mult, si care în opinia lui, *este cea mai sigura dintre figurile pe termen scurt*. Aceasta poarta denumirea *Ups(Oops)* .

Pe parcursul mai multor ani de observatii, analiza si tranzactii pe pietele futures, autorul a ajuns la urmatoarele concluzii :

- variatia dintre pretul de deschidere si pretul de închidere este rezultatul actiunii profesionistilor;
- variatia dintre pretul de închidere si pretul de deschidere a zilei urmatoare (gap, daca acesta apare) are loc ca rezultat al reactiei emotionale a participantilor la piata si a schimbarii ulterioare de directie .

Figura *Ups* utilizeaza aceste definitii . Ce reprezinta ea? Daca piata s-a deschis mai jos decât pretul minim al zilei precedente (gap), atunci întoarcerea pietei si atingerea maximului zilei anterioare constituie un semnal de cumparare . Similar si pentru vânzare — daca pretul de deschidere a unei noi bare este mai mare decât oricare pret al barei precedente, atunci semnalul de cumparare apare când piata scade si atinge acest pret .

Logica expusa de autor este urmatoarea: sa consideram cazul cumpararii . Miscarea pretului dupa închidere se produce ca rezultat al surplusului emotional al vânzatorilor care împing pretul de deschidere sub minimul zilei anterioare . Ulterior pretul se întoarce la minimul acelei zile, ceea ce demonstreaza ca piata a acumulat suficienta forta ca sa depaseasca vânzarea în panica si sa urmeze evolutia initiala . Aceasta înseamna ca reactia emotionala este învinsa si sentimentul din piata favorizeaza cresterea . Atingerea minimului zilei precedente reprezinta un semnal de cumparare .

Sa analizam acum exemple concrete . Este necesar sa mentionam ca aceasta figura se va întâlni mult mai rar pe piata Forex, fiind caracteristica pietelor de actiuni si futures .

Figura 152. Upsîn graficul General Electric, Daily, Meta Trader, Admiral Markets

În fig . 152 este prezentat modelul Ups, format de câteva ori în perioada 06 .2007 — 09 .2007 . Acest model este întâlnit relativ des si se considera autentic .

Daca urmarim graficul, observati ca nu toate modelele sunt evidenti-ate . Atunci de ce le mentionam pe acestea trei? Care este diferenta fata de altele, de ce acestea sunt mai importante? Raspunsul la aceste întrebări le gasim în urmatorul grafic .

Figura 153 Ups+ Williams percent Range General Electric, Daily, Meta Trader, Admiral Markets

Graficul din fig . 153 reflecta aceeași perioadă ca și cel din 152, însă aici este adăugat indicatorul *Williams Percent Range* . Urmăriți cu atenție unde se afla indicatorul corespunzător acestor figuri . El este mai jos de linia -80, în zona de supra-vânzare . Aceste este un filtru suplimentar al figurii respective . Cu alte cuvinte, figura *Upseste* mult mai eficientă când se formează pe o piață în stare de supra-vânzare sau supra-cumpărare .

Larry Williams propune încă o figură asemănătoare în următoarele condiții:

- **Buy** — dacă bara curentă (ziua) se deschide sub minimul barei din urmă cu două zile, așteptăm creșterea până la nivelul acestui minim . O astfel de revenire va fi semnal de cumpărare;
- **Sell** — dacă bara curentă (ziua) se deschide peste maximul barei din urmă cu două zile, așteptăm scăderea până la nivelul acestui maxim, ce va fi semnal de vânzare .

Această figură se bazează pe faptul că în timpul unei mișcări puternice într-o anumită direcție, piața rar revine la valorile care se observau cu câteva zile în urmă . În acest caz s-ar produce o corecție temporară . Această figură se întâlnește mai des decât *Ups* . Ea este caracteristică și pentru piața Forex .

Figura 154. USD/CHF, Daily, Meta Trader, Admiral Markets

În fig . 154 se observă formarea multiplă a acestui model pentru perechea valutară USD/CHF în perioada 06 .2007 — 09 .2007 .

Până acum am analizat punctele de intrare în piață, momentele unde, după părerea lui Larry Williams, este profitabilă deschiderea pozițiilor de cumpărare sau vânzare . În continuare analizăm alte elemente ale unei strategii profitabile: *Stop Loss*, *Take Profit*.

Să începem cu *Take Profit*. Williams este unul dintre autorii care utilizează foarte rar sau deloc *Take Profit* . Din punctul său de vedere mai bine închidem poziția după ultimul pret (pretul de închidere) al zilei respective decât să plasăm *Take Profit* . El, de asemenea, poate menține poziția

deschisa în limitele a 1-5 sesiuni de tranzactionare . Pentru iesire Larry Williams aplica tehnica de *catapultare* (Bail Out) . Catapultarea reprezinta închiderea pozitiei la deschiderea primei zile profitabile dupa intrare . Cu alte cuvinte, dupa intrarea pe pozitie asteptam primul pret de deschidere a zilei în care rezultatul nostru este pozitiv, apoi închidem pozitia . Daca urmarim exemplul ultimului model din fig . 154, si am fi vândut la nivelul 1,2101 (05 .09 .2007) . Miscarea a fost favorabila pe parcursul zilei, deci, în urmatoarea zi (06 .09 .2007), la pretul de deschidere de 1,2044, închidem pozitia . Profitul este de 57 de pips .

Tehnica de catapultare poate fi aplicata si pretului de deschidere daca pozitia din piata are deja doua sau trei zile . În acest caz, profitul în exemplul pe care l-am analizat este mult mai mare .

Dar ce se va întâmpla daca piata va merge în directia opusa, daca pozitia noastra este neprofitabila? Raspunsul lui Williams la aceasta întrebare consta în stabilirea unui stop în valoare absoluta (o suma fixa) . Ce înseamna aceasta? Autorul ne recomanda sa plasam Stop Loss în suma de bani, nu dupa un anumit nivel tehnic, cum propun majoritatea tehnicienilor .

Aceste doua modele analizate constituie doar o parte din cele utilizate de Larry Williams . Elementele ce construiesc modelele mentionate, în parte pot fi întâlnite si la alti autori, prezentati în aceasta carte (acestea sunt *sinele DiNapoli* , *Sequential lui Demark*) . Dar ele, evident, au fost cel mai bine dezvoltate de Williams . Daca v-a placut stilul de tranzactionare, va recomandam sa aprofundati lucrarile sale . Chiar daca n-o sa urmati aceste strategii, meditati serios asupra sfaturilor repetate permanent de Larry Williams:

Întotdeauna plasati stop loss!
Tranzactionati futures!

SISTEMUL DE TRANZACTIONARE ELIUTE

Teoriile foarte cunoscute ale analizei miscarilor de piata pot explica si diferite elemente ale vietii reale . De exemplu, proportiile Fibonacci si proportiile corpului omenesc, valurile lui Elliot si valurile în viata oamenilor etc . Indiferent ca aceste teorii au fost elaborate mai întâi pentru pietele financiare sau au fost observate în viata reala si apoi aplicate în pietele, ele se bazeaza pe similitudini importante .

Asfel de similitudini, atât în viata reala, cât si în piata, înca urmeaza a fi descoperite .

În acest capitol vom încerca sa prezentam orientari pentru viitoarele cercetari în domeniul respectiv . Desigur, pentru a descrie toata teoria, va fi nevoie nu de una, ci de mai multe carti . Iata de ce rolul cartii date este sa definim laconic notiunile principale si sa prezentam logica acestora . Deci, sa dam curs liber inovatiei!

Asadar, fiecare teorie stiintifica se bazeaza pe anumite postulate, care se considera a fi demonstrate si pe fundamentul lor se dezvoltă ulterior teoriile .

Pentru teoria pietei, ca în cazul oricarei teorii, este necesara fundamentarea pe anumite postulate .

Analizând *evolutia pietei*, putem mentiona trei stari principale pe care ea se construiesc:

- **impulsul** — poate fi definit ca miscarea de baza a pietei, orientata spre o anumita directie . Impulsul este o parte a trendului;
- **corectia** — aceasta este a doua parte componenta a trendului . Ea reprezinta miscarea în directie opusa, cu o putere mai slaba, dupa care impulsul continua;
- **consolidarea**, probabil, constituie cea mai importanta stare a pietei . Este o perioada în care piata acumuleaza energie pentru realizarea impulsului urmator . Ea poate fi definita drept o miscare laterala . Consolidarea deseori capata forma unui model grafic, prezentat în capitolul 4 (Analiza Grafica) .

Aceste trei situatii, în esenta, constituie baza teoriei pietei . Dupa definitia lor urmeaza sa prezentam înca doua elemente ale pietei — *haosul* si *ordinea*. *Haosul* si *ordinea* pot aparea oricând si pot avea o durata diferita . Aplicând aceste doua notiuni la stările principale ale pietei, putem

concluziona ca *ordinea* se observa la impuls si corectie, iar *haosul* — la consolidare .

Cum se dezvoltă mișcarea pietei?

În primul rând, după cum am amintit deja, cea mai importantă stare a pietei este consolidarea . De regulă, ea este necesară pentru a începe o mișcare nouă . Fiecare mișcare nouă sau impuls trece prin etapa de consolidare . Cu alte cuvinte, *ordinea* apare din *haos*.

Imediat apare întrebarea: cum se întâmplă această fapt, cum *haosul* trece în *ordine* și invers?

Să luăm un alt exemplu din viața noastră de zi cu zi . Dacă privim străzile din marile orașe, vom observa că ele reprezintă aceste noțiuni — *haosul* și *ordinea* . Autoturisme, pietoni, autobuze, tramvaie și alți participanți în trafic pot fi priviți drept un sistem unitar . În acest sistem toți participanții se mișcă într-o anumită ordine strictă datorită unui anumit mecanism de reglementare . Unul dintre mecanismele principale de reglementare, care zilnic asigură *ordinea* în acest sistem, este semaforul . Datorită acestuia, toți participanții la trafic pot conviețui împreună în siguranță .

Să urmărim una din părțile concrete ale acestui sistem — subsistemul intersecția . La această intersecție, datorită semaforului, toți participanții menționați mai sus au aceleași drepturi de deplasare, adică toți vor avea posibilitatea să traverseze intersecția și să-și continue mișcarea în direcția dorită, spre obiectivul urmărit .

În acest subsistem *ordinea* se menține datorită pastrării mecanismului de sincronizare și reglementare a traficului . Să presupunem că avem două direcții A și B, și că durata semnalului semaforului ce reglează mișcarea permite trecerea a 10 autoturisme într-o singură direcție . Toti am observat faptul că, într-un anumit moment, unul dintre participanți, de exemplu un automobil, decide să nu respecte semnalul, și să traverseze pe culoarea roșu . Deseori și alții îi urmează exemplul . Atunci, în loc de 10 autoturisme merg 14 în direcția A .

Aceasta automat înseamnă că în direcția B, cât timp vor trece pe roșu cu patru mașini mai mult, vor avea acces doar 6 autoturisme . Circulând pe roșu, patru automobile în direcția A împiedică accesul participanților în direcția B . Participanții din direcția B, la rândul lor, vor să pastreze proporția precedentă de 10 automobile . În acest caz, patru automobile din direcția B sunt nevoite să circule pe roșu . În timp mișcarea la intersecție

se îngreunează, apar tot mai mulți participanți care nu respectă regulile, semaforul își pierde funcția sa de sincronizare și în subsistem domina *haosul* . Intersecția se află în blocaj și nimeni nu poate trece . În acest moment al *haosului* situația pare fără ieseire, și pare că niciodată nu ne vom întoarce la *ordinea* precedentă .

Cel mai interesant este că *ordinea* în subsistem se restabilește brusc . Automobile, tramvae, pietoni, mai devreme sau mai târziu, se poziționează într-o anumită succesiune ce permite trecerea de la *haos* la *ordine* .

Să revenim la pietele financiare . *Analogiile pe care le putem deduce din exemplul prezentat cu intersecția sunt următoarele:*

După *ordine*, impuls, în timpul caruia avem o evoluție certă a mișcării (nu contează — ascendentă sau descendentă), în anumite condiții, pe piață începe *haosul* . Acest *haos* se caracterizează prin închiderea pozițiilor mișcării anterioare și deschiderea de noi poziții în diferite direcții, percepere variată ale datelor fundamentale etc . Toate acestea în graficul pietei se reprezintă sub aspectul consolidării;

Ca și în exemplul cu intersecția, pe pietele financiare, într-un anumit moment, elementele de piață se aranjează într-o continuitate concretă, iar ca rezultat începe impulsul și *ordinea* se restabilește .

Prin aceasta am arătat legătura existentă între pietele financiare și viața reală . Din toate cele prezentate, pe noi, traderii, ne interesează cum să descoperim succesiunea în care factorii din piață se aranjează într-o anumită direcție și *haosul* se transformă în *ordine* .

Evident, dacă punem problema tranzacționării în starea de consolidare, așteptând impulsul, o variantă fericită o constituie tranzacționarea după metodele prezentate în capitolul 4 . Această tehnică de tranzacționare se bazează în principal pe strângerea consolidării, ceea ce duce la dezvoltarea impulsului într-o anumită direcție . Această abordare a tradingului pe pietele financiare ca atare este favorabilă, dar dacă este aplicată mult timp, se observă că o parte a mișcării întotdeauna este omisă, că să fim mai expliciti, este omisă partea de la începutul mișcării până la strângerea modelului grafic .

*Atunci cum stim că piața se pregătește de impuls, că *haosul* va trece în ordine?*

Pentru a da un răspuns corect fundamental, este necesar ca el să se bazeze pe cele mai simple elemente ale pietei . În capitolul 4 (Analiza Grafică)

am examinat modelele pretului care pot fi definite ca fiind complexe . Ele descriu starea de consolidare, dar în esenta depind de mai multi parametrii, de exemplu: înclinarea, lungimea, latimea, momentul strapungerii etc .

Raspunsul la întrebarea de mai sus se gaseste în împartirea acestor modele pâna la cele mai mici posibile, pâna la modelele care se bazeaza numai pe raportul dintre unitatile principale de construire a pietei — pre-turile Low, High, Open, Close .

Asemenea modele am analizat urmarind teoriile Larry Williams si Tomas Demark . Primul este unul dintre teoreticienii contemporani care a avut o contributie importanta la dezvoltarea acestor figuri de pret .

Din toate cele expuse putem concluziona ca începutul continuitatii, unde toate elementele sunt în stare de trecere de la haos la ordine, de la consolidare la impuls, apare din corelatiile exacte ale celor patru preturi de baza sau dintr-o anumita figura .

Înainte sa continuam, trebuie sa amintim un aspect foarte important . Nu exista figura eficienta 100% . Ca în cazul intersectiei în care miscarea este în dificultate, si ordinea nu poate fi usor restabilita, si la miscarile pietei trecerea de la consolidare la impuls nu se produce ca urmare a unei singure continuitati . Din cauza numarului mare de figuri, nici o figura nu poate fi eficienta 100% .

Studiati urmatoarele grafice . În fig . 155 si 156 sunt prezentate grafice-le zilnice EUR/USD si USD/CAD .

Figura 155 USD/CAD, Daily, Meta Trader, Admiral Markets

Figura 156, EUR/USD, Daily, Meta Trader, Admiral Markets

În fiecare grafic pot fi observate anumite elemente evidențiate. După cum observăm, majoritatea momentelor de acest gen apar la consolidare. De asemenea, trebuie atras atenția că după fiecare moment urmează un impuls într-o anumită direcție. Dacă aprofundăm, se poate observa că toate aceste momente corespund unor anumite situații. Aceste situații pot fi grupate într-o figură a pretului. Figura respectivă o vom numi conventional *figura E*, iar strategia de tranzacționare bazată pe *figura E* — ELIUTE.

Ce reprezintă *figura E*? Aceasta este o figură foarte simplă, bazată pe corelațiile dintre cele patru preturi principale — cel mai mare, cel mai mic, pretul de deschidere și pretul de închidere. *Figura E* se formează când după deschiderea unei bare noi, prețurile trec de maximum sau minimum precedent, dar nu se mențin la noile nivele și revin, închizându-se mai jos, respectiv mai sus decât pretul de deschidere.

Toate acestea sunt ilustrate în fig. 157, unde este reprezentată interpretarea corectă și incorectă a *figurii E*.

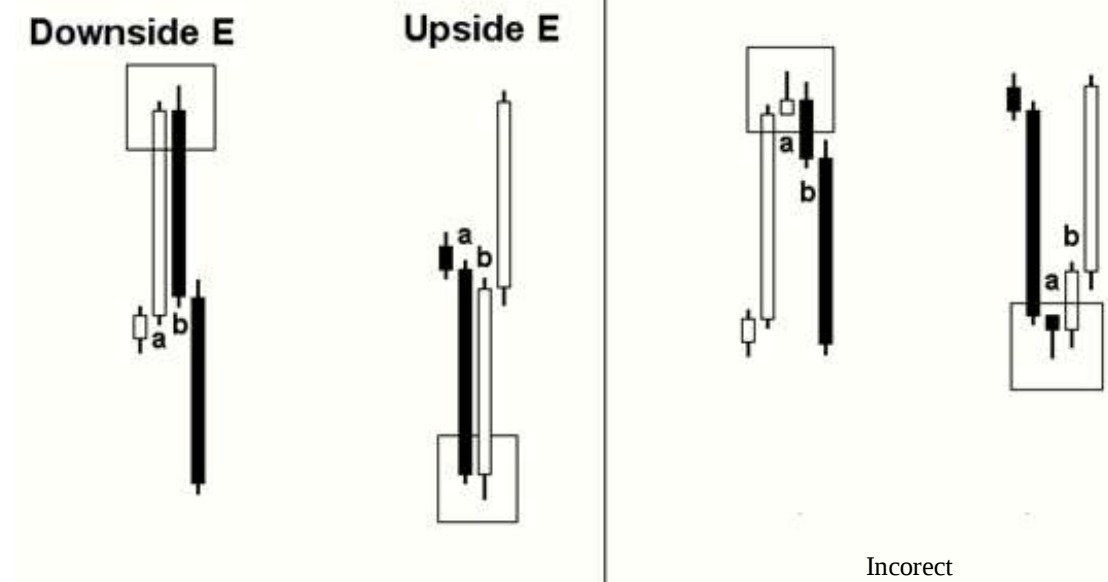

Figura 157 „E”, Ascendent și Descendent

În forma clasică a *figurii E* există o condiție importantă — trebuie să se producă atingerea unei noi valori, minim sau maxim, după care piața se închide, formând o lumânare inversă: dacă „a” — a taurului, atunci „b” — a ursului și viceversa: dacă „a” — lumânarea ursului, „b” — finalizează figura. Corelațiile exacte dintre prețuri, „gap”-urile pretului sau alte elemente pot servi drept filtre suplimentare ale modelului dat. Filtrele amintite nu vor constitui obiectul atenției noastre în această carte.

Să examinăm acum tehnica de tranzacționare ce se bazează pe această figură sau regulile sistemului ELIUTE:

Deschiderea pozițiilor. Regulile de deschidere a poziției sunt simple de urmat.

- **cumpararea.** Cumpărăm dacă după formarea *figurii ascendente E* (Upside E) piața va depăși cea mai mare valoare a barei ce închide figura — „b”. Cu alte cuvinte, cumpărăm când piața trece de maximum lumânării „b”. O condiție suplimentară — până la momentul cumpărării este ca distanța dintre cel mai mic preț al barei curente și prețul deschiderii să fie mai mică decât aceeași distanță a barei precedente (bara „b”).
- **vânzarea.** Identic: vindem dacă la formarea *figurii descendente E* (Downside E) piața va depăși cea mai mică valoare a barei ce

închide figura — „b”. Cu alte cuvinte, vindem când piata trece de minimul lumânării „b”. O conditie auxiliara — până la momentul cumparării, distanta dintre cel mai mare pret al barei curente si pretul deschiderii sa fie mai mica decât aceeași distanta a barei precedente (bara „b”) — umbra de sus a barei curente trebuie sa fie mai mica decât umbra de sus a barei „b”.

Sa urmarim semnalele graficului. Observati fig. 158, graficul zilnic USD/CAD, dar cu mentionarea semnalelor de cumparare si vânzare.

Figura 158. ELIUTE semnale de vânzare si cumparare.
USD/CAD, Daily, Meta Trader, Admiral Markets

cresterea pozițiilor. Regulile de adaugare sunt doua:

- Adaugam la formarea noului semnal în aceeași direcție;
- Adaugam mult mai rapid cu scopul maximizării profitului din impuls. Aici se poate cumpara sau vinde suplimentar, dacă bara următoare depășește maximul (cumparare) sau minimul (vânzare)

barei pe care s-a efectuat tranzacția inițială. Restricția este aceeași ca și în cazul semnalului de bază — până la momentul cumparării / vânzării distanta dintre cel mai mic / mare pret și pretul de deschidere al barei curente trebuie sa fie mai mica decât aceeași distanta de bara precedentă.

Cresterea pozițiilor după regula a doua trebuie efectuată doar până la bara a treia după inițierea tranzacției. Aceasta adaugare este foarte eficientă, deoarece la startul noului impuls foarte des se formează câteva bare consecutive în aceeași direcție.

Stop loss. În cazul strategiei ELIUTE avem două variante pentru a plasa Stop Loss. Prima este mai conservatoare — la cumparare, dacă umbra de jos a barei curente va deveni mai mare decât umbra de jos a barei „b”, poziția trebuie închisă. În mod similar se aplică și la vânzare — dacă distanta dintre pretul cel mai mare și pretul deschiderii barei curente va deveni mai mare decât aceeași distanta a barei anterioare (bara „b”), poziția trebuie închisă.

A doua variantă se folosește de maximul (vânzare) sau minimul (cumparare) barei „b”. Dacă va fi depășit, închidem poziția. Aceasta variantă presupune un Stop Loss mai mare, și de aceea este recomandată la intrarea inițială în piață, iar prima variantă este potrivită pentru creșterea pozițiilor deja existente.

Închiderea pozițiilor. Cel mai dificil moment al tradingului este închiderea pozițiilor. Dacă iesim foarte devreme, atunci putem rata o bună parte a mișcării, dacă așteptăm, riscăm ca piața să-și schimbe direcția. Cum să închidem poziția astfel încât, întotdeauna se ne asigurăm ca obținem un profit maxim?

Un răspuns exact la această întrebare, în cazul strategiei ELIUTE, nu există. Pentru a determina momentul ieșirii din piață, trebuie evaluat cât timp va continua starea de ordine până când piața va intra din nou în haos.

Prima variantă: trebuie să închidem poziția la apariția unui nou semnal în direcția opusă.

Pentru ieșire pot fi utilizate diferite metode. De exemplu:

- *Catapultarea* de Larry Williams;
- Închiderea poziției după ce am adăugat pozițiile permise conform strategiei;

- Utilizarea în calitate de tinta a pretului distanta dintre minimele si maximele modelului curent „E” (în baza caruia deschidem pozitia) si ultimul model contrar . Mai bine spus, când cumparam, calculam distanta de la cea mai mica valoare a barei „b” a modelului curent „E” pâna la cea mai mare valoare a ultimului model opus (de vânzare) „E” . Aceasta distanta se adauga la pretul de deschidere a barei pe care am deschis pozitia initiala, si este important sa mentionam daca eventual sunt prezente conditiile pentru aceasta — tinta creste, concomitent distanta utilizata se adauga la noul pret al deschiderii barei pe care adaugam pozitii .

Dupa ce am urmarit toate aspectele sistemului, sa enumeram cîteva reguli, *de respectarea carora depinde eficienta lui*:

- Recomandam ca sistemul sa fie aplicat pe graficul zilnic;
- În prezenta unui trend puternic într-o anumita directie si aparitia semnalului de schimbare, primul astfel de semnal nu trebuie utilizat pentru tranzactionare;
- Sistemul ofera cele mai bune rezultate daca semnalele apar în faza de consolidare . Reguli concrete de identificare exacta a fazei de consolidare nu exista — ea poate fi doar observata, nu identificata . Dupa consolidare sunt utilizate semnalele care apar în directia impulsului;
- Modelul „E” si tot sistemul ELIUTE reprezinta una din continuitati dupa care piata își schimba starea — continuitatea de stabilizare a haosului care va duce la ordine . Acest sistem în esenta sa este foarte simplu în aplicare si ofera posibilitati mari pentru o dezvoltare ulterioara . În capitolul dat am prezentat doar conceptia principala, bazata pe modelul „E” . Sistemul este studiat prioritar pentru piata valutara Forex, dar poate fi implementat cu usurinta si pe alte piete financiare .

TESTAREA SISTEMULUI DE TRANZACTIONARE

Dupa cum am amintit la începutul acestui capitol, construirea sistemului de tranzactionare este un proces care necesita timp si atentie . Totusi, noi investim capitalul propriu si nu este rational sa ne bazam pe un sistem oarecare fara a fi siguri de eficienta sa . *Procesul de construire a sistemului de tranzactionare se împarte în cîteva etape*:

- 1 . Stabilirea initiala a regulilor de tranzactionare . În aceasta etapa trebuie formulate clar si concret semnalele de intrare în piata, semnalele de iesire, unde plasam Stop Loss initial si care este riscul maxim pe care ni-l asumam;
- 2 . A doua etapa consta în testarea sistemului de tranzactionare pe baza datelor din trecut . În aceasta etapa studiem miscarile pretului din trecut pentru o pereche valutara concreta (actiune, futures), pe care o vom tranzactiona si urmarim rezultatele tranzactiilor pe care le-am fi obtinut la respectarea regulilor sistemului — numit *trading pe hârtie* . Cautam raspuns la întrebarea: „Daca am fi început tranzactionarea dupa acest sistem cu un an în urma si am fi tranzactionat pâna în ziua de astazi, la ce rezultate am fi ajuns?”;
- 3 . Analiza rezultatelor . O metoda foarte buna de analiza a unui sistem profitabil de tranzactionare propune Ryan Jones în cartea sa „*The Trading Game*” . Pentru început trebuie calculati urmasorii parametri:

W — valoarea medie a câștigurilor;

W = numarul pips-profit (punctelor)/numarul tranzactiilor reusite;

I — valoarea medie a pierderilor;

I — numarul pips-pierdere (punctelor)/numarul tranzactiilor nereusite;

% **W** — coeficientul tranzactiilor pozitive;

% **W** — numarul tranzactiilor pozitive/numarul total al tranzactiilor .

!!!este important de retinut ca tranzactiile cu rezultat nul (fara profit sau pierdere) de asemenea sunt considerate reusite.

Utilizam urmatoarea formula:

$$(W/I + 1) * W - 1 = 0,6$$

Conform criteriilor lui Ryan Jones, pentru a te baza pe sistemul de tranzactionare, acest indicator trebuie sa fie mai mare de 0,6 . Din formula vedem ca reusita pe termen lung în trading se bazeaza pe numarul mare de câstiguri raportate la pierderi (W/L), sau pe un numar mai mare de tranzac-tii reusite (cu rezultat pozitiv) .

Sa prezentam urmatorul exemplu pentru a înțelege mai bine teoria . Sa presupunem ca la zece tranzactii consecutive se înregistreaza urmatorul rezultat:

+60, +60, -30, +60, -20, +50, -30, +40, -20, +30.

Calculam dupa formulele de mai sus:

$W-300/6= 50$ $L=100/4=25$ $\%W=6/10=0,6$
 $(50/25+1)*0,6-1=0,8$

În exemplul prezentat observam ca valoarea absoluta a profiturilor este de doua ori mai mare decât valoarea pierderilor, iar coeficientul tranzactiilor profitabile este de 60% . În concluzie, daca sistemul nostru de tranzacti-onare ofera aceste rezultate, putem sa-l aplicam în tradingul real .

Capitolul 8 **AnAlIZA vAlURiloR**

În anii 30 ai secolului trecut, Ralph Nelson Elliot a descoperit o teorie revolutionara (1938, The Wave Principle), care pâna în prezent ramâne una dintre cele mai profesioniste si complexe metode de prognozare a evolu-tiei preturilor . Teoria lui Elliot a atras numerosi adepti, deoarece s-a do-vedit ca modelele valurilor descriu foarte bine structura miscarilor pietei . Aceasta teorie ofera mult mai multe posibilitati de previziune, inclusiv pe un orizont de timp îndelungat . În timp, predecesorii teoriei au completat studiile autorului, dar practic aproape toate modelele cunoscute ale pietei sunt descrise pe baza teoriei lui Elliot care dateaza de acum 70 de ani . Ro-bert Pretcher, Glenn Neely si multi altii au introdus apoi un numar mare de reguli pentru perfectionarea analizei valurilor .

Dupa studii aprofundate ale graficelor de miscare a preturilor, Elliot a stabilit ca pietele financiare evolueaza dupa anumite modele . Aceste mo-dele se repeta continuu atât în intervale mai lungi de timp (ani, decenii), cât si pe perioade scurte (luni, zile) . Figurile pretului se grupeaza într-o anumita continuitate si formeaza un model care, la rândul sau, întotdeauna face parte dintr-un model de baza mai mare (vezi figura 159) . Fiecare ciclu de evolutie a preturilor este exprimat în acelasi mod — prin cinci valuri, din care trei se gasesc în directia de baza a trendului (1, 3, 5), despartite de doua valuri împotriva directiei trendului (2, 4), dupa care urmeaza o combinatie de trei valuri (A, B, C), ce se misca în directia opusa . Elliot nu-meste aceste structuri formate din cinci valuri în directia trendului — *unde de impuls* — si le numereaza cu cifrele 1, 2, 3, 4, 5, iar valurile contra directiei trendului le numeste *de corectie* si le mentioneaza cu litere — a, b, c etc .*Explicatie* : val se numeste deplasarea delimitata de pret de la baza la vârful sau de la vârful la baza . Presupunerea ca preturile pe pietele financi-

are se deplaseaza în forma de valuri a fost initial utilizata de Charles Dow, care este considerat parintele analizei tehnice (dupa numele sau este numit si cel mai cunoscut indice compozit din SUA — Dow Jones Industrial Average) .

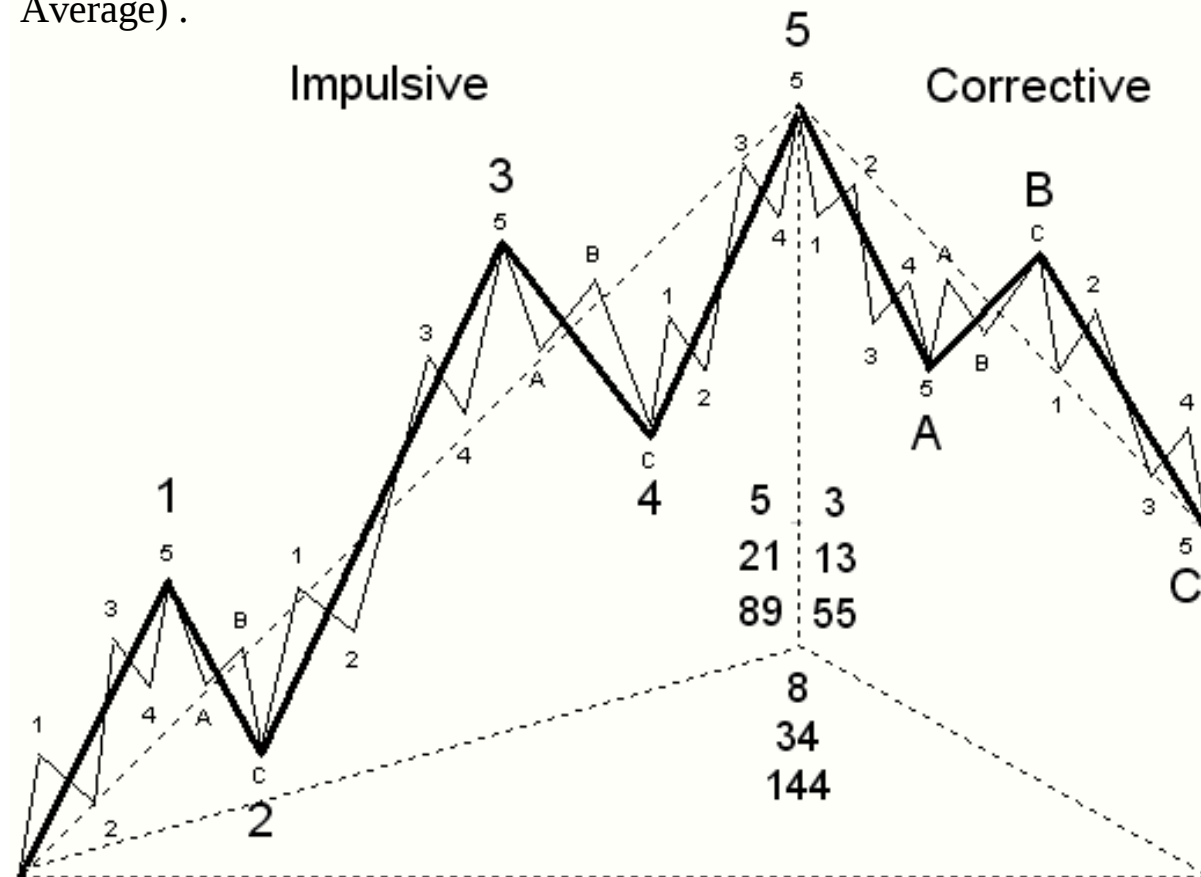

Figura 159. Modelul valurilor Elliot

FUNDAMENTAREA VALURILOR

Se poate spune ca modelul valurilor Elliot reprezinta o varianta clasica a ciclului de piata . Ciclul pietei este perioada de timp în care se accepta conventional ca s-au reflectat si actiunile cumparatorilor (taurilor), si actiunile vânzatorilor (ursilor) . De obicei, ciclurile se masoara de la baza pâna la o noua baza, dar ciclurile se pot considera si între doua vârfuri (în special la trendul descendent) . De regula, scenariul dupa care se dezvoltă ciclurile de piata e aproximativ acelasi . Este mai usor de prezentat ciclul de piata care începe si se termina cu baza (dupa cum este aratat în figura 159),

de aceea majoritatea teoreticienilor explica principiul valurilor conform unui asemenea scenariu .

Valul 1 se formeaza de la închiderea pozitiiilor si fixarea profitului trendului precedent . Daca punctul 0 este baza, atunci trendul anterior a fost descendent si închiderea pozitiiilor scurte înseamna cumparare, care duc la cresterea preturilor . La sfârșitul primului val se formeaza un vârf temporar . Acest vârf ofera posibilitatea traderilor care asteapta o noua scadere a preturilor deschiderea unor noi pozitii scurte la un pret mai avantajos . Initial, când se formeaza punctul de start (p . 0), nimeni nu are siguranta ca acest pret va ramâne mult timp o baza neatinsa, si se presupune ca trendul probabil va continua . Atunci au loc noi vânzari si se formeaza valul descendent 2 .

Valul 2, în esenta, reprezinta testul principal si confirmarea ca a început un nou trend ascendent . Regula pentru valul 2 consta în faptul ca acesta nu trebuie sa atinga nivelul valului 1 . În caz contrar, aceasta nu va fi valul 2, ci doar o parte din trendul descendent precedent . În opinia lui Glenn Neely (predecesorul teoriei valurilor, care si-a dedicat mai mult de 10 ani din viata cercetarii valurilor pe pietele financiare), în majoritatea cazurilor valul 2 nu depaseste 61,8% din lungimea valului 1 . Faptul ca pretul nu poate atinge baza precedenta este un semnal pentru participantii ca pozitiiile scurte se închid, deoarece asteptarile lor nu s-au adeverit . În plus, pentru traderii care tranzactioneaza pe perioade mai scurte, au posibilitatea deschiderii pozitiiilor scurte pentru cumparare în scopul atingerii vârfului valului 1 sau chiar a nivelelor mai înalte . Astfel, în mod firesc se acumuleaza un numar mare de ordine la cumparare dupa încheierea valului 2 . De aici apare si urmatoarea regula pentru valul 3 .

Valul 3 de obicei este cel mai lung, dar niciodata nu poate fi cel mai scurt din cele trei valuri de impuls — 1, 3 si 5 . De obicei, la acest val potentialul profit este cel mai mare . Trendul este puternic în special dupa ce a fost depasit vârful valului 1 — în acest moment toate dubiile privind începutul unui nou trend ascendent dispar . Una dintre cele mai des întâlnite variante de formare a impulsului este cea a valului 3 *extins* (explicat mai târziu), totodata valul 3 având lungimea de la 1,618 pâna la 2,236 (si chiar 2,618) din lungimea primului val, iar valurile 1 si 5 de obicei sunt aproximativ egale ca lungime .

valul 4. Indiferent de puterea valului 3, el se încheie si participantii

încep sa fixeze profitul (Take Profit) . Asa începe valul 4 . Aceste valuri de obicei se prelungesc mult timp . Obiectivul principal al traderilor în acest moment este sa astepte sfârșitul valului 4 si sa participe la valul 5, deoarece dinamica acestui val este anticipata cu usurinta, si el ofera un potential profit . Exista o regula importanta pentru valurile 4: în calitate de conditie minim necesara de determinare a sfârșitului valului, corectia trebuie sa atinga zona de 50-60% din valul 3 si indicatorul EWO (similar indicatorului MACD) trebuie sa ajunga la linia zero . Dupa îndeplinirea acestor conditii, se poate astepta formarea valului 5 .

valul 5. Când corectia valului 4 s-a încheiat, începe valul 5 . Referitor la aceste valuri exista diferite teorii în functie de lungimea si durata lor, care depind deja de formarea anterioara a valurilor 1 si 3 . În general, daca valul 3 a fost deosebit de lung (aprox . de doua ori mai mare decât valul 1), atunci valul 5 trebuie sa fie relativ mai slab (posibil, nu va depasi vârful valului 3, si este numit *val 5 pierdut*) si invers — daca valul 3 nu este destul de puternic (de la 1 la 1,618 din primul), atunci ne putem astepta la un val 5 puternic . În cazul al doilea, acesta poate atinge de la 1,618 pâna la 2,618 din al treilea (sau chiar lungimea de la p .0 pâna la vârful valului 3) . Odata cu valul 5 se finalizeaza evolutia trendului, dupa care începe miscarea de corectie în directia contrara — A, B, C .

Corectia trendului principal reprezinta partea fireasca a ciclului de piata în timpul careia preturile încearca sa atinga macar o parte a nivelelor anterioare ale pretului . De obicei, corectia tinde spre zona 0,5 — 0,618 a întregii miscari din timpul impulsului (de la p .0 pâna la valul 5) . În practica, aceasta corectie poate sa fie de mai multe tipuri, dar în modelul de baza este prezentat sub forma de *zigzag* . La un asemenea model este interesant sa amintim ca unii participanti considera valul B drept o revenire a trendului ascendent (vezi fig . 159), deoarece acesta se dezvoltă în directia trendului principal . Dar din cauza ca nu este atins vârful valului 5 si deseori dupa valul B urmeaza vânzari masive formând valul C . Dupa încheierea valului C piata este gata de urmatorul ciclu .

APLICAREA ANALIZEI VALURILOR

Analiza valurilor se aplica pe toate pietele financiare cu lichiditate ridicata: de actiuni, valutare sau de marfuri . Însa este necesar de mentionat ca modelul de baza, descris de Elliot, a fost creat pentru bursele de actiuni si pentru alte piete are particularitati specifice . Daca analizam modelul într-un interval mai mare de timp (circa 10 ani), atunci se presupune ca piata va creste pe termen lung, deoarece dupa valul de impuls ascendent, valul de corectie nu duce pretul pâna la punctul initial, ci se opreste la un nivel mai ridicat (fig . 159) . Aceasta concluzie într-adevar este caracteristica pietei de actiuni, deoarece cresterea reflecta capitalizarea companiilor mari . Dar acest principiu nu este valabil pe pietele valutare — aceasta ar putea sa însemne ca pe o perioada mai mare de timp o valuta se scumpeste mult fata de alta, dar factorii fundamentali ai pietei financiare duc mai rar la astfel de rezultate .

Utilizarea corecta a modelelor Elliot permite traderului sa profite de trend la maxim . Pâna nu se va termina un anumit ciclu, orientarea de baza a pretului nu se va schimba . Regula dominanta este de a tranzactiona în directia valurilor de impuls, deoarece acestea asigura un profit mai mare, iar în timpul corectiilor este de preferat limitarea tranzactionarii, deoarece pretul își schimba deseori directia si miscarile nu au potential mare de profit . Analistii financiari cu mare experienta în analiza valurilor încearca sa descrie un *tablou* exact al valurilor pe piata si sa-l aplice ca pe o harta pe care evolueaza pretul . Daca analiza este corecta, aceasta poate asigura un trading eficient . Chiar si fara o experienta bogata, traderul care este implicat în analiza valurilor, are mai multe atuuri . El simte mai bine dinamica pietei si miscarile pretului devin mult mai clare si mai naturale . Fara utilizarea analizei valurilor, traderul începator de multe ori întâmpina dificultati în a determina începutul corectiei sau sa accepte faptul ca nu a reusit sa participe la o miscare ascendenta puternica . Cunostintele despre analiza valurilor educa traderul la rabdare si disciplina, îl învata sa astepte si sa intre în piata la momente oportune . Retragerile Fibonacci constituie o parte esentiala a analizei valurilor, si traderul poate sa le aplice cu succes pentru recunoasterea punctelor reversibile .

Primii pasi în aplicarea acestei analize sunt recunoasterea valurilor vizibile pe grafic, si identificarea modelelor cunoscute . În esenta, fiecare vârful

sau baza clar exprimate reflecta un oarecare val al unui interval de timp . Trebuie avut în vedere faptul ca pentru grafice de scurta durata (mai mica de o ora) modelele nu se formeaza întotdeauna . Ca metode auxiliare, pentru început pot fi utilizati fractalii (vezi capitolul referitor la sistemele Bill Williams) si indicatorul ZigZag pentru determinarea unor valuri separate . Mai eficient pot fi folositi si fractalii care pentru formare au nevoie de un numar mai mare de bare decât cele cinci-standard (fractalul clasic) . Indicatorul tehnic wlxFractals ofera o asemenea posibilitate .

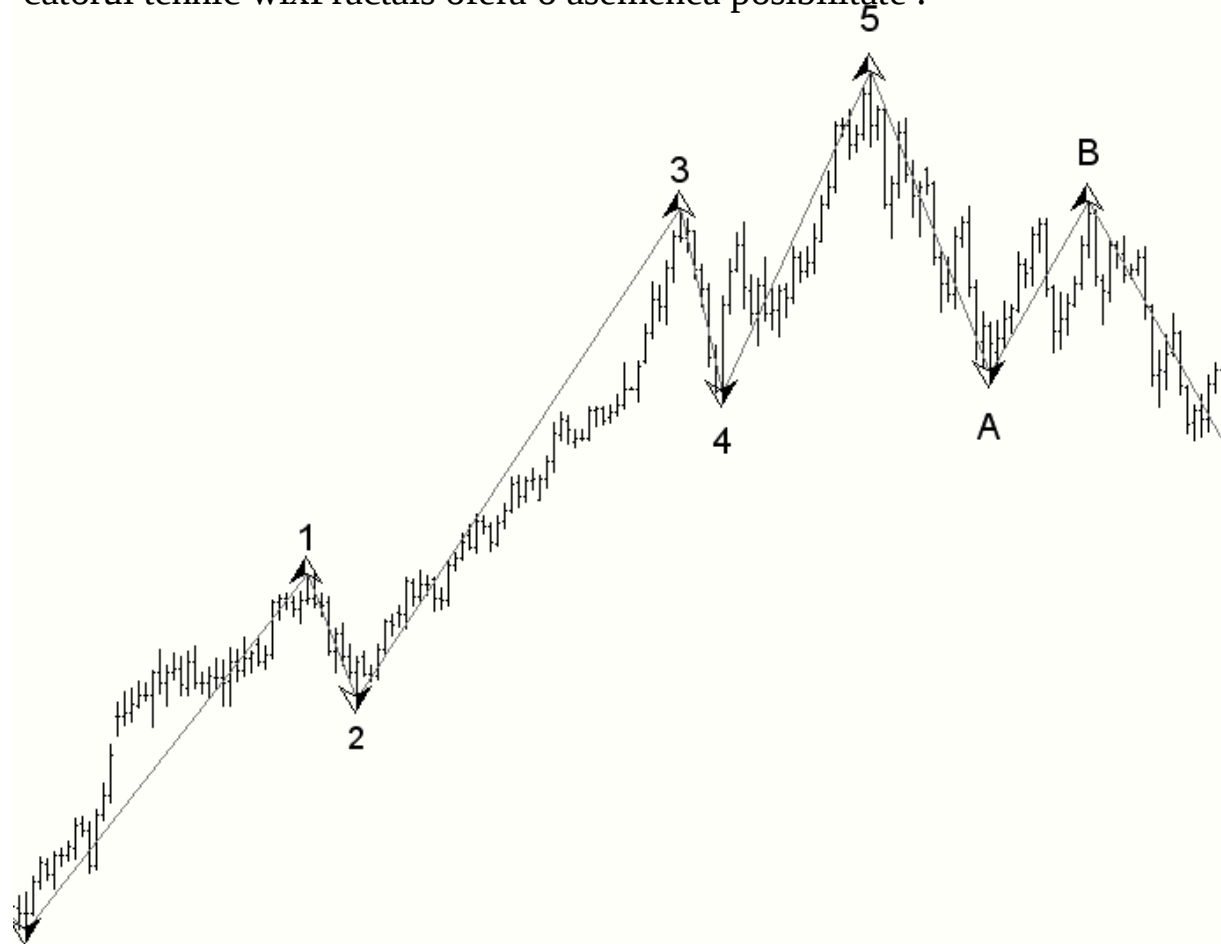

Figura 160. Identificarea valurilor cu ajutorul indicatorului ZigZag si wlxFractals

În figura 160 fractalii sunt construiți astfel încât să indice vârfurile și bazele ținând cont nu de 5, ci de 8 bare până la, și după punctul extrem . O astfel de metoda descoperă valurile mai importante și mai semnificative ale graficului prețului .

TIPUL VALURILOR

Impulsurile

Impulsurile se împart în două tipuri de baza — de trend și finale .

Impulsurile de trend reprezintă mișcări puternice în care prețurile ating noile maxime sau minime . Pe grafic ele apar ca un trend format din cinci segmente — trei din ele în direcția principală, separate de două valuri care se întâlnesc sau figuri (de obicei, corecțiile sunt mai lungi ca perioada și mai complexe decât valurile de impuls) .

Regulile principale pentru valurile de impuls și trend:

- valul 2 niciodată nu trebuie să atingă începutul valului 1 ;
- valul 3 niciodată nu poate fi cel mai scurt, și în majoritatea cazurilor va fi cel mai lung din cele trei valuri de impuls — 1, 3 și 5 ;
- valul 4 nu poate fi mai jos decât maximum valului 1 . Aceasta poate să se întâmple la impulsul final, dar nu de trend .

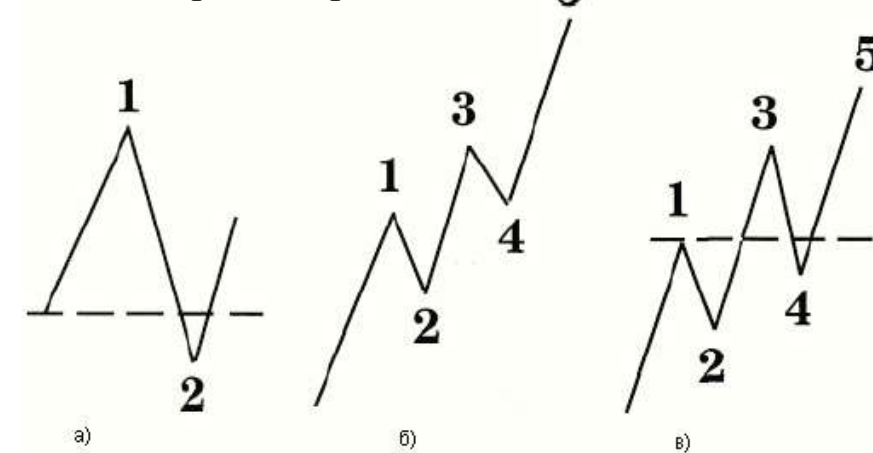
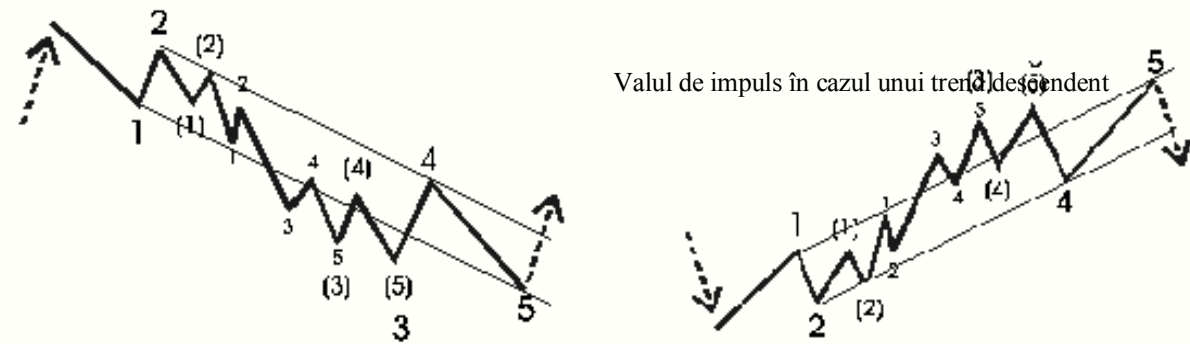

Figura 161. Exemple de numerotare incorectă a valurilor

În fig . 161 sunt prezentate exemple de numerotare incorectă a valurilor . În primul caz nu este păstrată regula de baza — valul 2 niciodată nu trebuie să atingă începutul valului 1 . În al doilea caz este încălcată regula valului 3: acesta niciodată nu trebuie să fie mai scurt și în majoritatea cazurilor va fi cel mai lung din cele trei valuri de impuls . În al treilea caz nu este respectată regula valului 4 — el nu trebuie să înlocuiască valul 2 .

Unul dintre valurile de impuls este prelungit — 1, 3 sau 5 . De obicei, valul extins trebuie să fie de 1,618 sau mai mare decât următorul val de impuls (această regulă are excepții) ca lungime . În funcție de care val este extins, pot fi delimitate trei tipuri principale de impuls . Mai frecvent se întâlnește varianta cu valul extins 3 .

Valul de impuls în cazul unui trend descendent

Figura 162. Impuls din cinci valuri, extins fiind valul 3

De multe ori valul extins 3 este segmentat mai mult decât celelalte (cu vârful bazei clar evidențiat — fig . 163)

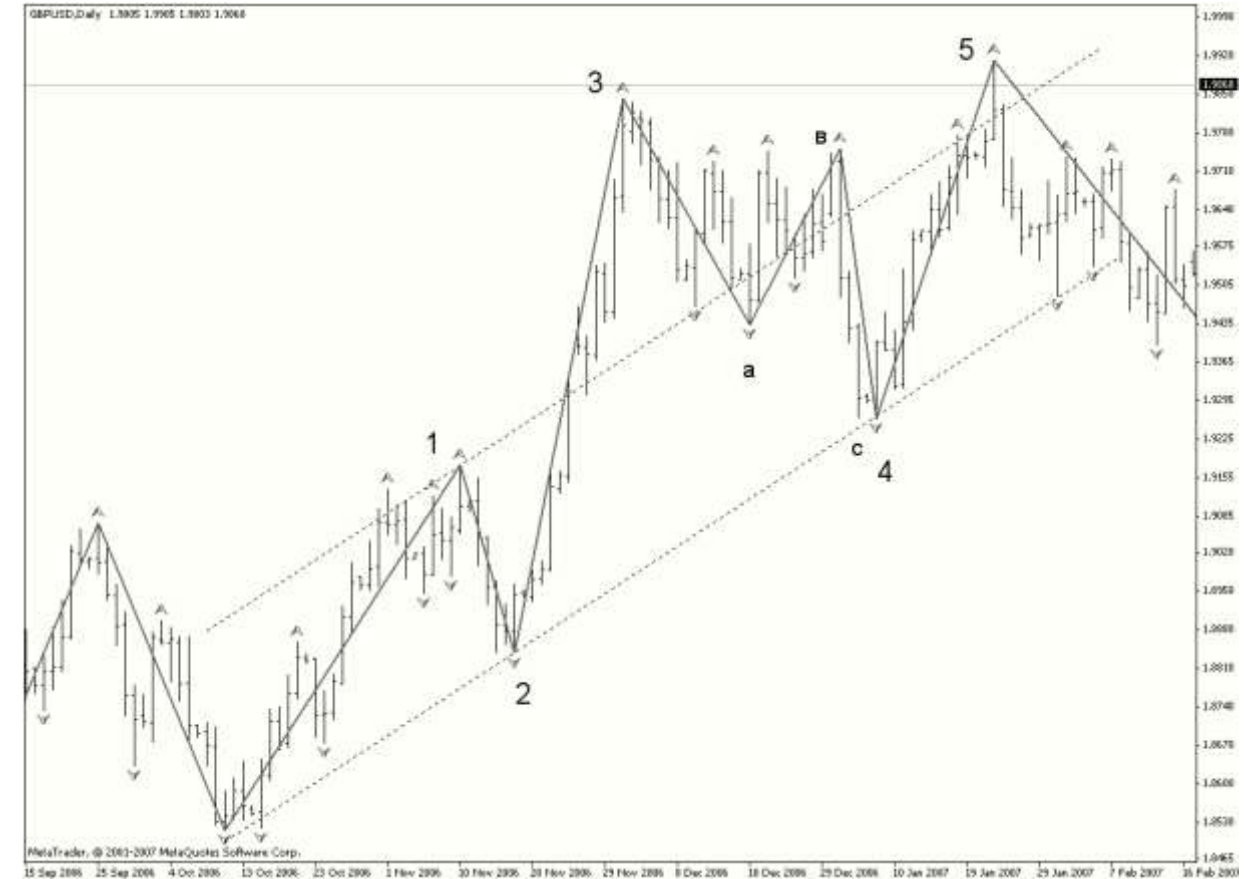

Figura 163. Impulsul cu valul 3 extins (GBP/USD, Daily), Meta Trader, Admiral Markets

În graficul zilnic GBP/USD, sunt îndeplinite condițiile de bază ale impulsului trendului cu valul 3 extins . Valul 3 în cazul dat are lungimea de 1,618 raportată la valul 1 și 5 . Când impulsul este extins la valul 3, cel mai des valurile 1 și 5 sunt egale ca lungime sau sunt într-o anumită proporție (0,618 sau 0,5) . Aceasta se poate observa și prin construirea a două linii: prin punctele 2-4 și apoi paralel cu el, prin vârful valului 1 (p .1) .

Triunghiurile în diagonală (Diagonal Triangles)

Aceste figuri reprezintă de asemenea o continuitate de cinci valuri, dar spre deosebire de impulsul-standard , valul extins este 1 sau 5, nu 3 . Dacă ele vor fi segmentate vizibil (minimele și maximele clar observate), structura interioară a figurii poate fi: 5:3:5:3:5 (după numărul valurilor mai mici

în fiecare val mare), dar poate fi constituită și din cifrele trei: 3:3:3:3:3. În cazul doi impulsurile se numesc finale și de cele mai multe ori sunt acele figuri care se formează la sfârșitul unei figuri mai mari în forma valului C — la corecții sau a valului 5 — la impulsuri.

Când este extins valul 1, figura seamănă cu o *pana*.

Figura 164. Triunghiurile în diagonală cu structură 5:3:5:3:5

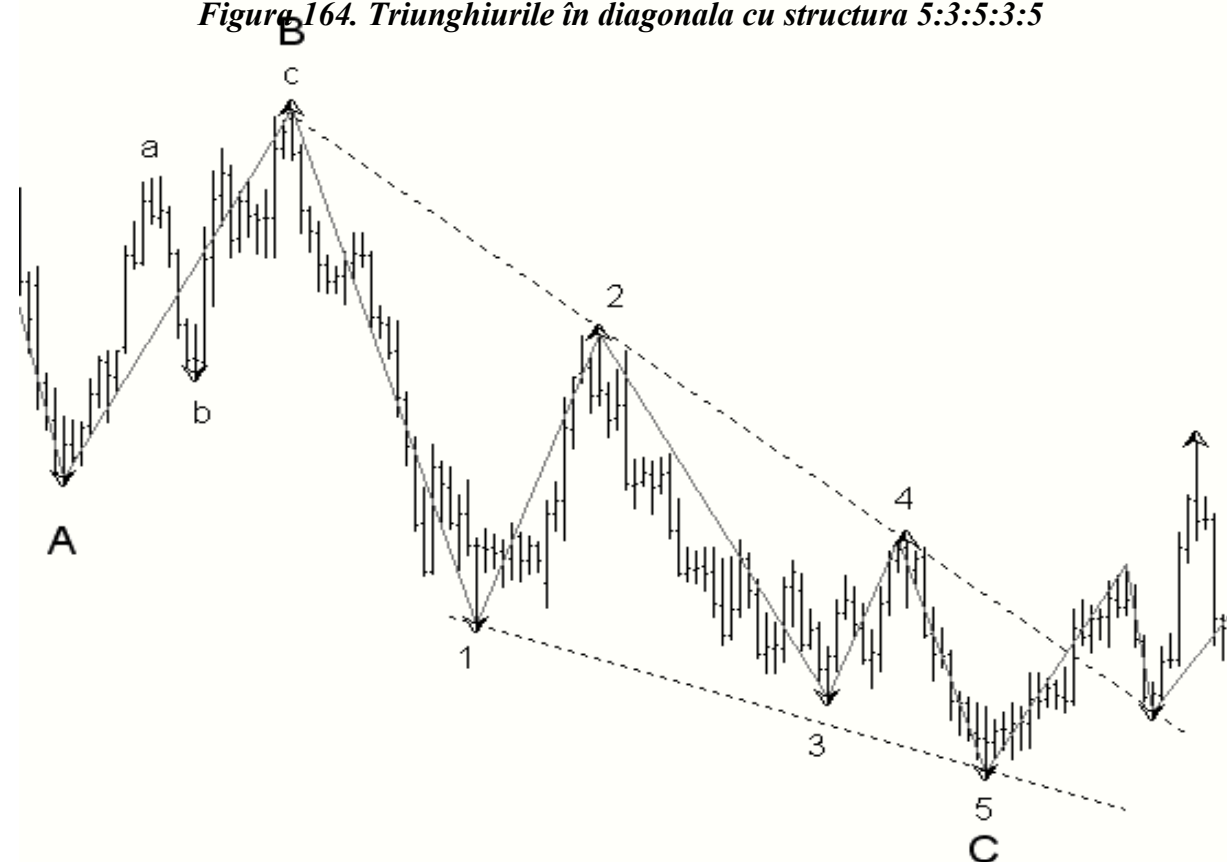

Figura 165. Diagonală în forma valului C (EUR/JPY), H4, Meta Trader, Admiral Markets

În fig. 165 este prezentată diagonală în forma valului C. În exemplul dat structura internă a lui C este :5:3:5:3:5.

Diagonalele Finale (Ending Diagonal)

Structura internă a acestor figuri este alcătuită din combinarea a trei valuri (:3:3:3:3:3).

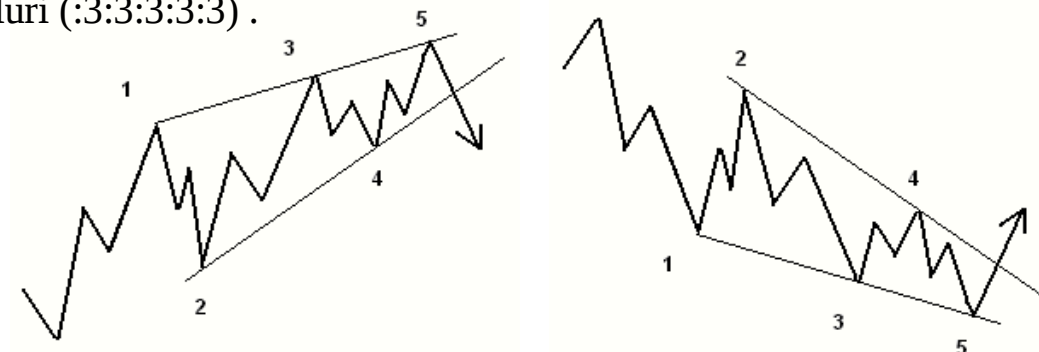

Figura 166. Diagonalele Finale

Când valul 5 este extins, figura apare ca o *pană* largită.

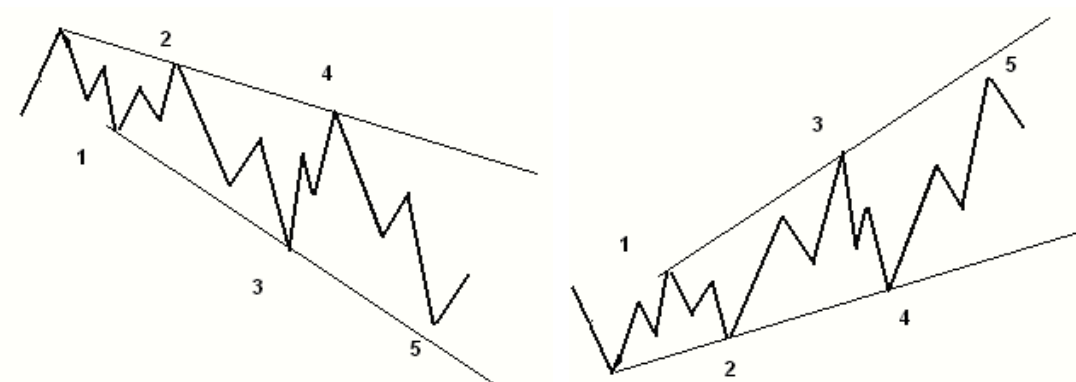

Figura 167. Schema Diagonalelor Finale cu valul 5 extins

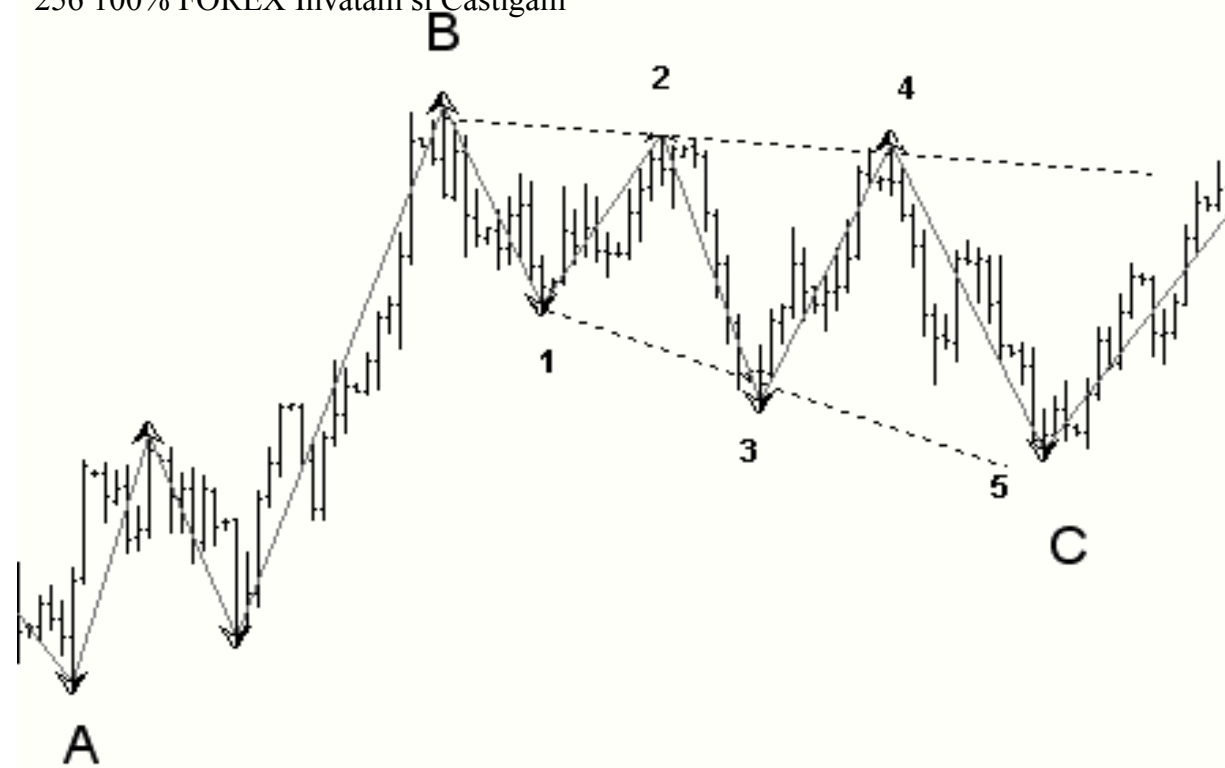

Figura 168. Diagonala Finala în forma valului C. Structura internă a figurii este formată dintr-un sir de trei (:3:3:3:3:3)

Corecțiile

Corecții pot fi valurile 2, 4, A, B, C, D sau E dintr-o clasă superioară. Acestea reprezintă o structură complexă de impulsuri și, de obicei, nu prezintă potențial pentru profit, dacă nu constituie figuri pentru intervale de timp mai mari (de o zi, o săptămână). Totuși, dacă traderul le identifică exact, aceasta devine un avantaj, deoarece finalizarea corecției este începutul unei mișcări noi de impuls, care poate fi speculată chiar de la început și în acest caz profitul va fi maxim. Multitudinea modelelor de corecție se determină de tipul valului A, direcția valului B și lungimea valului C față de A și B. Trebuie menționat că valul B de multe ori induce în eroare, deoarece se dezvoltă în direcția impulsului, și mulți traderi deschid poziții urmărind continuarea trendului. În funcție de lungimea valurilor B și C putem determina puterea următorului val de impuls. Cu cât valul B este mai puternic și valul C mai slab, cu atât mai puternic va fi următorul val de impuls (3 sau 5).

Zigzagul (:5:3:5). Acest tip de structură corectivă se utilizează în modelul valurilor Elliot (corecțiile A, B, C — fig. 159). Un asemenea model, de obicei, reflectă o corecție profundă (aproximativ 50 — 61,8%). Dacă valul A este segmentat clar, atunci el trebuie să fie format din cinci valuri. După care urmează valul B cu o structură din trei valuri care, de regulă, se încheie maxim la 62% din lungimea A. Valul C (cu cinci valuri :5), de obicei este într-o anumită proporție față de A, de cele mai multe ori este egal cu acesta, dar poate fi de 0,618 sau 1,618 din A.

Figura 169. Zigzag-ul în jos

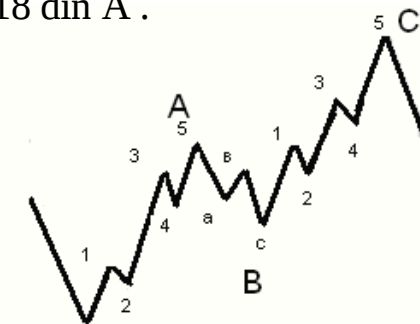

Figura 170. Zigzag-ul în sus

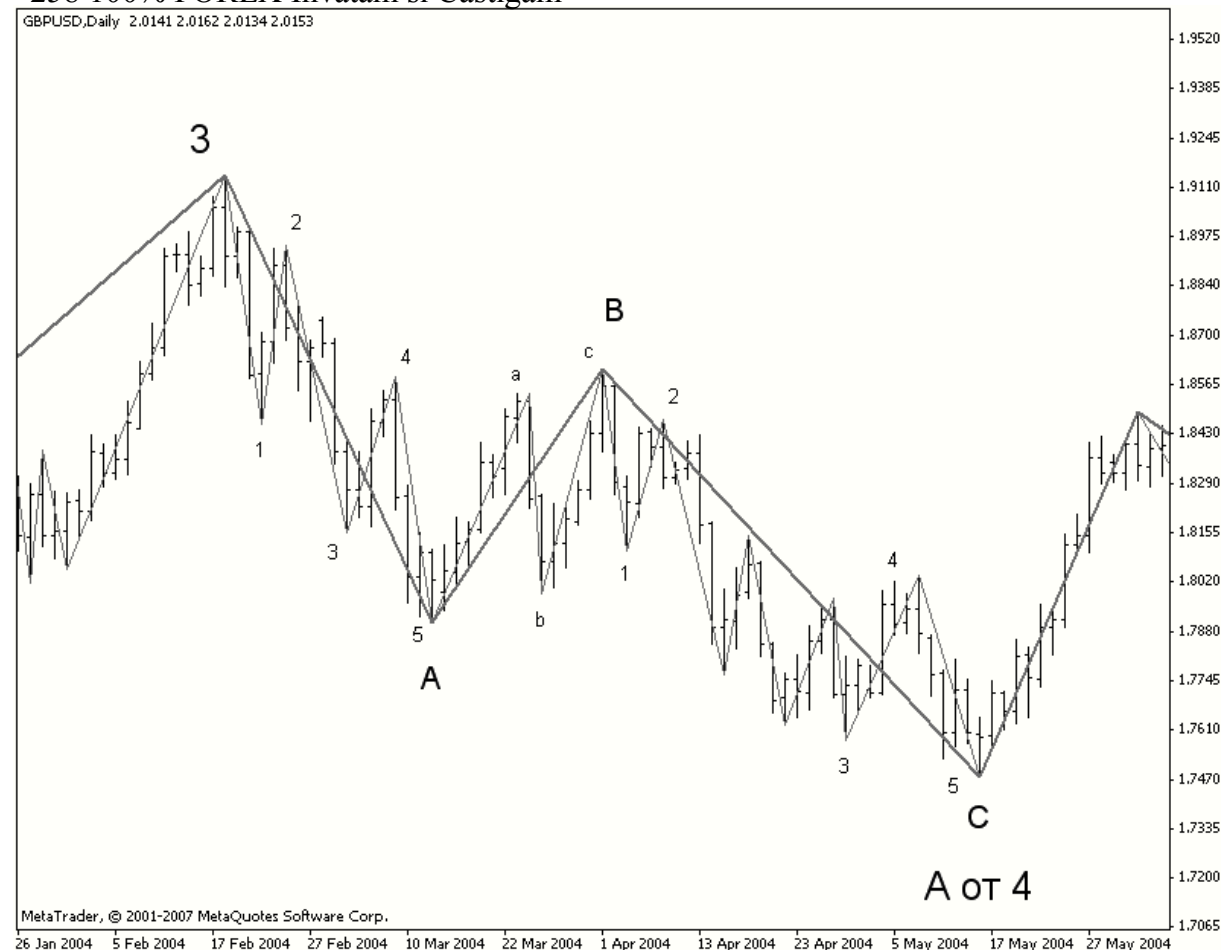

Figura 171. Zigzag în forma valului A (GBP/USD), Daily, Meta Trader, Admiral Markets

Corecțiile laterale (:3:3:5)

Spre deosebire de zigzag, în timpul corecțiilor laterale valul B atinge lungimea valului A (sau cel puțin 80%). Valul A este format din trei valuri. De aici provine regula: când începe corecția, urmărim formarea valului A. Dacă este format din cinci valuri, avem un zigzag; dacă este din trei valuri, atunci întreaga corecție va fi laterală sau un triunghi. Corecția laterală clasică (Regular Flat) apare atunci când valul B atinge exact nivelul începutului valului A, iar valul C atinge sau va depăși puțin nivelul bazei A.

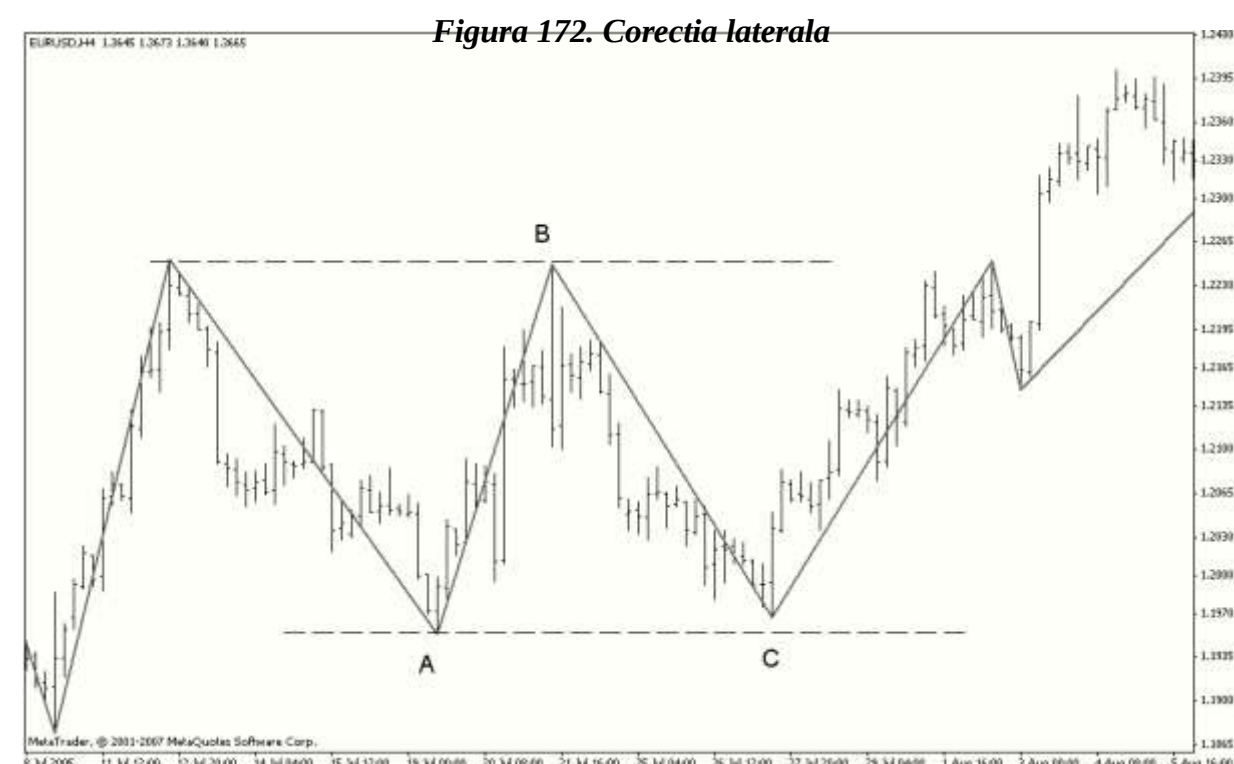
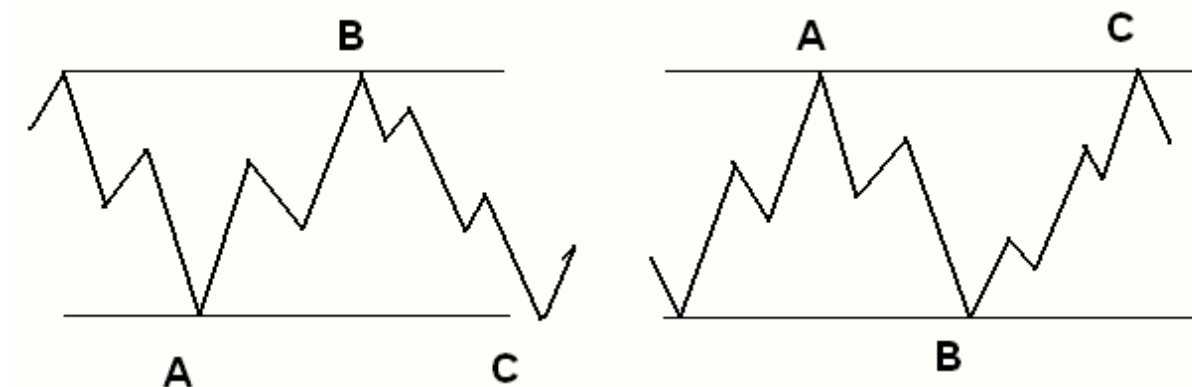

Figura 173. Corecția laterală (EUR/USD, H4), Meta Trader, Admiral Markets

Când valul B va depăși lungimea valului A și următorul val C nu va atinge baza A, atunci avem o corecție mobilă sau în mișcare (Running). Aceasta este un semn al unui trend puternic și probabil următorul val de impuls va fi puternic și de durată.

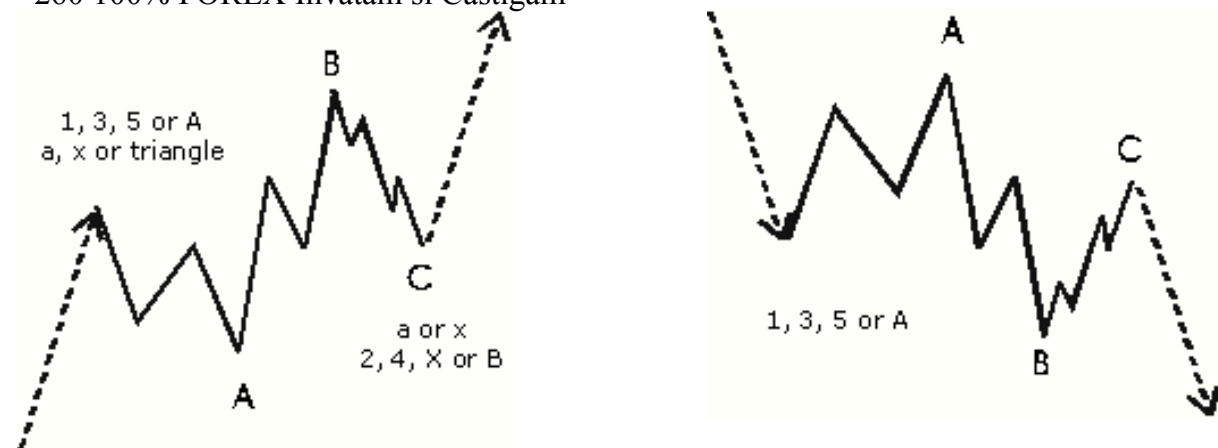

Figura 174. Corectia mobila

Dacă valul B va depăși valul A, după care valul C scade sub nivelul bazei A, avem o corectie *deformată (Irregular)*. Aceste figuri apar ca niște formațiuni ce se extind și, de obicei, după finalizarea lor mișcarea nu are potențial mare ca în cazul corectiei *mobile*.

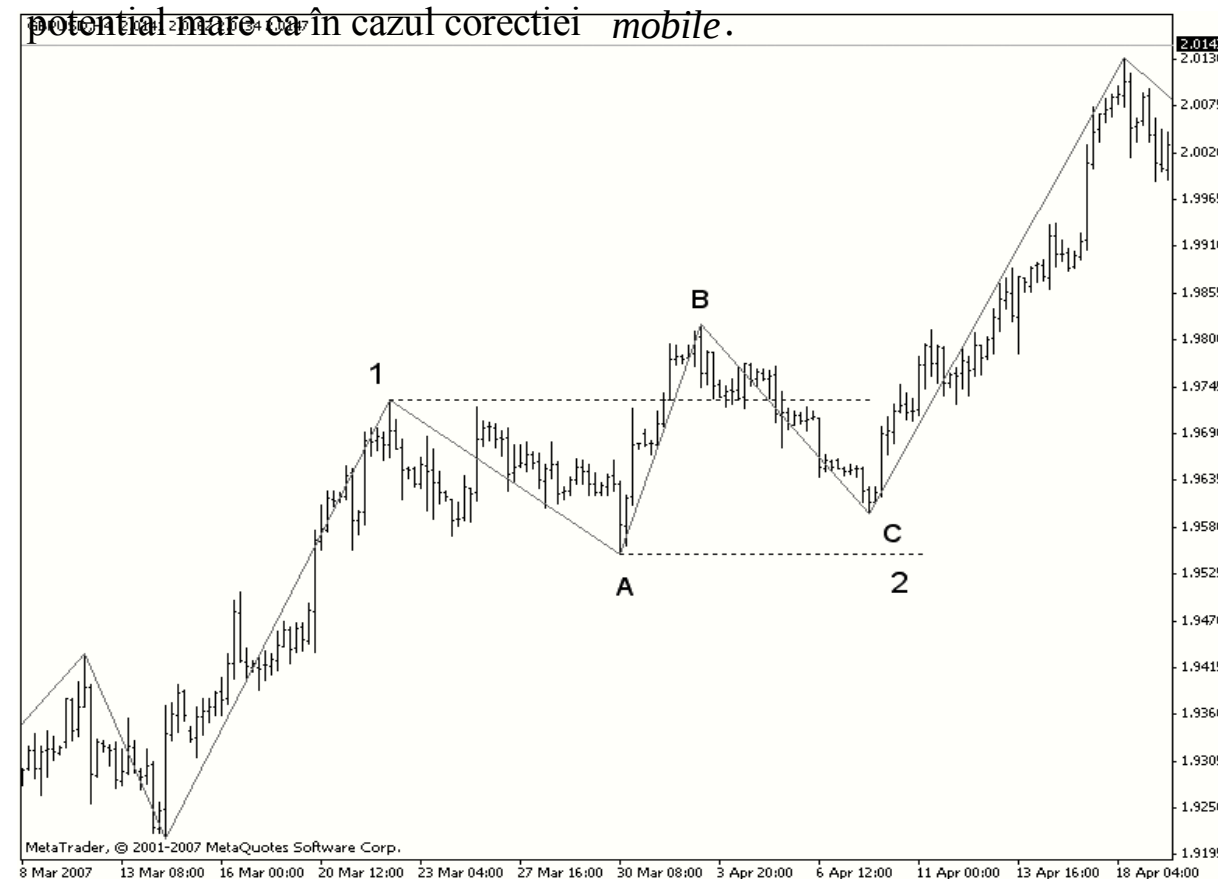

Figura 175. Corectia mobila (GBP/USD,H4), Meta Trader, Admiral Markets

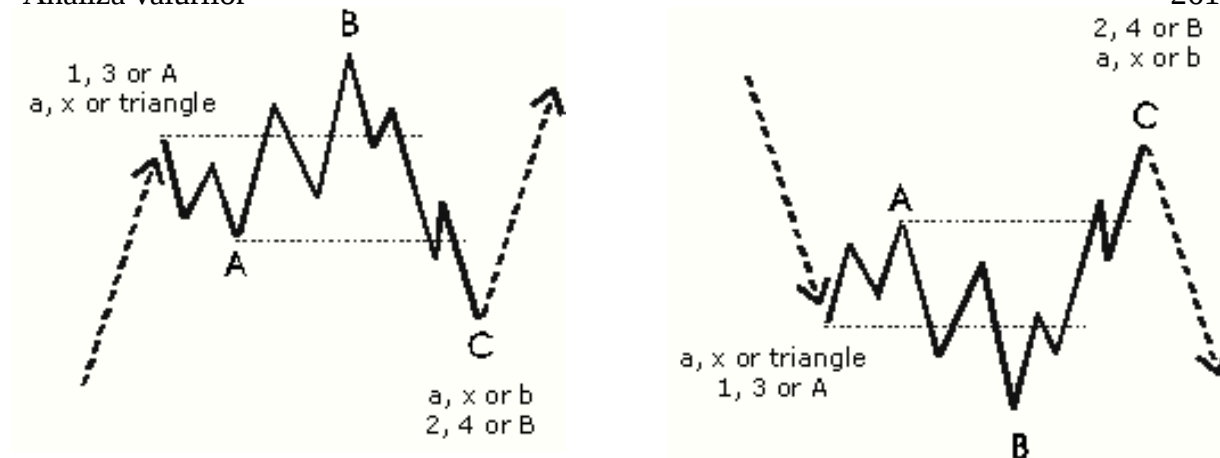

Figura 176. Corectia deformată laterală (Irregular)

Un model mai semnificativ îl reprezintă corectia laterală cu valul *suat C (Failure C)*. În cazul în care C nu atinge vârful valului A (depășind aproximativ 0,618 din A), aceasta înseamnă că următorul val de impuls va fi puternic.

Figura 177. Corectia deformată laterală (Irregular) (GBP/USD, H4), Meta Trader — Admiral Markets

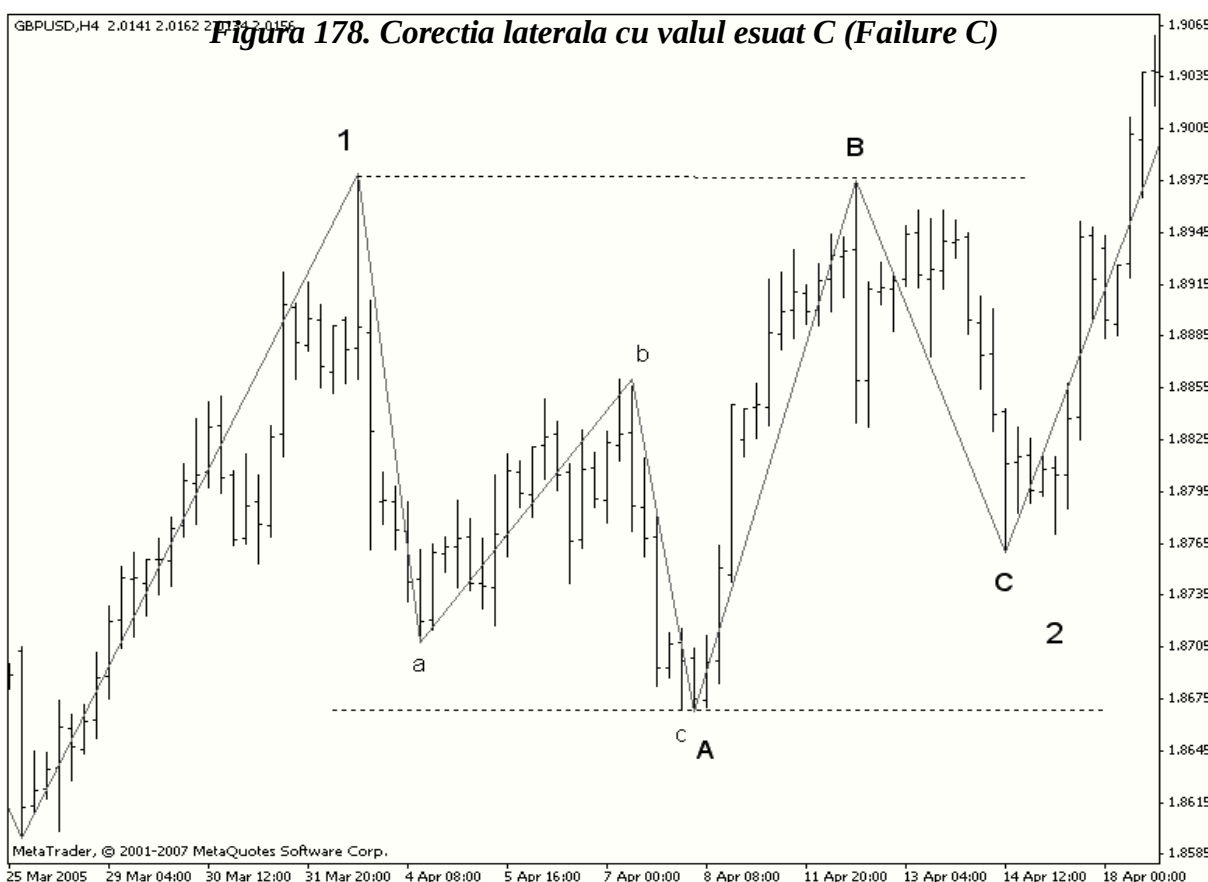
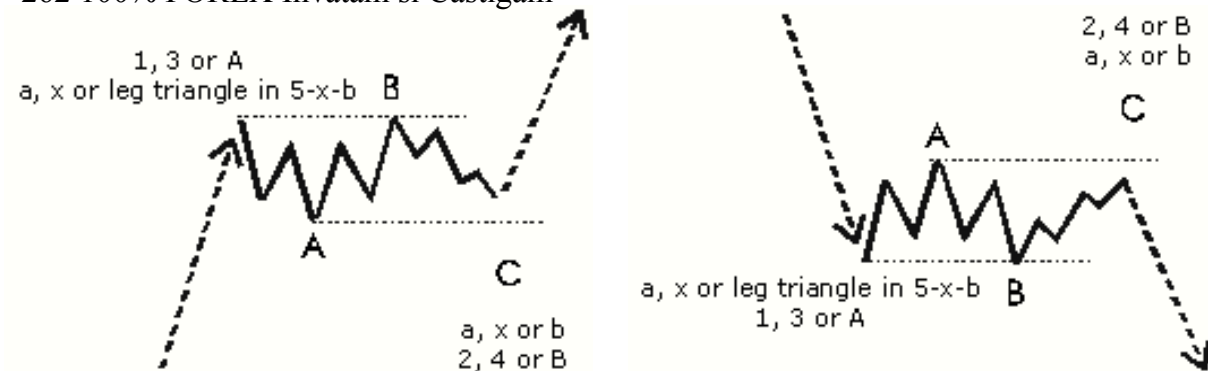

Figura 179. Corectia laterală cu valul esuat C (GBP/USD, 4H), Meta Trader — Admiral Markets

Triunghiurile (:3:3:3:3:3)

Dacă vorbim de triunghiuri ce se îngustează, este important să cunoaștem că pe parcursul formării acestor figuri piața acumulează energie. Când

prețul străpunge limitele triunghiului, va urma o mișcare puternică. Aceste figuri au un potențial mare de profit. Dacă le segmentăm, valorile ce le formează de cele mai multe ori sunt câte trei (:3) — A, B, C, D, E. Cel mai frecvent triunghiurile se formează în valul B sau în valul 4.

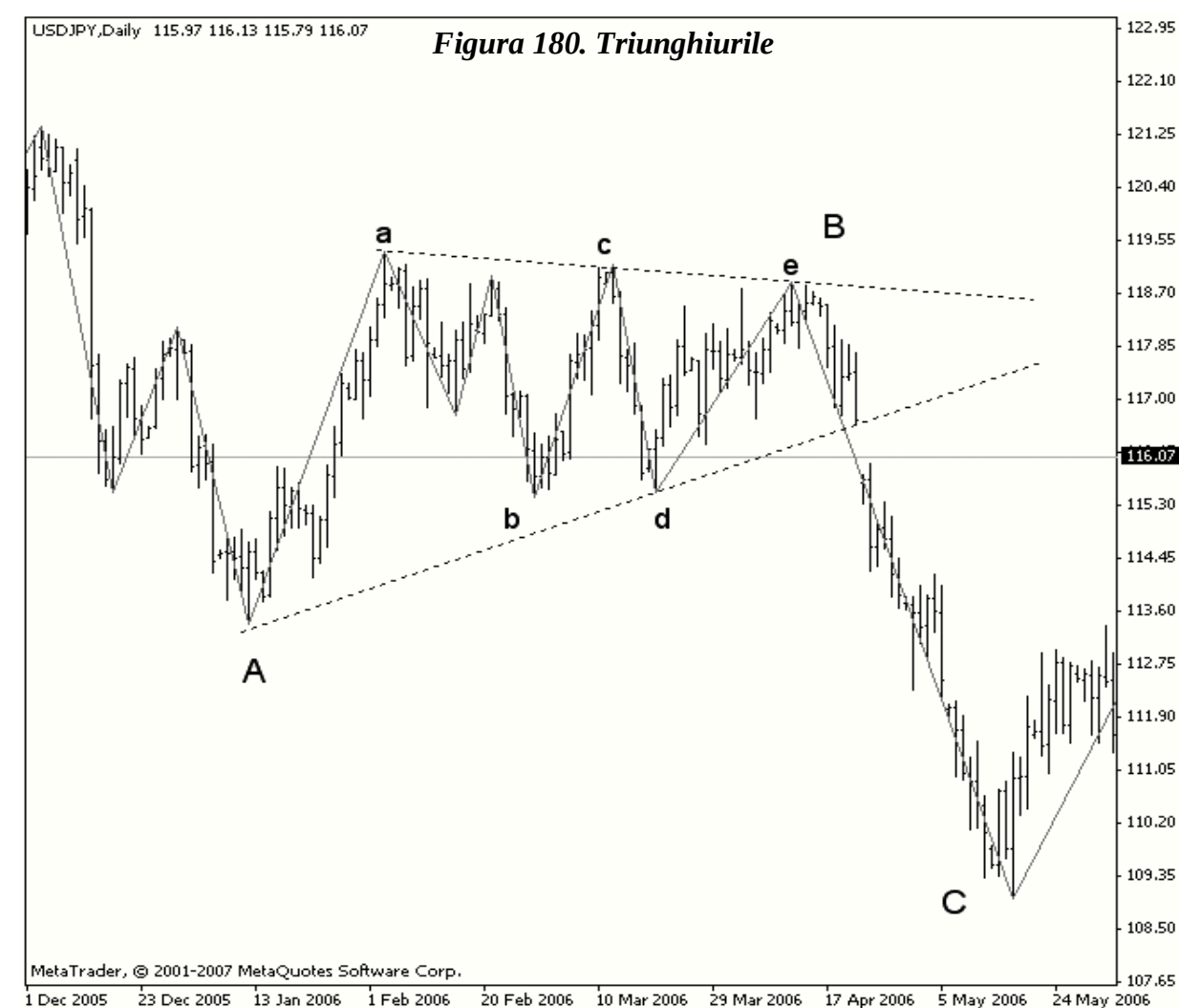
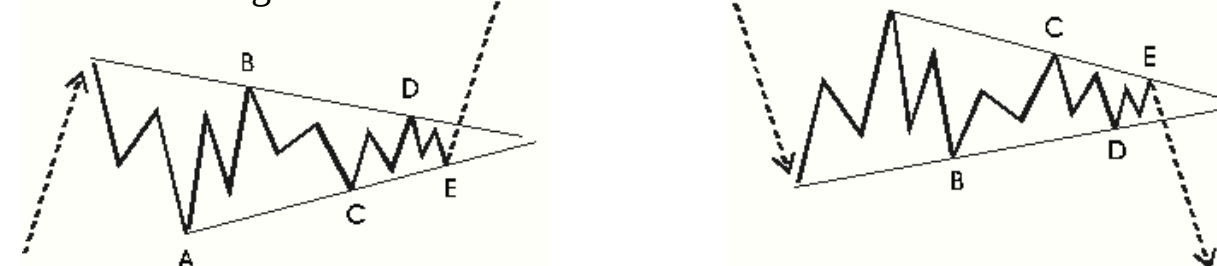

Figura 181. Triunghi în forma valului B (USD/JPY, Daily), Meta Trader — Admiral Markets

triunghiurile extinse (expanding triangle).

Spre deosebire de triunghiurile ce se îngustează, în acest caz piața pierde energie .

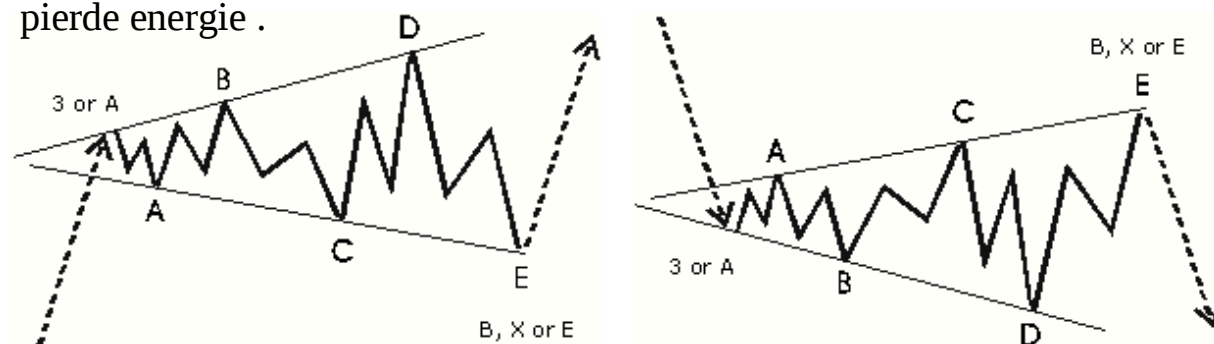

Figura 182. Triunghiurile extinse

CORECTII COMPLEXE — COMBINATIILE

Corectiile complexe reprezinta un sir de corectii simple (zigzag, corectie laterala sau triunghi) care sunt legate de un singur val X . Valul X poate prezenta orice tip de corectie . Pentru comoditate se utilizeaza prescurtarile — W, Y, Z .

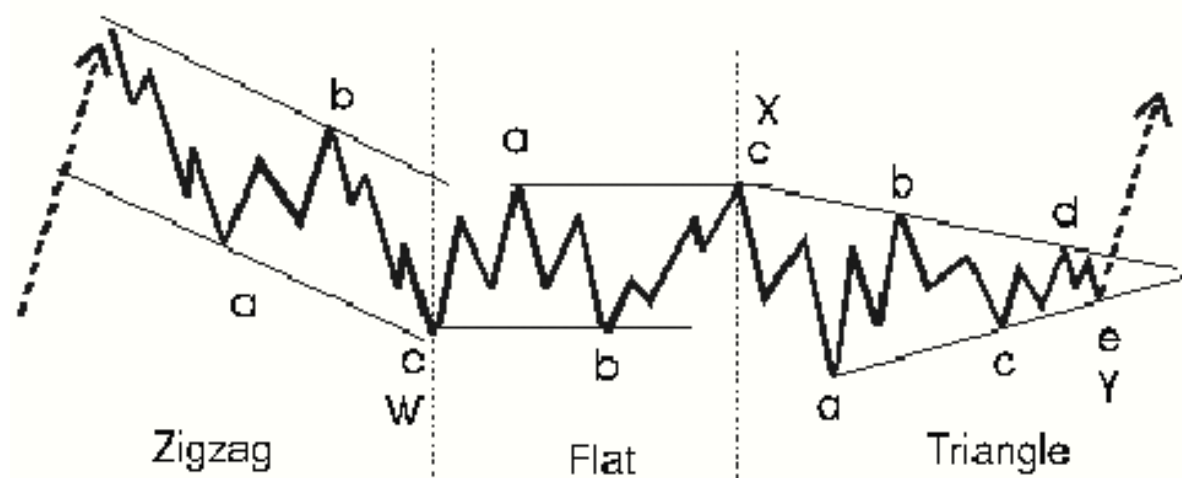

Figura 183. Combinatie dubla (zigzag+corectie laterala+triunghi)

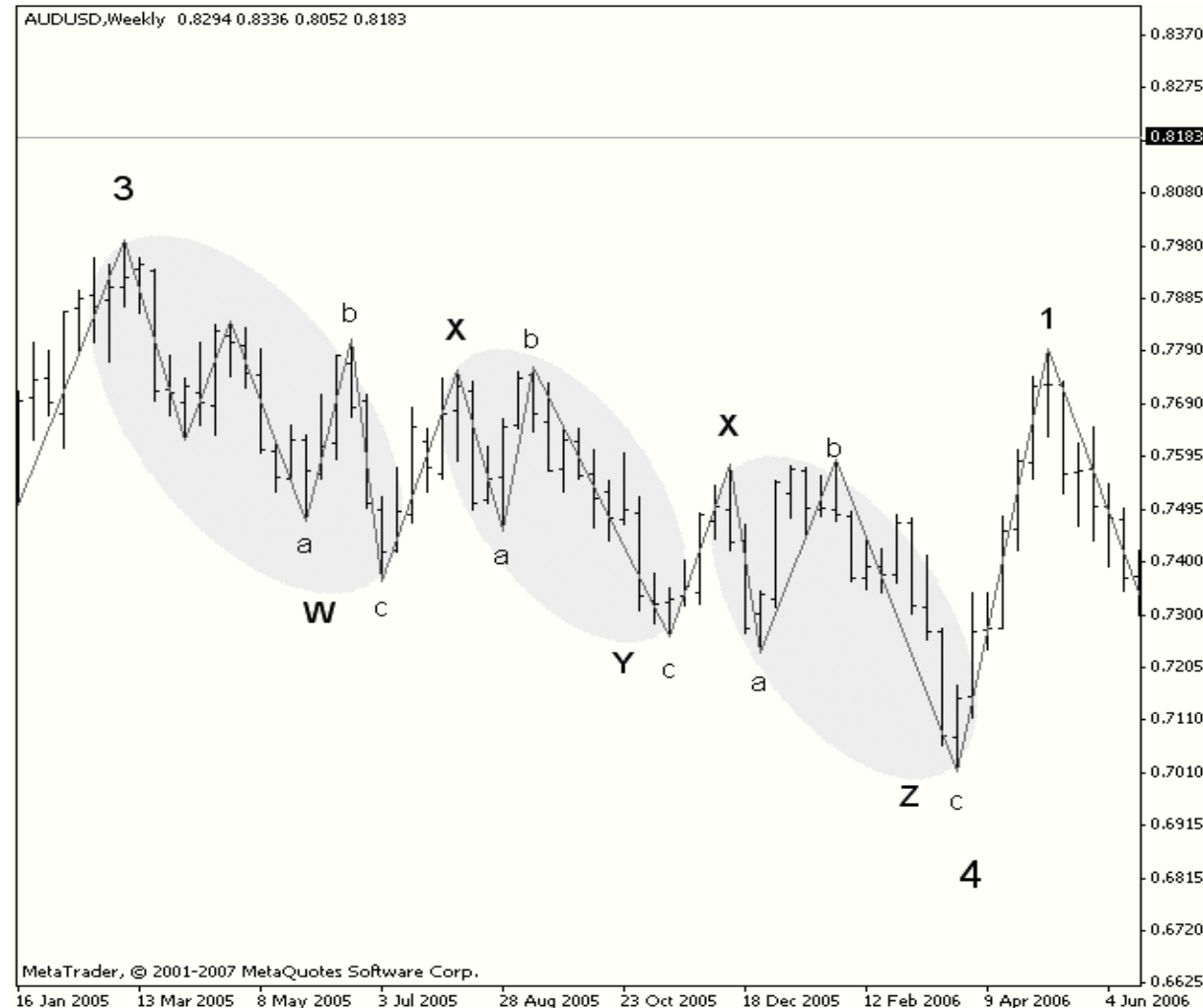
Analiza valurilor

Figura 184 Combinatie tripla (AUD /USD, Weekly), Meta Trader — Admiral Markets

Pentru multi traderi începatori, analiza valurilor pare dificila . Este adevarat, dar figurile nu sunt atât de numeroase si fiecare este amplu detaliata .

Modelul de baza			
Impulsul de trend	Impulsul final	Corectii simple	Combinatii
:5 :3			
:5:3:5:3:5 :5:3:5:3:3:3:3 :3:3:3:3:3 :3:X:3 :3:3:5			

Schema generala a structurilor valurilor

Din schema prezentata se observa ca, în esenta, structurile de baza — sunt 5 variante ale modelelor, plus combinatii ale valurilor X . Fiecare structura are propriile caracteristici, de exemplu: o amplasare într-o viziune mai complexa (mai mare) a valurilor, proportiile Fibonacci, energia si forta impulsului dupa finalizarea figurii . Sunt posibilele diferite combinatii ale formatiunilor de baza, dar totusi ele sunt limitate de regulile pozitionarii într-o perspectiva de lunga durata .

Capitolul 9
mAnAgementUl cApitAlUIUi

În capitolele precedente am învatat sa analizam piata, sa gasim diferite puncte de intrare si iesire, sa plasam ordine deplasate în timp etc . Daca ne-am însusit toate tehnicile enumerate, putem oare spune ca suntem pregatiti sa tranzactionam pe piata reala? Daca anticipam corect directia pietei, câstigul este garantat?

Sa analizam urmatorul exemplu: consideram doi traderi cu o aboradare diferita a tradingului . Presupunem ca ei deschid aceleasi tranzactii . Ambii au un capital initial de 5000 USD . Primul trader risca în fiecare tranzactie 80% din capitalul sau, iar al doilea — numai 10% . De exemplu, la o tranzactie reusita, profitul lor va fi de doua ori mai mare decât suma riscata .

Sa urmarim tranzactiile efectuate de traderi .

Tabelul 3 W — câstig, L — pierdere

Trader 1		Trader 2	
Tranzactii W/L Balanta 80% risc		Tranzactii W/L Balanta 10% risc	
1 W	5000 4000	1 W	5000 500
2 L	13000 10400	2 L	6000 600
3 L	2600 2080	3 L	5400 540
4 L	520 416	4 L	4860 486
Balanta Finala: 104 USD		Balanta Finala: 4347 USD	
Trader 1 a pierdut cea mai mare parte din portofoliu .		Trader 2 poate continua tranzactionarea .	

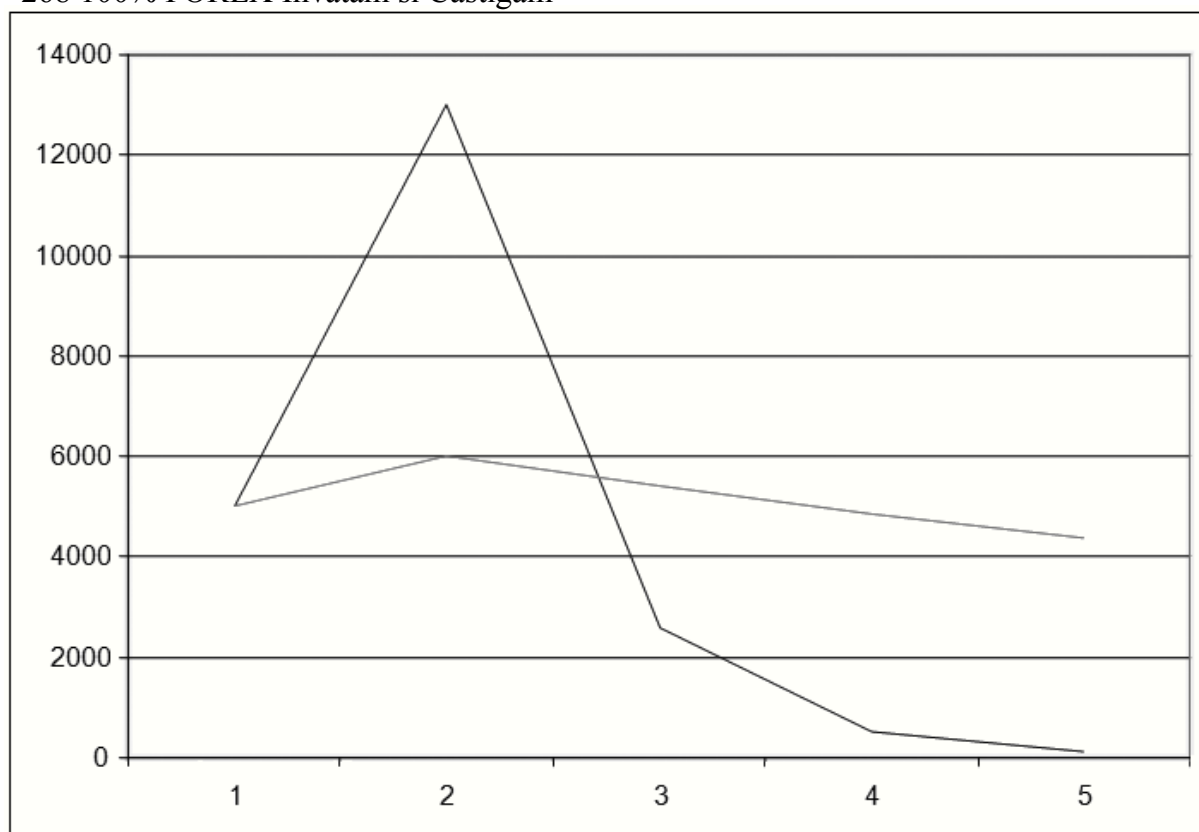

Figura 205. Balanta contului celor doi traderi

Din tabelul 3 se observa ca initial traderul 1 a început să tranzacționeze cu un avantaj semnificativ, dar după câteva tranzacții negative, el a pierdut cea mai mare parte din portofoliu. Dacă presupunem că după câteva tranzacții negative va urma o serie de tranzacții profitabile, atunci numai traderul 2 va beneficia de eventualul profit.

În figura 205 este reprezentată grafic diferența dintre aceste două strategii. Din exemplul prezentat este evident faptul că dacă ambii traderi efectuează tranzacții similare, numai unul rămâne în piață după o serie de eșecuri.

În această constă importanța managementului capitalului (Money Management — MM). Indiferent cât sunt de corecte analizele noastre, dacă ne expunem cu o mare parte a capitalului, chiar și o serie scurtă de tranzacții nereușite ne poate scoate din piață.

Prin urmare, nu este suficientă o analiză corectă a pieței, dar este necesară și determinarea rațională a riscurilor și volumelor cu care se intră în piață. Pentru a tranzacționa eficient și a beneficia de tranzacțiile profitabile,

le, trebuie controlate pierderile, deoarece există riscul să nu dispunem de capital pentru tranzacțiile viitoare.

Există numeroase teorii referitoare la procentul optim din cont pe care este rațional să-l riscăm și plasarea nivelului Stop Loss pentru fiecare tranzacție. Unii traderi, adepți ai unor anumite formule de evaluare a riscului, deschid poziții doar cu risc minim și Stop Loss apropiat. Alții încearcă nu numai să minimizeze riscurile, dar și să maximizeze eventualul profit. În acest capitol nu vom reuși să prezentăm toate teoriile, dar vom detalia cele mai importante aspecte ale managementului capitalului pe care trebuie să le ia în considerare fiecare trader.

În continuare analizăm o strategie care nu este recomandată a fi aplicată. Conform acesteia se consideră că după fiecare tranzacție negativă, poziția viitoare se dublează, de exemplu, dacă la prima poziție deschisă traderul risca 20% din portofoliu și aceasta este nereușită, atunci, deschizând tranzacția ulterioară, investiția se va dubla și riscul va crește la 40%, nu doar să acopere pierderea primei poziții, dar să obțină și profit (evident, dacă tranzacția a doua va fi profitabilă). Această abordare este cunoscută drept Sistemul Martingale și se bazează pe ideea că după o tranzacție nereușită crește probabilitatea ca următoarea să fie pozitivă.

Această abordare este incorectă. Indiferent de numărul tranzacțiilor pierdute consecutiv, probabilitatea ca următoarea tranzacție să fie reușită este de 50%. Respectiv, 50% este probabilitatea ca următoarea tranzacție să fie de asemenea negativă (conform teoriei probabilității).

Ne confruntăm cu un adevăr cert al pieței — tranzacțiile negative sunt inevitabile. De aceea trebuie să urmărim ca procentul (sau profitul) tranzacțiilor profitabile să acopere pierderile, dar să nu încercăm să le evităm complet.

În funcție de strategie și modalitatea de tranzacționare, numărul tranzacțiilor consecutiv pierdute (sau câștigate) vor fi de diferită durată și vor alterna. Scopul nostru, în timpul fiecărei perioade nefavorabile este de a minimiza pierderile, iar în perioada tranzacțiilor profitabile — de a maximiza eventualul profit încât acesta să acopere pierderile. Aplicând strategia Martingale, vom ajunge să maximizăm pierderile, care pot duce la lichidarea depozitului din cauza unui număr mic de tranzacții consecutive nereușite. În acest context, să urmărim tabelul 4.

tabelul 4. exemplu de tranzactii (profit/pierdere consecutive) W — profit, L — pierdere

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16
W L L L W W W W W W W W W L W

Prima Perioada
Tranzactie Tranzactiilor Perioada tranzactiilor profitabile
negative

În acest tabel sunt prezentate 16 tranzactii si rezultatele lor. Daca la deschiderea fiecărei pozitii riscam o mare parte a capitalului nostru, exista riscul sa epuizam tot capitalul în perioada tranzactiilor negative si sa nu dispunem de capital pentru efectuarea tranzactiilor ulterioare. Cu alte cuvinte, vom rata 10 pozitii profitabile din cauza faptului ca am riscat sume mari.

În concluzie, metoda Martingale este foarte periculoasa pentru capitalul nostru si nu este recomandata traderilor începatori. Este recomandat sa reducem volumul tranzactiilor în urma unor pierderi si invers, sa marim volumul dupa tranzactiile profitabile.

Nota: daca dupa fiecare tranzactie profitabila crestem volumul, atunci riscul (procentul din volumul total al capitalului disponibil în cont) trebuie sa ramâna acelasi pentru fiecare tranzactie ulterioara (de exemplu, întotdeauna riscul sa reprezinte 3% din portofoliu).

Regulile managementului capitalului:

1. Nu utilizati metoda Martingale.
2. Nu riscati mai mult de 1-3% din capital pentru fiecare tranzactie.
3. Pentru tranzactiile viitoare riscati acelasi procent din capitalul disponibil din cont (Free Margin).

Deschizând pozitii suplimentare, nu depasiti procentul de risc. Riscul la cresterea pozitiiilor trebuie redus.

Procentul riscului tuturor pozitiiilor deschise nu trebuie sa fie mai mare de 30% din volumul capitalului disponibil din cont.

Este recomandat ca raportul profit/pierdere sa fie supraunitar. Este de preferat ca acest coeficient sa fie mai mare sau egal cu 2 (ordinul Take Profit sa fie plasat la o distanta de doua ori mai mare decât nivelul ordinului Stop Loss). Daca pentru o anumita tranzactie acest coeficient este subunitar, înseamna ca acceptam o eventuala pierdere, care va fi mai mare decât eventualul profit (de exemplu, daca urmarim un profit de 30 de pips si 60 de pips pierdere, coeficientul va fi egal cu $\frac{1}{2}$).

Este recomandata diversificarea portofoliului, tranzactionând pe diferite piete financiare: valutare, de actiuni, futures etc. În cazul în care tranzactionati diferite instrumente financiare pe un singur cont analizati mărimea si gradul de risc pentru fiecare instrument financiar si pentru întregul cont. De exemplu, tranzactionarea pe piata valutara Forex se considera mai riscanta decât pe piata de actiuni, dar si potential profit este mai mare.

EXEMPLU DE APLICARE A MANAGEMENTULUI CAPITALULUI (MONEY MANAGEMENT)

Conditii Initiale:

Balanta contului: 3000 USD;

Levier: 1:200.

La ora 09:15, la cresterea perechii valutare EUR/USD, se cumpara un volum de 0,1 lot (10000 unitati valutare) la pretul de 1.5415. Fara efectul de levier, pentru a cumpara aceasta suma am fi avut nevoie de $1,5415 \times 10,000 = 15,415$ USD.

Compania Admiral Markets acorda clientilor sai un levier de pâna la 1:200 fara comisioane, de aceea în cazul prezentat, pentru a efectua o tranzactie sunt necesari $15415/200 = 77,08$ USD .

Un pips (adica schimbarea cursului cu 0 .0001 unitati) la un volum al tranzactiei de 0,1 lot pentru perechea valutara EUR/USD este egal cu 1 USD profit sau pierdere pentru trader .

În scopul limitarii eventualualelor pierderi, plasam ordinul Stop Loss puțin sub nivelul rezistentei 1,5375 . Diferenta dintre pretul cumpararii si Stop Loss este $1.5415 - 1.5375 = 0.0040$ (sau 40 de pips) . Prin urmare riscam cu $40 * 1 = 40$ USD, ce reprezinta $40 / (3000 / 100) = 1,33$ % din valoarea contului .

În aceeasi zi, la ora 21:45, pretul atinge valoarea 1,5550 . Presupunem ca s-a luat decizia de a fixa profitul la acest nivel . Tranzactia poate fi închisa manual, din terminalul MetaTrader 4, dupa care putem stabili ordinul Take Profit deplasat în timp (care va fi executat automat pe serverul de tranzactionare Admiral Markets în momentul atingerii pretului indicat) .

Diferenta dintre pretul deschiderii pozitiei si pretul închiderii este de $1.5550 - 1.5415 = 0,0135$ (135 de pips) .

Profitul obtinut, în urma tranzactiei, constituie $135 * 1 = 135$ USD . Valoarea contului de tranzactionare dupa închiderea pozitiei constituie $3000 + 135 = 3135$ USD . Profitul investit (raportat la suma alocata pentru tranzactionare) a constituit 75,14% în 12 ore si 30 minute .

Daca noi am fi deschis pozitia cu 0,01 lot, utilizând 7,71 USD si riscând 0,13 % din capital (cu conditia ca nivelul Stop Loss sa fie plasat la distanta de 40 de pips), profitul obtinut ar fi fost de 13,50 USD . Daca am fi deschis pozitia cu 1 lot (utilizând 770,75 USD si riscând 13,33 % din depozit), profitul ar fi fost de 1350 USD .

Optimizarea volumului capitalului investit

Probabil multi se întreaba: care este diferenta dintre riscul de 1%, 2%, 3% sau mai mare? Regulile analizate pâna acum prezinta strategia conservatoare de management al capitalului, strategia care ne va proteja de supra-încarcarea contului si va reprezenta un suport pentru începutul carierei de trader .

Apare urmatoarea întrebare: dupa optimizarea regulilor de intrare în piata, a regulilor de iesire, a nivelelor Stop Loss si a marimii profitului, se poate oare optimiza si procentul capitalului cu care ne expunem? Se pot

obține oare rezultate mai bune la utilizarea unui alt raport procentual al riscului?

Daca urmam o anumita strategie si o testam pe istoricul cotatiilor unui instrument financiar, în consecinta având un risc de la 1 la 35%, atunci printr-o astfel de metoda excesiva se poate gasi o varianta optima, la care marimea profitului va fi maxima .

Exista si diferite formule, cu ajutorul carora se poate calcula acest procent optim . Ele se bazeaza pe diferiti parametri care sunt caracteristici în aplicarea strategiilor: pierderea totala maxima, cea mai mare pierdere, marimea medie a profitului etc .

Aceasta înseamna ca înainte de aplicarea unei anumite formule pentru calcularea procentului de risc initial trebuie sa analizam propriul sistem, testându-l pe istoricul cotatiilor . Prima varianta: programam strategia noastra cu ajutorul limbajului algoritmic MQL4, accesibil în terminalul MetaTrader4, cu alte cuvinte cream un sistem automatizat de tranzactionare *Expert Advisor* . Un astfel de program poate fi testat în regim automat, utilizând *Strategy Tester* din terminalul MetaTrader4 (istoricul cotatiilor principalelor perechi valutare este accesibil în terminal) . Daca la început va este greu sa programati tranzactionarea automata, puteti testa strategia si manual, direct pe graficul instrumentului financiar, indicând punctele de intrare si iesire, calculând profitul sau pierderea fiecărei pozitii . Este important sa fie obtinuti parametrii pentru includerea în formula de calcul a riscului . Cu cât va fi mai mare numarul de tranzactii virtuale efectuate în timpul testarii, cu atât mai valabile vor fi rezultatele statistice ale acestei testari . O regula concreta pentru determinarea numarului necesar de tranzactii la testare nu exista, dar e recomandat sa fie mai multe de 100 .

Cele mai cunoscute formule pentru calculul procentului optim al capitalului riscat într-o singura tranzactie, sunt cele ale lui Kelly si *Optimal Fixed Fraction* al lui Ralph Wins .

Formula lui Kelly

Kelly% = $((B+1) * p - 1) / B$, unde

P — probabilitatea unei tranzactii reusite,

B — profitul * procentul tranzactiilor pozitive / pierderea * procentul celor negative .

Formula lui Kelly este aplicabila si ofera rezultate bune atunci când dispunem de repartizarea statistica a lui Bernulli — variante posibile de finalizare a oricarei tranzactii sunt numai doua (pierdere sau câștig) si probabilitatea de obtinere a profitului (P) este permanenta .

Optimal Fixed Fraction

Optimal F reprezinta procentul de risc al fiecarei tranzactii raportat la capitalul total, când acesta are valoare maxima . Pentru calculul corect a lui *Optimal F* este necesara statistica testarii — rezultatele fiecarei tranzactii efectuate (profit sau pierdere) . Atunci:

$$g = [(1 + F * (-trade / Biggest\ loss)) * (1 + F * (-trade2 / Biggest\ loss))] * ... \\ (1 + F * (-trade\ i / Biggest\ loss))]^{1/n},$$

unde:

G -media geometrica ce reflecta ritmul de crestere a capitalului;

F-*Optimal F*;

N — numarul de tranzactii;

Biggest Loss — cea mai mare pierdere din N;

Trade i — rezultatul tranzactiei i.

Cu ajutorul formulei mentionate mai sus se poate calcula *Optimal F* în felul urmator: se dau diferite valori lui F, si acea la care se atinge valoarea maxima a capitalului (G=max), aceea reprezinta *Optimal F*.

Problema aplicarii acesteia si a altor metode de management al capitalului consta în faptul ca formulele calculeaza nivelul adecvat al riscului, bazându-se numai pe rezultatele istorice, nu este garantat ca în viitor rezultatele vor fi similare si piata va avea acelasi comportament .

În opinia lui Larry Williams, formula de calcul a riscului pentru fiecare tranzactie conform managementului capitalului poate fi urmatoarea:

$$Balanta\ contului\ (Balance) * riscul\% / pierdere\ maxima,$$

unde procentul de risc difera în functie de anumite strategii, sau poate fi calculat dupa formula *Optimal F* sau dupa formula lui Kelly .

Respectarea unor anumite principii de management al capitalului reprezinta cheia pentru cresterea eficientei si profitabilitatii strategiei dumneavoastra pe termen lung .

Noi am analizat regulile de baza ale managementului capitalului, care sunt utile pentru traderii începatori .

Anexa 1 **plAtFoRmA De tRAnZActionARe** **metAtRADeR 4**

Pentru efectuarea diverselor tipuri de operatiuni pe pietele financiare, compania Admiral Markets pune la dispozitia clientilor sai platforma de tranzactionare MetaTrader 4 accesibila în toate versiunile pentru PC, smartphones, cât si versiunea speciala MT4 MultiTerminal pentru administrarea simultana a mai multor conturi . Din platformele de trading online accesibile clientilor, Meta Trader 4 nu poate fi comparata dupa functionalitate, flexibilitate, accesibilitate cu alta platforma .

Terminalul beneficiaza de o interfata usor de înțeles si utilizat pentru orice trader începator, permite controlul complet al tranzactiilor, plasarea unui numar nelimitat de ordine deplasate în timp, efectuarea analizei grafice (tehnica), receptionarea stirilor în timp real, precum si crearea si testarea propriilor strategii automatizate de tranzactionare . În plus, se acorda mare atentie securitatii si confidentialitatii transmiterii informatiilor, contul de tranzactionare al traderului fiind protejat de orice interventie externa .

În platforma Meta Trader 4 sunt disponibile posibilitati de automatizarea a operatiilor de tranzactionare cu ajutorul *Expert Advisor* a indicatorilor utili pentru analiza tehnica . Terminalul poate efectua operatiuni în regim automat 24 de ore din 24 dupa o strategie de tranzactionare stabilita anterior . Modulele suplimentare si *Expert Advisor* pentru terminalul de tranzactionare sunt disponibili gratuit . Daca aveti cunostinte minime în programare, veti crea propriul *Expert Advisor* folosind limbajul de programare MQL4 .

Puteti accesa gratuit terminalul MetaTrader 4 pe site-ul companiei Admiral Markets: www.admiralmarkets.ro

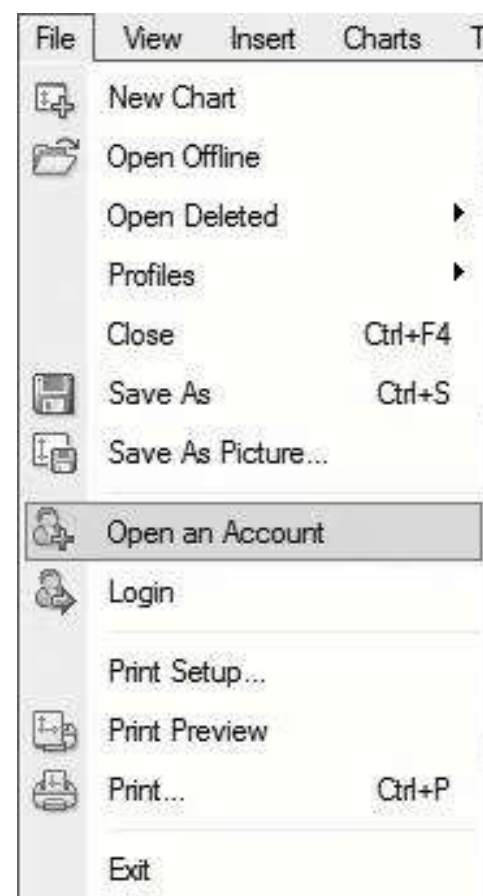
Procedura instalarii terminalului în calculatorul Dvs . este asemanator instalarii oricarui alt program standard Windows (alegeti limba dorita

a interfetei si fisierelor ajutatoare, apoi directorul de instalare etc .). Mai departe, în doar câteva minute, puteti deschide un cont demonstrativ pe o perioada nelimitata si începeti sa tranzactionati pe pietele financiare cu bani virtuali, fara nici un risc . În plus, puteti avea concomitent un numar variat si nelimitat de conturi demo, cu valoare diferita a depozitului initial, a efectului de levier (pâna la 1: 200), si a valutei (USD sau EUR), pentru studierea si testarea strategiilor de tranzactionare .

Procedura de deschidere a contului demonstrativ de tranzactionare:

pasul 1. În meniul principal al terminalului Meta Trader 4 selectati *File*, apoi *Open an Account*.

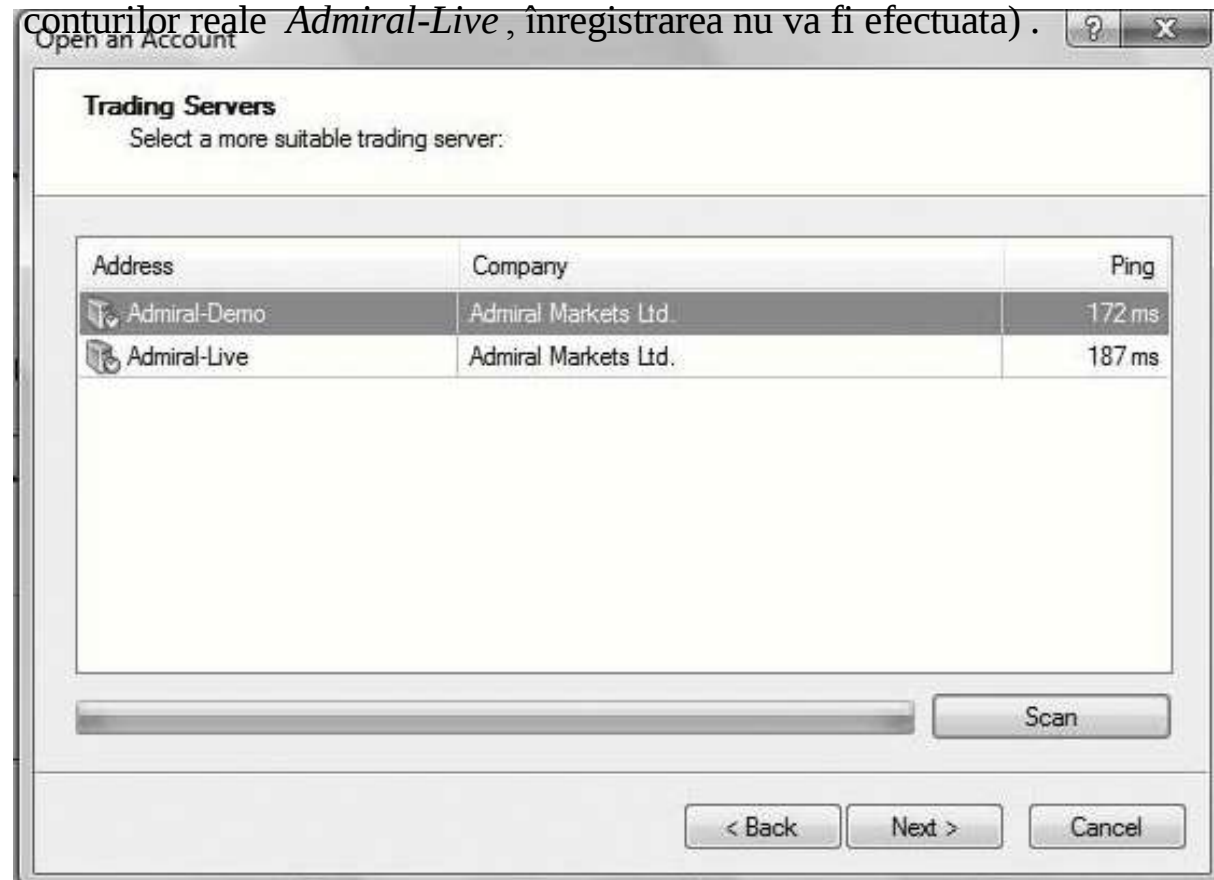
Nota: astfel poate fi deschis numai contul demonstrativ; pentru crearea unui cont real este necesara înregistrarea în Biroul Traderilor: <https://tc.fxservice.com>

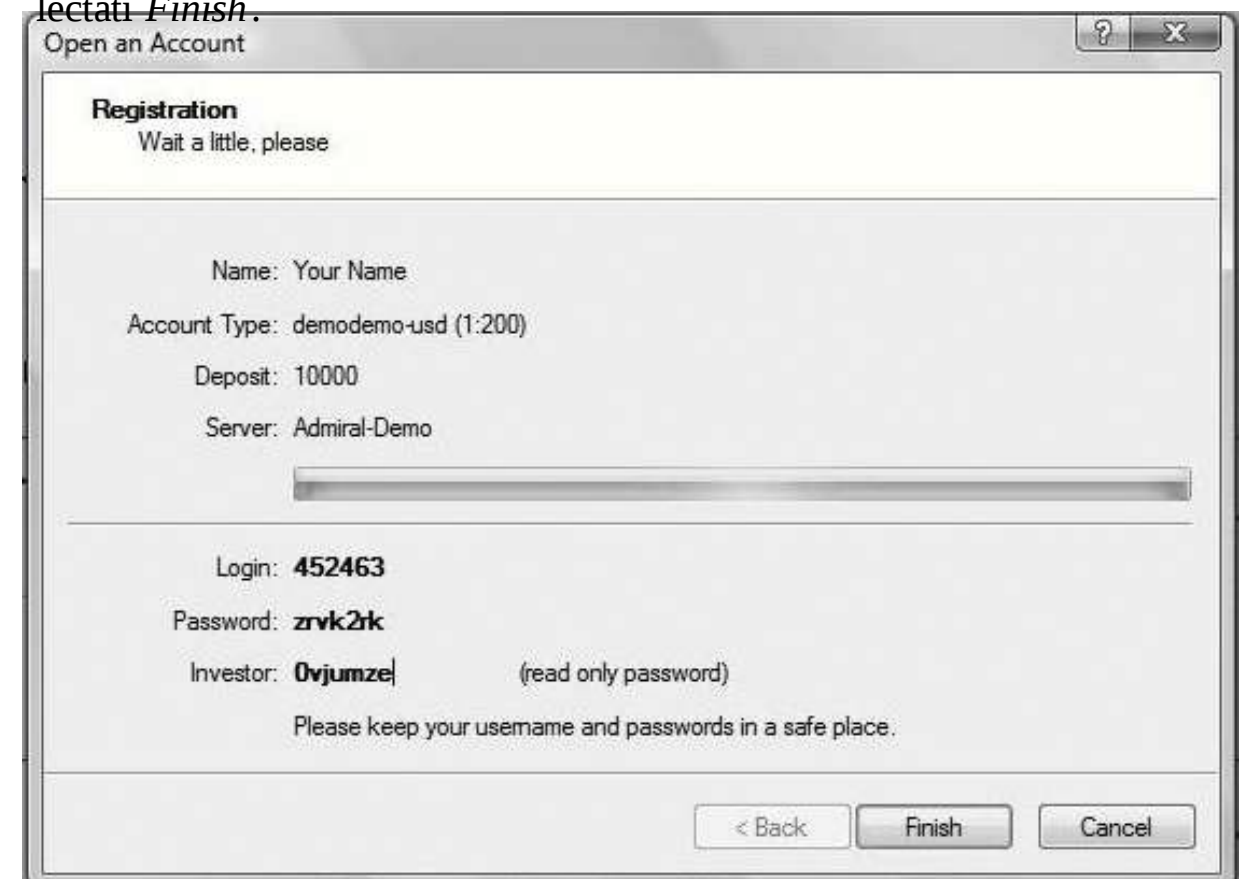
pasul 2. Completati câmpurile necesare de înregistrare dupa modelul propus . Pentru crearea contului demo, datele personale introduse pot fi incorecte, dar compania Admiral Markets garanteaza deplina confidentialitate si integritatea informatiei Dvs . Specificati corect adresa de email, selectati în rubrica *Account Type* valuta dorita a contului demo (valuta în care se reflecta balanta contului si se calculeaza operatiunile efectuate), alegeti levierul (pentru demo si conturi reale efectul de levier este de la 1:1 pâna la 1: 200), apoi introduceti suma depozitului initial (sau selectati variantele propuse din lista) . Aprobati primirea noutatilor prin mail (bifati casuta) . Când toate informatiile obligatorii sunt introduse, va deveni activ butonul *Next* ce trebuie bifat pentru continuarea înregistrarii .

 A screenshot of the 'Open an Account' dialog box in MetaTrader 4. The dialog box has a title bar with a question mark and a close button. Below the title bar is a section titled 'Personal details' with the instruction 'To open an account, please fill out all the following fields:'. The form contains several input fields: 'Name' (with a 'min 6 chars' hint), 'Country' (a dropdown menu showing 'Romania'), 'State' (with a 'min 2 chars' hint), 'City' (with a 'min 2 chars' hint), 'Zip code' (with a 'min 3 chars' hint), 'Address' (with a 'minim 6 caractere' hint), 'Phone' (with a 'min 6 chars' hint), 'Email' (with a placeholder 'name@company.com'), 'Account Type' (a dropdown menu showing 'demo-usd'), 'Currency' (a dropdown menu showing 'USD'), 'Leverage' (a dropdown menu showing '1:200'), and 'Deposit' (a dropdown menu showing '10000'). There is a checkbox labeled 'I agree to subscribe to your newsletters' which is checked. At the bottom right are three buttons: '< Back', 'Next >', and 'Cancel'.

pasul 3. În fereastra *Trading Servers* selectati *Scan* (ambele servere trebuie sa fie accesibile si sunt bifate cu verde) . În continuare alegeti din lista serverelor *Admiral-Demo* si selectati *Next*(daca este ales serverul conturilor reale *Admiral-Live* , înregistrarea nu va fi efectuata) .

pasul 4. Așteptati câteva secunde pâna serverul trimite datele pentru conectarea la contul demo: *login*(numarul contului) si *Password*(parola standard a traderului) . Simultan va fi generata parola speciala *Investor*, care este destinata monitorizarii(vizualizarii situatiei reale) a conturilor din orice terminal MetaTrade4, dar nu pentru tranzactionare . Aceasta parola o puteti comunica altor persoane, daca doriti sa urmareasca rezultatele contului Dvs . (potentiali investitori pentru administrarea conturilor acestora) . Ambele parole pot fi modificate în meniul programului *Tools/Options/Change*. Pentru finalizarea procedurii de înregistrare a contului demo selectati *Finish*.

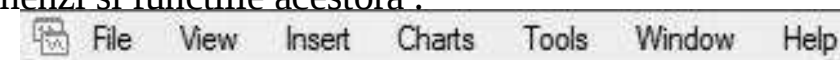
pasul 5. Contul demonstrativ este creat si terminalul MetaTrader4 va efectua automat conectarea la acest cont . De asemenea, obligatoriu în Terminal/Mailbox este trimisa confirmarea deschiderii contului demo si datele acestuia de catre compania Admiral Markets . Este recomandata copierea si pastrarea acestor date în eventualitatea pierderii .

Dupa crearea contului demo si conectarea la acesta (sau dupa conectarea la un nou cont real) lista instrumentelor financiare oferite pentru tranzactionare (*Symbol*) ale terminalului MetaTrader 4 (View/Market Watch) în unele cazuri este incompleta . Pentru a vedea lista completa a tuturor instrumentelor disponibile faceti click dreapta pe mouse, si din meniul aparut selectati *Show All* . Numarul instrumentelor prezentate se maresc vizibil . Aceasta procedura, cu selectarea *Show All* din meniul, se recomanda a fi efectuata cel putin o data pe luna — regulat se adauga noi instrumente financiare, de exemplu contractele futures (iar contractele cu data expirata devin inactive) . De asemenea, selectând din acest meniul *Symbols* va sunt prezentate în detaliu toate instrumentele tranzactionate dupa categorii, si

conditiile de tranzactionare a acestora .

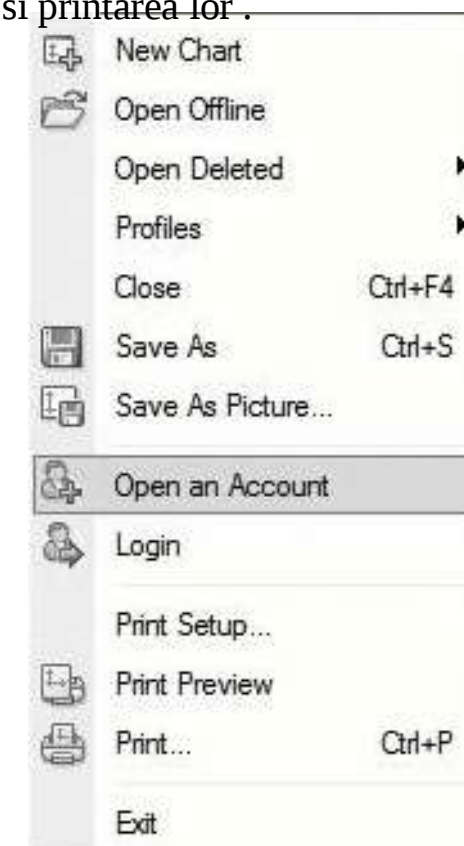
Symbol	Bid	Ask	High	Low
EURUSD	1.3046	1.3048	1.3091	1.2872
USDJPY	91.49	91.51	92.10	90.86
GBPUSD	1.4927	1.4929	1.4976	1.4699
USDCHF	1.1544	1.1547	1.1677	1.1500
USDCAD	1.2213	1.2216	1.2296	1.2126
AUDU...	0.6788	0.6791	0.6832	0.6626
NZDUSD	0.5394	0.5399	0.5430	0.5238
EURJPY	119.35	119.39	119.99	117.04
EURGBP	0.8738	0.8743	0.8779	0.8680
EURCHF	1.5065	1.5068	1.5075	1.4986
EURCAD	1.5933	1.5943	1.5975	1.5718
EURAUD	1.9202	1.9217	1.9431	1.9143
EURNZD	2.4151	2.4171	2.4641	2.4070
GBPJPY	136.55	136.62	137.30	133.56

În continuare sa analizam meniul principal al terminalului . Câmpul de accesare a acestuia este situat sub denumirea programului si reprezinta un set de comenzi si functiile acestora .

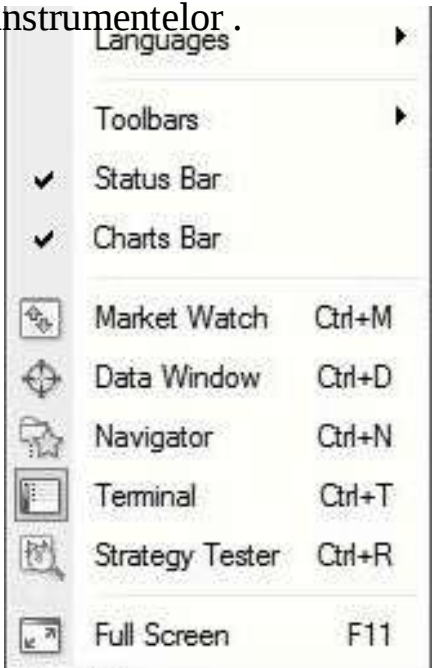
1.meniul File

În acest meniul sunt cumulate comenzile pentru gestionarea graficelor, profilurilor, salvarea si printarea lor .

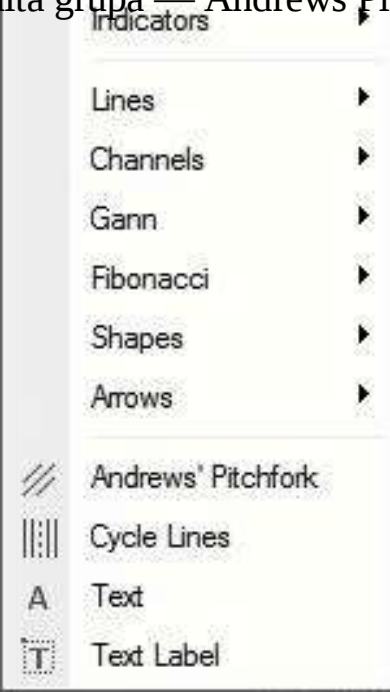
meniul view

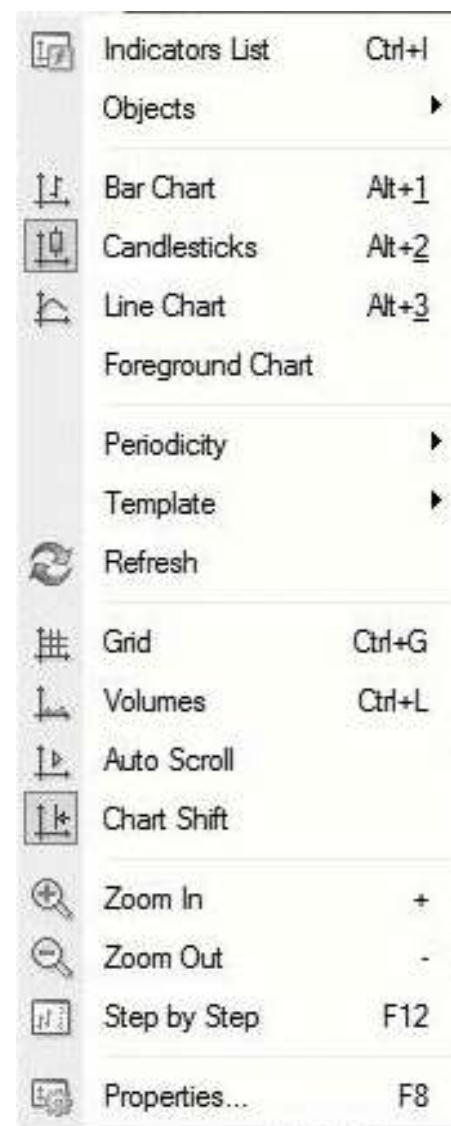
În acest meniu sunt grupate comenzile de gestionare a ferestrelor, panelele instrumentelor si limbajul interfetei . O parte din aceste comenzi sunt dublate în panelul instrumentelor .

meniul Insert

În acest meniu sunt incluse instrumentele ce se utilizeaza în analiza grafica: linii, indicatorii tehnici, figurile geometrice, marcari si text . În sub-meniul *Indicators* sunt grupati toti indicatorii tehnici . Selectând denumirea din lista, se aplica indicatorul pe graficul activ . Instrumentele liniare sunt grupate într-un submeniu corespunzator: linii de diferite tipuri, un ansamblu de canale, nivelele lui Gann si Fibonacci . În plus se gasesc si cele care nu fac parte dintr-o anumita grupa — Andrews Pitchfork si *Cycle Lines* .

meniul Charts

În meniul *Charts* sunt cuprinse comenzile de gestionare a graficelor si a indicatorilor tehnici aplicati pe acesta . În acest meniu sunt accesibile urmatoarele comenzi:

Indicators list — se solicita fereastra de gestionare a indicatorilor aplicati pe graficul activ . În fereastra aparuta se observa lista indicatorilor disponibili (inclusiv Indicatorii Proprii) . Selectând indicatorul, se poate modifica parametrii lui sau poate fi eliminat de pe grafic .

Objects — se solicita submeniul pentru gestionarea obiectelor aplicate .

Bar Chart — graficul este prezentat sub forma de bare .

Candlesticks — graficul este prezentat sub forma de lumânari japoneze.

Line Chart — graficul este prezentat sub forma unei linii ce uneste pretul de închidere a graficului de bare sau de lumanari .

Foreground Chart — daca aceasta functie este activata, toate instrumentele (indicatorii tehnici si obiectele grafice) se plaseaza sub grafic, nu peste el .

Periodicity — Se alege perioada graficului . Dupa executarea acestei comenzi apare submeniul în care poate fi selectata perioada graficului activ: 1 minut (M1), 5 minute (M5), 15 minute (M15), 30 minute (M30), 1 ora (H1), 4 ore (H4), zilnic (D1), saptamânal (W), lunar (MN) .

Template — se solicita submeniul de gestionare a sabloanelor . Din acest submeniu pe graficul activ se poate aplica orice sablon . În plus, se poate pastra noul sablon pe baza graficului activ sau anula cel existent .

Refresh — datele istorice sunt actualizate . Se vor încarca toate datele în limitele perioadei existente .

Grid — apare si dispare grila de pe fereastra graficului .

Volumes — afiseaza volumul pe grafic .

Auto Scroll — permite si interzice deplasarea automata a graficului în stânga dupa formarea unei bare noi . Daca aceasta optiune este activata, pe grafic întotdeauna apare ultima bara .

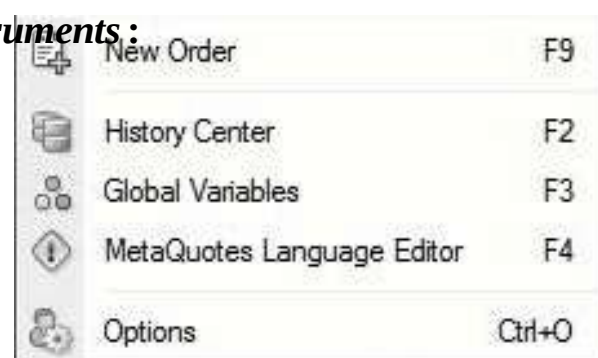
Chart Shift — deplaseaza graficul din dreapta ferestrei pâna la semnul de deplasare a lui . Semnul de deplasare a graficului (triunghiul vizibil în partea de sus a ferestrei) poate fi mutat cu mouse-ul pe orizontala în limitele de 10-50 % din marimea ferestrei .

Zoom In — marestre scara graficului .

Zoom Out — micsoreaza scara graficului .

Step by Step — deplaseaza cu o bara în stânga .

Properties — modifica parametrii graficului . La executarea acestei comenzi apare fereastra de personalizare a graficului .

meniul Instruments:

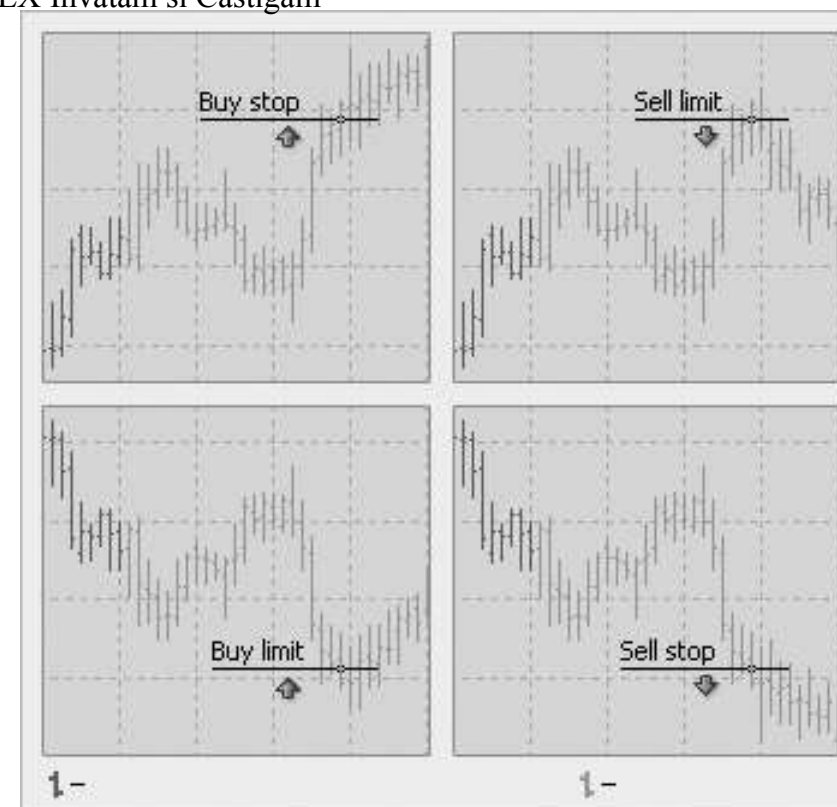
În meniul Instruments sunt incluse comenzile si setarile terminalului:

New Order — se solicita fereastra de control a ordinelor . Din aceasta fereastra se pot introduce ordine în piata sau ordine deplasate în timp . Terminalul pentru clienti permite pregatirea si transmiterea ordinelor catre broker pentru executare . În plus, terminalul permite comanda si controlul pozitiilor deschise . Ordinul reprezinta o comanda a clientului catre compania de brokeraj pentru efectuarea unei operatiuni de tranzactionare .

Din terminal sunt accesibile urmatoarele tipuri de ordine: Ordinul Instant (Instant Execution), Ordinul deplasat în timp (Pending Order), Stop Loss si Take Profit:

ordinul instant reprezinta obligatia de executare imediata de catre compania de brokeraj a cererii de cumparare sau vânzare a unui instrument financiar la pretul curent din piata . Îndeplinirea unui asemenea ordin duce la deschiderea imediata a unei pozitii în piata . Cumpararea are loc la pretul Ask (pretul cererii), iar vânzarea la Bid (pretul ofertei) . La ordinul instant pot fi anexate ordinele Stop Loss si Take Profit (aceste ordine sunt descrise mai jos) .

ordinul deplasat în timp reprezinta obligatia companiei de brokeraj de a cumpara sau vinde un instrument financiar în viitor la un anumit pret . Cu ajutorul acestui tip de ordin putem deschide pozitii care vor fi executate în viitor, cu conditia ca pretul actual sa ajunga la nivelul pretului stabilit în ordin . *Exista patru tipuri de ordine deplasate în timp:*

Buy Limit — se executa cumpararea când nivelul pretului Ask atinge nivelul pretului prestabilit în ordin, iar nivelul curent al pretului este mai mare decât valoarea pretului din ordin . De obicei, ordinele de acest tip se plaseaza daca asteptam ca pretul instrumentului sa creasca dupa ce scade până la un anumit nivel;

Buy Stop — se executa cumpararea când nivelul pretului Ask atinge nivelul pretului prestabilit în ordin, iar nivelul curent al pretului este mai mic decât valoarea pretului din ordin . De obicei, ordinele de acest tip se plaseaza daca asteptam ca pretul instrumentului sa creasca dupa ce creste până la un anumit nivel;

Sell Limit — se executa vânzarea când nivelul pretului Bid atinge nivelul pretului prestabilit în ordin, iar nivelul curent al pretului este mai mic decât valoarea pretului din ordin . De obicei, ordinele de acest tip se plaseaza daca asteptam ca pretul instrumentului sa scada dupa ce creste până la un anumit nivel;

Sell Stop — se executa vânzarea când nivelul pretului Bid atinge nivelul pretului prestabilit în ordin, iar nivelul curent al pretului este mai mare decât valoarea pretului din ordin . De obicei, ordinele de acest tip se

plaseaza daca asteptam ca pretul instrumentului sa scada dupa ce scade pâna la un anumit nivel;

Pot fi anexate ordinele Stop Loss si Take Profit la cele deplasate în timp . Dupa ce ordinul deplasat în timp devine activ, Stop Loss si Take Profit prestabilite se activeaza si ele automat .

Stop Loss — acest ordin este destinat minimizarii pierderilor în cazul în care pretul instrumentului financiar a început sa evolueze în directia inversa . Daca pretul instrumentului va atinge acest nivel, pozitia se va închide automat . Un astfel de ordin întotdeauna este legat de pozitia deschisa sau de un ordin deplasat . În cazul plasarii acestui ordin pentru pozitiile lungi se utilizeaza pretul Bid, iar la verificarea pozitiilor scurte — pretul Ask;

Traling Stop se poate utiliza pentru deplasarea automata a ordinului Stop Loss în urma pretului . Acest instrument este util în cazul unei fluctuatii puternice a pretului, precum si în cazurile în care nu avem posibilitatea de a urmări atent schimbarea situatiei din piata . Pentru plasarea ordinului Traling Stop în fereastra *Terminal* executam comanda cu acelasi nume din meniul pozitiei deschise . Apoi, din lista deschisa, alegem marimea dorita a distantei dintre nivelul ordinului Stop Loss si pretul curent . Pentru fiecare pozitie deschisa poate fi plasat un singur Traling Stop . Dupa parcurgerea acestor pasi, odata cu noile cotate, terminalul controleaza profitul pozitiei deschise . Când profitul în puncte este egal sau mai mare decât nivelul indicat, ordinul Stop Loss este plasat automat . Nivelul ordinului se stabileste la distanta mentionata de la pretul curent . Când pretul evolueaza în directia dorita (creste profitul), simultan se modifica nivelul Stop Loss, iar daca pretul evolueaza în directia inversa (profitul scade) modificarea ordinului nu se produce . Astfel, automat se fixeaza profitul pozitiei . Anularea ordinului Traling Stop este posibila selectând comanda *None* din meniul de control . Traling Stop lucreaza în terminalul pentru clienti, dar nu la servere (ca Stop Loss sau Take Profit) . Important! În cazul deconectarii terminalului, spre deosebire de ordinele mentionate, Traling Stop nu va functiona . În cazul în care terminalul este deconectat va fi activ doar ordinul Stop Loss;

Take Profit este destinat marcarii profitului datorita atingerii pretului de nivelul preconizat al instrumentului financiar . Executarea ordinului respectiv duce la închiderea pozitiei . Ordinul poate fi plasat doar cu pozitia

deschisa sau cu ordinul în asteptare . În cazul plasarii acestui ordin pentru pozitiile lungi se ia în considerare pretul Bid, iar pentru pozitiile scurte pretul Ask .

Alte comenzi ale meniului Tools

History Center -fereastra de administrare a datelor istorice . În arhiva cotateilor se pot redacta cotateile care se utilizeaza la construirea graficelor, si se poate accesa istoria cotateilor perechilor valutare de baza de pe serverul MetaQuotes Software Corp .

Global Variables— fereastra cu lista variabilelor globale ale terminalului . Globale se numesc variabilele comune pentru *Expert Advisor* , indicatori si scripts .

MetaQuotes Language Editor -redactorul limbajului de programare MQL4 . Cu ajutorul acestuia pot fi redactati si creati roboti pentru tranzactionarea automata, indicatori proprii si scripte . Dupa redactarea codului, selectati *Compile*— dupa care programul este gata de utilizare (startul din fereastra *Navigator* a terminalului) . Fereastra *Toolbox* din redactorul MetaEditor contine informatie despre erorile în cod, gasite la compilare . Aici este accesibila *Online Library* a modulelor auxiliare gratuite (advisors, indicatori, scripts) pentru terminal . Un astfel de ghid al limbajului de programare MQL4 este accesibil din meniul *Help* a ferestrei *Toolbox*.

Options -fereastra de configurare a parametrilor terminalului pentru clienti . În aceasta fereastra pot fi setati parametrii de conectare, tranzactionare, grafice, experti etc . Pentru mai multe detalii despre configurarea terminalului tastati F1 .

Meniul Window:

În acest meniu sunt combinate comenzile de control a ferestrelor graficelor . De aici pot fi selectate modalitățile de amplasare a graficelor sau de deschidere a unei noi ferestre .

meniul Help:

Aici vizualizam diferite informatii:

Help Topics— deschide ghidul utilizatorului — *Userguide*, în care sunt descrise toate comenzile si functiile terminalului pentru clienti .

MQL4community — contine catalogul modulelor suplimentare gratuite pentru MetaTrader 4 (advisors, indicatori, scripts) si documentele limbajului de programare MQL4 .

About...— deschideti fereastra cu informatia despre broker, contacte si versiunea terminalului .

Fereastra Trade

În continuare vom descrie fereastra Trade, care este accesibila în meniul *Terminal*. Aici avem informatii curente despre starea contului, pozițiile deschise si ordinele în așteptare . Toate pozițiile deschise se aranjeaza în ordinea sortarii, care se poate face dupa orice câmp, în continuare avem câmpul balantei contului si rezultatul financiar al pozitiilor deschise, iar dupa acesta, lista ordinele în așteptare . Odata cu deschiderea ordinului în așteptare, în fereastra Trade apare o noua pozitie deschisa, iar câmpul ordinului dispare . *Toate tranzactiile sunt reprezentate sub forma unui tabel format din mai multe câmpuri (de la stânga spre dreapta):*

Order — numarul tranzactiei, care este unic;

Time — momentul deschiderii pozitiei . Înregistrarea apare sub forma YYYY .MM .DD HH:MM (anul, luna, ziua, ora: minut) .

Type— tipul operatiunii . Aici pot fi întâlnite câteva tipuri de operatiuni: Buy — pozitie lunga, Sell — pozitie scurta si ordinele în așteptare: Sell Stop, Sell Limit, Buy Stop si Buy Limit;

Size— volumul (nr . lot) tranzactiei . Numarul minim de loturi acceptate la tranzactionare este limitat de compania de brokeraj, iar maxim — este limitat de depozit;

Symbol— acest câmp indica denumirea instrumentului financiar care este tranzactionat;

Price- pretul de deschidere a pozitiei (a nu se confunda cu pretul curent, care va fi descris în continuare) . La acest pret a fost deschisa pozitia;

S/L— nivelul ordinului plasat Stop Loss . Daca ordinul nu a fost stabilit, în câmp apare valoarea zero .

T/P— nivelul ordinului plasat Take Profit . Daca ordinul nu a fost plasat, în câmp apare valoarea zero .

Price— pretul curent al instrumentului (a nu se confunda cu pretul de deschidere a pozitiei, descris mai sus);

Swap— în acest câmp se calculeaza *swap-ul*;

Profit— în acest câmp se calculeaza rezultatul financiar din momentul initierii tranzactiei, acesta se modifica în functie de pretul curent . Rezultatul pozitiv ne arata profitabilitatea operatiunii efectuate, iar cel negativ arata pierderea;

Comments— în aceasta coloana se scriu comentariile referitoare la tran-

zactii . Comentariul poate fi adaugat numai în cazul deschiderii pozitiei sau plasarii ordinului . În cazul modificarii ordinului sau a pozitiei, nu se permite schimbarea comentariului . În plus, comentariul poate fi adaugat de compania de brokeraj .

Fereastra *Trade* permite vizualizarea nu doar a pozitiilor deschise si a ordinelor expuse, dar si controlul activitatii de tranzactionare . Aici se permite: deschiderea unei pozitii noi, plasarea unui ordin, modificarea sau anularea, si închiderea pozitiei . *Pentru aceasta se utilizeaza comenzile meniului (click dreapta):*

New Order -fereastra de control a ordinelor . Aici pot fi deschise pozitii noi, închise pozitii existente sau plasate ordine .

Close Order — fereastra apare numai în cazul în care meniul a fost activat de pe pozitia deschisa . În aceasta fereastra în afara de butoanelor Sell si Buy, va aparea butonul „Close#X” (unde X — numarul pozitiei) . Executând aceasta comanda, se poate închide pozitia selectata .

Modify or Delete Order — modificarea ordinelor Stop Loss si Take Profit a pozitiilor deschise sau ordinelor în asteptare . Daca nivelele acestor ordine vor fi foarte aproape de pretul curent, va aparea informatia de eroare si nu vor fi plasate . Atunci trebuie selectat un pret mai îndepărtat de cel curent si repetarea actiunii .

Trailing Stop — plaseaza, modifica sau anuleaza nivelul Trailing Stop . Selectând din meniu nivelul corespunzator, poate fi activat acest stop cu parametrul indicat . Semnificatia *None* anuleaza ordinul .

Profit — arata profitul/pierderea în pips, în valuta ordinului sau în valuta depozitului . Schimbarea acestui parametru se reflecta în câmpul *Profit*. Daca este selectat parametrul *as Tem currency* si, de exemplu, exista pozitii deschise pe USD/JPY, atunci profitul va aparea în yeni japonezi;

Comments — afiseaza coloana respectiva . În aceasta coloana se adauga comentariile la operatiunile efectuate . Comentariile pot fi înscrise numai în cazul deschiderii pozitiei sau plasarii ordinului . La modificarea ordinului sau a pozitiei, nu se permite schimbarea comentariului . În plus, comentariul la tranzactie poate fi adaugat de compania de brokeraj .

expert Advisors

MetaTrader 4 permite programarea si utilizarea robotilor automati — Expert Advisors, pentru efectuarea tranzactiilor în regim automat:

Înainte de a utiliza Expert Advisor este necesara setarea acestora . Parametrii de lucru pentru toti expertii se gasesc în fereastra terminalului pentru clienti . Aceasta fereastra poate fi deschisa din comanda meniului *Tools/Options*. Pentru setarea parametrilor de lucru ale expertilor trebuie selectat inserarea *Expert Advisor* . *Aici sunt accesibile urmatoarele comenzi si parametri:*

- **Enable Expert Advisor** — aceasta optiune permite acceptarea sau interzicerea utilizarii Expert Advisor . Daca ea este dezactivata, la modificarea pretului (pasul minim), optiunea *start* este dezactivata pentru toti expertii . În acelasi timp, în locul *smiley-urilor* în coltul din dreapta sus al graficelor unde sunt denumiti expertii vor aparea cruciulite . Pentru a include expertii, trebuie selectat OK . Concomitent cu modificarea preturilor (pasul minim), acestia devin activi, iar cruciulitele în coltul din dreapta sus al graficului devin *smiley-uri* .

Atentie: expertul devine activ la prima modificare a pretului si de obicei executa tranzactii pâna la urmatoarea modificare a pretului . Dezactivarea expertului nu întrerupe activitatea expertilor care sunt deja activi;

Disable experts when the account has been changed — aceasta optiune reprezinta un mecanism de protectie care deconecteaza expertii în cazul schimbarii contului . Optiunea poate fi utila, de exemplu, la trecerea de pe contul demonstrativ pe cel real . Pentru includerea mecanismului este necesara bifarea si selectarea butonului OK .

Disable experts when the profile has been changed — în profiluri se pastreaza un numar mare de informatie despre setarile curente ale graficelor de lucru . În special, în profiluri se pastreaza si informatia despre expertii atasati . Expertii care intra în componenta profilului, odata cu schimbarea pretului (pasul minim), vor începe sa functioneze . Bifând aceasta optiune se poate interzice activarea expertilor la schimbarea profilului .

Allow live trading — Expert Advisors pot tranzactiona în regim automat, fara participarea traderului . Ei pot participa la tranzactionare si analiza dinamica preturilor . Aceasta optiune este oferita pentru a limita functiile de tranzactionare ale expertilor . Aceasta este utila la testarea capacitatilor analitice ale expertului în regim de trading real (a nu se confunda cu testa-

rea expertului pe date istorice) .

Allow DLL imports — pentru extinderea functionalitatii, Expert Advisor pot utiliza bibliotecile DLL . Bifând aceasta casuta, pot fi utilizate aceste biblioteci fara restrictii . Daca aceasta optiune este deconectata, nici un expert nu va utiliza bibliotecile externe DLL . Se recomanda interzicerea importului în timpul lucrului cu expertii necunoscuti .

Confirm DLL function call- aceasta optiune se activeaza numai în acel caz în care a fost permis importul din bibliotecile DLL . Ea permite controlul executarii fiecărei functii solicitate manual . Daca stegulețul nu este instalat, importul din bibliotecile externe nu va fi verificat . În timpul lucrului cu expertii necunoscuti se recomanda includerea acestei optiuni .

Allow external experts imports - daca în timpul functionarii lui *Expert Advisor* trebuie sa exportam functii ale altor experti sau biblioteci MQL4, trebuie inclusa aceasta optiune . Daca ea este dezactivata, nici unul dintre expertii activi n-o sa poata solicita functii din alte programe MQL4 . Se recomanda dezactivarea acestei optiuni în cazul expertilor necunoscuti .

Utilizarea expert Advisor

Dupa setarea parametrilor generali, pot fi activati expertii . Pentru aceasta este suficienta conectarea lui la grafic . Dublu click pe expertul selectat în fereastra *Navigator* permite suprapunerea acestuia pe grafic, sau cu ajutorul actiunii *Drag'n'Drop* se poate suprapune expertul pe orice grafic . În acelasi timp, pe ecran va apare fereastra setarilor individuale ale expertului . În inserarea „General” se poate regla:

- **Positions** — selectarea directiei pozitiiilor:
 - 1 . Long&Short — în ambele directii;
 - 2 . Only Long — numai cumparare;
 - 3 . Only Short — numai vânzare .
- **Enable Alert** — permite/interzice expertului de a oferi semnale;
- **Disable alert once hit** — interzice expertului de a oferi semnale dupa aparitia primului semnal;
- **Allow live trading** — permite/interzice tranzactionarii în timp real;
- **Ask manual confirmation** — solicita confirmarea pentru deschiderea pozitiiilor la efectuarea tranzactiilor;
- **Allow DLL imports** — permite/interzice importul functiilor din fisiere DLL;

- **Confirm DLL function calls** — solicita confirmarea la importul functiilor din fisierele DLL;
- **Allow external experts imports** — permite/ interzice importul functiilor din expertii externi .

Prin introducerea *Parametrilor de intrare* se pot schimba variabilele externe ale expertului . La acestea se refera variabilele clasei *extern*. Pentru schimbarea parametrului trebuie sa facem dublu click pe semnificatia lui si sa inseram una noua . Concomitent se poate schimba semnificatia fiecărei variabile sau încarca setul deja pastrat al parametrilor de intrare . Pastrarea setului curent al variabilelor externe se poate cu ajutorul butonului cu aceeasi denumire .

La selectarea butonului *Reset* setarile revin la parametri initiali . Prin introducerea *Revocare* parametri revin la setarile terminalului, iar ca variabil de intrare se plaseaza parametri indicati în textul initial al programului . Pentru a confirma atasarea consilierului cu parametrii dati, trebuie selectat butonul *OK*, iar anulara suprapunerii expertului se poate efectua prin selectarea butonului cu aceeasi denumire .

Dupa reglarea expertului se va produce initierea lui si odata cu modificarea pretului expertul va deveni activ . Ca dovada a atasarii expertului este aparitia numelui expertului si a unui *smiley* în coltul dreapta sus al graficului . Daca în setarile expertului este interzisa tranzactionarea, atunci în locul de *smiley* va apare o cruciuta, adica toti expertii sunt deconectati .

Atentie: la un singur grafic se poate anexa numai un singur expert . La suprapunerea expertilor, primul se elimina .

Starea curenta a expertului este aratata în coltul drept de sus al fe-

MACD Sample ului:

	expertul lucreaza, dar este interzisa efectuarea tranzactiilor
	expertul lucreaza, este permisa efectuarea tranzactiilor;
	expertii sunt interzisi în setarile MetaTrader 4 .

Pentru a finaliza activitatea expertului, trebuie sa-l eliminam de pe grafic . Înaintea finalizarii activitatii are loc dezactivarea expertului . Pentru înlaturarea lui de pe grafic, este necesara comanda din meniul pentru anulare sau atasarea unui nou expert . Totodata, consilierul poate fi înlaturat de pe grafic la schimbarea profilului sau a sablonului .

testarea strategiei

Terminalul permite nu doar crearea expertilor, dar si testarea lor înainte de utilizare . Aceasta functie utila permite controlul eficientei si eficacitatii sistemului automat de tranzactionare pe datele istorice . Dupa testare, cunoscând comportamentul expertului în diferite conditii de piata, avem posibilitatea de a începe autotradingul . În acest scop, în terminal exista fereastra speciala *Strategy Tester*(buton prezent pe panoul instrumentelor) . Cu ajutorul acestei ferestre pot fi optimizati parametrii de intrare a expertilor .

Înainte de a porni la testarea expertilor, trebuie efectuată *setarea*. Aceasta înseamna ca urmeaza :

- selectarea expertului si stabilirea parametrilor de intrare
- selectarea instrumentului financiar si a perioadei graficului
- alegerea tipului de grafic
- selectarea intervalului provizoriu de testare (nu este obligatoriu)

Toti parametrii enumerati mai sus se prezinta în fereastra *Tester*.

expertul si parametri acestuia

În câmpul ferestrei *Setings/Expert Advisor* selectam expertul ce urmeaza a fi testat . În acest câmp nu poate fi ales oricare fisier al expertului . Aici pot fi accesibili numai expertii din terminalul pentru clienti . Pentru aceasta ei trebuie sa fie compilati si sa se afle în fisierul /EXPERTS .

Dupa selectarea expertului, este necesara setarea suplimentara a testarii si a parametrilor de intrare . Aceasta se poate efectua prin apasarea butonului *Expert Properties* . Îndata va aparea o fereastra noua cu trei inserari:

Testing — în aceasta inserare se dau parametrii generali de testare . La ei se refera volumul si valuta depozitului initial, care se indica în câmpurile cu acelasi nume . Cu acest depozit va opera expertul la testare . Oricare ar fi algoritmul expertului, el va deschide pozitiile numai în directiile setate . De asemenea poate fi bifat si *Genetic Algoritm* pentru *Optimized Parameter* unde alegem parametrul (balance, profit factor, expected payoff, maximal drawdown percent) .

Inputs— se importa sub forma de tabel lista tuturor expertilor . Parametrii de intrare se numesc variabilele care influenteaza activitatea expertului si pot fi schimbate direct din terminalul pentru clienti . Pentru aceasta

nu trebuie schimbat codul expertului . Numarul variabilelor de intrare poate varia de la un expert la altul .

Optimization — reglarea acestei inserari permite controlul limitelor desfasurarii testarii în procesul optimizarii . Schimbarea parametrilor în aceasta inserare nu influenteaza asupra testarilor de o singura data ale expertului .

instrumentul financiar (*Symbol*) si perioada sa (*Period*)

Pentru a începe testarea, nu este suficient a selecta si configura expertul, este necesara si selectarea instrumentului financiar si perioadei de testare . Procesul de testare se va efectua pe aceste date . La testare poate fi selectat unul din instrumentele accesibile din terminal . Instrumentul financiar este selectat din câmpul *Symbol*, iar Perioada din câmpul *Period* . Daca nu exista un fisier cu aceste instrumente, perioada si metoda de modelare, va fi creata automat . Daca lipsesc date istorice ale instrumentului si perioada acestuia, testerul copiaza automat istoricul pretului din serverul MetaQuotes .

metodele de modelare (*Model*)

Terminalul permite testarea expertilor, utilizând diferite metode de modelare a datelor istorice . Daca utilizam datele istorice ale unor perioade mai mici pot fi urmarite deviatiile preturilor în interiorul barelor, adica dinamica preturilor va fi reprezentata mai exact . De exemplu, la testarea expertului cu privire la datele pe o ora, dinamica preturilor în interiorul barelor se poate modela în baza datelor pe minute . Astfel, modelarea apropie datele istorice de abaterile reale ale preturilor si face testarea expertilor mai exacta .

Pentru testare se poate alege una din trei metode de modelare a datelor istorice:

- Dupa pretul de deschidere *Open price Only*(metoda rapida pentru analiza barelor formate);
- Punctele de control *Control Points*(se utilizeaza cea mai apropiata si cea mai mica perioada);
- Fiecare schimbare de pret *Every tick* (în baza tuturor perioadelor accesibile mai mici) .

intervalul de timp

Intervalul de date nu permite testarea expertilor pentru toate datele existente, doar pentru o anumita perioada de timp . Aceasta este util în cazul analizei unui interval fix din datele istorice . Limitarea intervalului de date se poate aplica nu numai la testarea expertului, dar si la generarea graficului de bare testat . Pentru a selecta limitarea datelor, trebuie bifata casuta *Use Date* si de indicat intervalul selectând data în câmpurile *From* si *To*.

Dupa ce au fost configurate setarile, poate fi accesat *Start* si începe testarea . La începutul testarii poate fi urmarit timpul orientativ de finalizare a acestui proces în partea de jos a ferestrei .

vizualizarea testarii

Dupa ce selectam *Start* automat se va deschide graficul pe care pot fi urmarite fluctuatiile modelate ale pretului . Viteza derularii testarii este reglabila .

Dupa finalizarea testarii, rezultatele pot fi observate prin accesarea ferestrelor *Results*, *Graph*, *Report* si *Journal*.

Înainte de utilizarea expertului pentru tranzactionarea pe cont real, obligatoriu efectuati o testare a expertului pe datele istorice si pe contul demonstrativ în timp real!

tastele (combinatii de taste) utilizate în metatrader 4

Combinatii de taste permit executarea rapida a comenzilor fara a accesa meniul sau panoul de control .

Deplasarea graficului în stânga;

Deplasarea graficului în dreapta;

Deplasarea rapida a graficului în stânga, iar în cazul scarii fixate — deplasarea graficului în sus;

Deplasarea rapida a graficului în dreapta, iar în cazul scarii fixate — deplasarea graficului în jos;

numpad 5 — restabilirea scarii automate a graficului pe verticala dupa schimbarea lui, iar la scara fixata — întoarcerea graficului în limitele vizibilitatii;

page Up — deplasarea rapida a graficului în stânga;

page Down — deplasarea rapida a graficului în dreapta;

Home — deplasarea graficului la început;

end — deplasarea graficului la final;

„-” — micsoreaza scara graficului;

„+” — mareste scara graficului;

Delete — sterge toate obiectele grafice evidentiata;

Backspace — sterge în fereastra graficului ultimul obiect;

enter — deschide/închide fereastra de navigare rapida;

esc — închide ferestrele de dialog;

F1 — deschide fereastra *Help*;

F2 — deschide fereastra *History Center* ;

F3 — deschide fereastra *Global Variables*;

F4 — încarca redactorul consilierilor MetaEditor;

F6 — deschide fereastra *Tester* pentru a testa expertul atasat la fereastra graficului;

F7 — deschide fereastra *Options*;

F8 — deschide fereastra *Properties*;

F9 — deschide fereastra *New Order*;

F10 — deschide fereastra cotațiilor;

F11 — full screen;

F12 — deplaseaza graficul cu o bara în stânga;

Alt+1 — prezinta graficul sub forma de bare;

Alt+2 — prezinta graficul sub forma de lumânari japoneze;

Alt+3 — prezinta graficul liniar;

ctrl+A — stabileste înaltimea tuturor ferestrelor indicatorilor utilizati;

ctrl+c — arata/ascunde reseaua;

ctrl+i — apare fereastra Lista indicatorilor;

ctrl+l — apare/dispare volumul;

ctrl+p — printarea graficului; etc .

controlul graficului cu ajutorul mouse-ului:

- click stânga în oricare punct al ferestrei graficului, mentinerea si deplasarea ulterioara orizontala a cursorului duc la rularea graficului;

- click stânga pe scala verticala a graficului si mentinerea cu deplasarea verticala ulterioara a cursorului duc la schimbarea scarii graficului pe verticala, iar dublu-click restabileste scara;
- click stânga pe scala orizontala a graficului (exclusiv regiunea rândului navigarii rapide) si mentinerea cu deplasarea orizontala ulterioara a cursorului duc la schimbarea scarii graficului;
- click dreapta în oricare punct al ferestrei graficului solicita meniul graficului (descrie mai jos);
- dublu-click stânga pe elementele indicatorilor tehnici (linii, simboluri, coloane ale histogramelor etc .) solicita fereastra de modificare a caracteristicilor indicatorului;
- click dreapta pe elementele indicatorilor tehnici solicita meniul indicatorului;
- dublu-click pe elementele analizei tehnice (linie, text sau marcari) selecteaza obiectul respectiv;
- click stânga pe obiectul selectat si mentinerea ulterioara permite deplasarea acestuia;
- Ctrl + click stânga pe linia selectata a trendului, cu deplasarea ulterioara, permite trasarea unei linii de trend paralela (crearea canalului);
- click pe rotita mouse-ului în fereastra graficului schimba cursorul în *cruce*;
- click dreapta pe obiectul selectat deschide meniul sau;
- instalarea cursorului pe pretul de închidere a barei sau pe elementele obiectului selectat, sau al indicatorului ofera informatii respective .

panoul *Charts*

Pe acest panou sunt grupate comenzile de control a graficului si indicatorilor tehnici . Acestea sunt:

prezinta graficul sub forma de bare;

prezinta graficul sub forma lumânarilor japoneze;

prezinta graficul sub forma unei linii;

mareste scara graficului;

micsoreaza scara graficului;

deplasarea automata a graficului spre ultimele bare . Daca aceasta optiune este inclusa, pe ecran întotdeauna se vor reflecta ultimele bare;

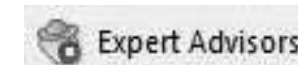
deplaseaza graficul din partea dreapta a ferestrei pâna la semnul stabilit pentru deplasarea lui . Semnul de deplasare a graficului (triunghiul din partea de sus a ferestrei) poate fi deplasat cu mouse-ul pe orizontala în limitele de 10-50% din marimea ferestrei;

solicita submeniul de control a indicatorilor . Aici sunt grupati toti indicatorii tehnici disponibili . Selectând indicatorul din lista, poate fi suprapus pe graficul activ;

solicita submeniul de control a sabloanelor . Din acest submeniu pe graficul activ poate fi plasat orice sablon . Mai mult decat atât, se poate pastra sablonul nou pe baza graficului activ sau închide cel existent;

Selectarea butonului

Expert Advisors permite utilizarea expertilor în tranzactionarea automata .

instrumentele grafice (*Line Studies*)

În panoul *Line Studies* sunt instrumentele liniare si obiectele grafice (figuri geometrice, semne si texte) ce pot fi aplicate pe grafic . Selectarea butonului corespunzator va permite schimbarea cursorului si adaugarea diferitelor *elemente grafice*:

regim standart . În acest regim cursorul permite selectarea diferitor obiecte din grafic .

cruce (crosshair) . Cursorul în acest regim arata coordonatele punctului selectat în fereastra graficului sau indicatorului . Acest regim este accesibil numai în perimetrul ferestrei graficului . Daca în regim de

crosshair facem click stânga, mentinem si deplasam cursorul, atunci se formeaza o linie care uneste punctele . În dreapta punctului apare informatii cu urmatoarea forma [nr . bare/lumânari dintre puncte] / [pips dintre aceste puncte] / [pretul curent în punctul 2] . Acest instrument este numit *rigla mobila* .

Linie verticala (*vertical line*) ;

Linie orizontala (*horizontal line*) ;

Linia de trendul (*trend line*) ;

Canal (*echidistant chanell*) ;

Retragerile Fibonacci (*Fibonacci Retracement*) ;

Simboluri suplimentare (*arows*) ;

Marcare text (*text label*) ;

Comentariu pe grafic (*text*) .

Din partea autorilor

Unii încep sa tranzactioneze pe pietele financiare dorind sa simta atmosfera fermecatoare a Wall-Street-ului chiar la ei acasa si sa simta piata ca pe un organism viu . Aceste persoane gasesc ceea ce cautau . Altii percep tradingul ca o provocare a stiintei si a analizei tehnice si fundamentale, adancindu-se în labirinturile cotațiilor financiare si stirilor economice . Acestia, de asemenea, gasesc ceea ce cautau . Pentru unii tradingul este o activitate zilnica si un business profitabil, pentru altii — un hobby atractiv si un joc intelectual . Si acestia gasesc ceea ce cautau! Speram ca fiecare, dupa ce va citi aceasta carte, sa descopere ceva nou si sa devina un trader de succes .

Cartea este destinata celor care cauta si doresc sa obtina mai mult!

Literatura utilizata:

Tony Palmmer — “Forecasting Financial Markets” Delfin press (1994)
Vasil Kudreavtev — “**investment trading**”, Admiral Investments & Securities
(2001-2003)
Alexander Elder — “**trading for a living**” Wiley (June 1, 2006)
Alexander Elder — “**Study guide for a trading**” Wiley; 1 edition (March 8, 1993)
Bill Williams — “**new trading Dimensions**” Wiley (October 1, 1998)
Bill Williams — “**trading chaos**” Wiley (June 23, 1995)
Glenn Neely and Eric Hall — “**mastering elliot Wave: presenting the neely method:
the First Scientific, objective Approach to market Forecasting with the elliot Wave
theory**” Windsor Books; 2Rev Ed edition (April 1, 1990)
Joe DiNapoli — “**trading with Dinapoli levels: the practical Application of Fibo-
nacci Analysis to investment markets**” Coast Investment Software, Incorporated (Septem-
ber 1997)
Larry Williams — “**long-term Secrets to Short-term trading**” Wiley; 1 edition
(March 11, 1999)
Larry Williams — “**the Right Stock at the Right time**” Wiley; 1st edition (May 2, 2003)
Larry Williams — “**How i made one million Dollars...last Year...trading com-
modities**” Windsor Books; 3 edition (January 15, 1979)
Larry Williams — “**trade Stocks & commodities with the insiders: Secrets of the
cot Report**” Wiley (September 12, 2005)
Larry Pesavento — “**profitable patterns for Stock trading**” Traders Press (January 1999)
Lewis Borsellino — “**the Day trader’s course: low-Risk, High-profit Strategies
for trading Stocks and Futures**” — Wiley ; 1 edition (October 12, 2001)
Lewis Borsellino — “**the Day trader: From the pit to the pc**” — Wiley; 1 edition
(January 5, 2001)
Linda Rashke — “**Street Smarts**” M . Gordon Publishing Group; 1 edition (January 1, 1996)
Ralph Vince — “**the mathematics of money management: Risk Analysis tech-
niques for traders**” Wiley ; 1 edition (April 17, 1992)
Ryan Jones — “**the trading game: playing by the numbers to make millions**”
Wiley; 1 edition (April 15, 1999)
Thomas R . DeMark — “**the new Science of technical Analysis**” Wiley; 1 edition
(September 21, 1994)
Thomas R . DeMark — “**new market timing techniques: innovative Studies in
market Rhythm & price exhaustion**” John Wiley & Sons (1980)
Thomas N Bulkowski — “**encyclopedia of chart patterns**” , Wiley; 2 edition (May 2, 2005)
Thomas N Bulkowski — “**getting Started in chart patterns**”, Wiley (November 4, 2005)
“Power Course”, Admiral Markets România 2009 .